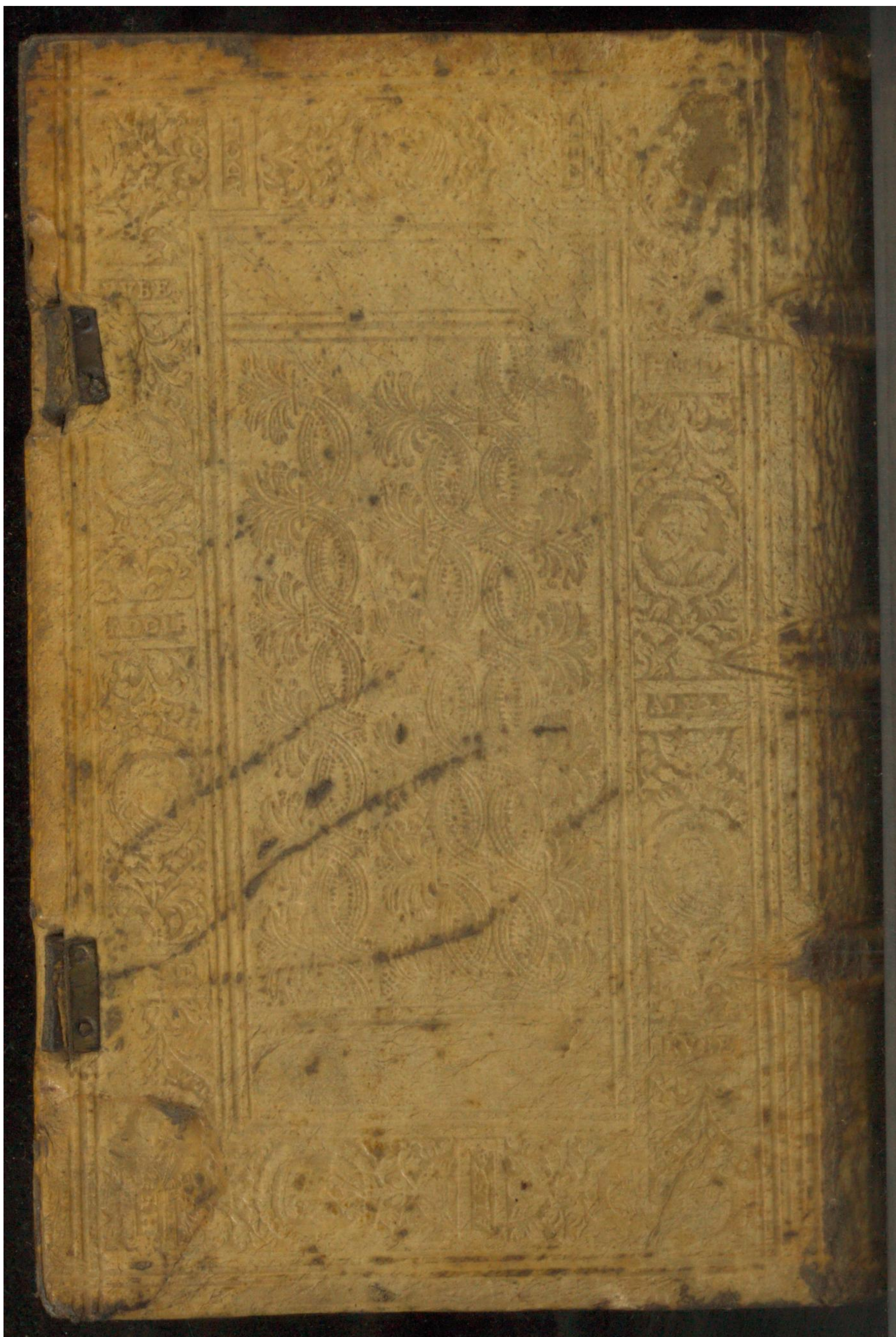
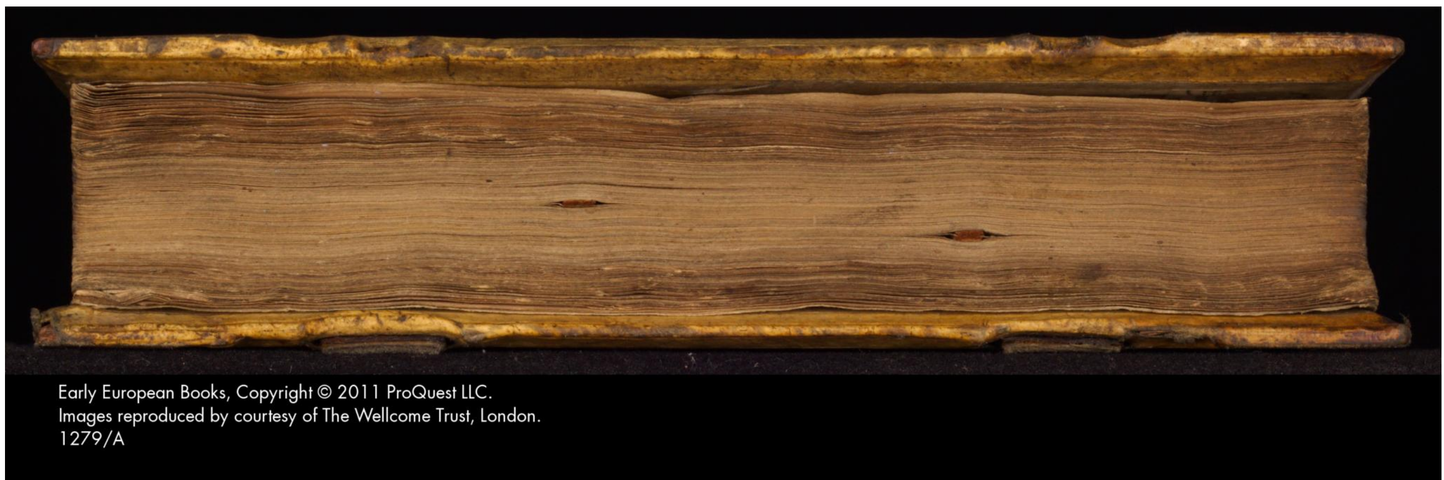

220 Cardanus (H.) Opera, 2 vol. in 1, oak boards covered *with stamped pigskin, Paris,* 1565; and others a parcel

...cothecae
...ensi

HIERONYMI

CARDANI MEDIOLANENSIS MEDICI, AC Philosophi celeberrimi,

DE METHODO MEDENDI,

Sectiones quatuor.

Quarũ Catalogũ sequens pagina exhibebit.

PARISIIS,
In AEdibus Rouillij, via Iacobæa,
sub signo Concordiæ.
1565.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

CATALOGVS EORVM, quæ his quatuor Sectionibus comprehenduntur.

De Methodo medendi Sectione prima, recentiorum Medicorum errores centum refelluntur.

Sectione secunda, de simplicium medicamentorum Nocumentis agitur, & eorum vsus ad amussim enucleatur.

Sectio tertia, admirandas curationes, & prædictiones morborum continet.

Sectio quarta, Consilia in diuersis morborum generibus complectitur.

P. G. ROVILLIVS, MEDICINAE STVDIOSIS.

S.

IQVID vnquā ponderis (studiose Lector) vel clarißimorū virorū iudicio habuerunt ij, qui ciuilibus negotiis præfecti, lites ciuiū cōponere, tumētésq; populos compescere, & ad Cōcordiam reducere, summa ingenij dexteritate potuerūt: profectò non pauci, imò plurimi sunt, qui hoc pari laude, vt aliis in iure, ita in medendi facultate (quæ est alterum Reip. columen) Hieronymo Cardano tribuendum putent, viro in omni scientiarum genere meritò celeberrimo: ídq; cùm ob multa ingenij monimenta, quæ in Physicam, Astrologiam, Geometriam, Arithmeticam doctißima in lucem prodidit, tum vel hoc imprimis, quòd in abstrusis & dubiis Medicorum controuersiis soluendis, abditis morborum caußis explicādis, remediis vel in maximè deploratis inueniendis, admirabilíq; Medendi Methodo non solùm admirabilem se omnibus hactenus exhibuerit, sed ea etiam, quæ diuinitus excogitauerat, Reipublicæ multò magis, quàm suæ consulens, conscribere, & in hominū manus venire voluerit. Quod vel ex hoc opere perspicere cuiuis in promptu est, mole quidem, exiguo, sed in quo, quæ ad Medicinæ praxim, quā vocant, in aliis videbantur desiderari, omnia cùm breuißimè, tum fœlicißimè comprehendit. Sed vt his scriptis absit adulatio, cuiuslibet etiam præter eruditos mihi in hoc negotio consentanea fa-

cilè erit censura, si cogitet, ciuilem statum non minus Medicis, quàm Iurisperitis opus habere. Vt enim sine horum ope leges retineri, sic nec repentini, & incogniti morbi, qui in ciuium quamtumuis pace fruentium corpora grassari, ac omni ferè tempore sæuire cōspiciuntur, absq; medica manu arceri vnquam possunt. Quò fit, vt tum demum optimè Reip. consultum fore putem, cùm vt in iure ciuili factum est, sic in hac maximè necessaria facultate communi omnium sumptu, & præstantißimi quiq; præficiētur, & quæ ipsi per se inuenerint, humano generi salutaria, aut in veteribus abdita exposuerint, ad communem vtilitatem, in lucem proferētur, grauißimis alioqui pœnis propositis in eos, qui studio contradicendi potius, quàm veritatis inueniendæ syncera voluntate, similium virorum conatum remorari nitūtur. Atque hæc causa fuit, vt doctißimorum virorū suasu hæc ex Cardano collegerim, quibus vnà cum aliis vehemēter cupiui Remp. donari, quò & tibi (Lector) pro virili aliqua in re prodessem, & doctißimum virum Cardanum excitarem, vt eo, quo cœpit, pede progressus, cætera, quæ multò plura habet, in hac arte recondita, studiosis id obnixè efflagitantibus communicare dignaretur. Vale.

(*)

PHILIPPO ARCHINTO EPISCOPO SANCTI SEPVLCHRI, *vicarióque Pontificis summi Pauli tertij, viro eruditißimo, & bonarum literarũ fautori egregio, H.Cardanus medicus Mediolanensis.* S.P.D.

SAEPE ego (Antistes optime) mecum dixi, Nihil est quod fatum effugere omni ex parte videatur. Et quanquam locupletius de hac re sermonẽ habuerim, in libro huic tractationi dedicato, nihilominus toties mihi illius se offert violentia, vt etiam præter propositum, de illo sermonem frequentius habere cogar. Atque si vnquam aliàs, nunc manifestè nobis illius memoria occurrit: quippe cùm meminerim, quàm audacter magis, q̃ consultò, opus hoc de malo medẽdi vsu in publicum emiserim: cúmq; ab initio multa scripsissem, nõ solùm inornatè, sed sine vllo ordine, vix audeo dicere, quibus modis animum addiderit, quáque demum necessitate ab eo impulsus ad edendum sim immaturum hunc fœtum. Erubesco cùm vltra etiam trecentos errores meos in hoc libro, præter etiam admissos à librariis recognosco. Erátque animus illum iam dudum explodere è fœtuum meorũ numero: sed obstitit quædam illi non vulgaris adiuncta vtilitas, quæ etiam eum sic venalem

reddiderat, vt ſecundo anno librarius ipſe denuo, ni obſtitiſſem, in publicum emittere vellet. Dum verò maioribus eſſem intentus, aut magis neceſſariis, ad hanc vſque diem (annus etenim ab hinc iam nonus agitur) rem diſtuli. Pudebat me inter reliqua, nimia pietate, patris ſiquidem verbis perſuaſus, qui hoc palã, neſcio quo ductus errore, affirmabat, Caſtilioneum nomẽ addidiſſe: cùm certum habeã, reuolutis omnibus publicis tabulis, maiorum meorum, ad annum vſque M. CCCXL. qui ab hoc, CCVI. eſt, nihil mihi cum Caſtelioneis cõmune eſſe. Neque hoc refero quòd vel pigeret, ſi eſſem, fateri, vel quòd mallem non eſſe, quàm eſſe, aut quòd Cardanorum gẽtem Caſtelioneæ cõparare velim. Verùm quantò pulchrius eſt ex nobiliſsima eſſe familia, tãtò etiã turpius falſò ſemetipſum illi inſerere. Eſt familia illa antiquiſsima, ditiſsima, potẽtiſsima, Cardinales, Epiſcopos, viros etiam ſanctitate & armis inclytos genuit: floruit eruditis hominibus: nihil illi defuit, quod ad ornandam illam, aut quod ad dignitatem pertineret. Noſtra, & ſi ſit antiquiſsima, omnibus in cauſis lõgè inferior eſt, vt quæ neminem, præter Milonem Epiſcopum, memoria inſignem habeat. Is namq; cùm Epiſcopi nutu, patria noſtra & circũuicinæ vrbes regerẽtur, anno communis ſalutis. M. CLXXXIX. vrbi noſtræ Mediolanenſi. XXVI. hic à reſtauratione annus erat,

Episcopus preesse cœpit: annisq; octo, minus quatuor mensibus, patriæ consuluit. Itaque vt non pudet me esse Cardanum, ita Castelioneũ fuisse mihi gloriosum duxissem. Attamen longè turpius, vt dixi, falsò alienæ genti se ingere re. Satis nobis sit cum illis amicitia: hanc in constantiam pietas, & fidés parenti præstita excusabunt. Malo leuitatis accusari ob emẽdatum errorem, quàm conniuentibus oculis, dissimulare peccatum. Ergo vt ad rem redeã, cùm nec igni mandari liber ob vtilitatem, nec emitti ob errores honestè posset, curam suscepi non mediocrem emendandi. In posterum autem cauebo, ne quicquam adeò celeriter in publicum exeat, vt authori inurat labem. Fuerat nempe olim quindecim & hoc opus dierũ labor: nunc plus in emendatione temporis, quàm in structura consumptum est. Addidimus etiam alios viginti octo errores, vt sic in centuriam excresceret. Non quòd plura longè non essent, quæ censoria nota indigeant: sed quoniã hic numerus aliquid hebet apud antiquos authoritatis. Atque vbi non licet finem in rebus assequi, finis ipse aliqua ratione à nobis fingendus est. Non excusabo ego, inquam, errores meos, qui indignus sim venia, cùm in aliis accusem: verùm eandem mihi legem præfinio, & ab aliis imponi volo, qua eos dicere possim errores, ac pro his in iudicium vocari, qui obesse possunt hominibus: nõ qui

quaſi à ſuperſtitioſis grammaticis nullius momenti res obſeruantibus in pueris notantur. Optimum etenim homini eſſe puto, quandoquidem res verbis ſunt præſtantiores, & vita breuis, modum ſcire in diligentia ſtatuere, ne Protogenes ſub Apellis cenſura fiat. Itaque hoc opus tibi denuo inſtauratum mitto ac dedico. Exiguum illud quod ſubſequitur, debere tentaſſem, ni nomen eius, cui nuncupatur, violare ſimul credidiſſem. Adeò ego in me ſeuerus ſum, vt improbem, quæ non poſſum probare, vt volo. Maneat tamen vt exemplum rudis animi mei, aut primæ audaciæ: vt vel ſic intelligant, quantùm interſit etiam diſcriminis in ætatibus. Te verò, quem ob ſingularem virtutem admiror, ob tempeſtiua beneficia in me collata (ſi quidem tu primus iacentem erigere cœpiſti) non parùm diligo, florentem videre cupio. Tunc etenim, qui bonis literis operam dant, optimè ſperare debent, cùm fortuna eos euexerit, qui non ſolùm ſint eruditi, ſed ſummum etiam bonum in eruditione ipſa collocant: fruſtráque, vt video, homines diligentiam, exercitationem ac fidem, in bonarum literarum ignaris quærunt. Nempe optimè veteres Mercurium, quẽ artibus ac ſcientiis præfecerant, omnium operum, omniúmque legationum ad mortales, ad deos, ad infernáque authorem eſſe finxerãt. At non intelligunt quandoque homines, quã-

quam exercitati, improborum & imperitorũ calumnias, & conſpirationes. Neque illud diuinum animaduertunt, quoniam in maleuolam animam non intrabit ſapientia. Eſt enim ſolus eruditus ſapiens verè, ſolúſque ſapiens eruditus. Verùm quorſum hæc? Studiis bonis operam dare decet, eos qui artem medendi innocenter profiteri volũt. Obſcurior ſum verbis, quàm decet eſſe, ſed mea nihil intereſt: quandoquidem ad clariſsimam mẽtem tuam verba dirigo. Me nullus in poſterum accuſet: nemo ignarus eſſe poteſt, cũ & in aliis, quod in ſe agnoſcit, adeſſe putat: ego id ſcio: hãc ego mihi, quam aliis ineſſe laudem cupio, volens tribuo. Ergo volũtatis vitium eſt, non ingenij aut imbecillitatis. Vbi igitur non eſt animi prauitas, ibi non eſt ignorantia. Sed multa ad tempus diſsimulare cogimur, ſeu fatorum ordine, ſeu quia non bona exiſtimamus, aut ſaltem non meliora, quæ ab aliis talia eſſe creduntur. Quicunque enim ſecundum diuinam inſtitutionem mentem erudiunt, ſic vt ab improbitate omnino vacent, cõſcientia primùm virtutis ſuæ, demum & gloria, quæ poſt mortem manet, felices iam ſunt. His igitur ſi fortuna aliqua affulſerit, cùm diuitiæ & honores breui tempore poſsint accedere, ſummã beatitatem in vita conſequuntur. At ſi his neglectis nobis opum, ac inanis gloriæ ſola vel etiã prima cura ſit, nulla ſpes amplius ad integrita-

tem relinquitur: quare nec ſine illa ad famam ac bonam conſcientiam, cùm etiã prima multis ex cauſis fallax ſit. Quamobrẽ præſtat hominibus, quamcunque exercuerint artem, optimis inhærere inſtitutis: cæteros verò eos, qui ſic faciũt, pertinaciter fouere. Neq; enim, qui tales ſunt, vnquam ingrati eſſe poſſunt. Ergo cùm in te tantam benignitatem virtutémque, quantam in alio vnquam viderim eſſe, cernam: nihil maius efflagitarem, ſi à diis liceret, quod omnibus eruditis conduceret maximè, quàm vt tibi fortuna pro animi magnitudine ac virtute affulgeat. Quòd enim amplã ac honeſtiſsimam conditionem dederit, ego pro tua dignitate, pro animi altitudine, pro ſublimitate mentis, exiguum eſſe reor. Mihi verò ſatis eſſe ducerem, vt de me ſecundum Apollinis reſponſum ad Ciceronem, tum in poſterùm, tum aliàs ſtatuiſſes. Nam vt bono, imò meliore animo, libellus hic magna iam mortalium vtilitate, nec paruo deſiderio prodierat in publicum ſub nomine tuo: ſic ſpero in poſterùm, vtiliorem lõgè futurum, ac etiam chariorem. Noſtra verò fortuna aliorum auxilio non indigebat: ſi ſaltem homines, qui ſe prudentiſsimos credi fruſtrà volunt, operibus ipſis inhæſiſſent. Ergo fatum hæc agit, cùm per mentem ſenatus diuinam promouemur: quæ vt minimè nobis inimica eſt: ſic iudicis potius, quàm fautoris iudicio fungitur. Nos

tandem id ſolùm, quod ab omnibus vel bonis vel amicis rogare ſolemus, à te petimus, pro hac noſtra erga te voluntate, vt perfidiæ inimicorum noſtrorum ne ſubſcribas tacitus atque nolens: ſed iudicium ex te ipſo expenſis omnibus de amico facias. Vale. xv. Cal. Martij, M. D. XLV. Papiæ.

INDEX EORVM QVAE IN HOC OPVSCVLO *continentur.*

Quæ in libello de ſimplici medicina cõtinentur.

Ζωὸν ἀτιμήσαντες, ἀποφθίμενον ποθέουσι,
Καὶ ποθ' ὑπὲρ τύμβοιο, ϗ ἀπνόου εἰδώλοιο
Ἀστέα νεῖκος ἐπῆλθεν ἔριν δ' ἐστήσατο λαός.

HIERONYMI CARDANI MEDIOLANENSIS MEDICI, *in librum suum de Methodo medendi, Præfatio.*

EDICAM artem antiquis tẽporibus maximo in pretio habitam fuisse, historiæ, & diuina scriptura tradiderunt: cùm tamen ab initio conditæ artis, Gnidiæ sentẽtiæ præualerent, quas sapientissimus Hippocrates libro, qui de victus ratione in acutis inscribitur, reprobauit. Incertum verò est eius temporibus, cui maior fuerit authoritas, an Hippocrati, an his, qui Gnidias sententias sequebantur. Mortuo tamen Hippocrate, eius instituta, posteritas Gnidiis sententiis anteposuit. Itaque factum est, vt abusus perniciosi in optimos vsus verterẽtur. Sed cùm nulla ætas calamitate sua carere posśit, hæreses, Methodica, & Empirica, contrariis præceptis huma-

nam ſalutem in diſcrimen deduxerunt, quarum veſtigia ex Celio Aureliano etiam his temporibus videre licet. Tantæque iacturæ alia nõ minor ex opinionibus adiecta eſt Teſſali, Erophili, Dioclis, Eraſiſtrati, Aſclepiadis, qui non tantùm ſuperſtitiones (ſumma medendi authoritate gloria comparata) inſeruere: ſed ita famoſus vixit Aſclepiades, vt ad integram ipſe incolumis ſenectutem peruenerit, hominémque rogò impoſitum ad vitam reuocauerit. Quorum monumentis tam varia, tam incerta contrariáque dogmata relicta ſunt, vt niſi Galenus Pergamenus, medicorũ gloria, fuiſſet ſubſecutus, iam de medicà arte actum eſſe videretur. Etenim quæ illi pro ſalutaribus auxiliis inuenerant, non tantùm nõ ſalutaria & noxia eſſe, ſed & letalia, deprehenſa ſunt. Cúmque quod fugeremus, incertum eſſet, experimento cum illorum dignitate pugnante: quod ſequeremur, non haberemus, nullo docente, meritò factum eſt, vt Plinius vir acri ingenio (quia ante Galenũ fuerat) medicinam ſui temporis, medicóſque, qui eam exercerent, ſummis iniuriis, accuſationibúſq; proſequeretur.

COEPERVNT itaque à Galeni morte cõmodiora auxilia occaſionéſque medendi ex eius libris, tãquam è perpetuò fonte, hauriri. Quoniã vir ille optimus non vnius ætatis aut regionis, ſed omniũ, qui ante ipſum fuerant,

vtilia præcepta congeſſerat, quædam etiam propria inuẽtione ſuperaddidit: quæ non humana, ſed potius diuina videntur: qualia ſunt, quæ in diſſectionum pulſuúmque libris edita ſunt. Harum doctrinarum alteram nullus eorum, qui eum ſecuti ſunt, plenè adeptus fuiſſe, nedum auxiſſe videtur. Cúmque ratio diſciplinæ poſtulet, vt non ſolùm inuenta cognoſcamus, verùm inuentis aliquid adiiciamus, cùm in his hoc fieri nequiuerit, meritò ſanè hæc doctrina miraculi quãdam ſpeciem præbere videtur. At nec tamen Galenus (quanquã accerrimus eſſet diſputator) ſuis temporibus potuit opiniones ac medendi methodum à ſe inuentas, inuidià contemporaneorum medicorum reluctante, aliis perſuadere. Vbi verò ipſe in fata conceſsit, extinctà ſecum ſimultate, veritas refulſit. Perſeuerante igitur medendi conſuetudine, quã Galenus inuenerat, cùm eam in ordinẽ commodiorem (licet non meliorem) redactam, Paulus, Alexander, Aetiúſque monimentis reliquiſſent, bellis vndique ac ſciſmate religionis Chriſtianæ flagrãtibus, literæ ac bonæ artes ad Arabes, qui eo tempore quietiores opulentioréſq; fuerãt, tranſlatæ ſunt, vnde quædã pſeudodoctrina à Raſi, Haliabbate, Auenzoar, Serapione, ac Auicenna introducta eſt: qui partim ingenij ſui confidentià, partim etiam malis verſionibus linguarum innitentes (prò pudor) quantùm in

nominibus rationéque morborum peccauere? qualia medicamenta mutauere? membris hominis, nec formam, nec ſitum, nec numerum ſanum dereliquerunt. Non conſtant in vertebris, non in muſculis quot ſint, concauos neruos à ſitu variant, diſcretiuam membris, ſanguinis effectricem venis adiiciunt, ac pleráque alia penè innumera, quæ nunc enumerare non eſt præſentis inſtituti.

RECENTIORES breuitatis ac facilitatis cauſa, expoſitorúmque authoritate inducti, cùm etiam literæ Arabum ad nos citius perueniſſent, Arabes ipſos, non Græcos, ſecuti ſunt: vnde non tantùm errores illorum imitati, ſed & longè plures admiſerunt, nihil ſani relinquentes, nec ipſos vniuerſales canones, qui illæſi etiam apud Arabes fuerant, cuſtodiunt. Itaque factum eſt, vt aliquando medicinam, non aliter quàm Mahumethani fidem religionémque defendant.

GRAVE, me hercle, certamẽ aggredior, qui adeo inueteratos errores, ac apud totũ penè orbem diutino vſu firmatos abolere tentauerim. Quòd cùm humanæ ſalutis beneficio, non cuiuſquam peculiari odio aut iniuria agam, cunctis, qui medicam artem exercent, quíque veritatis ſtudio tenentur (quos quamplurimos futuros ſpero) gratam ac iucundam rem facturum putarim. Non ſolùm enim errores ipſos, cauſámque errorum retexam, ſed

& veram medendi rationem explicabo. Neque id quispiam putet inutile. Licet namque antiquorum doctrina abusus illi tolli nequiuerint: non tamen desperandum arbitror, quin collatis eorũ authoritatibus rationibúsque diligentius discussis, melioribus etiam translationibus antiquorum, sententia intellecta, abusus illi in optimos vsus conuerti possint. Sícque humana valetudo variis ac periculosis erroribus hucusque quassata, melioribus Hippocratis & Galeni institutis instaurata, in posterum redimetur ac fouebitur.

Quòd insanabiles morbos curare aggrediuntur. *Cap. I.*

PRIMVS abusus est, cùm insanabiles morbos medicamentis amoliri aggrediũtur: quales sunt Phthisis, Sclirosis interior, Tabes confirmata, similésque. Nam non solùm quia curare non possunt, in melius traducere nequeunt, sed in longè deterius: ac citò necant, alioquin longo tempore duraturos.

QVÒD autem ita sit, manifestum est. Omnis incurabilis morbi causam confirmatam ac inseparabilẽ corpori esse necesse est. Quod autem tolli non est posśibile, pari ratione nec minui fas est (cùm si minuatur, eadem ratione auferri poterit.) Igitur non licebit è morbo

quicquam detrahere. Omne autem auxilium
" siue victus, siue medicamentum, siue opus
manus, virtutem minuit, humores turbat, mẽbra aliena qualitate inficit. Cùm igitur noceant, nec iuuare quicquam posſint, cõuenit, vt morbum deteriorem reddant, & ægrum morti velocius addicant. Cauſam etiam ex
6. Aphor. Hippocrate intelligere poſſumus, Cãcros oc-
38. cultos melius eſt non curare: curati enim ci-
" tius pereunt. Quod in hoc incurabili morbo
" dixit, in reliquis voluit intelligi: in quibus par ratio parem promittit euentum. Hoc ego vidi ſæpiſsime, mulieres cancris occultis labo-
" rantes, annis quadraginta ſuperuixiſſe, ſatis nõ culpatà valitudine: cùm nullum neque viginti annis cancro vlcerato laborantem vixiſſe cõſtet, cùm plurimi & iam eorum biennio finiatur. Complures tamen medicorum hos morbos plurimis cauſis ſanare aggrediũtur: quidam, quòd non putent eos nequire ſanari: alij, quòd etſi ſanare poſſe deſperent, in melius tamen perducere confidunt: alij gloriæ ſtudioſi, alij pecuniæ auiditate, dum nihil perdere ex hoc timent, nimium fiunt audaces. Qua in re illi plus damnandi ſunt, qui genere morbum incurabilem, quàm qui magnitudine, ſuſcipiunt ſanandum. Diuini enim res conſilij eſſet, omnem morbum genere ſanabilem intelligere, an curationem recipiat, an
2. aphor. 19 non. Vnde Hippocrates, Acutorum morbo-

rum non omnino ſunt certæ pronuntiationes ſalutis, aut mortis. Galenus autem exponens inquit, Hoc ſcire licet, ſolùm in chronicis, non autem in acutis. Licet Raſis non omnino certam in acutis cum Hippocrate ſpem eſſe dixerit, longè tamen minorem in chronicis paſsionibus ſecuritatem euentus credidit, contra Galenum directè inuectus. Satis igitur pro confeſſo habeatur, multarum paſsionum finem ambiguum fore. 16.cõti.ca.1 fo.322.

Cvra igitur blandiente in talibus bonum eſt vti, victum talem inſtituendo, qui virtutem non minuat, morbo ſuppetias nõ ferat, dolores, ſymptomatáque ſedanda, corpus molliendum, ita vt cauſæ virtuti obnoxiæ aut morbo ſuppetias ferentes non augeãtur. Hoc eſt, quod dixit Princeps, & à rationali cura non deſiſtas, quoniam multoties aliqui ſanantur abſque ſpe aliqua mirabiliter. 4. quarti tit. 2.c.10.

Quòd in victu procedunt augendo verſus ſtatum. *Cap.* 11.

Secvndvs abuſus eſt, cùm in victu ita peccatur, vt ſæpius fortunæ melius quàm medicis, æger committatur. Reclamat diuus Hippocrates, niſi cibi tædium adſit, craſsiore victu vtendũ eſſe in morbi principio, ac demũ morbo inualeſcente ita paulatim attenuandum, vt parum, aut nihil concoctionis tempore ægro cibi exhibeamus. Plurimi tamen, *Primo regi. acuto. & prima apho. 10. & ante.*

vt aliquid instituisse videantur, à principio mulierúmque conuitia timentes, etiam nullo cibi fastidio existente, subtilem instituunt victum: postmodum concoctionis tempore, oua & ex carnibus contusa exhibent, ita vt ad mortem saturi, si non medicati saltem accedant. Hócque cùm rectè sit Hippocratis mãdatis oppositum, ita tamẽ est generale, vt vix credi posit ab antiquorum mente fuisse alienum.

Quod ad literã reprehẽditur. 2. regi. acuto. c. 18.

VT igitur præstat, ægro in principio laborante, intelligere, an cibi tædium adsit, an non: si adest, victu extenuetur leuissimo, quo vsque ad statum perseueret, si propinquus adest: Si remotus, quo tempore cibi tædio caret, eo cibandus est, ita vt continuè victum exiliorem facere posis. Quòd si fastidium non est, morbúsque acutus, pane loto, aut ptisana bis in die, aut ter cibandus est, continuéque minuendus vsque ad statum cibus. Hoc modo quot seruabis ægros, qui victu suo suffocantur? Quòd si morbus est leuissimus, carnésque aut oua sunt danda, dabis à principio, deinde ad ptisanam status tempore pertransibis, nec virtutis periculum est, vt in sequenti dicetur.

Quòd nimiùm pingui vtuntur, dando carnes & oua. *Cap.* III.

TERTIVS vsus malus est, cùm febrientibus carnes & oua exhibent, dicentes, no-

ſtri temporis ægros antiquorum victum ſu-
ſtinere non poſſe, conſuetudinémque mul-
tùm valere.

Cvm nos videamus aliquot in carceribus
ſanos pluribus annis pane & aqua alitos vi-
xiſſe, longè autem minus infirmo cibi, quàm
ſano debetur: plus etiam alit ptiſana ac deco-
ctus panis, quàm crudus: nec volumus eum
pluribus annis, ſed paucis dũtaxat diebus, do-
nec morbus tranſeat, abſtinentiam ſuſtinere.
Nec, quod dicunt de conſuetudine, attenden-
dum eſt: quia cõtra eos facit. Antiquitus enim
plus cibi carniúmque ſumebant, vt ex hiſto-
riis facilè apparet, vt quandoque arietem vno
prandio abſumerent. Si igitur attendenda eſ-
ſet conſuetudo, ſubtiliorẽ nunc victum inſti-
tueremus. Præſtat igitur ptiſana aut pane co-
cto, aut panico, aut oriza ægros alere, nil ex
carnibus aut ouis dare, donec morbi iudicatio
pertranſierit ad duos dies, in grauibus acutíſ-
que morbis. Nam aliter facientes ægros in-
terficiunt, non alunt. Quòd ſi virtus valida
fuerit, adhuc tenuiore victu opus eſt. Nam
neceſſe eſt aliter facientibus alterum trium
ſequi, aut mortem, aut morbi longitudinem,
aut accidentia ſæua. Quorum primum, malũ:
ſecundum, damnoſum: tertiũ, timoroſum. In
morbis autẽ longis, aut intercedẽtibus, vt ter-
tiana, aut duplex tertiana, parumper craſsiore
victu vtẽdũ eſt, ſecundũ morbi magnitudinẽ.

Vt de Hephæſtione in Alexãdri vita ex Plutarcho.

1. reg. acut.

Quòd contusa & aquam carnis exhibent.
Cap. IIII.

1. primi doc. 4. c. 2.

QVARTVS abusus est, cùm in victu ad contusa & aquam carnis transeunt etiã à principio, quod valde noxium est. Nam nutriens masticatione concoctionem acquirit. Secundò mandendi vim auferunt. Tertiò, quia plus ingurgitant, quàm virtus ferat: non enim ita decipimur comedendo, sicut bibendo. Quartò, quia aqua carnis longè deterior est iure, cùm minus nutriat & calidior sit. Hoc autem dicunt, quoniam corrigitur: at nunquam tantùm corrigitur, quantùm oportet. Et etiam quia eadem correctio iuribus adhibita melius proficiet. Quod etiã pulchro experimento colligitur. Videbis enim contusum edentem feces biliosas protinus excernere: si cum pane & carne paueris, naturalis egestio fit. Hoc sæpius animaduertimus. Vnde credẽdum est non omnino probatum esse alimentum, quod ex contuso gignitur. Sæpissime enim biliosa ac soluta fex ex eo pura procreatur, quod in febriente malum signum & causa pessima dici potest. Hoc peccato nullum est deterius. Nam vt hypocritæ sunt omnium hominum scelestissimi, ita ea auxilia noxia magis, quæ quandam auxilij spem habent, nocéntque. Existimant enim, quoniam faciliter deuoratur, & carnis substantiam in se habere creditur, & cum an-

nexis emendata videtur, proficere multum posse, quia facilius est impleri potu, quàm cibo, vt dixit Hippocrates.

CONSVLTIVS igitur fuerit, donec mãdendi facultas adest, ptisana vti. Quòd si necessitas alimenti cogat, carnibus leuibus cum pane. Nam Galenum ita consuluisse sæpe video. Quòd si cum hoc mandẽdi potestas non sit, vtatur contuso emendatiore ex carnibus: quòd si virtus adhuc debilior extiterit, iuribus correctis.

10. & 12. artis curat.

Quòd laudant olera, tanquam cibos.
Cap. V.

QVINTVS Error est, cùm lactucam, endiuiam, buglosam, lupulum cibos optimos collaudant, cum ratione cibi ad carnes, panem, ptisanam, lac, oua, orizam, comparatæ, sint longè inferiores ac medicinalem vim habeant. Non ergo, alimenti ratione absolutè bona dicuntur, sed absolutè mala. Quod igitur comparatiuè dicimus, rectum est: quod absolutè, noxium est, tum sanis, tum etiam ægris corporibus.

NON est igitur consulendum sano absolutè, vt herbis aut radicibus aliquibus vescatur, lactucámque inter olera minus perniciosam non bonam esse dicemus: ægris etiam cum animaduersione consulemus. Cæteras

lib. de cibis boni & mali succi.

herbas vituperat omnino Galenus.

Quòd vinum negant ægris.
Cap. VI.

12. *artis cu rat. fo.* 129. SEXTVS vſus non rectus eſt, cùm vinum ægris negant, quia materias ſubtiliet, & ad caput trahat, cùm vinum album ſit frigidum: multa etiam corpora humorum attenuatione indigent, atque ſolùm his quatuor caſibus noxium, quos vel dolor capitis aſsiduus, vel phlegmone tentat, vel delirium offendit, vel febris ardens cum cruditate inuaſit. Cæteris
1. *ad Glauconem c.*13. autem vtile eſt, ex Galeni doctrina, ſed non inutile etiam, phlegmonibus ad ſuppurationē iam redactis, Quibus autem vinū eſt inutile, his amplius nocent carnes & oua. Quod ergo inutile eſt, conceditur, neglecto ſalutari potu: decepti Arabum conſuetudine, quorum præceptis, tum propter legem, quæ à vino eos arcet, tum propter aëris temperiem, quæ longè calidior eſt, à vino temperare iubemur. Itaque hac de cauſa à vino abſtinentes, morbos procraſtinãt, longéque tardius ad ſanitatem perducunt. Is autem error eò validior perſpicitur, quantò æger ventriculo eſt imbecilliore, ita vt quandoque ad aquam inter cutem perducat.

CONSIDERABIS igitur primò, ſi vinū non permixta mala qualitate ab ægro ſentiatur: ſi non phlegmone, non dolor aſsiduus validúſque tenet, vinum album adminiſtrabis.

Si verò desiderat vehementer, materia concocta, aut suppurato phlegmone lateris, dabis vinum album dulce: ita enim consulit Rasis. 4.cōti.ca.3. fol.86.& 87.
Et nos destitutum aliquando à quodam medico, ac persuasum animam efflare, quoniam in pleuresi vinum conuenire non putabat, sanitati restituimus. Erat enim æger annorum, 70, & suppurato phlegmone, nihil eorũ quæ intus erant, ob virtutis imbecillitatem expuere valebat. Cùm verò ventriculus valde infirmus est, rarò vinum negabis. Plures enim sanauimus in morbis pestiferis ægros derelictos sola vini potione, cùm virtus tantùm attenuata esset, vt infra horam, expirare crederentur. Oportet autem medicum esse eruditum, & natura prudentem: non enim paucis verbis tantum arcanum distingui potest.

Quòd melones præponunt multis fructibus. Cap. VII.

SEPTIMVS vsus non admittendus est, tam sanis, quàm ægris, cùm melones tanquam minus culpatos fructus concedunt, quòd odore sint non ingrato, sapore autem iucundissimo. His autem qualitatibus decernitur cibi natura: eò autem maximè, quia parum deterior cibus aut potus, suauior autem, 2.aphor.38
melioribus quidem, sed minus suauibus est præferendus. Cùm verò consideras paruitatem radicis, & stipitis eximiæ magnitudinis

eius habita ratione, & quàm proximus terræ ſit, & quòd ſuper eam perpetuò iacet, & quòd ab omni aëris qualitate permutatur, & quòd augumentum eius eſt velociſsimum, confiteri cogeris, melonem, nil aliud eſſe, quàm putridum terræ humorem, aliena qualitate coloratum, vitia omnia habentem, noxium ventriculo, iecori, ſpleni, inteſtinis, pulmoni, renibus, veſicæ, humores non ſolùm putridos, ſed venenoſos fluxóſque facientem. Ad febres acutas peſtilentiales, ad apoſtemata, ad dolores, ad difficultates inteſtinorum paratiſsimum, à nullo authore quanquam egregio, ſatis vituperatum, noxas omnes horarij fructus tantò habet ampliores, quantò eius magnitudo, ſucci multitudo, paruitáſque cauſæ concoquentis, omnibus aliis fructibus maior eſt. Adde quòd nulli potui rectè ſociatur. Nam cum vino humores peſsimos producit, veſicæ maximè obeſt, & iecori, & renibus, & phlegmones gignit cum aqua leuitates inteſtinorum, celiacum morbum, difficultates inteſtinorum, appetitus deiectionem ſubitò operatur. Quòd autem Hippocrates couſulit, rectum eſt, vt parum deterior, non multò deterior cibus ſit præeligendus. Bonitas autem ſaporis, & odoris manſuetudo, in eodem genere cibi ad iudicandam ſalutarem vim multum proficiunt. At in diuerſis generibus nequaquam. Siliqua enim exitialis eſt

ibus, si Galeno credimus, & fungi, & tubera, boletique, & melongena. Nemo tamen salubri cicorio ptisanáque ordeacea negabit esse gratiora.

Consilium igitur meum est, vt non solùm dimittatur, sed ab vsu humano explodatur, etiam principum Decretis. Nam quæ lues est perniciosior, quà quotannis multa millia hominum pereũt? Mirúmque, quòd à medicis hæc pernicies consulatur, omissis vuis & ficubus eiusdem temporis fructibus longè minus noxiis.

Quòd cibum vberiorem dant in prandio quàm in cœna. Cap. VIII.

Octavus vsus explodendus est, cùm cibum vberiorem capiendum in prãdio, in cœna leuiorem consulimus: alij oppositum totum, vtrique ita grauiter errantes, vt nulli sibi amplius. Nam cùm post cœnam quies & tempus prolixius, & somnus, & continentis frigiditas subsequantur, meritò cùm hæ omnes causæ concoctionem iuuent, cibus in cœna copiosior debet esse quàm in prandio. Quòd etiam Galenus in consilio morbi comitialis sentire videtur, ac alij plurimi celebres authores: Quòd si nimio cibo peccare contigerit, vel noxio, cùm error ille vomitu leuissimè corrigatur (quòd hora somni fieri nequit) conuenit, quòd admissus error in copio-

3. de victus ratione & 2. de elemẽtis & 6. de tuẽda sanit. & 1. cõti. licet aliter, Princeps tertia primi & prima tertij.

ſiore cœnà hac de cauſa grauior fit, quàm in prandio: quia propter quietem & ſomnum nõ ita facilè, aut vomitu, aut à piloro crudum deſcendit inferius. Vehementius igitur ſpiritualia offenduntur. Non igitur rectè conſulunt, qui peccare leuius in cœna dicunt. Ob hoc neminem vidi illorum qui aſſumpto veneno, antequam vomerent, dormierunt, curatũ fuiſſe. Tutius igitur in malis cibis, aut valde nimiis periclitamur in prandio, quàm in cœna.

MELIVS igitur eſt in cœna plus comedere vbi vel moderatè comedendum ſit, aut leuiter peccãdum, ita vt peccatum illud citra vomitum, aut alui deiectionem poſsit emendari. At ſi peccatum graue futurum ſit, vt non poſsit corrigi citra eiectionem, vt quando nimis copioſè implemur, aut prauum omnino ſuccum ingerimus, tunc leuius peccamus in prandio, raróſque veneno in prandio ſumpto mori contingit ob hanc cauſam. Non igitur conſulendum eſt in altero duorum, cùm diſtinguendum ſit. Adde ne vſum eius, qui longo tempore aſſueuit, permutare coneris, ſi cũ inculpata valetudine vixerit. Multos enim claros viros ea de cauſa damnum non leue aſſecutos ſcio, cùm plus detrimenti ex mutatione conſuetudinis, quàm iuuamenti ex recto viuendi more conſecuti fuerint.

Quòd

Quòd omni leui causa consulunt medicinas. Cap. IX.

NONVS vſus eſt non amplectendus, cùm conſuetudo ſit quorundam medicorum in omnibus etiam leuiſsimis diſpoſitionibus conſulere ægris victum tenuem, & medicamina imperare: vt in grauedinibus, in corrizis, in doloribus membrorum exteriorum, in ephimeris ſpontaneis. Nam talia ſæpenumero ſunt naturæ dimittenda: non ſemper naturam auxiliis medicinæ aſſuefacere debemus. quoniam pigrior redditur ad deliquia inſtauranda: & multò eſt grauius perſæpe nocumẽtum, quod medicina conciliat, quàm morbus qui aufertur. Simile eſt hoc his qui per fœnus debita perſoluunt. In grauiſsima enim ſemper labuntur, dum modica extinguere putãt. Hoc eſt, quod dixit Princeps. Amplius ſcire debes &c. Sufficit in talibus, maximè vbi virtus fortis eſt, moderato vti regimine, & reliqua naturæ dimittere, dummodo periculum acrioris morbi non immineat, quod facile à perito cognoſcitur.

Quarta primi cap. 1. in fine.

VNDE obſeruandum puto, omnes morbos ratione certa victus egere, ſiue ſint inſanabiles, ſiue graues ſanabiles tamen, ſiue omnino leuiſsimi, ne quis fortè ex ſuperius dictis errorem concipiat. At differt, nam in inſanabilibus & leuiſsimis, victus pro ſola virtutis ratione, tanquã ſi morbus nullus adeſſet, con-

Ex 6. aphoriſmo. 38.

ſtituendus eſt, quantitatis ratione habita, in qualitate verò, vt contrarius ſit morbo, & cauſæ morbum facienti, & hic differt à victu exactè ſalubri. At in his, qui graui conflictuntur morbo, non ſolùm qualitatis ad virtutem habenda eſt ratio, ſed etiam quantitatis, ita vt minor ſit cibus, quàm à virtute concoqui poſsit, vt morbo augmentum non ferat. Longè igitur copioſius inſanabili morbo, quàm ſanabili detentus paribus virtutibus exiſtentibus alendus erit.

Quòd carnes piſcibus præponunt in omni febriente Cap. X.

DECIMVS errandi locus eſt, cùm generaliter carnes febrientibus dant, & piſces negant, moti authoritate Raſis in, 3, ad Almãſo. cap. 16. dicẽtis, quòd omnes piſces ſunt duræ concoctionis, & longam moram in ſtomacho trahunt, & ſitim faciunt, cùm nõ animaduerterint dictum, primo ad Gauconẽ cap. 10. & 12. probari piſces in febribus tertianis, & quartanis, eò quòd facilè concoquantur, præferréque eos carnibus in tertianis exquiſitis. Raſis autem corpori ſano comparauit, & magna parte improbatos cũctos damnauit. Perſæpe enim medicinali alimento eſt piſcis, & vt plurimùm cõcoctionis leuioris contrariæque qualitatis febri omni: cui ſi contingat, vt à cauſa calida, vt ſæpiſsime eſt, fiat, etiã cauſæ

febris aduersabitur. Hócque errore quāplurimi eo dum insaniunt, vt si quis contra ausus fuerit, pro imperito eum habeant.

VTILIVS igitur erit in febribus ferè omnibus piscibus quàm carnibus vti. Sint autem pisces ex mari, Gobius, Aurata, Arbor, & si ex saxatilium generibus à Galeno libro de alimentis recitatis quisquam inueniatur. Ex dulcibus, Lucius, & Persicus, & vniuersaliter, qui squammosi albas & leues carnes habent, subtiles, lati, longíque non antiqui salubribus aquis habitantes, Rasis authoritate, præferuntur.

CVIVS causa impudentiam erroris crassi preterire nolui saxatiles pisces, qui quibusdam generibus diffiniuntur, intelligentium pro piscibus qui inter saxa degunt, qui nulli sunt. Quòd si eos qui in aquis saxosis habitāt, credunt. Abduani, & Ticinij, potius erunt saxatiles maritimis, cùm tamen saxatilium numero nullus ex aquis dulcibus comprehendatur.

Quòd auxilia simplicia, & composita corrupta habent. *Cap.* XI.

VNDECIMVS abusus est, cùm cuiuslibet medelæ auxilia corrupta habeāt. Hic tantus est error, vt eius memorari me pigeat. Pro cassia lignea, corticem palustris giniistræ: pro carpobalsamo, mirti eiusdam semen: pro zedoaria, quæ ex oriente vehebatur, incogni-

tam ex Germania radicẽ: pro luto Armeno, rubram Appuliæ terram: pro lemnia terra, vulgarem cretam: pro doronico, insulsam radicem: pro galanga quæ ætiti simillima est, vt Serapio docet, aliam acrem radicem: pro calamo aromatico, cuius substantia, quia calamus est, inanis interius spectatur, acorum: pro acoro consimilem colore, opere autem, sapore, gustúque contrariam: pro xilobalsamo, lignum incognitum. Nam quę ad nos xilobalsami quantitas aduehitur hericiniæ siluæ non sufficeret. Adde quòd extinctum est modernioribus referentibus: pro malabatro, folia lauri, aliquando citranguli: pro xiloaloe, radicem oleastri odoribus imbutam: pro sandaraca, quod naturale est, gummi iuniperi: pro lacca, sandaracam in vsu aliquando intelligentes: pro scordion herba, scorodon, quod aleum est agreste nominis similitudine decepti: pro vngue odorato, inutilẽ ostraci corticem: pro cinabari, quod è minera eruitur, cinaprium quod artificio argenti viui, & sulphuris constat. similiter pro minio minerali, artificiale: pro osse cordis cerui, cartilagines boum: pro smaragdo, iacintho, saphiro, carbũculo, granato, orientalibus gemmis, lapides adulterinos, ex Europa, ac borealibus regionibus aduectos: phillitim, pro scolopendro: lichen pro hepatica: pro salutari neruorum præsidio pede coruino, pedem columbinum,

quod venenum eſt:pro hermodactylo omniũ auxiliorum quæ neruis & iuncturis prodeſſe poſsint, præſtantiſsimo; ephemeri radicem non ſolùm inutilem, ſed & ſtrenuè venenoſam:pro yringo,cui nulla in bubonibus compar medicina inueniri poteſt, ſpinoſam certè, ſed ita diſsimilem herbam adminiſtrãt: vt iam cùm pro maximis alexipharmacis, maxima venena propinent,neſciam quid ſperandum.Ita cùm non ſolùm vnum pro alio medicamentum ſubminiſtrent etiam carent quàm pluribus,narcaphto,cancamo,ciphi,amomo, balſamo, ambram habent rariſsimam, quæ non ſit adulterina, diptamum, non illud Dioſcoridis ſine flore, & ſemine (nec quo vtuntur, ille eſt Vergilij) mirrham raram,bugloſum in controuerſia, eupatorium adhuc ſub iudice eſt. Infinita ſunt, quæ connumerare non eſt præſentis inſtituti, quoniam quidam noſtris temporibus clari habiti viri de his diſſeruere. *lib.3. c. 75.*

TACEO exeſa medicamenta, antiqua, marcida, corrupta, adulterina, deficientia: quænam oratio tot vitia poſſet amplecti? Vtuntur etiam quibuſdam herbis non ſatis cognitis,quales ſunt Daneia, Scabioſa, Pimpinella, quas & ſi omnino damnare nolis, confiteri tamen cogeris talium vſum diuinãdo potius, quàm medendo fuiſſe comparatum.

TACEO compoſita medicamenta, quæ ſimplicium non ſolùm peccatis ſcatere neceſ-

ſe eſt, ſed etiam quibuſdā peculiaribus deliquiis, vnde quis ſanam Theriacā, aut integrum Mitridatū demōſtrabit? vnde ſapientiſsimus Venetorum magiſtratus, toties eius compoſitionem fieri vetuit, cùm perfici poſſe nō exiſtimaret. Cùm in clariſsima vrbiū hæc non potuerint fieri, in noſtris tamen non ſolùm ciuitatibus, ſed oppidis diſtribuuntur: medicíque, quòd admiratione magis dignum eſt, vtūtur. Melius igitur eſſet, vt de quocunque ſimplici, publica inter medicos concordia quid eſſet qualéque ſtatueretur: deficientibus, ſuccidanea Galeni, aliáque alia ratione inuenta ſubſtituerentur, pondera, leges, ac electio adiungeretur. Demum ipſa compoſitio nō ſine medici conſilio fieret, publicè ſimplicia exponerentur. Quis ſanè, rogo, fuit antiquus, qui vel ſimplicium, vel compoſitorum medicamentorum doctrinam non diligentiſsimè fuerit proſecutus? Noſtri autem temporis medici Pharmacopolis ignaris, aut auaritiæ ſtimulo delinquentibus derelinquunt. Nōne hi ſolùm in famulitio medicorum cenſentur?

Quòd aquis deſtillatis vtuntur. *Cap.* XII.

DVODECIMVS abuſus huic adiectus eſt, eadem materia, diſsimili tamen ratione, cùm aquis deſtillatis vtuntur, in quibus neq; odor, nec ſapor inuenitur, eius rei è quo

facta eſt, exceptis roſacea, violacea, & ardente. Nam Abſinthij aqua prædulcis eſt: vbi autem nec ſapor, nec odor, ibi virtus eſſe non poteſt. Adde quòd plumbo & ære fiunt, quæ duo metalla humano generi ſunt pernicioſiſſima, cùm viderim aliquos ob vſum earum ad ventriculi tabem redactos. E quibus vnus fuit Franciſcus Taegius phyſicus ac lector, qui iuuenta prima, hac de cauſa, mortuus eſt. Pernicioſiſsima, & generalis hæc conſuetudo propter facilitatem operandi, ac labores vitãdos, & ſaporis iucunditatem inducta, tot miſeris ægrotantibus damnoſa, tum à medicis, tum à Pharmacopolis.

CONSVLTIVS igitur fuerit & antiquorum more cum decoctis operari. Nam in illis virtus reſidet, & mos ille ab eis, licet operoſior, comprobatus.

Quòd vtuntur ſimplicibus. *Cap.* XIII.

TERTIVSDECIMVS error eſt, quoniã gloriæ ſpe multa cum ſimplicibus operari poſſe ſperant, è quibus etiam nunc ſunt quidam celebres medendo habiti: contra quos, quia opuſculum edidimus, inuehi nunc non eſt tempus.

Quòd vnus modus medendi eſt vniuerſalis. *Cap.* XIIII.

QVARTVSDECIMVS vſus non admittendus eſt, cùm ſingulæ ferè ciuita-

tes quandam habeant normam communem medendi in principio cum Caſsia hîc: Venetiis etiam & cum electuario lenitiuo, vel de ſebeſten: Ferrariæ, cum Catapotiis: In Hiſpania cum pomis dietam moliūtur tridui: atque ita omnes calopodio vno calciare nituntur. Quod ſi Cerdones nō aliter, multi magis nudis pedibus, quàm cum calceis, ſpectarentur. Hunc modum aliqui canonicè medendi vocant, quem propter vſum perpetuum norunt aniculæ, Pigmentarij, Tonſores, nobiles omnes Veneti. Iam ſi omnes abuſus tantùm medicis, quantùm hîc obeſſent, nemo certè vnquam medicus villam, aut prætoriam domum emiſſet. At, dicent, in cunctis lenitio alui, iuuatiua à principio eſt: quid ſi non lenire, ſed eradicatiuè purgare conueniat? quid ſi venter lenis ſit? quid ſi venæ ſectio moram non patiatur? quid ſi ventriculus ſit imbecillis? nónne prius corroborādus antequam leniendus?

MELIVS igitur eſt, ſi ſanguinis detractio moras non patiatur, venam incidere: ſi venter lenis eſt, concoquere: ſi ventriculus imbecillis, corroborare. Quot vides à principio lenitiuum ſine vtilitate vomuiſſe?

Quòd nunquam à principio purgant eradicatiuè. Cap. XV.

QVINTVSDECIMVS error eſt, cùm nunquam à principio eradicatiuè pur-

gant, ſed illam operationem ad ſtatum producunt, In principio lenitiuis contenti, vel his quæ materiam ſolùm minuunt. Itaque vt exitiale eſt quieſcẽte materia eradicatiuè purgare, ita turgente ea ad inferiores partes, maximè ac in venis interioribus non purgare, longè magis mortiferum.

PRAESTITERIT igitur, quòd mihi ſæpenumero contigit, ea turgente, à phlegmonis metu liberaſſe ægros, forti à principio medicamento exhibito. Vnde ſæpius contingit melius pauperes medicatos eſſe, quàm diuites ob errandi timorem. Quòd etiam Galenus ſuo tempore de cataplaſmatibus, teſtatus eſt, in curatiua arte, quæ iuxta præcordia imponuntur. *11.lib.poſt medium.*

Quòd à principio ſemper à leuioribus inchoant. *Cap.* XVI.

SEXTVSDECIMVS abuſus eſt, cùm in principio ſemper à leuioribus curam mouentur: quodam canone Auicennæ decepti, non attendentes Hippocratis dictum: Extremis morbis, extrema exquiſitè remedia optima ſunt, & medicati in valde acutis eadem die, tardare enim in talibus malum eſt. Dum enim tempus procraſtinant, æger eò perducitur, vt nullo poſtea medicamento ſanari poſsit. Adde quòd cura non à leuioribus, ſed ab æqualibus eſt inchoanda, vt *quarta primi cap.1.* *1.aphor. 6.* *4.aphor.10*

3.& 3. artis curat. Galenus libro de temperamentis testatur. Sic maximos morbos lactucis curare aggrediuntur, vt si inter plures vnus euaserit, miraculum fecisse videantur: si moriuntur, persuadeant facilè astantibus ægrum vi morbi non medici inscitia periisse. Fides in hoc medico semper proposita est, eum, qui moritur, non accusaturum. Ego autem tibi dico, magnos morbos non nisi fortibus auxiliis sanari à medico posse. Quòd si aliter curentur non à medico, sed sponte sua ac naturæ robore, quæ omnia contemnit & sustinet causa sanitatis orta est: de qua nullam medicus gloriam cōsequi debet.

10. de ingenio. 7. collig. cap. 31. Nam, vt Auerrois dixit, morbi sunt in triplici differētia: quidam ita parui comparatione virtutis, vt sponte sanentur: quidam ita magni, vt etiam medici auxilio iuuati, ægri tamen pereant. In his duobus medica arte opus non est. Alij autem, ita modico à virtutis robore interstitio superantur, vt in his medicinæ auxilium desideretur. Nam rectè curati sanātur: aliter, aut pereunt, aut in prauas incidunt, ac difficiles ægritudines.

PRAESTAT igitur in magnis morbis à magnis auxiliis, in maximis, à maximis: in leuibus, à leuibus: in mediocribus, à mediocribus initium medendi sumere. Et hoc est ab æqualibus inchoare. Quòd si dubitatio accidat, ne in grauius aut leuius auxilium incidas,

4. primi. ca. 13. tutius à leuioribus, paribus causis, quàm à for-

ioribus initium ſumes. Et hoc eſt, quòd à leuioribus molienda eſt cura. Melius enim eſt, infra ſubſiſtere, quàm exquiſitiſsimè euacuare. Cùm autem morbi natura ad ſtatum per augmentum accedat, ſintq; in augmento fortiora accidentia, quàm in principio, & meatus aperti magis: meritò, ſi ſemper cum æqualibus cura mollienda eſt, in augmento dabitur locus fortioribus auxiliis, quàm in principio. Igitur à principio reſpectu augmenti & ſtatus cũ leuioribus inchoabis, & hoc eſt, quod voluit Princeps. Iſti autem à leuibus ſimpliciter initium exordiendum duxerunt. Quòd ſi à maximis ortus eſt auxiliis, in illis perſiſtes. Nam in talibus tempore parùm differt ſtatus ab initio: ſi verò à magnis iuxta ſtatũ ad maxima eiuſdem generis cura terminabitur.

Quòd vitant, aut procraſtinant ſanguinis minutionem. Cap. XVII.

DECIMVSSEPTIMVS error eſt, cùm in putrida ſanguinis minutionem vitant, in Continua autem procraſtinant. Vnde Galenus, omnibus putridis febribus venæ inciſio ſalutaris eſt in arte medendi. Cùm autem intra venas humor extiterit valida virtute, & copioſiore ſanguine, & morbo imbecilliore, & quia per omnia tempora auxiliũ præſtat. His quatuor cauſis tutiſsimè ac vtiliſsimè etiã à prima morbi hora minutio fiet. Quantò

lib. II. poſt medium.

enim citius, eò vtilius, ac præstantius. Ipsi verò cùm in multis interpolatis nulla obstante indicatione venam non incidant, in cõtinuis primam diem non solùm, sed quartam & septimam transeunt, merito fiunt periculi ac mortis ægri rei.

VTILIVS erit in interpolatis si reliqua cõsenserint, sanguis verò plurimus fuerit, aut præmissa lenitione, si oportet, aut sine ea venam incidere. Caue tamen ne materiam peccantem intra venas trahas. In continuis protinus ab inuasione prima venas incides, eò magis si materia phlegmonem moliatur, nitidis ventriculo, ac intestinis existentibus: aliter autem lenitionem præmittas. Vnde Rasis in Continentibus plurimi eorum, ac omnes fermè, qui ante euacuationem sanguinẽ miserũt, mortui sunt: qui verò euacuationem ante moliti fuerũt, sanati: de pleuretico morbo loquebatur. Non ergo ad plus, secundam diem, aut tertiam sine sectione venæ pertrãsibis, si rectè operari volueris, vocatúsque fueris à principio.

Idẽ Auer. 7. col. ca. 1.

Quòd partem materiæ purgant in morbis quietis. Cap. XVIII.

DECIMVS OCTAVVS abusus est, cùm in non turgentibus morbis partem materiæ purgant, à principio: alij autem electuario de Sebesten, vt Venetiis, Mediolani cum

Trociſcis de violis ſine Scamonea, vbi Turbith adeſt, quòd nec verum Turbith eſt, & medicina conturbans. Mens autem Galeni ſuper aphoriſmo (Concocta medicari) eſt, vt non ſit, quieta exiſtente materia, alia purgatio vtilis, niſi lenitiua, ſuper illud, Corpora cùm quiſpiam purgare voluerit. Nam melius eligere debet medicus: ſed plus eſt quòd adimitur ex virtute eo tẽpore, quàm ex materia: & reliquę partis concoctio impeditur, & obſtructiones augentur. Igitur cùm, quieta exiſtente materia, nullum accidens ſæuum timeatur, non eſt facienda purgatio materiam minuẽs: multo minus eradicatiua. Vnde etiam prima Quarti trac. 2. cap. 7. Et apud me magis dilecta eſt adminiſtratio Clyſteriorum ſecundũ menſuram, qua indigetur in virtute. Huic rationi maximè credideris, ſi ea, quæ in bubonibus extrinſecus inciſis, ac non maturatis, aut expertus fueris, aut Albucaſis dictis credideris: Quæ enim ex his pernicioſa ſunt, citius occidunt: quæ ſalubria tardiſsimè, aut nunquam ſanantur: maturata autem citò faciliter, ac ſine dolore, ad optimámque ſanitatem perducuntur. Rationes autem Raſis in continentibus, de purgando à principio, aliàs diluam. Materia igitur non turgente, nec ad vermes parata (iſtud enim quoddam genus eſt turgentis materiæ) quantumcunque multa fuerit, non purgabis, niſi poſt concoctio-

Secundum Leoniceni ſentẽtiã 22. primæ particulæ.

9. ſecundæ particulæ Idẽ quartæ primi ca. 3. ad literam.

lib. 2. ca. 4.

1. lib. cõtra dicẽtiũ medicorum.

nem. Adde quòd in aliquibus lenitio fieri nequit, nisi cum solutiuo addito, vt in rusticis & habitatoribus montium, qui castaneis alũtur, & quibusdam hominibus, quorum naturam præscire oportet, vel vsu, vel auditu. Sæpius etiam nulla indigemus lenitione, nisi ea quæ fit per Clysterem, cùm venter nihil deiicit, & ventriculus exaninitus est, pro qua lenitione Rasim consule.

4. ad Almãso. c. 18.

Quòd nutriunt, & purgant in statu.
Cap. XIX.

DECIMVSNONVS abusus est, cùm in statu vel augmento, materia virtutem opprimente, debilitas virtutis ab astantibus iudicatur, ob hócque medici alterũ duorum faciunt, ac persæpe vtrunque, cibant alimentis nutritiuis, qualia sunt ius, contusum, aqua carnis, ac purgant: quorum vtrunque, ita perniciosum, vt nil deterius, cùm morbi consistunt, ac vigent. Melius est quietem habere, dicebat Hippocrates de purgatione loquens, & alibi, In accessionibus subtrahere oportet, dare enim læsio, cibandi rationem insinuans. O miseros illos medicos, qui modicæ gloriæ, aut cupiditate pecuniæ amicum, & sibi fidentem occidunt, conscientiã perpetua labe commaculant, seipsos æternæ damnationi addicunt. Nemo enim eorum ita ignarus est, qui cùm hæc faciat, se contra omnes medicinæ

2. aphor. 29
1. aphor. 11. Item 2. regi acuto. ad literam.

[si]ngulas facere ignoret, ægríque perniciem [a]ccelerare: ſed timentes ne mulierculæ, aut [ho]me interfeciſſe, aut cùm oportebat, morbo [au]xiliari neſciuiſſe dicant, plus hominum ca[lu]mniam, quàm Dei offenſionem timentes, [tu]m manifeſtè peccant.

PRAESTAT in his alium, ſi times, aduo[ca]re, omnéſque vno conſenſu abſtinere. Mul[ti]tudo enim medicorum vnumquemque ab [in]famia vindicat. Si poſſumus etiam prono[st]icari de accidentibus, illud nobis maximè [co]nducit. At ſi fas non eſt, falſa infamia de[ti]neri melius eſt, quàm conſcientia malorum [pe]rpetuò cruciari. Veritati enim inſiſtas: nam [in]famia falſi criminis tandem extinguitur, [cu]m veritas fortunam pediſequam ſecum du[x]erit.

Quòd omnibus purgationem poſt ſtatum ſaltem expedire putant. Cap. XX.

VIGESIMVS error eſt, cùm in cunctis purgatione opus ad ſanitatem eſſe pu[t]ant, dicto illo Auicennæ moti, & cum na[t]ura non mouet, moue tu hora motus eius: [n]on quidem modum mouẽdi, ſed horam de[t]erminauit. Vtilius interpretamur Aphoriſ[m]um, Vndecunque natura repit, inde ducere [p]er conuenientes regiones. Multi ſunt mor[b]i, qui vrina, alij ſudore, alij vomitu, alij ſan[g]uinis profluuio terminantur, alij buboni- *Primaquarti trac. 2. cap. 7.* *21. primæ particulæ.*

5. de locis affectis c. 2.

bus, alij herisipelate, alij vlceribus. Hos omnes conantur, alui profluuio finire, ventrem subducendo. Nónne dixit Galenus, Eorum quæ in thorace continentur, nihil posse per aluum excerni, vt in laterali morbo, & peripneumonia. Cur igitur aut qua vtilitate purgant tales? Nam de antecedente causa nihil est quod minuant, status aut declinationis tēpore, cùm auctio per se cessauerit. Nónne dixit Galenus, eorum morborum iudicationes per abscessus fieri, in quibus natura non perfectè dominatur? Hi fiunt materiis extra erūpentibus: euacuatio materias intrópellit, nec potest tamen perfici: quoniam natura non perfectè morbo imperat. His ergo pugnantibus ægrum perire necesse est. At dicent & febrem quidem habentis ventrem soluere melius est, quarta primi ca. 4. Hæc quidem indicatio est vomitus tantùm comparatione, vnde subiungit, quàm facere, vt ipse euomat. Quòd autem dixit, Moue tu hora motus eius, in noua etiam traductione versum est, hoc modo, Moue tu motu cōuenienti motui eius, quare emendatum est.

3. de crisi. cap. 11.

SATIVS igitur fuerit, dummodo indiciū natura purgationis præmonstrauerit, illam viam sequi, nec aluum mouere, nisi in viis ductuum materia quieuerit. Vnde in pestiferis morbis, quia natura non perfectè dominatur, cita iudicatio tentanda est: ídque bonum

num ſequi, quòd in vnoquoque genere commodiſsimum. Eſt etiam quidam purgandi modus vnicuique familiaris, Pleuritidi, ſputum, aut vrina: ardenti febri, ſudor: Phlegmoni iecoris, ſanguinis profluuium: Tertianis, vomitus: ſpleni, varices, & vlcera in cruribus: morbillis, alui profluuium: peſtilentialibus, abſceſſus, ſudor, aut alui deiectio. Vomitus autem letalis iudicatio eſt.

Quòd non vtuntur, niſi medicinis quas appellant benedictas. Cap. XXI.

VIGESIMVS PRIMVS error eſt, cùm in ſolis medicinis, vt dicunt, benedictis, conſiſtunt Manna, Caſsia, Sero, Rhabarbaro, & ſimilibus: Nam cùm materia groſſa, aut melancholica fuerit, tollunt quod ſubtile eſt, & craſſum derelinquunt, & ita ex curabilibus morbis, incurabiles faciunt. Vt igitur non tutũ eſt velle ſemper laborioſis medicinis vti, quæ robur virtutis exoluunt, & ad malas pręparant ægritudines: ita nec laudabile, in leuibus conſiſtere, quæ morbos relinquunt deteriores, quàm prius curandos aſſumpſeris.

MELIVS eſt igitur in craſsis lẽtiſque materiis non euacuare. Oportet, igitur cum propriis ſemper operari. Serum enim in vltima ſubtilitate, lapis magnetis, in vltima craſsitie humores ſubducunt: reliqua ſunt intermedia, quorũ ordinem aliàs in cõtradictore expoſui.

Quòd materiam semper euacuant paulatim, ac concoquunt. Cap. XXII.

VIGESIMVS SECVNDVS abusus est, tolerabilis tamen ac defensione dignus, cùm materiam paulatim docent concoquendam, euacuandamque ex dicto Auicennæ: in quo tamen verba non mentem assecuti sunt Principis, quoniam longè citius terminatur ægritudo, si ad vnam tantùm vniuersalem purgationem reseruetur. Nam vna euacuatio alterius impedit materiæ delinquentis coctionem. Ita igitur intelligatur, vbi periculum deriuationis fuerit. Est autem cùm virtus debilis est, vel iuxta principale aliquod membrum materia delituerit, aut nimis molle, vt Adenes, & Pulmo. In his enim casibus etiam non exactè maturum bubonem incidere cõsuluit Albucasis: in reliquis longè melius citiúsque vna euacuatione soluitur morbus: Vermium tamen memento. Nam in his, vt dicemus, nedum aliquoties expectandum est concoctionis principium.

4. primi cap. 3.

lib. 2. & 4.

Quòd dicunt non omnes morbos ad Physicum spectare. Cap. XXIII.

VIGESIMVS TERTIVS abusus est, cùm omnes eas ægritudines ad curam suam pertinere negant, quæ sunt manifestæ, in quibus accusari possunt: eas autem omnes profitentur, quæ sunt difficillimæ, accusaríque ne-

queunt, decorationem igitur & infantium morbos mulierculis: dentium dolores, tonsoribus: vulnera, vlcera, collectiones, Chirurgiis: oculorum vitia, circunforaneis herbariis: ramicem, & Herniam, Circulatoribus: puerperarum dolores, Obstetricibus: gallicam luē, impostoribus: luxatos fractósque articulos, restauratoribus relinquunt. Vbínam Galenũ, aut Hippocratem, aut Albucasim, aut Auicennam inuenerunt, qui non omnem artem profiterentur, medicamenta singulis pararēt, de his apertè differerent? Vnde Galenus in primis artis curatiuæ libris, totam curādi methodum à chirurgica ratione assumpsit. Vnde etiam ossa à capite extrahere docuit lenticulari ferro, absque terebratione, quod etiam in vsu est, Mirmetias etiam è crure extrahendas docuit. Herniam, puerperarum passiones, infantiúmque distinctè descripsit. Vnde in consilio morbi comitialis dicebat, At ei qui vniversales canones ignorauerit, nec sexcenta præcepta sufficiunt. Impossibile enim est sine curandi methodo, quampiam etiam, leuissimā ægritudinem rectè curare. 6. artis cur. 14. eiusdē.

CVR igitur si se medicos profitentur, hæc nesciunt? Si sciunt, cur literas nesciētibus prouinciam hanc committunt? Quòd si se victus rationem & purgationem etiam in illis ordinare fateantur, quomodo aut purgare, aut victum ordinare poteris rectè, si morbi qualita-

tem & magnitudinem ignoraueris? At dicũt, à Chirurgo recipio. Nóne ſcriptum eſt, ſi cæcus cæcum ducat, ambo in foueam cadunt? Eo magis, cùm duo vel tres plerunque ſint Chirurgici etiam in maximis ciuitatibus, qui literis operam dederint, reliqui tonſores laruati, lanienam profitentur. At dicunt, morem ſequimur ciuitatis, quale illud ſexto artis curatiuæ, in fine. Sed cùm Romæ plurimùm ageret, ciuitatis morẽ ſecutus, permiſſa his quos chirurgos vocant, maxima horũ operum parte, non doctrinam, ſed manus operationem ſe oſtendit dereliquiſſe, quod ex prioribus verbis licet deprehendere.

QVOD ſi in hoc te non peccare, quod tamen haud poſsibile eſt, demonſtrares, quam tamen fidem, medice, tibi præſtabo, aut vomicam, aut ventriculi ficum, aut in hepate vlcus probè curaturum, ſi Ozenam, aut Bubonem, cui quotidie ſpecillo, aut manibus imponere medicamentum potes, ſanare neſcíueris? An credam illud, quod intra eſt, leuius eſſe, quod plerũque perducit ad mortem, aut ſcientiam tuam Aſtrologo vel diuinatori cõparauerim, qui propria domus ſuæ peccata cũ ignoret, de remotis maximíſque negotiis ſe ſcire profitetur? Cum enim vlcuſculum, aut Parotidem curare neſciueris, quomodo quiſquã cogitare poteſt, quod interius eſt vlcus, aut phlegmonem te ritè curaturum?

A D medicum igitur pertinere arbitror per-
ctum,omne morbi genus ſcire curare, non
lùm per dietam,medicinas,& vnguēta, ſed
iam per man⁹ operationem, inciſionem,vi-
licet, vſtionē, terebrationem. Quod tamē
t illiberale, Chirurgo permittat, opus vide-
cet manus: quoniam longè differunt neſcire
perari,nec præcipere, ac nolle manibus exer
re.Nam cùm hoc non ſit decens, reliquum
men non ſolùm vtile,ſed etiam eſt neceſſa-
um. Difficiles enim bubones hoc modo cu-
ui in triduo, ac decēnes fiſtulas inueteratas,
c derelictos extrinſecus morbos miraculi
odo, quoniam interna exterioráque adiu-
oria probè noueram. Itaque ſolo famulitio
uxilio,prout & Galenus,indigui.

Quòd lunæ poſitiones obſeruant, vt non dent medicinas. *Cap.* XXIIII.

VIGESIMVS QVARTVS error eſt, cū Lunæ radiationes in exhibendis medi-
camentis vitant. Nam cùm ducere vo-
ueris Elleborum, moue corpus,dixit Hippo-
ratres: Cùm verò luna cum ſole coit, vel ra- 4.apho.14.
liationem iniit,mutātur tempora manifeſtè,
quia elementa & humores agitantur. Igitur
bonum eſt,tunc medicinam exhibere in con-
unctione,corpus repletum purgabis, in qua-
drato poſt oppoſitionē purgabis melius,poſt
venam incides.

CVM igitur volueris rectè operari, facies illud hora aspectuum, maxima cum vtilitate, cauebis tamen tria. Primum quòd dies illa non sit indicatoria, vel vetita ratione naturali. Secundum, quòd æger non sit nimiùm debilis: ne si moriatur alia causa, culpent te. Tertium cōgressus Lunæ cum Satutno, vel Marte. Quòd si hora radiationis cum Sole, Luna Ioui, vel Veneri societur, optimum erit purgare, vel minuere, vt placuit Galeno.

3. de diebus decretoriis in prin.

Quòd de inutilibus quibuscunque rebus decertant. *Cap.* XXV.

VIGESIMVSQVINTVS est, cùm de minutissimis rebus disceptant, grauiora prætereunt, vt videantur diligentissimi medici. Memini me aliquando vidisse clarissimos medicos concertantes super differentia duarum drachmarum, à quatuor, syrupi de lupulis, qui tamen raucedinem per venæ incisionem curare nitebantur, nescientes illud moderníoris, Qui raucedine detentus minuitur, nunquam curatur. Meritò igitur tales non Medicos, sed Sophistas optimus appellauit Auenzoar. Decimant enim Mentham, & Anethum, & grauiora legis derelinquunt. Optimum medicum decet, non ita subtiliter minutissima trutinari, quandoquidem non sufficiet grauioribus omnibus existimandis.

philonimni

1. thesi. tra. 10. cap. 8.

Quòd frictiones dimittunt frequenter.
Cap. XXVI.

VIGESIMVS SEXTVS abuſus eſt, cùm frictiones non niſi paucis morbis imperant, propter diſſuetudinem: cùm tamen cunctis, nullis exceptis, non ſolùm vtiles ſint, ſed & neceſſariæ. Vnde Celſus, Frictio cùm omnibus vertebris ſit neceſſaria, maximè tamen vtilis eſt his, quæ in collo ſunt. *lib. 4. c. 31.* " "

ADNOTARE lubet alium errorem in frictione excipientium pectus, & ſpinalem medullam, quoniam Galenus de ſolis cruribus & brachiis loqui videtur. Nam Celſi authoritas, & ratio dictant, neque dextrum hypochondrium fore in frictione excipiendum. In cunctis igitur morbis frictio vtilis eſt & neceſſaria, & quocunque morbi tempore, ſed pro eorundem diuerſitate varianda. *12. ingenij iuxta principium.*

Quòd roborationem ventriculi prætereunt. *Cap.* XXVII.

VIGESIMVSSEPTIMVS error eſt, cũ in omnibus morbis permutata victus ratione, neceſſe ſit ventriculum à propria fortitudine minui. Conuenit igitur ſemper ei prçſidium admouere, quod tamen negligunt. Vnde Galenus ad Glauconem, In cura tertianæ nothæ, & quotidianæ, conſuluit, tanquam magis manifeſtè ventriculo laborante, confortãtia admouere præſidia, tum per interius, *In primo.*

tum etiã per exterius. In frigidis calida: in siccis autem solam lactis pinguedinem prodesse inueni. In reliquis autem causis maxima auxiliorum copia non deest. Cõuenit igitur omni morbo, omníque vniuersali eius tempore, hæc duo semper præ manibus habere, frictionem, & ventriculi conseruationem.

Quòd in Bubonibus extrinsecis venam incidunt. *Cap.* XXVIII.

Ex Gal. sentẽtia 2. ad Glauconem 2.

VIGESIMVS OCTAVVS error est, cùm in Bubonibus, cæterísque abscessibus, quos natura foras ad loca minimè periculosa destinat, sanguinis minutionem salutarem decernunt, solúmque quòd quãtitas materiæ aufertur, considerant. Quòd autem modo non conuenienti, non aduertunt, decepti authoritate Galeni. Cucurbitulæ non nisi vacuato corpori conueniunt. Nam cùm medela hæc ad diuersum trahat, periculo maximo vim naturæ, ac conatum impedit: cúmque ab extra ad intus, perniciem molitur. Duplex igitur malum est, naturæ impetum rationalem auferre, ac ad loca periculosa materiam trahere. Galenus autem eo loco Cucurbitulas sine scarificatione, non cũ incisione damnauit.

lib. de hirũdinibus.

PRSTITERIT igitur pluribus in causis copiosa vti sanguinis detractione per Cucurbitulas, cum profunda incisione. Nam sic & conatum naturæ iuuabis, & sanguinẽ minues,

[..]t materiam ad locum ſalutarem deriuabis: [..]uando autem & quibus in caſibus, docebũt [..] libri contradicentium medicorum, quos [..]ecimus.

Quòd in laterali morbo minuunt ab aduerſo vel in pede. Cap. XXIX.

VIGESIMVS NONVS error eſt, in laterali phlegmone, cùm quidam ex aduerſo, alij ex eodẽ latere, alij in pede ex ini[..]o venam incidant, cùm ipſis ſit perſuaſum, [G]alenum, Auẽzoar, Meſue, & Raſim, ac Prin[c]ipem, diuerſa ſentire, nec vlla magis in me[..]cla eſſe diſcordes, cùm tamen in nullo, quod [q]uærunt aſſequantur, dúmque omnes pariter [ſ]tudent imitari (monſtrum nouum) nullum [i]mitantur, eóque inſaniæ ventũ eſt, vt à Prin[c]ipe decepti, ſaphenam præferant, morbóque [e]tiam procedente primam ſanguinis miſsio[n]em ex aduerſa parte molliantur.

EGO ſanè in vera Pleureſi tantùm ſaphenæ [ſ]ectionem, Galenum & Hippocratem hor[r]uiſſe video, vti etiam in ea, quæ in inferius co[..]tis eſt, potius eiuſdẽ brachij, quàm pedis ſe[c]tionem prætulerint: cùm tamen ea ſangui[n]is detractio à loco patiente, nihil demat, niſi corde intercepto. Quomodo igitur vnquam [ſ]alutarem ſaphenæ minutionem dixiſſet Hip[p]ocrates, aut Galenus in laterali morbo ſu[p]eriore, binis interceptis geminationibus in-

ter venam minutam, & locum patientem. Quòd igitur ipsi habent pro familiarissimo, neque in mēte fuit vnquam Galeno, vel Hippocrati.

Cvm morbus lateralis in initio est, tutius si parum sanguinis sit detrahendum, aduersa parte fiet. Ob hæc Arabes, oppositam laterali prætulerunt. Quòd si multus sanguis sit detrahendus, ex eodem latere fiat. Copiosa enim sanguinis detractio ex latere eodem, aduersæ, qualiscunque fuerit, præstantior est. Hæc igitur vtilior semper, illa quandoque securior. Quòd igitur periculosum magis, vtilius etiam est: quod verò securius plerunque & inutile euadit.

13. de inge. 3. cap. 3.

Modvs autem sanguinis mittendi est, in totum conuersus consuetudini medicorum. Nam Hippocrates, & Galenus præcipiunt, vt sanguis mittatur bonus & clarus, donec incipiat apparere liuidus, aut niger. Nam tunc signum est, quòd sanguis, qui in Phlegmone erat, minuebatur. Tunc ergo si virtus constat, etiam aliquid ex eo minuendū est, aliter tunc supprimendum, ita quòd terminus suppressionis secundum Galenum, est in sanguine malo. Medici autem nostri temporis, non magis in hoc, quàm in reliquis actionibus prudentes, totum oppositum faciunt. Nam cùm ex febre sanguis, qui primò exit, quoquo modo niger sit, eum tanquam noxium detrahunt:

2. reg. acut. 12. t. & circa & in cōmē. vide.

[C]ùm autem sanguis probatus incipit exire, [s]istunt, quoniam thesaurum naturæ ab Auicenna appellatum vident. Itaque totum abscessum intactum relinquunt, & ægrum hoc modo occidunt: habéntque in hoc authoritatem Galeni ad Glauconem, dicentis, Si sanguis bonus est, supprimatur, quod haud in apostematibus dixit. Illi verò quòd de febribus dictum est, de apostematibus dictum etiã, & verum putant. Tam crassa ergo ignorantia multiplicíque occidunt ęgros quatuor delictis. Primò, quia ex saphena minuunt. Secundò, quia ex aduerso latere. Tertiò, quia nimis parum detrahunt, non expectantes, quòd sanguis niger, aut liuidus exeat, cùm id citra multitudinem haud fieri queat. Quartò, quia terminum sistendi oppositum rationi de directo constituunt, cùm bonus sanguis exire incipit. In morbo igitur tam frequẽti tot modis peccant.

quarta primi cap. 29.

lib. 1. de cura quartanæ.

CONCLVDO igitur, quòd in morbo laterali, in quo virtus steterit, & sanguis minuendus sit, quod omni tempore, siue in principio, siue augmento detrahendus est sanguis ex latere eodem, ex brachio, ex interna vena, non ex communi, vt plerunque faciunt, donec sanguis niger, vel liuidus apparere incipiat. Quòd si dolor acutissimus extiterit, & virtus valida, etiam ad animi vsque defectionem.

4. reg. 74.

Quòd in vrinis turbatis sanguinem mittunt.
Cap. XXX.

TRIGESIMVS error perniciosus est, cùm turbatis vrinis ad sanguinem minuendum properant, quoniam per eam inflammationem sedare sperant: tales autem sunt, quibus natura morbo perfectè dominari nõ potest, vnde indicatio per abscessus exteriores est expectanda. Cùm igitur minutio virtutis tenorem tollat, & ad contrariũ naturæ impetum retrahat, meritò causam mortis dedisse videbitur.

OMNIBVS his in casibus, vbi nullũ phlegmonis interioris signũ apparuerit, tutius per sanguisugas, & cucurbitulas sanguinem auferes copiosum pro qualitate temporis, morbi, virtutis, & humorum, abscessuíque viam cõparabis, nec ad exacerbationem bilis deduces. Considerandum tamen an ex feruore, an venenosa qualitate turbentur.

Quòd in hæmoptoicorum curatione sunt segnes.
Cap. XXXI.

TRIGESIMVSPRIMVS abusus est, in hæmoptoicorum curationibus, quos omnes certè destinant morti. Nam cùm in his copiosissima sanguinis minutio conueniat, sicq; omnes à die prima liberentur, vt Galenus testatur, ac repetitis exemplis demonstrat: Medici tamen nostri temporis non audent, sed

7. ingenij.

reuem & intercisſam detractionem faciunt, utantes, ſe Auicennæ præcepto muniri: cùm amen ſciant Hippocratis dictum: A ſangui- is ſputo, ſaniei ſputum: à ſaniei ſputo, Phthi- is: à Phthiſi autem mors. Vnde Galenus, Eo- um, quos iam ſanioſum vlcus occupauit, ne- ninem ſanatum vidi: & parum poſt, Cùm erò phlegmone inuaſit, exigua ſpes eſt ſa- utis. Cur igitur cùm à latere longa tabes, ęgri cruciatus, familiæ infectio, diſpendium am- pliſsimum, mors certa ſint conſtitutę, ab alte- ro, ſi vena promptè ac ſæpius copioſéque mi- nuatur, ſolùm mortis periculum, rariſsimúm- que immineat: præeligunt tamen tantam in- firmi, ac domus ſuæ iacturam periculoſa ſani- tate? Vellem in hoc mihi aliquem ex his, qui ita acuti ſunt ad accuſandum cæteros, nunc reſpondere ac defendere, quoniam in propa- tulo eſt, ex ruptura venæ in pulmone nullum, in pectore autem rariſsimum conualeſcere. Quare in curatiua arte, Thucididis dictũ pro- batur, quibus alia ſalutis ratio non eſt, & quæ vnica videtur, ea dubia eſt, neceſſe eſt eos ad- uerſos periculis ire.

prima quarti trac.ca.7
7.apho.15. & 16.
5.ingenij.
lib.10.

DEBENT igitur in hoc medici certa cala- mitatis iactura demonſtrata, ſi à cura abſti- neant, præceptíſque ac antiquorum vſu cita- tis, imminentíſque periculi, habita admoni- tione, curam veram nõ fucatam, qualem Gal. docuit, amplecti.

Quòd in cognitione hæmoptoicorum propriè aberrant. *Cap.* XXXI.

TRIGESIMVS SECVNDVS abusus est, circa eundem morbũ ferè. Nam cùm maxima intersit differẽtia inter fluorem sanguinis, & sputum, vnum pro alio capiũt, cùm tamen longè differant. Nam sputum sanguinis nisi in tabifico sit, omnino caret periculo, fluor autem maximo semper periculo copu-
4. apho. 25. lib. 2. cap. 9 latur: vnde Hippocrates, Sanguis quidem supra, qualiscunque fuerit, malum: dicitur enim fluor, vt Aurelianus refert, cùm sub quantitate magna sanguis expuitur, rutilans non congestus: sputum verò, cùm pituitę permiscetur, modicúmque excernitur, aut congestum, quale in lõgis orationibus, in resudationibus grauedinibúsq; excerni solet. Vnde Plautus, Iam-
In mercatore. dudum spuo sanguinem: quasi longum, non perniciosum nominauerit morbum: apertione enim orificij venæ etiam expurgatur. Fit etiam propter erosionem: in hoc salsum sputum apparere necesse est, aut hominem tabificum fuisse. Hi sunt, qui magno malo curati creduntur, cùm nullus hic morbus sit, nulla hæc sit ægritudo. Hæc est medicorum iactantia, eum curasse, qui nihil mali habet, eorum verò, qui verè laborant, hæmoptoica paßione, neminem fuisse sanatum. Nuper dum hæc scriberem, quidam aduenit, qui sanguinem

egmati permixtum ſpuebat, cùm nec ſal-
h ſputum eſſet, nec homo tabidus. Iuſsi eũ
il timere: cúmque quòd viſcus expurgaret,
iſſem, repentè ſanatus eſt. Cùm hic alias
ndem affectum habuiſſet, medici dixerunt
n fore hæmoptoicum. Itaque fidem ex
c præſtiterunt, aliquos ſine periculo, maxi-
minutionis poſſe liberari.

ATIENTE ſputum ſanguinis citra ta-
n ac ſalſedinem ad te veniente: ptiſana cũ
caro eum cibabis, caput curabis, frigidis le-
úſque glutinantibus medicinis opitulare.
m vel ex faucibus, aut è capite, aut aſpera
eria, aut reſudatione aliqua prouenit, ita vt
nino liberum à periculo ægrum eſſe iudi-
. Quòd ſi cum hoc etiam febris inuaſerit,
iſsimum ſignum eſt, non exiſtentis fluoris.
uòd ſi cum hoc ſubniger eſt & congeſtus,
c certum ſalutis indicium. Eſt enim ex ar-
ria venali, in aſperam tranſitus ſpiritus, quo
r defertur. Hic ſi dilatetur, ſanguinem, qui
illa continetur, in aſperam tranſmittit abſ-
e noxa: Non quòd oſcula venarum aperi-
tur, vt exiſtimat Trallianus. Ob id illud eſt
uertẽdum aphoriſticum, à ſanguinis ſputo
niei ſputum. Neque enim ſemper malum
t ſanguinis ſputum, quod ex pulmone pro-
nit, vt Galenus dicebat, ſed ob eroſionem
l rupturam.

Quòd administrant puluerem cordialem cum cibis. Cap. XXXIII.

TRIGESIMVSTERTIVS error circ febres ac venenosos morbos ita impu dens est, vt non à medico fieri, sed à vetul vix persuaderi possem, cùm tamen omnes ac mittant. Puluerem enim cordialem (ita enim appellant) ex iacintho, cæterísque lapidibu constantem, ac sacharo (satis hercle iucũdum puluerem gustu) cibis permiscent. In hoc om nes, vos ô medici, percũctari vellem: nam et vobis cõcedatur, lapides illos veras esse gem mas (quanquam & hoc superius reprobatur sit) primùm an sciatis, quòd res dulces ad fa ciendam opilationem sunt veloces. Vnde Se rapio, & dulcia sunt ad inflammationem he patis parata: quod dictum Alexander à Ga leno iam sustulerat. 2. de alimentis. Quid au tem magis hepatis inflammatione, & obstru ctionibus periculosius, cùm vtrunque patri & matris ægritudinem vicem gerat? Nam e obstructione putredo, à putredine morbus ab hepatis inflammatione, tabes, febres, cor dis æstus, hydrops, cæteráque perniciosa mal non magis alia causa fieri possunt.

Tertia primi doc. 2. c. 7. 4. breuiarij ca. 2. c. 61. sec. lib.

SECVNDO, si alexipharmaca hæc esse cre dunt, necesse est magnã in eis vim credere Vnde Galenus 5. simplicium medicaminum Necesse est, cùm alexiteria inter humanum corpus, ac deleteria sint cõstituta, ęqua ratio ne ab

cap. 7.

ab vtraq; distare. Igitur necesse erit, vt copiosius sumpta multùm corpus à naturali té-
rie mutent. Cùm igitur fortia sint medicamenta, quomodo innoxiè cibis iungentur?
nde diuus Auenzoar, & qui sumpserit the- 1.thesi.c.1.
cam vel smaragdum, non recipiat cibum
i post septẽ horas, & post addit rationem
monstratiuam talis abstinentiæ. Quid hoc
rius? Allegent mihi authorem, qui hoc cõ-
lat vel concedat.

TERTIO, quia lapis hic puluis est, ex cibo
contrito lapide cementum fieri solet, quo
hil est durius, nihil perniciosius, qualem pu
s debere obstructionem fieri? Vtinam ego
telligerem quónam consilio maltam ægro
m corporibus introducere velint? At si di-
icissent ex dissectione, quòd venæ caui ieco-
s & gibbi adeo exiles sint, vt adhuc incer-
m sit an inuicem committantur, haud du-
itarent, ab hoc auxilio in perpetuum absti-
ere.

QVARTO, quia cùm cibus medicinæ tali
ermiscetur, si citò transit, obstructiones ma
imas facit, quia crudus est, si tardè, nónne
uxiliari ope destituetur, longa coctione per-
mutatus? Solent enim non solùm alexiteria,
ed & venena vim suam perdere, si diutius co-
quantur, vnde Auicenna, Et cùm timueris ve- 6.quarti t.
neni exhibitionem, multoties cibi plenitudo 1.cap.1.
nos securos reddit, quoniam veneni virtus

validissima cibo obtunditur: quid sperandum erit de his alexipharmacis, quæ etiam per s propinata modicam sui spem promittunt. Hæc est tam frequens eorum laudabilis consuetudo.

ANNECTITVR huic nō minor inscitia minore tamen iactura, cùm mixturam quandam appellatam cordialem ex floribus, buglosi boraginísque ac sacharo constanté propinant dulcedine, ac crassitate obstruentem adulterinam, nō solùm ob pulueres vitiatos, verùm quia quòd buglosum adhuc est incertum, grauem coctione, vermes alentem, qui plurimùm pestilentibus febribus copulátur, ventriculo hærentem, flatuosam ac non paruum cibi tædium afferentem. Quòd autem grauis sit ac flatuosa, colligitur, quia tumet à calore, vt 3. de regim. à Gal. habetur.

Quòd in vermium cura dant res leues & incognitas. Cap. XXXIIII.

TRIGESIMVS QVARTVS error in vermium cura multiplex est. Nam cùm leuibus primo eos aggrediuntur, dúmque necare student, grandiores adultósque efficiūt, quoniam inefficacia auxilia exhibent. Secundò, quia cùm incertis medicinis expellere conantur, qualia sunt os monocerotis ab eis tātum opportunum creditum, quantum pretiosum à nullo commēdatum authore, ab omni

tamen medico collaudatum. Tunc enim conueniet talia incognita experiri, quando quæ manifesta qualitate iuuare solent, non iuuant: qualia sunt omnia vehementer acria, acida, amara, purgantia, dulcia, etiam copiosa quandoque disrumpunt: verùm sunt periculosa. Omnia etiam acri odore prædita, vt kabrog, turbith, rhabarbarum, radix filicis, semina caulium, portulacæ, santonicum, indicum, agaricus, aloes, succus citranguli, crocus, diptamus vsualis, multa etiam alia strenua medicamenta. Cur ergo ea tentant, quæ fallacia non solũ sunt, verùm & ratione carent? Vnde Galenus, 3.c.24.*in fi.* virtutem nullam credidit, quæ à primis non descenderet qualitatibus, in libris simplicium medicamentorum: vnde in libello de lithiasi: Nõ sunt sanè mihi accepta medicamina, quæ " occulta virtute agant, nec illis fidem habeo. " Tertiò peccant, cùm pulueres dulces exhibẽt incerta salutis spe: certa tamen iactura: nam sachari vis satis quidem ad confirmãdos vermes manifesta sit, coralli autem & smaragdi credita. Nolim ergo incertum iuuamentum, certo damno etiam longè minori præferri. Quartò, quia eos copiosè nutriunt plus vermibus, quàm homini ipsi nutrimenti præstãtes. Nam nisi pellantur, cibis ali non debent, cùm haudquaquam occasio detur, nisi famelicos occidendi.

PRAESTITERIT igitur cordi vtilibus

pulueribus non dulci aqua, ſed cum vino, per plurimum tempus ante cibum vti: ita vt horę ſint non pauciores, quàm quinque, cibi verò medicinales, ac cordi proprij, vt ex croco, bugloſo malo medico, citrangulo, limunio. Cauere etiam dulcia oportet, niſi citra vermium ſuſpicionem res agatur: tunc enim prodeſſe poſſunt, ſi liquida ſint, quoniam prompta ad cor deferuntur, ſalutarémque vim ſecum ducunt.

IN vermibus autem à forti auxilio initium duces. Diaturbith itaq; inter compoſita, quod cum rhabarbaro conficitur, omnium auxiliorum eſt præſtantiſsimum à drachmis tribus vel circa. Quod cum diutina experiẽtia comprobauerim, rationem habet etiam manifeſtam, cur cunctis aliis medicamentis præponi debeat. Nam dulcedine ſua à pueris libenter deuoratur, rhabarbaro vermes concidunt & membra confortantur, turbith ſedes illorum expellitur, reliqua non ſolùm gratiam præſtant, ſed & innoxium reddunt: ita fit, vt iucũdiſsimum, innoxium validiſsimúmque ſimul ſit, inter ſimplicia autẽ nil fortius occidit, apij ſemine: verùm, & illud ſoli in mõtibus expoſitũ natum ſit, nec tamen Epilepſiam mouet.

Quòd in febre peſtilentiali procedunt cum infrigidantibus. Cap. XXXV.

TRIGESIMVSQVINTVS abuſus eſt, cùm in peſtilentibus febribus, curam in-

malidam, inanémque exercent, ac ſanguinem etiam morbo procedente minuũt, in hoc tantùm ſolo excuſati, quòd cum Galeno cæteríſque antiquis peccant. Fatetur enim Galenus medela ſua parum profeciſſe, vexillúmq; gloriæ in bolo armeno collocauit, quo ſcimus ferè nullos his temporibus ſanari.

5. artis cur. 9. ſimpl. medicamento.

In hoc certè morbo & modum medendi permutare oportet. Nam calidis plus quàm frigidis tollitur: habet & ſua concoquentia, alia longè ratione inuenta, ac longo vſu, qualia à maioribus noſtris accepimus, quibus etiam nunquam ſimilia vidimus, de quibus etiam aliàs longo ſermone ſcripſimus. Habet enim & hoc morbi genus medelam propriam, qua omnes penè curari poſſunt, ſicut & Gallicus. Cúmque optimum ac frequens experimentum ratione certa confirmauerit, eum qui negat, ſe ſanare poſſe, iure merito deſtituemus, ſed cùm moras non patiatur, vt Gallicus, audentius modum curationis ſuæ tutantur medici, peccare ſe non arbitrantes, cùm eos ſanare nequimus, qui ab eis deſtituti ſunt, morbi malitia inducias non admittẽre, ſi quidem ex ſolo morbi initio probè auxiliamur.

Quòd pulicarem morbum, morbillum credunt. Cap. XXXVI.

TRIGESIMVS SEXTVS error exitialis eſt, in eo morbo, qui pulicum maculis ſi-

miles in corpore notas efficit. Nam cum nomine morbillorum appellare nituntur, nos pulicarem à similitudine nominabimus: & licet dicat Rasis .18. cõtinentis cap. 8. quod blacciæ non habent eleuationem in cute, & sunt rubeæ in superficie cutis, & ita videretur hic morbus ab illo complecti, tamen dixit parum infra authoritate Gregorij, quod blacciæ sunt aridæ & siccæ, variolæ humidæ. Ex quo apparet, quod eminentia est in vtroque, sed differens: quia in variolis terminatur in acumen, & est cum sanie, in blacciis neutrum illorum, sed assimilatur igni persico quasi. Ex quo patet pulicarem morbum, qui nullo modo extra cutim eminet, nõ esse vocatas blaccias à Rasi, sed blaccias esse morbillos.

EXISTIMANT igitur morbillum esse pulicarem morbum, vnde & curam eandem esse necesse est. Vocatur autem Venetiis pulicaris morbus, petechie: Mediolani, signa: quo errore dum medici tenentur, infinitam ægrorum multitudinem peremerunt. Nunc etiam cùm nihil ex morbillorum cura profecerint, attamen insistunt, existimantes illud Hippocratis, 2.apho.52. Omnia secundum rationem facienti, & non euenienti, non est transeundum ad aliud: stante eo quod à principio visum est. Nequaquam voluit Hippocrates persistere in his quæ contra rationem operamur, qualia sunt hæc: nam pulicarem non esse morbillum paucis accipe.

Morbilli sunt in cute eminentes ex [...]to genere suo salutiferi, omnibus homini[...]us adueniunt, sicut & variolæ, vt dicebat A[...]errois, singulísque annis spectatur, à rubeo [...]risſimus est, rariſsimè nisi semel eidem ho[...]ini aduenit, mitia habet symptomata, rarus [...]iam, nisi in pueris, ac aliquibus adoleſcenti[...]us videtur, non bubonibus pestilentiæ so[...]atur.

Pulicaris sine eleuatione omnino [...]ſt, soláque macula cutis existit, genere suo [...]ortiferus, nec dimidio humani generis ad[...]eniens: solis statis temporibus non singulis [...]nnis sæuit, modò cœruleus, modò viridis, [...]requens etiam niger eundem hominem, bis, [...]érque, quatérque inuadit symptomatibus [...]æuiſsimis, omni ætati etiam vsque ad extre[...]mum senium infestus, bubonibus, ac pesti[...]entiæ ita familiaris, vt rarò ab ipsis abſcedat.

Qvae sanè vetula esset, quæ iam hæreret in iudicio, quæ non distingueret, quæ contrariis morbis diuersas curas opportunas non indicaret, illi pertinaces decocta ad exploden dum propinant, vt in variolis & morbillis solet fieri: cùm pulicaris macula solùm symptoma sit, nec vlla materia ex eo excernitur, morbillus autem non solùm signum est, sed partem delinquentis materiæ continet, ob hoc expelli desideratur.

Nec tamen putes me blaccias velle à mor

billis differre, sed ad eum, qui subterfugere posset, ex mala versione scripta sunt.

In hoc igitur morbo, cùm pestiferus sit, & non solùm epidemius, præstabit curam eam, quæ pestilenti debetur, administrare: in hoc solo mentem apponens, quòd cùm in subtili sanguine accēdatur, cutímque tentet natura, quæ talibus refugium est vnicum, sudorem eius veram crisim ostendit. Quare non deficientem adiuuabis, languentem coërcebis, cordi auxilia feres, paucíque ab initio curati periclitabuntur. Liquet etiam ex hoc, eos qui aquam desiderant, nullo meliore auxilio, quàm eius potu sanari posse, si reliqua consenserint.

Quòd in morbi gallici dignotione causis & cura peccant. Cap. XXXVII.

TRIGESIMVS SEPTIMVS abusus est, circa morbi gallici naturam qualitatémque, ac signa & medelam, de quo, quoniam libellum integrum scripsimus, ad illum te remitto.

Quòd non expectant operationem medicinarum. Cap. XXXVIII.

TRIGESIMVS OCTAVVS error est, cũ multitudine medicamentorũ ægrum onerant: eo dum, vt nec vnius auxilium patiantur, impediunt, nocent, debilitant, ex-

nsis inanibus ægrum exhauriunt, hócque
ciunt, vt plurima ſcire videantur. Vnde qui
uciora ſcit, plurima ſemper exhibet, quo-
am omnia omnibus conferre exiſtimat, de-
piũtúrque quodam dicto Principis. Et cùm *quarta pri. cap.1.*
edicamentum non iuuerit, permuta te ad
iud, ſupple tu, tanto temporis ſpatio expe-
ato, in quo auxiliari potuerit. Nã cùm tunc
on auxiliabitur, aliud eſt quærendum medi-
men. Vnde antè dixit, Caue ne à rectitudine
cedas, licet videris quòd ipſarum tardetur
uamentum.

Quòd in doloribus non vtuntur propriis.
Cap. XXXIX.

TRIGESIMVS NONVS abuſus eſt, cùm in vehementiſsimis doloribus interiori-
us, vndecunque ſint, per enemata ſuppo-
toriáque, ac anodina medicamenta curam
ggrediuntur. Quòd ſi intolerabilis omnino
olor extiterit, ad ſtupefacientia accedunt:
iter autem in primis ſubſiſtunt auxiliis, nil
copum adminiſtrant, aut ſtupefaciens, ad
uod occulta poſsit virtute proficere, vt do-
or mitior fiat: nam calidũ trahere, frigidum
enſare, ſtupefaciens virtutem, eneruare, at-
ue periculoſiorem morbũ reddere dictitãt.
Hoc in errore non tantùm ſicut in reli-
uis ſunt accuſandi, cùm ſe bene facere putẽt,
cet malè faciant, illúdque canonicum cre-

dunt: in reliquis cùm aut rudi inſcitia, aut timore aſtantiũ,aut obſtinatione diuturni abuſus periclitentur.

Si igitur dolor qualiſcunque ſit, ſiue acerbus,ſiue mitis vexauerit, quomodocũque tollendus eſt, dummodo non per narcotica vocata medicamenta: Eo enim tantum in intolerabili opus eſt,ſed & tunc vltimum proponendum, qualia auxilia ſunt, cornu cerui, galanga vſu nota,piper,limaces:nam nocumentum quod ex debilitate virtutis fit,& materię attractione doloris tempore (nam dolor ſanguinis profluuium irritat, & phlegmones facit) maius eſt,nocumento condenſationis materiæ ex medicamento frigido: & ſæpe etiam maius periculo torporis membri à ſtupefaciente medicamento inducti. Non ergo expectabis lenitionem in ſedando dolorem. Oportet tamen illud facere, & hoc non omittere: caue tamen ne medicamento morbi magnitudinem excedas. At dicent, vera doloris cura eſt cauſæ ablatio: fateor, aliud tamen eſt à quo cura ſit exordienda, aliud in quo finienda perficiendáque. Nam ſic conueniret in quocunque morbo ex humore conſtante radicitus à principio purgare. At, dicent, in eis prohibet cruditas. At ego dico in doloribus ſæpiſsimè, & dolor, & cruditas, & debilitas virtutis, & ſymptomata mala impediunt, vt vomitus. Hoc abuſu, quamplurimi pereunt

3.& 5. ingenij.& 2. de dif. feb. c. 11 & in tech. 95.

contabescunt, qui citò alioquin sanatur.

Quòd in vehementibus doloribus timent mittere sanguinem. *Cap.* XL.

QVADRAGESIMVS abusus est, cùm in eisdem doloribus, quanquam acutissimis vana suspicione, ne virtus solatur, detenti, salutarem venæ incisionem prę mittãt, cùm tamen ex Galeni præcepto sit, dolorem mitiget, & nos securos à phlegmonis suspicione reddat, ac ex consequenti per ferè à morte: raro enim dolor occidit, phlegmone concitato.

lib. de præsagiis, vbi vsque ad animi deliquiũ, & prima apho. 23. & 9. de inge. c. 4. dictũ verò ad Glauconẽ 1. c. 14. loquitur de doloribus qui sunt febrium symptomata.

Quòd in nephriti vtuntur diureticis cibis. *Cap.* XLI.

QVADRAGESIMVSPRIMVS vsus damnandus est, in renum calculo, cùm os diureticos vináque alba propinant, cretes vias apertiores reddere, cùm plurimam materiam coaceruent, lapidémque ac ares aduocent. Nam quòd sperant materiam moram non ducturam, haud impetrare ssunt, cùm mora nutriẽdi causa sit necessa. Apertis igitur venis de materia plus accer, cùm hoc etiã prodagram adiungunt, vnde communi adagio ex lithiasi podagra. Itaq; um volentes morbum curare, ipsum dete-

riorem reddunt, aliúmque non minus grauem adiungunt.

MELIVS esset igitur cibaria ventrem subducentia miniméque aperientia assumere, se constringentia, qualia sunt quæ obstruunt, a vnctuosis, vel lenientibus complicantur.

Quòd concoquentia trina faciunt.
Cap. XLII.

QVADRAGESIMVS SECVNDVS abusus est, cùm concoquẽtia trino numero terminant: cum sanguinem pondere, non virtute, non qualitate, non impetu metiuntur, eóque tantùm vsus malus creuit vt mihi, quandoque quatuor aut quinque cõcoquentia danti, quoniam non protinus medicinam exhibebam, mulierculæ submurmurarent. Quòd adiũgitur deterius est, cùm missionem sanguinis iteratam magnæ minutionis vicem supplere posse credũt: cúmq; hoc in vtrisq; sinochis peccato pernicies, aut morbi longitudo ægris comparatur.

9. art. cura.

COGITARE oportet concoctionem materiæ, vbi ægrum videre non posis, ratione habita, tum morbi, tum symptomatum iudicabis, nullíque nůmero famulaberis, sed ad vltimam vsque coctionem peruenies. In sanguinis etiam missione iterationẽ fugias, cùm vna copiosa securè administrari posit. Iteratio enim Arabibus, qui in calidissima region

citant, ob idque parum etiam sanguinis ha-
ur, maximè placet.

Quòd in hydrope vtuntur soldanella. Cap. XLIII.

QVADRAGESIMVS TERTIVS est error, cum in hydrope soldanella vtuntur, quæ hepar debilitat, nec satis antis nota est, ea præsertim in cura, in qua tũ
dissima, tum tutissima auxilia non desunt.
sanè eorum qui valida virtute, ac sine hes sclirosi erant, neminem mortuum vidi,
curam antiquorum rectè experti fuerũt,
t nõ difficilem genere morbum asclitem
cauerim.

Quòd in fluxibus cum febre dant cassiam. Cap. XLIIII.

QVADRAGESIMVS QVARTVS error est, cùm in fluxibus purgatione vtuntur, cum cassia etiam pessimè, quoniã
stina debilitat, immemores eius quod
uconi Galenus referebat. Cùm febris flu- *in 1. de cura febrium cũ accidẽtibus.*
sociatur, nõ purgabis aut adstringes. Mul-
enim medicorum vidi talia faciẽtes, ægros
m, qui non quantum oportebat, aluo deiiant, nihilo secius in grauissima pericula
duxisse. Quẽdam cognoui medicum, qui
morti proximus esset, seipsum occidisse
fitebatur. Nam cùm non in se, quàm in

aliis, esset prudẽtior, in fluxu tres leniẽtes
dicinas assumpsit, quibus intestina imbe
liora reddita, humorésque concitari m
causam dederunt. Nam cùm materia ve
particeps est, emendari debet: fluctuans e
4. apho. 24 ægrum interficit. Vnde etiam illud, Diffi
tas intestinorum si ab atra bile inceperit, l
lis est: non dixit, si cum atra bile fuerit, s
inceperit. Nam emendati humores mino
noxam pariunt. Si verò praui, tutius quies
quàm moueantur, siue medicamẽto, siue s
te. Quòd si humores haud venenosi sint, c
coqui debent, antequam purgentur. Esto n
dò quòd nulla venenosa qualitate sint infe
sint etiam concocti: prestat etiam non pur
re, quoniam securius pluribus quàm pau
diebus eadem humoris quãtitas eiicitur. N
lo igitur in casu purgare, rarissimè etiã ast
gere cõueniet, cùm febris fluxui associabit
nec scio, cùm omnes authores antiqui con
lant potius adstringendum quàm laxandu
cur isti lenitione opus esse existiment. Nam
cet Rasis in libro diuisionum, in cura flu
ab atra bile purgationem præcipiat cum e
thimo, intelligit tamen cùm materia est c
cocta. Nam venæ incisionem ante hoc pr
pit, intelligítque cùm materia, quæ fluxus
causa, non excernitur. Raro enim sponte b
nigra euacuari solet: cùm verò virtus non
rat, aut accidens sęuum ex fluxu vrget, tunc

ere paulatim melius eſt. Conſtat igitur nunquam purgandum, rarò ſiſtendum, ſed ſerum libeatum exhibendum.

Quòd catapotia dant proximè à cœna vel ante cœnam. Cap. XLV.

QVADRAGESIMVSQVINTVS error eſt, cùm catapotia ante cœnam, vel à cena proximè propinant: de quo ſatis libello de ſimplicibus dictum eſt: præſtat enim horis matutinis accipere. Sed de hoc conſulendus erit etiam liber contradicentium medicorum. *trac. 4. primi li. cont. I.*

Quòd in matre puerorum cum febre dant ruthám & caſtoreum. Cap. XLVI.

QVADRAGESIMVSSEXTVS error eſt, cùm in epilepſia ſiue conuulſione infantium vtuntur caſtoreo, rutha, mitridato, etiam circa caput aſſa fetida, & reliquis calidis medicinis: cuius ſententiæ autores celebres habētur: interque hos Raſis, quos malè recentiores interpretati hora casus etiam epilepſiæ adminiſtrant, quò nihil eſſet exitiale magis. Nam lōgè plus eſt, quod trahitur de materia, quàm quod euacuetur, nec eorum cerebrum tantam vim ſuſtinere poteſt, quoniam humidiſsimum eſt. Antiquorum verò conſilium fuit, vt cerebro & corpore purgato hæc adminiſtrarētur: ſic enim poſ- *lib. de paſſionibus puerorum c. 7.*

ſibile eſt cerebri malitiam per hæc emendar
Quòd igitur in hoc præſtat, ſi non vniuerſa d
uertentia iuuerint, cucurbitulæ, ſuppoſitori
cathæretica quæ veſicatoria, frictiones, liga
turæque adhibeantur. Conſiderabis etiam, ſ
ea quæ anterioribus cerebri neruis mouer
ſolent, qualia os, lingua, oculi, illæſa ſint: tun
vertebræ candens ferrum imponens, vnd
neruus conuulſi membri deriuatur. Quod ſi
collo infra totum corpus conuellitur à terti
ad quintam vertebram, cauterium impones
Hoc enim ſolo auxiliari ſuffragio poteris, plu
réſque ſpe deſtitutos, ſanitati reſtitues. Se
illud eſt longè deterius, cùm pueris iam febri
entibus huiuſmodi medicamenta exhiben
contraria curationi. Nam cùm epilepſia ve
ſpaſmus febri ſuccedit, humidis, curanda eſt
vt colligitur ſecunda aphor. 26. & quint
aphor. commen. primo. Ob hoc mirum eſt
quomodo circa illam curam totum contra
rium faciant. Non eſt tamen mirum cur nul
lus infans ex hoc ſanetur, cùm mori cogãtur
Prima tertij c. proprio de morbis puerorũ c. 8. nec mirum eſt, cùm de nomine non con
ſtet apud Auicennam & Raſim curam eſſe
ancipitem.

Quòd ſæpæ derelinquunt ægros, qui poſtmodum ſanantur. *Cap.* XLVII.

21. de inge. QVADRAGESIMVS SEPTIMVS a
buſus eſt, cum Galeni conſilio, moritu
ros ſolis pronoſticis derelinquunt
Cùm

ùm igitur ęger ad mortem tendere videtur,
edicus eum deſtituit, plerunque verò ad-
enit vetula, vel circulator, vnde caſu auxilio
rtuito æger reuocatur ad vitam: ita non ſo
m medico, ſed & medicinę infamia accedit.
rimùm quidem, quod Galenus voluerit, di-
ndum eſt. Nam non abſolutè intelligi hoc
ebet, ſed primò excipiendi ſunt morituri,
ui diu tamen ſuperuiuere poſſunt, quales
nt hectici confirmati, & vlcera in interiori-
us membris habentes, qui quanquam tan-
em ſint morituri, tamen medici prudentis
onſilio gubernati multo tempore poſſunt
peruiuere. Secundò non medicum, qui à *vide 9. cõt.*
rincipio ægri tutelam apprehendit, ab ægro *quinti trac.*
ërcet, ſed nouiter aduenientem monet vt *primi lib. cõ*
bſtineat, conſilium gloriæ medici vtile: qui *trad. med.*
erò à principio morbum ſuſcepit, aut cu-
ndum poſſe ſperans, aut negare nõ potens,
rauato etiam vſque ad mortem ægro, eum
equaquam deſtituere debet: maximè cùm
epe poſtmodum, vel rupto phlegmone, vel
b latentem cauſam, vel aperto hiatu corpo-
is, vel permutato medicamine malo, vel vl-
imo conatu natura experiente contingat æ-
rum à morte reuocari ad vitam. Cuius etiam *4. quarti t.*
ntẽtiæ Princeps fuiſſe creditur. Nos autem *2. c. 10.*
uandoquidem in acutis nunquam ſunt om- *2. apho. 19.*
ino certa ſigna ſalutis, aut mortis, neque ab
gro diſcedere conſulimus, nec in deſperatis

casibus nouiter vocatum accedere debere negamus, modò futuri euentus astantes admoneas. Caue tamen ne tanquam curandum accipias: ob hæc igitur duo, maxima medicis infamia, ægris non parua iactura comparatur.

Quòd nouiter natis quædam medicinalia dant. Cap. XLVIII.

QVADRAGESIMVS OCTAVVS error est, cùm nouiter natis auxiliari ope, alij sirupos, alij pulueres, alij aliud cõsulunt: cùm constet tam mollia membra nulla debere permutari qualitate, siue purgante, siue etiam astringente. Nam cùm etiam in morbis hoc Auicenna præcipiat, vsque ad plurimos dies abstinendum, nutricíque exhibendum. Illud tamen lòngè deterius erit infanti sano exhibere: siquidem corpora sana habentes difficulter ferunt medicationes: tenella enim illa membrorum compago nihil innoxium, lacte excepto, recipere potest. Quòd si nimiùm pleni videntur, à cibo abstineant, & vltimus terminus est horarum quadraginta. Quòd si quis hoc opportunum esse non credat, Galenum consulat: non enim est persuadendum eũ tantam vtilitatem præteriisse.

tertia primi cap. 3.
2. apho. 37.

Quòd thermarum aquas sæpenumero dant, & malo modo. Cap. XLIX.

QVADRAGESIMVS NONVS abusus est, cum thermarum aquas sæpius nullo

iuamento aliquoties etiam maximo detri-
mento suadent. Extremum etiam appellant
auxilium, cùm aquæ illæ aduectæ primo sint
inefficaces, ac plerūque etiam corruptæ: quod
ex praua odoris & saporis qualitate manife-
stum est. Esto tamen quòd integræ sint boni-
tatis, ita vt non ad nos aquæ, sed nos ad aquas
accedamus, cùm natura omnes aquæ metal-
licæ malæ sint (vt dixit Princeps) multitudo
eius magnum corpori faciet nocumentum: in *2.primi.5.*
magno enim quanto, magna est virtus. Vnde *prima c.16.*
etiam idem omnes aquæ minerales vrinæ dif- *2.can.c.59.*
ficultatem faciunt, iuuamentum autem rarò
magnum est: quoniam rarò contingit aquæ
proprietatem exactè morbo fore cōtrariam,
nec valida vis à debili potest sustineri virtute,
nec aquæ illæ admistionem, aut emendationē
suscipiunt. Ob hæc omnia non mirum est, si
plures thermis periclitentur, quàm sanentur:
quam ob causam antiquis rarò vsui fuit. Dili-
gebant enim veteres ea medicamēta, quæ cor
rigi poterant: ea autem aspernabantur quæ
violenta essent, nec possent emendari. Dete-
riores autem sunt thermæ validiores: vnde
porretæ aquas vitant, non quia insalubriores,
sed quoniam erroribus detegendis medicorū
nimis sunt promptuariæ. Nostris autem tem-
poribus, ne quandoque gloria sit aliena, ad a-
quas minerales ægros, quos sanare nesciunt,
destinant: ita vt rectè miserorum refugium

appellari possint. Nam si reliqua prætermittantur, non carent omnes immodica siccitate.

NON sunt igitur thermæ exhibendæ primo, nisi homine ad eas accedente: quòd si aliter cogat necessitas, vitreo vase non ligno deferantur, sit autem plenum vas, non respiret, non aërem tangat.

Quòd in distillationibus ex igne cauteria exhibent. Cap. L.

QVINQVAGESIMVS abusus est, cùm in distillationib⁹ ex igne cauteria exhibent, in reliquis morbis negligũt: cùm tamen inter omnia periculosius cerebro cauterium administretur, cùm humidissimum sit, & natura mollissimum. Quot miseros homines his cauteriis iugulari vidi? nam cùm periculum sit vehemens, iactura certa, cruciatus magnus, opus vulgò detestabile, non erit capiti administrandum, nisi certa salutis concepta spe, non ambigua. Id fiet, cùm infra caput omnia membra fuerint incolumia: aliter ęger certè & omnino periclitabitur. Nam tãta est noxa ab igne illi membro, vt si vel alterius membri morbo, aut virtutis debilitati societur, ægrum proculdubio producat ad mortẽ. In reliquis autem locis, excepto cordis tectorio, securius fit, licet maiore cũ dolore. Vnde

...ciendum consulo si necessitas exigit: nemi-
...m enim ob hoc periisse vidi vsque nunc.

...uòd aloem proficuum ac salutarem in vitæ regi-mine credunt. Cap. LI.

QVINQVAGESIMVS PRIMVS abusus est, cùm aloem & pillulas in vsu laudant pro sanitate conseruanda, quia ...ntriculo salutaris inuenitur, vt à Galeno: ...oes ventriculo gratũ, vt si quod aliud, quod ...ctum secuti Auicenna, Mesue, & reliqui, nõ ...imaduertentes dictum quinto continentis, ...oes est comparatione soluentium medici-...rum stomacho minus noxium, attamen & ...sum nocet, vnde Galeni dictum hoc sonat, ...c Rasis, eius verba exponens: cui Celsus ...ipulatur, Omnis medicina solutiua mali suc... est & ventriculo inimica: cum hoc verò ...oes corpora tabefacit, & nimiùm ea exic-...t, & ideo senibus prohibetur: & cum hoc ...ilulæ inducunt magnam consumptionem, ... non est aliqua ex his vitæ prolongationi ...ilis. Fecit igitur medicos errare dictum Me-...e: atque vtinam ego hoc tempestiuè sci-...ssem.

6. simp. medic. cap. ..

lib. 5. cap. 1. 5. de tuenda sanitate.

4 ad Almãso. c. 15.

CONSVLTIVS igitur fuerit, nisi maxi-...a vrgẽte causa, ab omni pillularum genere ...stinere, ac potius humidis medicamentis ...i, ac cibis mollientibus.

Quòd in vere purgant, & minuunt plurimos quibus nocent. Cap. LII.

QVINQVAGESIMVS SECVNDVS error est, quòd iubent plurimos purgari, aut sanguinem minuere, hoc autem maximè in vere, iuxta illud: Quibus vel minutio, vel purgatio conuenit, hos purgare vel minuere vere conueniet: immemores dicti Gal. Intemperatos autem neque minues neque omnino purgabis: plus enim erit quod ex intemperato victu aceruabũt, quàm quòd tu medicamẽto vel minutione sanguinis detrahes. Quod igitur solùm vtentibus bono regimine consulendum erat, omnibus consulunt: & quod deterius est, libentius his, qui inordinato vtuntur regimine, quoniam in eorum corporibus verisimilius est maiorẽ prauorum succorum esse abundantiam.

6. apho. 47 ac 7. aphor. 54.

lib. de sanguinis missione.

Quòd balnea crurium & manuum in febribus persuadent. Cap. LIII.

QVINQVAGESIMVS TERTIVS abusus est, quòd iubent in febribus lauari manus & pedes, secundum illud ad Glauconem, Balnea verò calida ex aqua fontis prosunt, tum quia aliquid vacuant delinquentis humoris, tum quia humore ac frigiditate causæ facienti febrem, ac ipsi febri ac eius incommodis probè aduersantur. Non animaduertunt tamen in reliquis à tertiana pu

1. cap. 9.

hoc non dixiſſe:tum etiam quod iam dixe-
rit,& ſi tibi ſigna coctionis præceſſerint, &c.
non ergo vult quòd augmenti tempore fiāt:
commoda autem plurima ſequuntur. Sed
ſi ea exhibent ad alleuiandum dolorem ca-
pitis,& quedam alia accidentia, vt proficere
videantur. Non enim conſilium medicorum
improborum eſt iuuaſſe, ſed videri iuuaſſe.
Probi autem medici eſt quod verè non iuuat,
imò nocet, licet iuuare videatur, dimittere.
Inde cùm balneum intempeſtiuè, id eſt, ci-
tra coctionis ſigna & vniuerſalem corporis
inanitionem exhibetur, hæc procreat incō-
moda. Primò quidem obſtructiones multas
facit, & tales vt niſi ægrè curari poſsint. Se-
cundò apoſtemata inducit. Tertiò horripila- 16.cõti.c.2.
tionem, vt per Raſim apparet. Quartò vir- fol. 337. &
tutem exoluit:& ſcias quòd Raſis credidit in 345. in 17.
hoc,quòd in tertiana liceat balneari ante cō- cõti.ca.1.fo.
coctionem ſecundum Galenum vbi ſit pura, 345.
& non eſt ita. Dico igitur quòd ægri non ſunt vide.3. reg.
balneandi, ſi ex putrida laborent, niſi conco- acu. cō. vlt.
cta materia,& ægro exinanito, ô quoties vidi
in hoc medicos errare grauiſsimè!

Quòd cibant in nocte. *Cap.* LIIII.

QVINQVAGESIMVSQVARTVS er-
ror eſt, cùm cibant ægri in nocte. Re-
clamat magnus Hippocrates non 2.reg.acu.
eſſe permutandam conſuetudinem repente,

etiam ad meliora: quantò minus vos non permutabitis ad deteriora? At, dicunt, virtutis debilitas hoc postulat: quomodo igitur cibus cõcoquetur tunc, si tanta vrget debilitas? iuribus igitur vtaris. At, dicunt, oua & contusa ex carnibus haud concoquuntur difficulter: at nesciunt quòd tunc morbus est in statu, si virtus deficit, aut in declinatione, aut syncopalis: si primum, per 19. abusum redarguti sunt: si secundum, non contingit ægrum mori in vera declinatione morbi ex defectu virtutis stante cibo consueto, vt tertio de crisi patet: si vltimum, syncopalis rara est, nec in omni etiam cibandus est æger, vt primo ad Glauconem habetur. Rarissimum igitur erit quod in nocte cibum dare cogat. At medici in cunctis validis morbis hoc faciunt, nocentes validè. Si ergo morbus non fuerit syncopalis ex debilitate ventriculi, cum accessione nocturna, nunquam æger in nocte cibandus est.

Quòd vitant creticos, qui non sunt dies cretici. Cap. LV.

QVINQVAGESIMVSQVINTVS error est, in diebus creticis. Nam vitant septimam in purgando, in quo dupliciter errant: nam in pluribus morbis septima, nec est cretica, nec indicatiua. Hac de causa suscitaui morientem filium Antonij Corbittæ infantem, quoniam credidit medicus, quòd in

tima non oportuit quicquam facere: dixi
, quòd ſeptima non eſt cretica ratione il-
s ægritudinis: cucurbitulas igitur apponẽs,
guinem detraxi, & ſubito euaſit à morte,
c ſæpe mihi accidit. Secundus error eſt, po-
quòd eſſet dies cretica aut indicatiua, li-
etiam purgare ob tres cauſas, vel quia na-
a tentat, & nõ poteſt mouere: vel quia mor
s eſt fortis, & materia turget, non expectãs
ionem purgandi à natura: vel tertiò quia
a mouet motu non conuenienti, vtpote
ciens criſim per ſynanchem vel morbum
eralem. Manifeſtum eſt igitur, quòd fre-
entius poſſumus operari in ſeptima, quàm
on operari. Ipſi tamen ex quodam inſtituto
mper quieſcunt morti ægri conſulentes.

Quòd purgant in morbis iuncturarum.
Cap. LVI.

QVINQVAGESIMVSSEXTVS error eſt, in morbis iũcturarum in quibus purgant aſsiduè, & etiam cum caſsia, quod eterius eſt, cùm ipſa vehemẽter noceat iuncturis & neruis, vt etiam dixit Meſue: & cum *ca. propr io.* oc ipſi non habent conſiderationem etiam, uòd non habent verum hermodactilum, & deo purgant, & non poſſunt auferre præparationem, & dilatant vias iuncturarum, & ita x podagra parua faciunt artritim maximam: *12. cõti. c. 1.* deo ſapiens Raſis dabat oleum ſolatri ſilue- *fol. 254.*

ſtris,cum modico olei amigdalini dulcis & ſacharo: & Scipio noſter curauit ſe diæta tenui. Dico iſtis duobus ſolis auxiliis, ſi quis rectè vſus fuerit,curabitur omnis podagra,quę non fuerit confirmata, & aliqua etiam confirmata. Cura autem medicorum noſtri temporis, non ſolùm eſt inanis,ſed pernicioſa: vnde aliqui audẽt ſupra diarob cum turbith,& alij ſupra medicinas fortes, & aliqui dant ariſtologiam.

Quòd vtuntur temperatis in complicatis affectibus. *Cap.* LVII.

QVINQVAGESIMVS SEPTIMVS error eſt, cùm in complicatis contrariiſq; affectibus,ſiue membri eiuſdem,ſiue diuerſorum vtuntur medicinis & cibis temperatis: credúntque quod res temperata cuilibet exceſſui ſit contraria: & accidit ſæpe, vt in quotidiana quòd cauſa eſt frigida, & morbus calidus. Plerunque etiam ventriculus eſt frigidus, cum hepate calido, & vt in hydrope frigida,cũ febre & talibus. Hoc eſt igitur argumentum eorum vt medicina ſit temperãta, vel cibus: nam medium vtriq; extremo eſt contrariũ:cura autem fit per contraria: igitur temperatum conuenit diſpoſitionibus cõtrariis.Item calidum auget vnã diſpoſitionem,& frigidum auget aliam: igitur temperatum eſt eligendum, ſaltem cauſa neceſsitatis,

non alterius. Item calidum remittitur à tem
erato, ſicut apparet de aqua feruente iuncta
pidæ, & pari ratione iuncta congelatæ te-
ida, fit mixtio temperata: igitur competit
nquam contrarium. Item quia medicina ca
da permixta tẽperatæ remittitur à medico:
gitur & pari ratione morbus calidus à cibo
c medicina temperatis. Item cibus & medi-
ina aſsimilant ſibi corpus: igitur cùm tempe-
atum aſsimilat facit temperatum. Sed redu-
tio ad temperatum eſt ſanitas: igitur talis
ibus inducit ſanitatem in vtraque diſpoſi-
ione ſimul: patet antecedens ratione reactio-
nis. Item cibus temperatus conuenit in vna
diſpoſitione tantùm: igitur à validiori in cõ-
rariis: cùm in vna diſpoſitione detur locus
contrario exhibendo. Antecedens patet, de
ouis carnibus per Galenum, inde cura arden-
tis febris, & tertianæ ad Glauconem & alibi,
& Principem & alios. Item ſi cibus & medi-
cina temperata non conueniunt in hoc, mul-
tò minus in reliquis diſpoſitionibus: igitur
erunt ſuperflua & nunquam adminiſtranda.
Patet inductio, nam in ſimplici diſpoſitione
multò minus conueniẽt, cùm locus detur cõ-
trario, nec per te in diſpoſitione cõtraria, nec
etiam in ſanitate, quia ſanitas medicina non
indiget, nec ægritudine temperata, quia ſic
primò non eſſet ægritudo, cùm ægritudo ſit
intemperies, tum etiam quia ea poſita ſolue-

retur morbus à consimili medicina & cibo & non iuuaretur: igitur nulli competerent. Hi igitur argumentis medici persuasi, cibum & medicinam temperatam exhibent in contrariis affectibus, putantes vtrique dispositioni prodesse, cùm strenuè noceant. Nam cùm quadruplex sit modus in contrariis affectibus curandi. Primus est hic, vt per temperata curemus tanquam contraria vtrique dispositioni. Secundus, vt per commixta ex calidis frigidísue. Tertius, vt caput vnum statuamus curationis eíq; intendamus altero nõ neglecto. Quartus, vt vicissim curare tentemus, modò calidioribus obstãtes frigiditati, modò frigidioribus caliditati. Non videtur quemquam ex his Galenus, prætermisisse modum præter primum, vt quòd in cæteris abusibus obseruatum est, ne obiter medicos peccasse credas, sed tanquam ad humani generis perniciem concitatos, illud primum elegisse, quod & à veterum sententia abhorreret, & cum nulla vtilitate maximam afferret calamitatem. Vnde. 11. artis curatiuæ. nunquam tamen præceptum illud, quòd contraria contrariis curantur, aliquando verum, aliquando falsum erit, sed semper verum, licet ex vsu contingat, quandoque cum aliis copulantur morbis, ante illa procuranda sanandáque esse. Hîc tertium modum curandi attigisse videtur. Rursus autem ibidem, Quum verò etiam materiæ, quę

c efficiant, calidæ ſint, neceſſarium eſt in-
rea, tum putredinem, tum etiam febrem
geri: quare quoad licet id agendum, vt quę
nus calefaciat, materia deligatur. & poſt.
uod verò febris ipſius iam accenſum, refri-
rabimus. Modum hic quartum eligere vi-
tur non ſine tertij comiſtione: nam apertio
m caput intentionis curandi ſtatuit, & li-
t prima fronte videatur in eiuſmodi auxi-
temperata poſtulare, atque pro illis ſenti-
, nequaquam tamen eſt: cùm auxilium non
temperatura quærat, ſed in vi quę extenua-
ria eſt & diaphoretica. Manifeſtum autem
lia minus calida propter febrem deſiderari.
t non quia temperata, ſed frigidiora elige-
ntur: cùm autem talia nedum eſſe poſsint
mperata, ſed omnia calida, multò minus fri-
ida quærēda erunt. Ob hæc Galenus ſapien-
r proxima temperamēto eligit ea, quæ nuſ-
uam frigida eſſe poſſunt. Non ergo prima
cies ſermonis te decipiat, cùm cuilibet eru-
ito ſatis hæc ſint manifeſta. Item ad Glauco-
em primo, dat in complicata diſpoſitione
x bile & pituita, ptiſanam cum pipere, vel cū
ulſa hyſopum vel origanū, ita vt ſimul ſic-
et & humectet, calefaciat & refrigeret, in vi-
tus ratione: comam verò abſinthij concocta
ateria vtilem exiſtimat, tanquam ſympto-
ati contrariam ac principali morbo: itaque
hoc videtur ſecundum modum & tertium

In le cura tertiana notha.

amplexari: in sexto etiam de tuenda sanitat
nónne calidis frigida conuenire omnino pu
tat? Quòd si omnino disiungi nequeant al
quando oximel cum diatrion pipereon pro
pinat, vt cùm hepar obstructum, ventriculu
autem non concoquit, ita vt alterum viscu
caliditatem, alterum frigiditatem contraxe
rit: pari ratione oximele detergit eos, quo
caput frigiditas vẽtriculum caliditas detinet
Nimirum in arte etiam parua non sciungi
cap. 95. hanc ab illa intentionem: nullibi media co
laudat tanquam vtrique extremo contraria
sed prius extenuantibus, mox expurgantibu
3. de inge. in fine ac in microtechni cap. 79. opitulatur, ita Galeni sensum ab hac opinion
alienum esse, quod etiam ratio detrectat, per
suademur. Nam cùm curatio per contrari
in gradu fiat, vt sæpe in arte curatiua Galenu
replicat, non potest cibis temperatis aut me-
dicinis res transigi: quandoquidem nullum
temperatum distemperato in æquali gradu
est contrarium. Præterea si ita esset, nulla iam
alia esset medicina, aut cibus exquirẽdus: nam
omni distemperato, temperatum contrarium
est. Præterea cùm cibum aut medicinam tem
peratam calido exhibet, subitò calefit: non
ergo amplius, nisi per instans, manet contra-
rium, simile etiam simili furere facit. Quòd si
omnis medicina remissior, aut cibus compe-
tit, non erit mulsa in causonide refellenda, à
qua tamen Hippocrates abstinuit, vt etiam

igitur ab Auerroe. Mirúmque est non so- 3.reg.acuto.
n absolutè contraria, sed in gradu æqualia iuxta me-
ideranti, velle tẽperata exhibere. At, dicẽt, dium 5.coll.
quod temperatũ est hecticis calidioribus, 57.
qua competunt: hoc quidem temperamen-
ausa non est, cùm & testiculos gallinaceos
det Auẽzoar, qui cùm calidi sunt, lac etiam 3.thes.
gidum est: itaque facilitatem concoctionis,
ocitatem transitus, bonitatem alimenti, &
icitatem excrementorum in eo conside-
,non ratione temperamenti. Nam sic iure
isana prępomitur: ob quæ iure datur cremor
hordeo cum cancris & caphura, & trocisci
spodio. Videmus autem Auerroim repren- 3.col.c.13.
rem Galeni in compositione medicamen-
rum in diuersitate materiæ peccantis, &
embrorum oppositione: quoniam existima-
Galenus quòd hepar calidũ attrahit quod
gidum est de medicina, & matrix frigida,
od calidum est: igitur Auerrois in cura dat
per & hysopũ cum oximelite & aqua hor-
i, sicut præcepit Galenus. Verùm diuersitas
positionis non est secundũ duo loca simul,
cùm dat carnes pulli, manifestũ est, quòd
on sunt temperatæ, sed calidæ in secundo
adu, & permutare iura cum liquiritia & hor
eo non est malum, & ita videmus quòd iu-
mentum verum est in cibo & medicina cõ-
ariis febri, aut causæ febrem facienti, & cor-
ctis, & non in simplici cibo & tẽperato vel

propinquo: & propter hoc videmus quòd A-
lib.3.t.1.c.7 uenzoar in cura febris compositæ dat pullo
cũ omphacio coctos, aut aceto: & vtitur me-
dicina frigida abstersiua composita ex con-
trariis partibus, licet videatur mihi composi-
tio illa calida, attamen omnino constat ex cõ-
tract.6.c.16 trariis: & licet Serapio in cura hemitritei di-
cat, quòd si æqualiter vincãt phlegma & cho-
lera, tunc curamus temperatis, intellexit per
temperata æqualiter ex cõtrariis mixta: quod
apparet ex vltimis verbis capituli, Cúmque
fuerint æquales, miscemus ea æqualiter: itaq;
non est eius sententia ab hac differẽs cùm to-
tam seriem verborum contemplatus fueris:
10.ad Almã.c.17.ac lib. diuisionũ.ca.156. prima quarti cap.pen. & in hoc etiam cõsentire videtur Rasis cùm
dixit, quòd compositæ febris sit cura compo-
sita, & licet alibi videatur sentire de remissio-
ne medicinę intelligit refractionem, aliter es-
set in contrario sensu: & hãc sententiam de-
fendit Auicenna contra Auerroim in cura he-
mitritei volens, quòd si natura non potest di-
scernere, ægritudo est incurabilis: & hoc mo-
tus fundamento componit medicamentum
ex croco, spica, rhabarbaro, & caphura, & se-
minibus frigidis, & berberis, & spodio, & xi-
quarta fen. cap.1. loaloes. Constat itaque, quòd medicinis vti-
tur cõpositis, & cibis similiter, & hoc volui
cùm dixit in primo. Ex rebus quoq;, in quorum
medicatione subtile est, adhibendum studium
est: cùm in vna coniũguntur ægritudine duo,
qua-

[q]uæ fieri debent contraria, quia oportet, ver[bi] gratia, vt ægritudo infrigidetur, & eius cau[sa] calefiat: quæro si per temperata hoc fieri [p]osset, quódnam subtile studium esset adhi[b]endum? nam faciliter soluerentur huiusmo[di] morbi. Altior ergo sensus in hoc Auicennæ [fu]it etiam quàm Gentilis exposuerit, de quo [in]ferius dicam. Aeginetam etiam in eandem [se]ntentiam subscripsisse video ac Haliabbatẽ, [q]uo nullus clarior in hac sententia fuit. Vnde [de] hemitriteo loquens, cum tertianæ acces[si]o imminet, lactucas attriplices, cucurbitas, [&] aquam granatorũ, altera verò die, qua am[p]himerina premit, pullis, & hysphidabego, & [se]rabago: itaque alternatum victum exhibet [q]uartum curationis modum complexus. lib.2.c.34. 3.prac.c.17.

CAVSAM huius erroris recentiores de[d]ere Montagnana, Marsilius Ficinus, Platea[r]ius, ac alij qui non solùm Galenum, quem [fl]occifaciunt, non intelligunt, sed nec eum [q]uem maximè obseruant Auicennam. Turpe [e]nim cùm sit optimum virum derelinquere, [v]t expositori innitaris, illud verò turpissimũ [e]st, nec eum, quem vis sequi, intelligere. Cùm [i]gitur morbi contrarij quadrifariam distin[g]uantur, aut enim distant loco, vt calidissimũ [h]epar cum ventriculo frigidiore: aut loco di[s]tant, & tempore modico, veluti cùm diaria [à] bile lienteriæ iungitur: aut sunt loco quidem non proportionata, sed tamen seiuncta cor-

pore, vt in hemitriteo, plurimùm enim eiu locum habet ſeiunctum: ſunt enim in veni quædam, & quædam extra: aut omnino iun cta ſunt, vt in febre tertiana notha. Hi ſun modi cõtrarietatis in quibus oportet ſempe vt obſerues quod dicitur quarta primi capit vltimo, an vna diſpoſitio ſit alterius cauſa, a vna ſine alia ſanari nequeat, an vna ſit alia pe riculoſior: & hæc eſt ſententia Galeni. vt igi tur in his rem experimento conformem à r tione non alienam dictis Galeni conſentien tem mediteris, hæc obſerua. Primùm cùm diſ pares cauſæ fuerint, ſiue quòd vna ſit alteriu cauſa, ſiue quòd ſine ea reliqua ſanari nõ poſ ſit, ſiue quòd validior ſit affectus, ſiue quòd periculoſior, aut omnino ſymptomati ſæuio ri complicatus, illius, quod magis vrget, cur per contraria in gradu molieris. Eſto autem quòd pares ſint cauſæ, quod vix credi poteſt à Galeno: ſit igitur calidiſsimum iecur, & fri gidiſsimus ventriculus, obſeruandum eſt dili genter ne vnius medicina alteri ſit impedimẽ to. Hoc autem vel ratione applicationis, vel ratione moræ, vel rationei mpedimenti, vel ratione proprietatis. Primum eſt, vt inungas hepar ex oleo ſandalino, & roſaceo, & ven triculum ex oleo maſticino & de abſinthio: ratione autem moræ dabis calida ſine potu & quieſcere facies, & dabis cum craſſa ſubſtan tia, veluti diatrion pipereon faciens quieſce-

7. de ingen. in fi.

,& electuarium de seminibus,& santhalos,
caphuram cum aqua endiuiæ mista cum
no albo & facies ambulare. Dabis etiã hoc
ieiunio,illud quãdoque à cibo assumpto, ra-
one impedimenti: dabis piper contritum
osso modo vt calefaciat stomachum, nec e-
i substantia transire potest ad hepar, & se-
ina frigida exactè contrita.Hęc est causa cur
ispoliticon non contriuit nisi modo crasso,
xto de tuẽda sanitate Galen.Ratione autem
prietatis,quia endiuia est frigida, & cõuenit
pati, & res etiam dulcis citò ab hepate tra-
itur,& absinthium, & piper manent in sto-
acho, & ea non appetit hepar, igitur si vel
uerso tempore vel eodem commista dede-
, simul strenuè calefacies ventriculum &
epar infrigidabis. In cibis verò non tantùm
alitas, sed & succi bonitas attendenda est.
ibis carnes pulli, & cum pipere confracto *Platina li. 6. cap. 141. & 179.*
onditas: post cibum autem per horas duas
num album dilutum.ita iuuant cibaria quæ
perata,& ius consumptum dicuntur. Cùm
erò morbus loco & tempore differt,curabis
pportunis temporibus cõtraria administra-
, & hoc fit vt ante bilis accesiones vinum
emus granatorum, lienteriam verò non so-
m exterioribus fomentis ex mẽta iuuemus,
d ante cibũ aliquid ex citonio cum pipere
ondito administremus, paulatim infrigidan-
s hepar, quia membrorum principalium in-

frigidatio moderari debet: post vtemur compositis contrariæ factionis, qualia ex pipere, absinthio, intibo, santhalis, melonum seminibus, hæc multùm, illa minimùm contundentes: qualia etiam inueniuntur ab Auicenna in suo antidotario quamplurima laudabiliter descripta.

Cvm verò materia fuerit veluti quoquomodo disiuncta, vt in hemitriteo (quanquam & febrium talium, nec numerus sit, nec ordo) maior intẽtio est in cõcoctione & euacuatione, in quibus sanitas potius consistere videtur. Nam cùm ad intentionem peccantis qualitatis intendimus, cibis calidioribus frigidiora permiscemus: plus enim vnaquæq; res suo contrario destruitur, quàm à consimili foueatur. Omphacium igitur, & pruna, & acetum, & piper, carnibus volatilium miscebimus, ita tamen vt meminerimus cibos nos præparare, non medicinas. Nam eiusmodi nullam cibi rationem, sed condimenti obtinet: ita etiam ptisanam, pipere modico, passeres, seminibus albis condiemus: atque ita in medicinis calida frigidis permiscebimus, nõ absolutè quidem (hic enim est error medicorum nostri temporis) sed eo in gradu, vt vicissim morbis opponantur. Hæc fuit illa antiquorum nunquã satis laudata solertia, à nostris autem non intellecta atque neglecta, componentium philonia, cæteráque opiatas medicinas, in qui-

lis vtriusque contrarietatis extrema copula-
rant, opium, hyosciamum, mandragoram,
que ex opposito, piper, castoreum, eufor-
um, quædam etiam aromatica, non solùm
vires membrorum roborãdas, ac abhomi-
tionem tollendam, sed vt extremum ex-
emo tanquam per medium conuenientius
ngeretur ad tollendas extremorum mor-
orum, ac etiam contrariorum dispositiones.
ic enim simul & cholicam tollunt, & pitui-
m calefaciunt, & febrem auferunt. His me-
cinis sanè nullam, si rectè operatus fueris,
ilitate comparaueris. Si igitur quisquam
otha tertiana detinetur, non habebis hîc tẽ-
orum vicissitudinem nec membrorum, sed
antum in ipsa est, tentabis, quæ de hemitri-
o dicta sunt, permiscere, nullam disiunctio-
s occasionem expectans, vt in reliquis. Ve-
im caue, ne cum superfluo experiaris, sed in
mnibus oppositarum virium commodè pro
tione temporis, morbi, naturæ, & reliqua-
im indicationum medicinas temperabis. Re
quum igitur est, vt obiecta dissoluamus, &
imò quæ à iunioribus indicta sunt. Nam
uòd medium quoquomodo contrarium sit
tremis tanquam oppositum, vt accepit Ari-
oteles, satis concedi potest. At quòd eo
odo contrariũ, vt æqualiter à medio distet,
antum morbus ab opposito, id nec tu co-
aberis probare. Tale autem est quod quæri-

tur, vt dictum à Galeno sæpius.

Ad secundum dictum est, primò, quòd di[illegible] rẽtia est quadruplex in exhibitione: quoqu[illegible] modo calidum membro frigido non cali[illegible] copuletur, vt piper ventriculo & non hepa[illegible] Præter hoc etiam plus calefit frigidum me[illegible] brum à calido, quàm infrigidatur à frigido, [illegible] ambo applicentur. Cuius experimentum [illegible] in tabula ignita & ad ignem posita, cui pe[illegible] petuò aqua frigida superfundatur: non eni[illegible] ignita, sed temperata euadet tandem: cùm t[illegible] men maior sit caliditas ignis, frigiditate aq[illegible] maior enim est virtus destruendi, quàm co[illegible] seruandi, vt etiam in rebus, quas agimus, exp[illegible] rimur. Oppugnatores enim validos, imbell[illegible] defensores esse vides: ita etiam natura vnu[illegible] quodque ad destruendum paratum est. N[illegible] est igitur in tot causis vlla necessitas tẽpera[illegible]

Ad tertium, illud quidem fiet in inanim[illegible] tis. Cæterùm animata non eodem modo [illegible] habent, sed si fiat, ita tardè conueniet, vt m[illegible] bo mora potius sit deprecanda, quàm au[illegible] renda. Nam in igne experimur non exting[illegible] nisi contrario etiam valido, nusquam aute[illegible] temperato, nisi non propria causa sublato f[illegible] mite.

Ad quartũ, dubitat quomodo id fiat Au[illegible] rois. Sed cùm ita sit, nõ negabimus quod qu[illegible] tidie experimur, & si parùm remittatur ia[illegible] tamen ratio subest, vt aliud sit composit[illegible]

liud permutatio. Commiſtio enim ſemper quoddam medium poſsidet. Verùm cùm aliqua qualitas etiam aduerſantibus, tum medicinis, tum cibis ſupra modum ſeipſam tollat, minimè ſecurum duco eam intermediis auxiliis fouere, quam delere cupiamus.

Ad quintum, aſsimilatur quod non eſt extraneū, aut quod modicè vrget. Hoc eſt, quod dixit Princeps, imo ſępe ſufficit multa regiminis bonitas. Quod autem rarum eſt & paruæ vtilitatis, non debet pro norma medendi in omnibus recipi. Nam dum hoc expectatur, æger moritur: vltra id quod non prodeſt quicquam. *quarta primi c.1. in fi.*

Ad ſextum, aliud eſt conſulere ratione alterius conditionis, aliud emendandæ temperaturæ cauſa. Nam cùm lac vel oua hectico propinamus, facimus hoc, ne laboret in concoquendo cibum, & vt ſit boni alimēti, & vt paucarum ſuperfluitatum, & vt velox ad tranſitum. Nam cùm non nutritur, ipſe hecticus in deterius agitur ſubitò. Nam virtus nutritiua non poteſt quieſcere per inſtans, vt oſtendi in libro de morte. Adde quòd ouum & lac ſunt frigida, & etiam quia frigiditatem operamur aliis ingeniis, balneo & trociſcis, caphura, & cum aqua hordei & priſana, & reliquis, pari ratione non eſt inconueniens vti glyciriza ratione extinguendæ ſitis: quāquam non ſit ita frigida, ſicut eſt morbus calidus, &

ita radice feniculi in aperiendo, quanquam
nō ſit calida pro facultate morbi frigidi: qu
non deſideramus apertionem fortiorem
principio morbi, ne materia magis cogat
quàm diſſoluatur. Itaq; non eſt inconuenie
vti medicina temperata ratione alterius iuu
menti, ſed eam eligere ad emendandam in
æqualem intemperiem, non ſolùm imper
ti, ſed rudis ingenij eſt.

AD ſeptimum, ipſa eſt vtilis: Primò ratio
ne alterius annexæ virtutis, vt capillus vene
ris ad aperiendum, caſsia fiſtula ad leniēdum
Secundò ad temperandum excedentem me
dicinam, vt terminos non excedat præſtitut
qualitatis. Tertiò vt corrigantur leues intem
peraturæ, de quibus ab Auicenna ſuperius d
ctum eſt. Quartò ratione complicis faculta
tis nutritiuæ. Nam pleraque cibaria boni ſuc
ci, aut temperata ſunt, aut non valde remot
ab humana temperie, ſecundum quam à Gale
no temperatum dicitur.

AT, dicet quiſpiam, quomodo remittetu
qualitas aucta, ſi impermiſtę virtutes ad mem
bra deferuntur? Satis quidem eſt differentiæ
dicere: quod iam remiſſum eſt in miſtione
obeſſe non poteſt, & virtus permiſta ad alie
num membrum defertur. Nam, vt oſtenſum
eſt ſecundo virtutum naturalium, trahente
membro quod ſibi cōueniens eſt, caſtoreum
ab opio ſatis diſcernit, nec ſubſtātiam opij tra

et. Quòd verò remiſſum eſt in miſtione ca-
ris, quoniam non eſt, amplius trahi non po
ſt: non igitur ſupercaleſieri poteſt vltra id,
uod ex miſtionis beneficio relictum eſt.
ERAT nobis conſilium reliqua errata di-
genti trutina perpendere, ſicut & in hoc fe-
mus: ſed prætermiſimus breuitatis amore,
m quòd non, vt quorundam moris eſt, ex
bro in librum tranſcribere voluntas fuerat,
m ſoleamus ex integro res intactas aggre-
i, qualis hæc eſt, quam nulli propter difficul-
tem attigerunt, alij quoniam, inter hoc &
lud nihil intereſſe putant. Quam ob cauſam
iuerſæ intemperiei & oppoſitæ membro-
m, neminem meo tempore curatum plenè
idi, ſed prophilacticæ potius eſſe conſultum.

Quòd aurum imponunt coquinæ. *Cap.* LVIII.

QVINQVAGESIMVSOCTAVVS a-
buſus eſt, cùm aurum conſumptis iuri-
bus imponunt tanquam aliquid fa-
uri: ita omne conſilium medicorum eſt po
us videri probos, quàm eſſe. Nam quòd
liquis malè agat, turpe eſt: ſed cùm & illud,
uod malè agit, inutiliter ac peruerſè facit, id
rpiſsimum eſt. Primùm enim, cùm mali vi-
ſit, aut omnino rudis, alterum eſt non ſo-
m imprudẽtis, ſed omnino excordis. Quid
nim aurum in aqua decoctum imprimere
oteſt, quod nec validiſsimo igne ſoluitur,

Ex præcepto Zoar I. theiſit. ca. I.

nec odorem, nec saporem viribus adiicit,
ipsum minuitur? Sed concedatur, nónne c
lebeti imponitur, ad fundum descendit?
etiam feruente aqua, quæ in imo cacabi r
det, frigida est, vt quilibet experiri pot
rogo, quam volunt in frigida aqua impress
nem fieri? Alij pullo concludunt, vt quod
ternum est, nondum calidum satis sit, eti
aurum crassum imponunt. Quòd si tand
consilium est experiri, an auro aliqua sit
eorũ admirationi conformis, cur auri foli
sommo lebetis, vbi feruentissima ebullitio
vis perspicitur, non suspendunt? Etenim f
tè ita fieri posset, vt aliquid virium, quan
lib.29.c.4. exiguum, transmitteretur, nisi illud Plinij c
dere malunt, esse in carnibus pulli vim a
comminuendi, quódque transmutetur, q
quam hoc fabulosum sit. At si verum, de a
ro liquefacto illud docet, nõ de solido. Igi
præstantissimum potius arbitror, auri fru
ignita, iure extinguere: nam hoc non mo
cam habere vim potest, quandoquidem c
quarta pri- terium ex auro innoxium magis sit, quàm
mi c.29.& ferro, testante Principe. Quanquam & il
5.can.c.78 ad ignis substantiam leuiorem pertinere p
set, & licet, quòd oculis conferat, argum
tum egregię ac propriæ cuiusdam virtutis
non eius, quæ ex igne, mollitiei tantùm. I
que si quoquomodo auxilium in auro exi
matis, ea facite saltem, quæ si probare n

otestis, attamen reprehendi nequeant. Meminini, cùm hæc scriberem, ex frequẽti igniti ferri extinctione in albo vino, saporis quandam gratiam sensisse, quæ non ex igne, sed ex ferri substantia pendere videbatur: perceperunt & alij, quibus hoc consulueram vtile futurum.

Quòd non obseruant momentaneam concoctionem. *Cap.* LIX.

QVINQVAGESIMVS NONVS abusus est, in momentanea concoctione, in qua maximè peccatur. Nam cùm fluxio ex alieno loco fuerit, veluti in distillationibus, nõ potest excerni permista incocta materia: vnde Galenus momentaneam concoctionem, vbi oportet, aucupari docet: quam nostri medici nec animaduertentes, nec minus quid faciendum scientes, in infinitos morbos homines perducunt. 3.reg.acut. cõ.13.

PRAESTAT in his vna concoctione visa subitò eadem die ac hora euacuare, ac iterum concoquere. Sic enim breui finietur morbus, nunquam aliàs finem habiturus, cùm coctæ vrinæ sequenti die, alia non concocta subsecutura sit ad multos dies permansura.

Quòd accidentibus curam exhibent. *Cap.* LX.

SEXAGESIMVS abusus est, cùm accidentibus curam exhibẽt: cùm tamen acciden-

12. *de inge. in princip.* tia nullam habeant intentionem curatiua[m] prorſus, ſecundum Galenum. At, dicent, in li[bro] ad Glauconem curat. Facilis reſpõſio e[ſt] accidentia, vt accidentia ſunt, nullam cura[m] poſtulant: vt verò in cauſam ægritudinis a[c]dunt, non vt accidẽtia, ſed vt morbi cauſa m[e]delam deſiderant, qualia ſunt inſomnietas, v[e]hemens dolor, & nauſea. Nam primum hu[]mores acuit & robur exoluit: ſecundum, vi[r]tutem dirimit: tertium, cibum prohibet: ita[] accidentibus cura nulla debetur. Medici pl[]de gloria ſua, quàm de infirmi ſalute ſollici[ti] illud primùm ſtatuunt, vt accidentibus obu[i]eant, plurimúmque fit, vt eadem cura ſympt[o]mata tollant, & morbi cauſam vſque ad pe[r]niciem augeãt. Accidentia igitur, quæ cauſa[m] morbi non augent, curanda non ſunt, velu[t] leuis dolor, ſitis in corpore humido, ſternuta[]tio, oris amarulẽtia, inquietudo, ſanguinis fl[u]xus non ſuperfluus, impatientia luminis, & t[a]lia, quæ ſolent & infirmos perturbare, & aſt[an]tes terrefacere, medicum autem egregiu[m] nullo modo mouere debẽt. Sed in hac ſalte[m] admonitione me operam perdidiſſe ſcio, cù[m] prius medici lucri deſiderium poſthabitu[ri] ſint, quàm huic conſilio obtemperaturi, qu[i] nullum ſibi præſidium apud vulgares amb[i]tioſius habeant.

Quòd vitant hyemem in detrahendo ſanguinem. *Cap.* LXI.

EXAGESIMVSPRIMVS abuſus eſt, in
ſanguinis minutione, in quo ex temporibus
tant. Nã cùm Princeps & Galenus ad Glau
nem velint, vt ſuperfluum caloris & frigo- *4. primi c.20. lib.1.*
deuitemus, primùm quidem frigus, plus
àm expediat, vitant, calorem autem minus:
nde nono artis curatiuæ cùm cauſas dehor-
ntes à ſanguinis miſsione diſtingueret, ne-
aquam frigus, ſed calorem immodicum ad-
imerauit, tanquam exoluentem & ſiccãtem
mis: frigoris autem nullam mentioné pror-
s fecit, vtpote quod ad negandam indica-
onem miſsionis ſanguinis nullam præferret
m. Quod verò ad quantitatis rationem per-
nere videbatur, ad vniuerſalem methodum
etrahendi Princeps & moderni recipiunt.
nde in libro de ſanguinis miſsione. Quòd “
tinet ad indicationem non detrahendi ſan “
inis, aut omnino pauci, eſt ex ætatibus pue- “
tia, ex colore hominum candidus ſupermi- “
us, ex tempore anni canis. Cæterùm, quæ his “
ontraria ſunt, aliam rationem non multi ſan- “
uinis detrahendi habẽt, vnde in maximis fri- “
oribus à larga ſanguinis miſsione cauẽdum “
ſt, hæc Galenus: quid clarius? In ſiccis igitur
emporibus omnimodam ſanguinis minutio-
em cauere docet: in frigoribus largam & ex-
berantem. Præſtiterit igitur, quantùm fieri

potest, caniculæ temporibus, sanguinis vita[...]
Ad Glau. 1. eductionem. Vnde Galenus ibidẽ, quotqu[...]
sanguinem miserant his temporibus, mort[...]
sunt. In hyeme autem nunquam, temporis h[...]
bita ratione, ab ea abstinendum, sed parci[...]
subtrahendum. Præcipuè vbi extremæ hy[...]
mi & regio, & temperatura frigidissima c[...]
pulata fuerit.

Quòd dant cassiam post incisionem venæ.
Cap. LXII.

SEXAGESIMVS SECVNDVS abu[...]
est, quoniam ipsi dant cassiam post sectio[...]
nem venæ, & in hoc vidẽtur vti duobus m[...]
tibus contrariis non secundum vnam rati[...]
nem. Quare natura impeditur & debilitatu[...]
ideo periculosa est hæc operatio, damnosa, [...]
ab antiquorum mente aliena. In tam celeb[...]
tamen vsu eam videmus, vt nihil frequenti[...]
inueniatur: & licet Galenus post venæ secti[...]
9. de inge. nem vẽtrem moueri concedat, attamen ill[...]
est per accidens in deliquio: non enim a[...]
quid propinauit: vnde super aphorismo i[...]
29. secundæ particulæ, quarta primi c. 4. (Cùm morbi inchoant) vult Galenus quãd[...]
que vnum auxilium, quandoque alterum, n[...]
quaquam tamen ambo simul vnquam esse n[...]
cessaria: & Princeps, cùm autem vnus h[...]
mor superabundat, tunc magis est necessa[...]
purgatio: cùm omnes, incisio venæ. Igitur[...]

uisione patet, quòd nunquam simul sunt op- quarta primi c.5.
ortuna: & alibi, Balneum non est vtile, eò
uòd trahit materiam ad extra tempore phar
aci: pari ratione nec sanguinis missio, cùm
ateriam ad venas magnas trahat, Purgatio
rò contra. Vnde in aphorismis, æquales hu- 2.par. aphorismo 8.
ores sectione venæ euacuabis: inæquales
edicamento.

Quòd fluentibus mensibus timent venam incidere. *Cap.* LXIII.

EXAGESIMVSTERTIVS error est,
quoniam fluentibus mẽstruis, timent quo-
uomodo sanguinem subducere in eo tem-
re. At Galenus totum oppositum facit: 9.artis cura.
m cùm diminuti fuerint menses, eo tem-
re Galenus supplet defectum per venæ in-
ionem, secundum quantitatem qua defe-
runt. Animaduertere autem oportet, quòd
tione ægritudinis potest sanguis detrahi à
achio etiam. Verùm ratione mensium de-
citur à pedibus. Cùm ergo conuenerit se-
io venæ secundum pedem, non dubitabis.
ea verò, in qua iam multo tempore defe-
runt menses, cubiti interior vena secanda
. In hoc genere frequentissimos inuenies
errantes, ob quæ dimittẽtes sanguinis mis-
nem, ægrum occidunt.

Quòd non audent ſcalpere in cucurbitulis abſq; purgatione. *Cap.* LXIIII.

SEXAGESIMVS QVARTVS error eſt quoniam ipſi non audent ſcalpere in cucurbitulis abſque purgatione, & in hoc peccant grauiter. Nam dictum Galeni de cucurbitulis intelligitur in non inciſis: ipſi autem traducunt ad ſcalpturam. Nam cùm poſuerit capitulum generale de ipſis, vt ſunt tantùm auertentes & calefactiuæ, ſubiungit de ſanguiſugis & ſcalptura, ita quòd intellectus illius loci eſt periculoſus, & malus. Diſtinguendum eſt igitur hoc modo: Cucurbitulæ, quæ apponi debent ad diſtrahendũ, præſupponunt corpus mundum: quæ verò ad corrigendum temperatum nequaquam: quæ verò inducitur, vel debet poni in cauſa emendãdi ſanguinis cum extractione per inciſionem, & ſic inciſio præcedere debet: aut abſolutè, & ſic non præſupponunt. Breuiter nihil voluit Galenus ibi niſi duo. Primum, quòd vbi ſcalptura debeat fieri cum purgatione ventris, aut venæ ſectione, talia debent pręcedere ſcalpturam, non conuerſo modo, non quòd abſolutè præcedere debeat, ſed vbi duo ſimul oporteat fieri. Secundum, quòd cucurbitula ſine ſcarificatione non debet apponi, quantùm ad reſoluendam diſpoſitionem, niſi corpore expurgato. Tertium verò alibi addit, in ægritudinibus cum cucurbitula non debet apponi niſi expurgato corpo-

lib. de cucurbitulis & 13. de inge. vbi docet extrahere tumores ſchiroſos & collectiones.

14. de inge.

orpore: nam ſic plus trahit quàm reſoluat,
ue cum ſcalptura ſeu ἐγχάραξει, ſeu non.

Quòd curant phthiſicos fucoſa cura.
Cap. LXV.

SEXAGESIMVSQVINTVS error eſt, quia in empicis & phthiſicis perdiderunt curam veram: & eſt, quòd ſi ſanies ſit alba, uat incidere ac exurere ſecundum pectus in co in quo velocius petia exiccatur. Et licet lbucaſis capite,31.partis primę, videatur hoc uaſi ignoraſſe: attamen inuenimus nos Hippocratem ſuper hoc conuenienter auſum, & tio teſtificatur ſuper hoc, quandoquidem ılla alia ſalutis ſpes inuenitur, & quòd fit in terioribus licet periculoſius, neceſſariò tamē magis fit in interioribus: & hoc eſt primū quo plurimi moriuntur, qui ſanari integrè oſſent. *6.apho.27.*

SECVNDVS error circa hoc eſt, quòd ipſi untur propter conſtrictionem pectoris. & brem hecticam & accidētia eius, & febrem tridam, cura humectatiua, & neſciunt illud uod dicebat Galenus ſecundo artis curatiuæ, uòd cura vlcerum eſt exiccatio. Et ita dum gent cauſam principalem & curant ramos, ciunt curam palliatam producendo ægrum l mortem miſerabiliter, & decipiendo & alefaciendo.

INSTRVENDO igitur vnam curam in

hoc casu, vt hæc sit argumentum aliarum, po
namus quòd cuidam sit phthisis ex vlcere pe
ctoris, & nondum peruenerit ad vlcus pulmo
Cura prima nis. In primis quidem dabis ptisanam hordei
& mulsam cum hordeo expurgans, & in pt
sana pones bolum armenum, & facies eam e
aqua decoctionis mirti, aliquando corticis m
diani fraxini, aliquando ex decocto apij, al
quando oliuellæ, aliquando caulium: ita t
men, ne multa virtus eorum ingratum cibu
faciat. Dabis interim hoc ad expurgandu
mirabile decoctum.

Ad Phthisim, remedia Authoris optima.

℞. radicum iridis & cari agrestis, & assari,
myrrhæ, nasturtij, amigdalarum amararu
serapini, hysopi, prassij, radicum apij, folio
oliuellæ, radicũ gariofilatæ, glycirizæ, añ. ʒ
capillorum veneris viridium p. i. coquant
in libris. ii. aquæ ad consumptionem medi
tatis, cui collatæ addantur pro qualibet m
dietate singulis vicib⁹ succi raphani an. ʒ. ii.
que ad. ʒ. v. secundum tolerantiã, sachari. ʒ.
bibat tepidum in aurora: hoc solo possunt
nari medicamine.

Cura secunda. Quòd si non omnino sanantur, sed tantù
expurgantur, siccato vlcere ab exteriori pu
detur boli armeni infusio. ʒ. ii. in aqua oliu
læ vel gariofilatæ, cum ℥. ß. vini albi, & h
bis in die: comedat etiam carnẽ ericij. Qu

cum hoc remanserit caliditas, detur. ʒ.i.tro-
corum de caphura omni die cum aqua ge-
nij. Quòd si nec per hoc sanatur, post pri-
um decoctum detur hoc.
℞. hordei ℥. ii. coquātur in libris. ii. aquæ *Cura tertia*
ruptionem perfectam, postmodum impo-
ntur cancrorum fluuialium carnes, videli-
caudæ, & coquantur ad perfectam disso-
ionem, & in hoc dissoluantur trociscorum
luto armeno. ʒ.i.ß. pro singulis vicibus: in-
im exhibeatur ouum cum hoc.
℞. pulmonis vulpis, boli armeni. añ. ʒ. ß.
iat cùm luteo oui, & vtatur etiam ℥. i. ß.
upi mirtini cum. ʒ. ß. myrrhæ &. ʒ. ß. tro
corum de caphura, & de bolo armeno, &
tur ante cœnā sacharo rosato ex ℥. ß. vsq;
i. secundum tolerantiam cū luto armeno.
Quòd si per hoc non sanatur, distilletur
m armenum ex lib. iiii. & de aqua illa de- *quarta cura*
per horas septē ante cibum. ʒ. i. cum ℥. i.
æ pimpinellæ: & sunt aliqui, qui cum ipsa
ibent aquam sanguinis humani & sanant:
tilior medicina est vsus aquæ boli arme-
vt dixi, per dies quadraginta. Et si hoc non
tulerit.
. radicum apii, foliorum oliuellæ, añ. ℥. ß. *quinta cura*
hani ℥. i. ß. infundantur cum ℥. ii. boli
eni, & fiat, sicut dixit in libello de aqua
i, & capiat quadraginta diebus, & sa-
itur.

6. cura. Quidam bibit oleum vitrioli cum aqua c[illegible]
pillorum veneris, vel caulium, & sanatus e[illegible]
7. cura. Et aliqui dant aquam vitæ cum bolo armen[illegible]
deinde sacharum rosatum, & vtuntur aliqua[illegible]
do cicere excorricato, & aliquando aqua[illegible]
maciarum cum hæmatite, & omnia hæc su[illegible]
8. cura. mirabilis iuuamenti. Sed modò ponamus [illegible]
9. cura. auxiliis, vt plerunque accidit, ægrum non [illegible]
uari: si posset transmitti ad habitandum in [illegible]
uis piceæ, plus iuuabit, quàm si habitaret [illegible]
10. cura vsualis. Ægypto. Et ex his, quæ multùm iuuant, est [illegible]
terebentina frequenti cum ouo, diminuen[illegible]
quantitatem oui & est singulare: & cùm p[illegible]
ca est materia retenta, & sputum satis fac[illegible]
& reliqua difficilia, tunc sachari rosati quan[illegible]
tas perpetuò assumpta cum pane recenti [illegible]
penumero consolidat, & puluis herbæ sic[illegible]
ad hoc est mirabilis: nos verò sic sanauin[illegible]
multos.

11. cura per cauterium in fine. CVM verò æger cum hoc tendit ad malu[illegible]
faciemus curam, quam præcepit Hippocra[illegible]
in tertio de morbis, hoc modo, Cùm quis [illegible]
rulenta spuit, tunc ægrum in sede ponito i[illegible]
num, ac alius eum humeris concutiat, mou[illegible]
do fortiter & velociter, ac aurem admoue[illegible]
ctori, qua parte sonitus exauditur, ea pus [illegible]
lectum est. Quòd si non sonet, nihilomi[illegible]
stante tussi & difficultate spirandi cum tu[illegible]
re pedum empima est, siue collectio san[illegible]
Tunc igitur terram creticam madefactam, [illegible]

ram ſuperimpone, ac ſiccatam denuo ma-
nacito, donec cognoſcas eo latere ſaniem
ontineri, quo prius pus ſiccatum eſt: cogni-
atere ſecabis ea parte, qua ſanies redũdat,
a præcordia, ab horáque ſectionis exures,
n ſolùm locum inciſionis, ſed & patientem
um, donec poſsit coaleſcere, nec ſanguis
pus amplius effluat: poſt quotidie bis à ie-
io, linamento crudo, videlicet ſicco intro-
to, ſaniem extrahes, ita vt duodecima die
um effluxerit: atque ita exiccato toto tho-
is ventre curabis, vt iniecta mulſa tuſsiat,
abíſque interius vlcus per medicamenta,
nùm eum curabis completè. Quòd autem
n hoc ſolùm de empicis dixerit, ſed de ve-
hthiſicis, patet, cùm ſubiunxit (ſic etiam "
purationes ex vulneribus, pulmonis vitio "
gnis obſeruationibus obſeruato curatóq;) "
num autẽ mundi pectoris eſt, mulſa mun-
egrediens per os vulneris, pulſa per tuſ-
:cùm verò conualuerint, lac aſinæ potan-
n dabis, donec ab hectica fuerint liberati,
rociſcos, ſi libet, de caphura. Hæc eſt vera
o curandæ phthiſis, quæ vlcere ſpiritualiũ
ta eſt: quanquam illa, quæ pulmonis vitio
vix curari poſsit. Si autem pus ſaniéſque,
s expuunt, non ſint probatæ qualitatis, ab
cura penitus abſtinebis, ſecundum Hip-
cratis Galeníque ſententiam. Manifeſtum
autem & hac cura empicos ſanari maximè.

Valeant ergo, qui curam exercentes, blandi[...] tem ęgrum occidunt. Nam iſta operatio mu[...] tò minus periculoſa eſt ablatione lapidis [...] veſica. Eorum verò, qui in pulmone vlcus h[...] buerunt, cùm pus bonum erat, nos aliquos [...] nauimus.

Quòd exturbant ægros à ſomno. *Cap.* LXVI.

SEXAGESIMVS SEXTVS abuſus eſt, [...] ægros aut ſyruporum aut medicinaru[...] propinandarum cauſa à ſomno exturba[...] plus incommodi ex ſomni interruptione [...] rentes, quàm vtilitatis ex pharmaco. Ná ſo[...] nus ſemper bonus, niſi in principio & in au[...]

2. apho. cō. 1 mento acceſionis: quibus temporibus me[...] cina etiam eſt inutilis. Nunquam igitur æ[...] ſolius potionis cauſa à ſomno erit exper[...] ſcédus. In quo etiam errore accidit, vt ſom[...] cōcedant poſt medicinā leuē: in quo cōtra[...]

quarta primi ca. 5. cunt ſuo Auicennæ: & etiā, quòd dant vn[...] tantum ſyrupū in die, & cibum duplicant [...] triplicant: cùm intentio Hippo. in libro re[...]

2. & 3. minis acutorum fuerit, vt cōcoctio fieret [...] ties, quoties cibus dabatur. Ob hoc oxi[...] dedit, quandoque pro cibo, interdum pro p[...] tu. Melius igitur eſt, vt in acutis ſaltem ſyr[...] duplicentur, & frequenter ſyrupus aceto[...] pro potu confert. O quàm in hoc medici [...] ſtri temporis ſunt ſecordes!

Quòd inungunt renes ex vnguento Galeni. *Cap.* LXVII.

EXAGESIMVS SEPTIMVS abusus est, in vnctione renum ex vnguēto Galeni infrigidante: in quo toties peccant, quoties ogitant. Nam primò dant infrigidandi causa, oleum iam sui natura calidum est, & oleum osatum est ferè medicina temperata: nam ro- ibi est secundum virtutem, & oleum secun- um substantiam: elaboratio ergo illa licet re- igeret aliquatenus, non est tamen sufficiens. t, dicunt, aperit poros, & ex hoc soluit calo- em febrilem. Ego inuenio, quòd confert in oostematibus, quia confortat partes in prin- pio, constringendo eas ne recipiant: sed hęc efendantur licet, malus tamen vsus eius in rincipio, quia repercutit materiā adintra, nec abet vim refrigerandi quoquomodo illud, uod est in venis, multò minus, quod est in ar eriis, & in concauitatibus. Secundò, quia ipsi erpetuò inungunt sine aliqua ablutione, & hoc faciunt totum contrarium quæsiti. Nā nguedo olei obturat poros, & quod est ter- eum, residet in eis, & facit nocumentum ma- num. Tertiò, quia inungunt ex eo calido, & am præceptū Galeni est, quòd nisi aliud ob- it, actus medicinæ debet esse conformis po- entiæ, vnde cerusa debet imponi frigida, & xicroceum calidū. Quartò, quia dixit Auen- oar, quòd omne oleum exterius appositum

3. de tēperamētis in fi.

1. theisi. t. 1. ca. 7.

nocet in ægritudine ex bile, & ratio est cum eo: quia nihil est inter liquores, quod faciliu inflammetur. Nec inuenimus Galenum vt in cura putridarum, inunctione olei alicuiu nisi ad maturandum, vt in ventre cum camo millino, etiã si sani eo tempore propter vsum balnei asiduè vngerẽtur: quantò minus nũc Et ex hoc patet error illorum, qui etiam heri sipelata inungunt oleo rosato. Nã cùm mor bus est vehementis inflammationis, debemu vti aqua cum caphura, & vidi propter hoc a liquos malè terminari.

Dico igitur, quòd primò talis inunctio n conuenit, nisi factis euacuationibus. Secundò quòd debet fieri, quando competit, ex oleo frigido in actu, non calido. Tertiò, quòd po horam diligenter debent detergi renes cum vino albo, antequam iterum vngantur.

Quòd quandoque præponunt medicamentum sectioni venæ Cap. LXVIII.

SEXAGESIMVS OCTAVVS abusus est quoniam propter dictum Auicennæ faciũ quandoque vt pharmacia præcedat inci- *quarta primi cap. 4.* sionem venæ, & quidam dant casiam ante: & intentio in quarto regiminis acutorum est quòd illud, quod dixit author illius libri, siue Hippoc. siue eius discipulus, sit verum, & est quòd sanguinis minutio, non solùm omnem medicinam, sed & clismata debeat antece

e. Itaque valde peccant, qui caſsiam vel
m enemata pręponunt inciſioni venę, ſed
erius valde, qui alio vtuntur medicamine.
òd ſi dicant, Caue ne faſtiditum phlebo-
nes ex Principe, nam & illud voluit Hippo *quarta pri-*
tes & Gal. Reſpondeo, quòd faſtidium *mi ca.20.*
n tollitur per caſsiam, nec per medicinas *1.reg.acuto.*
violentas, aut per inediam: quomodo igi-
anteponent quidquam?

TILIVS igitur exiſtimo ab ipſa inchoare
æ ſectione, nec lenitionem ventris præ-
ttere, & ſi Principi placeat: & multò mi-
s purgationem, & ratio ſuper hoc eſt, quòd
tio venæ trahit, quod eſt de propinquo
rdi ad extremum, & lenitio, quod eſt pro-
nquum hepati: melius autem eſt, vt mate-
, quæ eſt iuxta cor, declinet ad hepar, quàm
onuerſo. Igitur minutio præcedet, nec hu-
ores in venis ſuperabundantes alio modo
elius ſoluuntur, quàm venæ ſectione. Non
itur purgatione, nec quod eſt in concauita-
bus, trahetur ad venas magnas per ſolam mi
tionem, nec hoc contradicit ei, quod di-
um eſt in decimoſeptimo abuſu. Nam tunc
lla eſt intentio ſubducendi ſanguinem me-
o morbi, & ſi fortè aliquando merito quan
atis vel alterius cauſæ: ad authoritatem ta-
en Raſis aliàs dicam.

Quòd vtuntur iuribus in confortando ventriculum. Cap. LXIX.

SEXAGESIMVS NONVS abusus est, q
niam vtuntur iuribus artificiosis in co
fortando ventriculum, & nesciunt prim
5. de simpl. medi. facul. cap. 11. quòd omne pingue laxat & mollit: secund
quòd talia sunt humida in actu, etiam qu
essent sicca in potentia, & ideo non possu
iuuare in tali dispositione. Nam forma pl
facit, quàm virtus. corrugatio enim & inci
spatio sunt, quæ confortant ventriculum,
iura actu distendunt & relaxant maximè
plurima quantitate. Igitur cura vera est cu
electuariis de sacharo, solutis tamen, & cu
trociscis & similibus.

Quòd in hectica dant medicinas. *Cap.* LXX.

SEPTVAGESIMVS abusus est, ꝙ in hec
ca dant medicinas: de qua posito quòd
6. cõti. ca. 1. fo. 118. col. 4. curabilis, nihil adhuc est deterius. Et eg
pono ratiõé: nam laxãtes calefaciunt & exi
cãnt, etiam quòd essent violæ, & addunt in
liditate & siccitate. Reliquæ medicinæ, etia
quòd non leniant, nocent tamen, & pon
17. cõti. c. 7. fol. 362. mus de caphura, quę secundum rationem G
leni iuuare debet, maximè secundum auth
ritatem Rasis, & ponamus radicem dulcer
& manifestum est, quòd in sanatione hecti
oportet sanguinem arterialem refrigerari,

similiter arteriam. Sed in sanguinem arteria-
lem nihil transit nisi sanguis venalis. Igitur
oportet medicamentum factum iam esse san-
guinem venalem, ac virtutem illam remisisse:
omitto rationem, quòd exigua quantitas con
tra tantam multitudinem, renitente corde &
arteriis, nihil proficiet, & hoc saluo casu in
quo etiam venalis efferbuerit, sed tunc spes
nulla est salutis. Fortè possunt dare, ne cor-
rumpatur venalis ab arteriali, tamen relinqui-
tur intentum, quòd nullus hecticus conue-
nienter potest curari per medicinam aliquam,
nisi quòd in vno solo casu possunt exhiberi,
quæ nullo modo ventrem mouent, quæ au-
tem leniunt nunquam. Igitur in hectica om-
nino sunt fugiendæ medicinæ. Quòd si dicāt,
cùm complicantur putridæ, dabimus propter
putridam: & ego dico, quòd tunc solùm suffi-
ciunt conquoquentia, & nocumentum me-
dicinæ attractiuæ hecticæ est maius iuuamen-
to, quod facit in putrida, & in rei veritate tūc
remanet aliqualis ambiguitas, & etiam de
principio curæ, de quo dixi in libello florido-
rum. pro nunc satis sit intelligere, quòd me-
dicina in hectica, quæ fit ex vlcere pulmonis
& apostemate renum, posset prodesse, vbi ta-
lis causa esset curabilis: sed causæ essentiales
morbificæ membrorum, quæ sufficiunt ad ge
nerationem hecticæ, sunt insanabiles. Igitur
nunquam medicina conueniet. Consultum

est igitur prudẽter in lacte & in balneo aqu frigidæ, in quibus duobus auxiliis est omn spes, & in aliquo casu trocisci frigidi laudan tur potius prophilacticæ, quàm curatiuæ par ti consulendo, cùm videmus hepar inflamma ri & corpus ad febres parari.

Quòd derelinquerunt vsum incisionis arteriarum. *Cap.* LXXI.

SEPTVAGESIMVS PRIMVS abusus est, quoniam ipsi derelinquerunt vsum in cisionis arteriarum, & incidũt solas venas. Scio, reclamabunt quòd hic error est in no faciendo, quasi non sit error nisi in faciendo. Fateor maiorem in faciendo errorem esse, a in non faciendo imperiti medici est omnino. Vnde sciendum quòd, vt in libro floridorum dixi, in febribus putridis soluendæ oppilatio nis causa vena inciditur, ideo nunquam arte ria, quia in ea non cadit oppilatio: attamen i
15.cõti.c.vl. omni dolore pulsatili, vt habetur à Rasi, de bet arteria incidi. Ideo in pleuresi non incidi tur, quia non est dolor pulsatilis, & hoc ben
ca. de signis pleuresis. animaduertit Princeps decimo tertij. Ideo G lenus etiam monitu somnij se curauit à dolo re lateris sine febre: nam, vt visum est ibi, om nis dolor pulsatilis est per se sine febre putri da, sed coniungitur ephimeræ: declaraui ho ibidem. Oportet autem vt sit dolor vehemẽ tis pulsationis, in principio etiam: nam cùm

n apostema magnificatur, fit dolor pulsati-
ratione compressæ arteriæ, de quo dolore
n dico.

Cvm igitur dolor aliquis vehemẽs & pul-
ilis à principio ægrum infestauerit, arteriã,
æ in directo est, incide, & multum permit-
fluere sanguinem, donec in ipsa operatio-
dolor cessauerit.

Quòd prohibent aerem liberum ab ægris. Cap. LXXII.

SEPTVAGESIMVS SECVNDVS abu-
sus est, cùm ipsi includunt miseros ægros
ameris prohibentes ab eis aërem liberum,
anquam aër liber ad salutem non sit vtilissi-
nus. Vnde aër perflatus emẽdat malam tem-
eraturam cordis & spiritus, & reuocat calo-
em naturalem, & exhilarat animum, & tollit
nalos vapores. Vtilis autẽ est omnibus mor-
is, exceptis læsionibus capitis, maximè vul-
eribus & contusionibus. Secundò, quando
ër est corruptus, vt tẽpore pestilentiæ, quam-
is tamen Zoar altas, Rasis perflatas cameras
consulant, defendi possunt aëre nõ corrupto.
At in omnibus aliis debent teneri fenestræ a- 3.theisi. t.3.
pertæ, nisi sol noceat nimia caliditate: maximè ca.1.& 10.
autem est hoc vtile in febre pestilentiali & ad Almã.
phthisi ac similibus, & hoc nisi in horis conci- cap.16.
liandi somnum.

Quòd exercitationem à cibo noxiam existimant [...]
Cap. LXXIII.

SEPTVAGESIMVSTERTIVS erro[r] est, cùm exercitationem à cibo noxia[m] esse credunt: & quanquam non in re ip[sa] semper decipiãtur, in causa tamen errant pr[i]mò, quòd generale præceptum esse puten[t]. Causam igitur credunt esse, quòd cibus n[on] concoquatur, crudúsque exeat è ventricul[o]: sed nec in hoc aberrant. Plerunque enim h[oc] contingit: sed cur descendat, in hoc decipiu[n]tur. Nam existimant ob id, quòd os ventricu[li] sit in fundo. At verò si quis alius error, h[ic] certè est tolerabilis. Nam Galenus hoc cred[i]dit: inquit enim in anatomicis, à gibbo ve[n]triculi incipiens, vsque ad imum ipsius te[r]minum, quem Græci pyloron vocant, intest[i]norum origo est. Quamobrem si sic se hab[e]ret, etiam leuis deambulatio periculosa esse[t]: & non lateret nos, cur à cibo exercitari m[i]nimè conueniat. Verùm Galenus, quòd exe[r]citium noceat, nimis planè docuit, sicque ple[]runque res se habet: cur autem hoc fiat, n[e]mo adhuc explicat, nisi ex falsa suppositi[o]ne. Constat enim ventriculi os inferius in su[]prema parte esse totius amplioris capacitati[s] ex dextro latere, ab illius fundo in perfect[is] hominibus palmo fermè distans. Quò fit, v[t] nisi admodum quis se repleat, tum maxim[è] potu, etiam si pylorus apertus sit, nihil efflu[at]

lib. 6. & 4 de tuen. san. in fine.

um. Ergo exercitium hac de causa, nisi sal- homo, obesse non potest, & tamen no- Quid igitur in causa est? porrò nõ solùm rima, sed etiam secunda concoctione ob- nec tamẽ pylorus alter est in iecore. Quid ur? Reor duabus de causis concoctioni no exercitationem. Primùm quòd iecur ac mbra excalefaciat, quæ exinanita prius, m absoluta sit coctio prima, cibum ad se nunt. Secundò quòd perturbentur ea, quæ entriculo sunt. Si enim tantum obest va- as ciborum, quia difficulter concoquun- tum verò malus ordo magis. Necesse est n, qui à cibo exercitatur, vtriusque exem- prę stare, varietatis scilicet ac mali ordinis. are quæ ventriculo insunt, partim cocta tim cruda, alia etiã semicocta erunt. Mani- um est igitur, cur exercitatio noceat. Ad- & prolixa spirituum à loco reuulsio tum olutio, si violenta fuerit. Quare à cibo le- inambulatio ac breuis confert. Si quispiã m exerceri necesse habet, à potu caueat, & ax substantia vi suscipiat nutrimentũ, qua- est panis: & si aliud placet, mel, aut amigda- Ex hoc verò manifestum equitationem rcitatione paulò minus obesse, nisi in a- rconibus leuissima ac breuis peragatur. m tamen non calescat in illa corpus, ab ex- atione in multis, longo relinquitur in no- ndo interuallo.

Quòd dant in articulari morbo & podagra decocta cum vino. Cap. LXXIIII.

SEPTVAGESIMVSQVARTVS abu est, cùm in articularibus morbis tum po gra chiragráque decoctum in prandio & c na pro potu exhibent, ex cinamomo & ra ce dulci, ac corianni seu coriandri semine, dem tempore vinum concedunt. Quin eti in prandio dant vinum, à prandio decoctu alij etiam deterius consulunt, vt vino de ctũ immisceant. Hæc est illa egregia medic nostrorum temporum: in qua nulli rei con litur, nisi vt nouum aliquod commentum cogitetur: tum verò vt alios imitemur nõ profecerunt, sed qui callidè artem exercu vidẽtur. Nihil habent pro se in hac causa, quòd cibi laborãtium his morbis, tamen a diuturnis medica virtute carere non debe Verùm, vt ex initio rem aggrediar, alius p mò victus aliúsque potus ei, quæ ex bile fit lius ei, quæ ex pituita, debetur. Nam in hac
cap. 23. num concedit Aetius libro duodecimo, & bos calidiores, cùm in biliosa non conced An igitur hoc erit medicamentum circula rum, quod omnibus ferunt conuenire m
cap. 26. bis? Summum verò Græcorum in hoc con
lib. 4. c. 1. lium est Alexandri, tùm etiam Aetij ac Pa
lib. 12. c. 16 Galeníque ac Arabum omnium, vt cibis
& 25. rùm nutrientibus alantur. At vinum conf tim nutrit, maximè rubrum, quod præferu

cæte

ris. Demonstrauimus etiam nos in con- li.1.t. ãc. 2. con.7.
ictore nostro, vinum hoc habere præci-
m vt nutrimenti assumpti maximam par-
in sanguinem transmutet. Ipsum etiam
ctũ plurimæ nutritionis est causa. verùm
tolerari quandoque possent cum cæteris
ribus: at diuersos potus miscere malum
Nam varietas cibi concoctionem impe-
t nec minus potus. Pars enim iecori dile-
rahitur ac secum rapit, quod noxium est:
& Aetius vinum cùm exhibet, paucum,
erum, fuluum ac subtile dat, non autem
aqua permixtum. Est etiam vino peculia-
t decocto iunctum acescat. Vnde etiam
aqua hordei dare syrupum acetosum ve-
Princeps: & quanquam hoc dixerit de a- prima quarti trac. 2. cap. 9.
hordei cum syrupo acetoso, ostendit ta-
illud esse verum, etiam si sumatur cum
o, vt declarat experimentum: vtrunque e-
corrumpitur. Causam corruptionis esse
rem, non hordeum, satis declarat Colu- lib. 12. c. 30.
la, vbi eum redimere docet. Ignea enim
vt musto addita, pręseruat ne acidum fiat:
d permutandum vinum egregiam habet
ltatem. Optimum præterea est consilium
ecorum, vt cibi omnes ventrem lenem fa-
t, coriannum, cinamomum, & radix dul-
astringunt non parum. Hæc etiam medica
nimis ventriculum offendit ac iecur. Imò
lus eorum, qui hoc potu cum vino vtun-

tur, ad senectam peruenièt. Habet enim pr
cipuam in se noxam exurendi iecur, & he
cam aut hydropem conciliabit. Eadem en
est ratio, quæ in calida aqua dicta à Princi
secũda primi doc. 2. c. 16. in fine. Vtinam tantùm studerent medicorum lib
vt ambitioni & auaritiæ ac dolis: dormitan
quæ passim iacet, in omni podagra & ch
gra, in qua articuli nondum excussi sunt
tophum habent, curam exactam inuenire
quam ego ad hanc vsque diem nõ docui, c
occasionem expectem. Adeò enim quid
mente capti sunt, vt non tam sanari cupia
quàm hæc immeritis ostendere. Veruntam
aliàs, in contradictore suo loco, omnia, qua
negotium hoc pertinent, edocebimus.

MELIVS igitur esset vinum aqua calibe
diluere, atriplices ex garó ante cibum sum
do: si autem aqua bona sit, ex cartami semi
aut cnico (idem enim est) sumatur passis v
additis. Hoc optimum, hoc salutare præsidi
quod illi proportione respondet.

Quòd in capitis vulneribus oßis terebration
frustra molliuntur. Cap. LXXV.

SEEPTVAGESIMVSQVINTVS ab
sus est, quem olim Conciliator explod
nixus est. Sed auaritia pessima chirurg
eum denuo redemit. Duplici autẽ modo p
cant, & quòd frustra terebrãt nõ sine mag
vitę discrimine, & quòd vnguenta pus trah

unc ſine diligentia hac freti ſecuritate cõ-
t. Tõſores videas in omni capitis vulnere
pitis detrahere, tãquam cerebrũ artocrea
t illud, præter periculum, accedit, quòd ſa
debili capite, atque omnibus cauſis ob-
o ſuperuiuunt. At illi rem magnam aſtã-
s feciſſe videntur, ac ſimul ægrum ingen-
riculo liberaſſe: & hercle id agunt, ſed pe-
i ipſi authores fiũt. Interim ne aliis minus
cibus, quos exiſtimari volunt imperitos,
amus, impetrare à nobis ſolent. Scio quẽ-
, cùm ceratum cõfeciſſet, quo oſſa ac pus
ſecus ac forcipe & cotto detraheret, bis
no ob inuidiam expetitum, ab aliis chi-
is: Marcus ab Vrſa dicebatur. Timẽt enim
ne ſic nimio plus ars ipſa vileſcat. Exem-
n ſequentes, vt fertur, Chiorum. Vt enim
rima lentiſci ſuperabundauerit, mergunt
d ſupereſt, ne pretio ſolito decedat: ſic illi
nt ligurica liberalitate defungi, quàm
quam ſupereſſe aptum vſibus hominum.
ad rem redeo. Cùm in vulnere non
ditur os vllo modo nec confringitur, iam
ino terebra fruſtra admouetur: ſi verò
uidem ex ſuperficie vulneratur, nec ſic
brare os oportet, cùm ſanies ingreſſum
habeat, ad membranam duram. Si etiam
ditur ac oſsis pars, donec membrana de-
tur, aufertur, iam nec ſic opus habemus
o, cùm exitus puris pateat. Rurſus ſi fran

gitur & concidit, iam terebra opus non
ſufficit enim partem fractam iam aufer
Quòd ſi nõ concidit, æger tamen habet m
tis ſigna, in opere ipſo morietur. Declara
mus etenim, quòd his, qui nihilo ſecius n
lius ſunt habituri, admouẽda manus non
At ſi ſpes ſit, os autem ſub percuſſo loco
mam non habet, ſed alio, quid proficies, ſi
loco vulneris os terebraueris? Neque eti
cùm vincula pericranei & duræ membra
ſuturis ſerratis colliduntur: cùm non ſit
tium hoc in directo vulneris, ſed ſub cute
latente parte: vt incertus ſit omnino illius
6. art. cura. cus. Sed nec vbi rima in oſſe temporis. Ga
nus enim hoc euitauit. Vbi etiam ſuturæ p
pinqua terebra mortem infert, quòd peric
nei & duræ membranæ vincula ſoluant
Sit verò aliquis non vulneratus, ſed perc
ſus in oſſe ſupremo, & ſecundum vtranq
tabulam capitis os rimã à ſutura procul ad
exilem contraxerit, vt ſanies ipſa egredi n
queat: iam vide ex terebra, quot ſequant
incommoda. Primùm quidem dolor veh
mens ob adiacentes vtriuſque mẽbranæ p
pagines. Cerebrum etiam concutitur: vn
cottum auribus immittere ſolent, qui flagi
hoc ſatis ſcitè exercent. Læditur verò gra
ter ex ſuperueniente aëre, non ſolùm me
brana dura, ſed & interior & totum ipſum c
rebrum. Hæc autem certa non erranti de

cta. At quot ex errore, vt Galenus inquit? 2. de loc. c. 9
si vel comprimatur cerebrum, vel con-
tur, attonitus morbus illico aduenit. Sũt
us profluuium sanguinis mortem afferat:
phlegmon superueniens, aliis labor ope-
ccendit febrem, ex qua moriuntur. Cùm
ictus tenuissimus ibi sit necessarius, tan-
abor minimè conuenit. At, dicent, hoc ne 7. aphor. 55.
rium est, saltem hoc in casu, quanuis nõ & 14. tertij
m periculosum: cùm aliter sanies egredi trac. 4. c. 5.
ueat. At si per os solidum non est naturæ iuxta finẽ.
ossibile peccantem humorem expellere,
ntò minus rima iam fatiscente? Optarem
ir, quando etiam sic sanati plurimum de-
nenti in vitæ meta suscipiunt, obnoxij etiã
porum mutationibus ac grauedinibus, vt
oc opere abstinerent. Sed si non persua-
his, quibus nihil turpe videtur præter
pertatem, saltem physicis hoc notum erit.
enim chirurgis, in alieno sumptu libera-
es erunt. Porrò elapso anno docuimus,
ntùm cerati nostri vis posset, cùm os in-
rabile octoginta tribus diebus adhæsisset,
urgo fideliter rem tractante. Nam nulla
rri cõcutiebatur, quod octo diebus auul-
r est.

ADEM ratio nos doceat ab his abstinere,
se incantatione mederi persuadent. Nam
il plus habent, quàm quod in medicamen-
cõtinetur. Diximus de hoc in libro de ani-

mi immortalitate. Plures enim frustra per[illegible] etiam leuissimis ex vulneribus. Sed quid a[illegible] net impostores lacessere, qui vulgo iam f[illegible] mè noti sunt? adeò tamen præualet insanus [illegible] cuniæ amor, vt ob inuidiam, lapidis vel [illegible] excisores mutuis venenis se petant. Quid [illegible] tas facturos, si quispiam artem frangendi il[illegible] absque ferro inueniat? Tantùm potest p[illegible] tium, vt salutis authores non solùm, sed &[illegible] tem ipsam odisse cogar.

CERATIS igitur innitendum, auell[illegible] dúmque quod iam dimotum est, eradend[illegible] quod corruptum. Antiquorum autem sent[illegible] tiis in contradictore libro responsum est.

Quòd in renum lapide à præcipuis abstinent a[illegible] xiliis venæ sectione & purgatione.

Cap. LXXVI.

SEPTVAGESIMVS SEXTVS abusus [illegible] cùm in renum lapillo, cùm maximè ex[illegible] tiat, purgationem ac venæ sectionem præt[illegible] mittunt: cùm dicat Hippocr. Iuuenes vera[illegible] purgare, venam in poplite incidere. Mem[illegible] anno quodam, cùm plures calculo vexarét[illegible] quibuscunque venæ sectio, deinde purga[illegible] exhibita fuit, his salus etiam reddita est. Eo[illegible] qui his auxiliis cauerunt, nemo nisi diffic[illegible] ter sanatus est ac tardè, cum aliqui etiam ob[illegible] rint. Nam sectio venæ dolorem minuit, &[illegible] ticulum phlegmonis tollit, ac etiam arden[illegible]

6. epidem. 1.
1. aphor. 6.

lis,quibus ſublatis, rarò aut nunquam ce-
ter æger moritur. At violenta purgatio hu
es à loco reuellit, vt non facilè in vrinæ
dāt difficultatem. Impellit etiam lapidem
rſum,quaſi vecte inferius illum trudente:
dicant,quod Auicenna non imperat niſi 18.tertij tra
gationem ſine venæ ſectione:ſed nec Pau cta.2.ca.18
nec Alexander illam cōſulunt, imò neque lib.3.ca.45.
gationem. Solus Aetius vtrunque auxiliū lib.3.ca.34.
mmemorat, diuiſim tamen, vt in reliquis
i ſolet. Sed haud obſcurum eſt, Galenum
m non vidiſſe,cùm è cubito,non è poplite
guinem auferat. Verùm hic locus non eſt
as opiniones refellendi: vnus tantùm Ae- lib.11.ca.51
s rationem quaſi ducem ſecutus eſt. Igitur
oc errore excuſari,qui aberrāt, merentur,
n hic error ſit veterum. Sed nos non ſine-
s vtcunque, rationem placitis medicorum
lere, præſertim Hippocrate & Galeno du-
us. Quid igitur agendum ſit, breuiter ac-
e.

CVM ſigna calculi apparuerint in renibus,
i ægritudo conſueta ſit (Nam Paulus Ca-
bius patritius Mediolanenſis non aliter
s excernere ſolet, quàm pueri multi ſuos
rmes) ſi plenitudo adeſt ex ſanguine, ſan-
is primò ex cubito, inde ex poplite aufera-
r: ſi autem humor vnus abundat, detrahen
s erit. Cùm verò humores æqualiter au-
ntur, mittatur ſanguis è poplite: poſt at-

tenuantia impellentia mollientiáque ex
beantur. Iam enim plus dimidio curæ per
giſſe te exiſtima. Victus ex oleribus attenu
tibus ac melle: tum in acerbiſsimis dolorib
tutò balnea emplaſtráque adminiſtrabis. C
ſtat autem nos inueniſſe auxilium, quod i
duos ægros in vna hora liberauit: cùm ia
diebus fermè viginti quidam medici glori
circa eos fruſtra laboraſſent. At ego etiam
illorum altero quanquam debili, haud ve
tus ſum ſanguinem detrahere, cogente nec
ſitate. Neque enim tutum foret, abſque pu
gatione aut venæ ſectione, tali præſidio vti

Quòd medicamenta venenum continentia refugiunt. *Cap.* LXXVII.

SEPTVAGESIMVS SEPTIMVS erro
haud abſimilis mihi videtur incuriæ gram
maticorum. Nam hi verba omnia barbara
iure merito refugiũt. At ex latinis nec omn
placent, ſed quæ ex Cicerone ſolùm ſumu
tur. Rurſus & in his delectum habent. Na
quæ vetuſtate obſoleuerunt, negliguntur: at
ſic coarctata adeo eſt latina locutio, vt vix cõ
modè mentem tuam poſsis exprimere, cùn
præſertim de re aliqua, quæ à foro abhorrea
ſermonem ſumus habituri. Sic horum ſtudiũ
cùm locupletãdi linguam eſſe deberet, in an
guſtum eam redigit. Sed hoc longè minus vi
tioſum, cum moram patiatur hæc ſuperſtitio

...error inanitatis illorum, perniciem ægri nõ
...riat. Sic igitur nobis refugientibus medica-
...nta quęque, adulterina, vitiata, dubia, inco-
...ita, tum ex notißimis exesa, antiqua, corru-
...,pauca relinquuntur, quibus commodè vti
...eat. Ab his si etiam venenosa omnia prædi-
...facultate subtraxeris, duo non leuia sequun
...r incommoda. Primum, vt morbis multis
...opria prædia desint. Secundum, vt fermè
...nquam æque valida sint illa, viribus affe-
...um. Memini me hoc dixisse iam de medi-
...mentis purgantibus. At in eis moles, pro vir
...e, satisfacere potest: cùm in his frustra hoc
...ærere liceat. Et ne omnino in incertis rebus
...oram trahere videar, exempla quędam pro-
...ram. Commemorat Alexander Epithema lib.3.ca.27.
... auripigmento robur addens lieni. & quan-
...am ad lienem auxilia non desint, haud non
...cile est inuenire, quod adeò præsentis sit iu-
...menti: quódque cum hoc illum confirmare
...sit. Sic in pastillo Marcelli ad dysintericos cap.21.
...dem vt præclarũ idem collaudat, cùm quin-
...e venena recipiat, sandaracham, lachrimam
...gri papaueris, æris squammam, æs combu-
...um & auripigmentum: & tamen hoc medi-
...mentum etiam immittitur per inferna. Sic
... Faustini pastillo etiam pręter sandaracham
... auripigmentum calx non extincta ingredi-
...r, ad eundem vsum. Sic ad gallicã luem quid
...mpar inuenies succis aconiti præparatis?

Alij,quod nos etiam fecimus sæpe, argentu viuum igne elaboratũ in catapotiis exhibent quod & aliàs diximus. Nónne argẽto viuo inter vnguenta aut suffumigia pestis illa abolitur? & Auicenna ipse retulit medicamentum ex veneno ad lepram, & quidam interpretantur Albes pro aconito: tum maximè cùm dicat diamuscum illius esse alexipharmacum: & expositores Arabicarum dictionum per Be album idem exposuerũt. Præcepta etiam prc cauendi, dum teritur venenum, ab illo com monstrata idem docent. Galenus etiam com memorat egregia iuuamenta carnis viperæ ad eundem morbum. Sunt qui ad podagricos ingentem illarum operam polliceantur: Al ad tardandos canos, ac senectutẽ remorandã Alij ad visus aciem encomiis præferant. Certum est Anacardinam compositionem ex veneno constare, & tamen in frigidis morbi nulla antecedit: cuius etiam meminit Aetius Philagrij quoque antidotus ad diuturnas febres ex eodem, constat sulphure & hyoscia mo & in elephantiasi, quam clarum est esse Auicennæ lepram, vulturis medicamento addit euforbium: sed id tamen exterius applicatur. Ergo & cantharidarum suus vsus est, & bufonibus: quibus omni salutare magis, emplastrum conficitur ad synãchem illam à Galeno deploratam, cùm musculi interiores laryngis sunt inflammati. Memini me aliquãdo

tertia quarti trac.3, c.3

11. de simpl. medic. ca. 2.

lib.13. c.112

cap.110.

cap.124.

a incensis funibus liberasse eo emplastro Varignana
uoltellam lignarium fabrum, cùm vix tem
s liceret sumere ad conficiendum medica-
entum. Ferunt etiam illi in Asclite præcla-
m esse virtutem, quam nondum mihi licuit
plorare.

IGITVR cùm morbus magnus est, cùm
ntata sunt cõmunia auxilia, nec prosunt, ad
enena etiam confugiendũ est. Sic tamen, vt
l emendata, venena esse desinant aut exte-
us applicentur. Nec credas tantum virium
ieriacæ inesse, reliquis autem nihil.

Quòd purgationem venæ sectioni præferunt.
Cap. LXXVIII.

EPTVAGESIMVSOCTAVVS abusus
est, cùm purgationem, venæ sectioni præ-
erunt. Non ignoro me in alio loco rem hãc
uasi attigisse. Verùm multùm interest dice- abusu.17.
e, quando venæ sectio sit administranda, &
nedicamentum illi comparare. Nunc tibi tan
quam exemplar medendi referam pro for-
nula. Tum Mediolani, tum Venetiis olim,
ed & id commune existimo vbique, nam nul
a communior herba est vrtica: nascitur in
Æthiopia & Germania Italiáq;, cultis ac aspe-
is locis, sepulchris etiam ac in humidis palu-
libus. Exhibent igitur ex indica siliqua globũ
dmixto ex turbith suo trocisco: inde altera
lie venæ sectio administratur: atque sic opti-

mè ægro, tanquam ex typo consultum existimant. At non aduertunt (nunc etenim cùm aliàs de febribus tractaremus, de morbis absque febre loquor) hæc verba à Galeno prolata. Ad huiusmodi autem morbos veratro vtimur: venam autem secare, cùm multus ac crassus sanguis abundauerit in venis. Quòd si vtroque auxilio homo indigeat, à venę sectione incipiendum esse, notissimum est.

1. super sextū epide. c. 6

A T, scio, reclamabunt habere, quem sequatur, Principem: Cùm humor abundat, humores prius æqua: pòst venam incide. Hoc igitur ad contradictionem reuocandum est. Ratio ipsa pro nunc sufficiat in tam pernicioso ac execrabili errore. Sectio venæ debetur multitudini omnium humorum, purgatio superabundanti: vbi vtrunque auxilium est necessarium, ibi vtraque vrget causa. Quare cùm cogimur sanguinem mittere ac purgare, abūdant omnes humores: atque inter eos vnus super reliquos. Si igitur prius moliamur purgationem, periculum est, ne stante plenitudine, febris accendatur, vel humores in locum aliquem decūbant, vel obstructio ingens fiat.

A T si prius venæ sectione abundantia omnis tollatur, solùm relinquitur vnus humor, qui tunc commodissimè educitur. Alia ratio est, quòd proprium eductionis sanguinis est virtutem attenuare, eductionis per medicamentum, calefacere. Igitur sectio venæ non

mmodè administratur à purgatione, cùm
n virtus ex inedia debilior reddita est: sed
edicina à venæ sectione. Ergo vbi vtroque
æsidio opus est, semper præmittenda venæ
ctio erit. Hinc patet illum, qui nobis quon-
m proposuit, an stante æquali necessitate
edicamenti & sectionis venæ, præponenda
et ipsa venæ sectio, nihil interrogasse, cùm
et definita iam à Galeno.

Quòd instrumenta plurima ad chirurgiam necessaria ignorant. *Cap.* LXXIX.

EPTVAGESIMVSNONVS abusus est, cùm tot instrumenta reliquerũt, olim excidendo, terebrando, reponendo, restaurando, adurendo, extrahendo, confirmandóe necessaria: cùm tamen omnia diligenter Hippocrates, Galenus, atque Albucasis edocẽãt. Verùm præcipua duo pro luxatis ac fractis: alterum, cui nomẽ est Glossocomon pro cruribus & vtile & necessarium: necessarium quidem ad rectam repositionem etiam dorsi vertebrarum: vtile autem, vt qui laborant etiam, mouere se posint, vt Hippocrates iniuit. Toties eum Galenus descripsit, tantus illius vsus, nos illud penè nescimus. At rectè ciunt, inquam, maledicere, ambire, præferre quandam authoritatẽ. O miseri mortales qui mala malè tantùm sapitis! An vos non pudet partem illius vestri ingenij, quod nec cum

2. de fracturis tex. 64. & in commẽto & 7. de vsu c.14

Archimede, si viuat, estis commutaturi, pa
tem prudentiæ, quam nō cum Aristotele, a
eruditionis in arte, quam non cum Galeno
reuiuiscat, paucul'ásque horas ex tot, quas m
ledicēdo, quas struendis perditis insidiis, m
talium tandem cōmodis qui vos frustra ali
impendere? Galeazius Capra, cuius aliàs
exemplis geniturarum meminimus, excu
coxæ vertebra etiam nunc viueret, si non m
nibus, sed glossocomo cruris os fuisset res
tutum. Nota iam est illius, quam ibi recitau
mus, historia. Pari ratione alterius memin
Hippocrates instrumenti non adeo fama co
gniti, sed tamen singularis vtilitatis, ad rep
nendum luxatum brachium. Non est institu
hîc nostri omnia, quæ desunt, referre: in li
bris regularum medicinę etenim à nobis ha
sunt explicata. Satis pro nunc sit admonuiss
Albucasim non malè in hac materia post Hi
pocratem & Galenum multa scripsisse. V
rùm huius erroris, Auicēnam hac in parte ne
gligentissimum, authorem habent.

lib. 1. de arti culis tex. 20 & sequētis.

Quòd in febribus pestilentibus victus tenuitatem perperam imperant. Cap. LXXX.

OCTVAGESIMVS error est, cùm in pe
stilentibus febribus perniciose, quasi fe
brem ex pituita curaturi, exquisitam inediam
imperant: illud non animaduertentes, quò

nceps dicebat. Nam plurimi eorũ qui vi- *prima quarti trac. 4. ca. 4.*
ter agunt, & comedunt violẽter, euadunt
riuunt. Rasis etiam idem affirmat ex Gale- *lib. 16. cont. cap. 6 folio. 358. col. 1.*
authoritate in epidemiis, quæ authoritas
etur his verbis. Fortissimi ergo, qui vim
ipsi adferentes, cibum oblatum assum-
runt, omnes ferè superstites euaserunt. *3. super tertiũ epid. 59.*
are omnium consensu victus tenuis in his
n solùm non iuuat, verùm vehementer
am nocet. Et causa huius est, quòd cùm ma
ia concoctioni apta non sit, necesse est vt
l homo moriatur, vel vt cruda expellatur.
d ad hoc requiruntur vires validæ, & pro-
er hoc cibus iuuat plurimùm in hoc febriũ,
nere, & non in aliis: & sic patet etiam ratio,
r non sit mittendus sanguis in hoc morbo,
hoc iam diximus aliàs, & quòd esset de mẽ- *in 1. cõtradĩ cen. med.*
Galeni. Medici verò nostri temporis quo-
m fato omnes occidunt, partim sectione
næ, & partim victus tenuitate. Itaque con-
lo,

QVÒD laborante febre pestilentiali san-
is nullo modo mittatur, nec victus tenuis
ministretur: sed dentur cibi, qui resistant pu
edini, iucundi gustu, & odore grati. Licet ta-
en sanguinem minuere ratione materiæ
æparatæ non corruptę, cùm laborãs à mul-
udine suffocatur. Nam in hoc casu virtus
llo modo debilior redditur.

Quòd in doloribus partis, quæ ad ventrem att-
net, enemata intempestiuè exhibent.
Cap. LXXXI.

OCTVAGESIMVS PRIMVS abusu est in renum & intestinorum doloribus, vbi nulla data mora, sæuiéte dolore, frequentibus enematibus lacessunt ægrum nondum concocto cibo: maiórque est longè iactura cruditatis, quàm vtilitas ex alleuiatione doloris. Peccatur autem tripliciter: in tépore, cùm fit à cibo: in additione attrahentium, cùm miscent cum medicamentis expurgantibus diaphinicone, vt dicunt, & ieralogodion: in appositione calidorum, cùm additur, vt moris fuit Venetiis Paduæque, electuarium de baccis lauri.

HIC mos ab astantium solicitudine primùm duxit originem. Namque illi videntes iuuari ægros ab eruditis medicis enematibus opportunè adhibitis, ipsi intempestiuè ea admouent. Inde medici imperiti aut perfidi, ne quicquam prætermisisse videantur, tantum admittunt errorem: ex quo periclitatur persæpe æger: aliis autem qui seruantur, morbus necessariò longus euadit, aut reuersionem habet, si celeriter finiatur. At facilius illi pecuniam odio habebunt, quàm mihi in hac causa sint obtemperaturi. Nimis enim infamiam timent. Namque & in hoc, & in electuario illo, & in fomentis calidis primò æger iuuari videtur: sed postmodũ grauior morbus redit.

Vnde

de Aetius, In cholica, quæ fit ab humoribus lib.9.ca.30
sis, fomenta quidem calida ab initio iuua-
identur: sed post, morbus grauior reuerti-
. Vnde subiungit de his, quæ assumuntur,
uens. Intentio igitur in his est, concoque-
c diuidere humorem sine caliditate exce-
te. Itaque discutientia & digerentia medi-
nenta ab initio exhibita morbum reddunt
urabilem. Accedit, quòd spem omnem in
urgantibus per inferna ponunt, cùm ta-
n persæpe vomitus sit magis necessarius,
licebat Aetius. Quòd verò ad expurgan- lib.9.ca.29 in principio
attinet medicamenta, vbi humor crassus
ac lentus, plus attrahet ad locum ex iecore
vicinis regionibus, quàm educere possit,
quòd per inferius immittatur. Alij verò,
cogat repetere, enemata super enemata
undunt: ea verò sæpius intrò refrigerãtur,
dolorem adeo vehementem concitant, vt
am occidant: alij medicamentum exhibent
ndum aluo emollita: vnde quidam medi-
, quem ego noui, duos hac de causa ægros
ma die morbi peremit. Contigit autem mi-
cùm tũc iuuenis essem (agitur enim annus
hinc vigesimus) vt vocatus sine pulsu vnũ
his inuenerim, mortémq; prædixerim, quæ
ra duas horas subsecuta est. Prætor tamen
nens ne peste ille mortuus esset, medico illi
mihi interdixit, ne cum oppidanis versare-
ur, me offerente conditionẽ sectionis mor-

tui, ex qua ostensurum pollicebat imam partem ilei intestini disruptã fuisse. Verùm cùm non annuisset, celeriter tamen me liberauit.

Est igitur obseruandum, vt ab initio euacuantia fortia omnia, item calida deuites etiam exterius apposita. Enematum etiam impositionem non nisi quinta exacta hora à cibo leui, vel septima à mediocri admittas, nisi à flatu morbus sit, aut à diuturna fecum retentione. Enematibus autem non descendentibus glandula supponatur ne venter impleatur. Motus in hoc plurimùm iuuat. In crudis autem humoribus coctionem vt expurges, expectabis.

Quòd in cholica oleis exterius ac pinguedine vtuntur. *Cap.* LXXXII.

Octvagesimvs secvndvs abusus est, cùm in cholica olea exterius tãtùm ac mollientia ac pinguedines affatim exhibent existimantes se non parùm prodesse, cùm noceant. Nam virtus intestinorum maximè constat in expellendo: imò vera cura morborum causam habentium est, vt causa tollatur, intestinorum autem compositio est ex villis qui sunt secundum latitudinem, fermè tota. Nam in coli initio & fine ac recto apparent longi. Opus enim intestinorum proprium est, secundum virtutem animæ sentientis, expellere, vt
3. de facult. natur. c. 8. iuxta prin. vult Galenus: sed expulsio iuuatur à sicco Ga-

ro teste,& ratio ad hoc clara est. Laxatæ e-
n tunicæ ab oleo exterius imposito, quó-
n pacto vehementer extrudere feces du-
res poterunt? Et si dicant, quòd virtus con-
ua debilis redditur ab humido, Galeno eo- 2. aphoris. com. 20.
n loco teste, dico quòd humor laxans, vtrã-
: virtutem debilitat. Sed cùm in fecibus
is, aut tenacibus humoribus expellendis
idissimo instrumento indigeamus, nõ pos-
t relaxantia in hoc conferre. Et si dicas,
od molliunt feces, dico quòd non prius-
m substantiam intestinorum. Necesse est
m, vt primò trãseant per membranam car-
sam, & cutim, & pinguedinem & muscu-
& peritoneũ, & vtrãque tunicam intesti-
rum. Quare eadem ratione nocent laxan-
peritoneum & musculos ventris, & non
m intestinorum tunicas. Ergo detrimen-
n hoc aut magnum erit, aut leue, sed om-
o sine iuuamento. Et si dicant, quòd calidi
attrahere & expellere: dico quòd est verũ
calore naturali: præternaturalis autem nõ
pellit, sed attrahit tantùm. Quare olea &
guedines trahent materiam ad locum, &
m hoc nihil expellent. Et si dicas, quare æ-
ergo dolore leuantur? Respondeo, quia
embra ab humido distenduntur & fiunt ma
ampla, & sic non torquentur. Sed cùm hęc
tensio postmodum finem habeat, homo
stmodum læditur absque iuuamento. Iu-

uantur etiam alij ob auxilia iuncta opportun
vt enemata & medicinæ, & aliquãdo si sit hu
mor crudus, à concoquentibus.

IGITVR in hoc casu conuenit vti fomen
tis ac emplastris cum vino exiccantibus no
actu quidem, ne feces exiccentur, sed virtu
primaprimi doc. 6. ca. 3. te: & hoc est quod dixit Princeps. Et ad vlt
mum nullo modo indiget expulsiua quiet
sed motu & condensatione modica, quæ a
exprimendum & ad expellendum tali adi
uet mensura, quòd instrumentum retineat f
guram aptam cõstrictioni atque expresion

Quòd exhibent album cibum ægris, deinde obseru res nullius momenti. Cap. LXXXIII.

OCTVAGESIMVSTERTIVS erro
est, cùm album cibum dant ægris. Inu
xit hanc consuetudinem medicus exterus P
centinus Campanúsue, vt satis intelligas dol
non errore nostros peccare medicos. Nai
cùm nihil in hoc vtilitatis esse viderent, rei
tamen tanquam lucrosam illico amplexa
sunt. Constat is cibus farina orizi, sacharo, i
re pulli, succo limunnij, pulpa pulli. Sunt q
diligentius attendentes, farinam amidi loc
orizi supponant: cúmque multis aliis etian
modis euarient, paululum ab hac tamen no
ma deflectunt. At primùm, quàm prauus f
hic cibus, imò etiam pessimus, nemo, q
non omnino sit mente cæcus, non videt. N

i cibariis prauis vnum ex tribus malis ne-
ariò adſit,in hoc ſolo omnia certè inſunt.
t autem tria mala ex his, ex componenti-
, ex compoſitione, & ex modo compo-
ndi. Primùm igitur aggrediamur. Carnes *abuſu.4.*
no ignorat, quãtum plerũque obſint,tum
ximè in febribus. Docuimus & quòd mul
modis ſacharum noceat. De orizo dicebat *abuſu.33.*
ſcorides,quòd aluum ſupprimit. Galenus *lib.2.c. 86.*
em addidit, quòd ægrius concoquitur, *2.de alimẽ-*
um alica. Dixerat autem iam de alica,quòd *tis cap.17.*
t validi nutrimenti: quódque niſi diutius
queretur, & in multa aqua, ob concoctio-
difficultatem & alimentum tenax impo-
ret ægris. Sed quando hæc ita ſunt, in pla- *ca.6.*
abſoluta coctione, nónne, ſi viueret pror-
Galenus,exclamaret? O medici,qui me ſe-
ri dicitis, nolite tanquam infamiam mihi
nciliare, vt etiam iuguletis ægros his cibis
nè crudis:quæ ego vix percocta ſanis eſſem
nceſſurus. Nónne cruditates, nónne ob-
uctiones,nónne inflammationes etiam ex
c veſtro nectareo cibo protinus conſur-
nt? Quid agitis? Nónne vera dicent qui ſe
icennam ſequi profitentur ſeniculi iſti, ac
llius ſcientiæ viri? multò tamen plures æ-
os ſanari ab his,quàm à vobis, qui me ſolo
mine ſequi iactatis. Sed ad limunij ſuccum
cedamus. Nulli dubium eſſe debet, calidi-
em carnis illum obtundere, tamen etiam

prohibere putredinem: sed si quantùm ve-
triculo obsit, quis expendat, non facilè vnq
eius succum loco cibi sit concessurus. Eteni
Galenus citrij succum non cibis aptum, s
carnem tãtum aut corticem, declarat in lib
de alimentis: cùm tamen haud tam grauis
2.cap.37. hic succus, vt limunij: & Auenzoar dixi
quòd acetũ est adeo difficile ventriculo, qu
nisi esset vsus, natura nõ ferret ipsum: & id
dixit, quòd vterus non tolerat vllo modo
1.reg.acu. lius vsum. Et ideo etiã dicebat Galenus, Q
18. exasperant, sunt acida, acria & astringẽtia: s
in astringentibus est vtilitas non leuis ad co
firmandum membrum: acida neruosæ pa
13.tertij tra sunt inimicissima. Et Princeps etiã, Quæ ve
cta.1.ca.vl. triculo maximè sunt inimica, acida sunt. S
ad compositionem deueniamus. Certum e
quòd cibi simplices facilius cõcoquuntur:
13.tertij tra ideo Princeps numerat compositionem
cta.3.ca.2. multis, inter causas difficilis concoctionis:
fen.3. doc.2 maximè in primo. Quod & sumpsit ex Gal
ca.7.iuxta manifestè, vbi dixit, & qui scripserunt de cib
finem. illorum varietatem damnauerunt: tum ve
magis, cùm ex contrariis facultatibus co
stant. At verò & hîc tertia hæc causa non d
est. Nam calida hîc frigidissimis, durissim
mediocribus immiscentur. Nam amylum
1.re.acu.18 loco etiam orizi ponatur, cùm facilè conc
iuxta med. quatur, iuxta Galeni sententiam, non conue
1.de alimẽt. niet cum carnibus. Miscere etiam dulcia pos
c.8.cap.8.

dum his, quæ difficillimè concoquuntur,
o prauum est vt nihil posſit eſſe deterius:
ndoquidem dulcia celerrimè trahuntur à
re, & cum his durisſima quæq; ac cruda.
id tandem cogimur dicere hunc abuſum
nem etiam in ſanorũ victu euertere ratio-
n, in ægris verò perniciem præſentaneam
rre, ſi grauiter langueant: in leuisſimis etiã
rbis reuerſiones & longitudinem accerſit.
òd ſi quis incredulus ad hæc ſit, quãquam
ido ventriculo & ſanus experiatur hunc
i vſum, videbit nec octo diebus poſſe citra
nifeſtum ferre incommodum. Et mallem
s pro ægrorum ſalute artocream concede-
communem, quæ conſtat herbis, ouis, bu-
o, caſeo & pipere. Nam hæc longè minus
la eſt, tum magis, quòd ſolet exquiſitè in
rno concoqui. Sed quia hic eſt ſanorum
us, illum reformidant. Satis enim ducunt,
ægri cibus conueniens eſſe exiſtimetur, ſi
is ſit inconſuetus. O admirabilem illorum
pientiã! Cur non dant etiam ægris carnes
num & equorum, quia nec ex his ſolent, qui
ctè valent, quicquam eſitare. At, dicent, non
r eſt exemplum, cùm nemo edat hæc vel
uda vel cocta ſeorſum, vel etiam mixta. At
rò orizum, caro, amylum, ſacharum, ius,
ccus limunij ſingula ex his inter cibos habẽ-
r, ſuntque in perpetuo vſu. Hæc ratio nulla
t, cùm ſuccus limunij cibus non ſit vllo mo-

do,nec orizum nisi admodum coctum. At ve-
rò si coquantur validius, hic cibus omne
quod prorsus ab instituto suo abhorret, gr
tiam amittet. Hi igitur sunt tam solertes in a
te,qui maxima hæc admittũt in minimis ad
sagaces. Nam in vrinis arenulas damnãt, cù
tamen in omnibus fermè sanis illas lõgo e
vsu obseruauerim nihil mali prorsus porte
dentes. Sunt enim in sanis exercentium,in
gris caloris lectuli notæ. Similiter & qua
vocant pituitam, in alui deiectionibus frust
obseruant aberrantes tota via. Existimãt eni
illum esse humorem in venis cõtentum : cù
digni sint risu, vt quos forsitan videas bis v
ter ligno lentum illud gluten trahentes,adm
rantes,& laudantes etiam medicamenti vir
O egregios viros, qui nesciant nullo medic
mẽto primùm talem materiam ex venis po
se educi etiam validissimo : cùm tenax nec
sariò prius diuidi debeat: nec etiam noueri
illum non propriè esse humorem,sed mucu
vel à cerebro destillantem in vẽtriculum, v
viscidum quiddam intestinis salutis gratia h
rens. Hæc est illa nobilis nostrorum medic
rum,qui in angulis cũ insciis tot deblatteran
sapientia. Vbi cùm videas in maximis aberr
re,minima quæque tã supina ignorantia pos
modum obseruare, iurè dicas, plus longè a
his offensæ quàm vtilitatis prodire. Porr
vnum illud non est obiter prætereundum, n

ad podagram prouocandam aut attritim
gis facere albi huius clarissimi cibi vsu.
amobrem non ægros, sed ipsos medicos
o ignauos sumere oporteret generosum
suum ferculum: hoc est, quod faciendum
hac causa consulo.

uòd rhabarbarum in cholica, in asclite, in podagra & siccis temperaturis nocet.

Cap. LXXXIIII.

OCTVAGESIMVSQVARTVS abusus est, cum rhabarbarum exhibent in omnibus fermè morbis. Nec nunc atgo, quod aliàs dixi, illos perperam non nisi dicamentis innoxiis vti: nam alia nunc est io. Hoc enim volumus docere, precipuum illis non solùm inefficax esse plerũque, sed am validè nocere: vt ex hoc ad cætera eius m innocẽtiæ transire posis, velut & in anedente abusu, ex albo cibo ad reliquos abs e ratione compositos cibos reiiciendos nsire te velim. Quæ enim his capitibus trantur, sunt pro exemplo tantùm, vt ex his in a deflectere liceat: vt ex melonibus in cumeres, & quas vocant anguries, in fragra: aloes vsu damnato, senæ vsum, ac catapoonum omnium. Sic non leuis ex hoc libello ilitas haberi poterit. Nimis enim simplim rationem me iniisse credas, si damnandi ntùm ea, que hîc scribuntur, calamum sum-

abusu. 21.

abusu. 7.

abusu 51.

psisse me in manibus persuadeas. Sed ad r
venio :Rhabarbarum in hydrope,asclite,ty
panite non conuenit:quia omne medicam
tum expurgans , & non materiam facient
morbum,commouet materias ad ventrem
facit illum tumescere,& virtutem prostern
At rhabarbarum hoc facit : nam secundu
cap. proprio. Mesuem, solùm purgat bilem & pituitam,
similiter Auerroes non tribuit hoc illi:& et
quia rhabarbarum purgat bilem magis quà
pituitam,& sic refrigerat iecur. Sed hæc ra
est nulla, quia solùm expurgat bilem,quæ
iam separata & inutilis : sed illa non addit
calore naturali rem , de qua sit curandum.
ante posita propositio est nota ratione & e
5.collectane. cap.4. perimento. Authoritate etiam Aetij hoc cl
rum est, qui libro decimo , cùm hanc cura
describeret , nullum omnino exhibet med
camentum , quod aquam non purget. Ide
cap. 21. 25. & 26. quoque sentit Alexander & Paulus, tum m
lib.3. ca.31. gis quòd lathyrim dāt & euphorbiū & squ
mam æris , quæ omnino non conuenire
cùm sint venenosa & plena periculi,si rhab
barum aut alia similis medicina prodesse po
lib.3.ca.47 set.Eadem etiam est sententia Principis in
cura. Nullo enim medicamento vtitur , quo
lib.1.tra.13 cap.1. aquam non educat.Similiter & Auēzoar h
docuit:neque enim vtitur cōsimilibus. Qua
manifestum est , quòd non expedit dare h
in morbo. Et si dicas , quòd Auerroes laud

p,quia confortat iecur,& ita possumus da-
ac de causa: respondeo quòd cùm nõ pos-
bsolui ab expurgante virtute, cur debe-
dare medicamẽtum noxium? cùm liceat
ibere diacurcumam,dialacam & talia,quæ
o modo nocent & iuuant tamen. Si dicas,
d Mesue dicit conferre hydropisi: dico
d ostendit modum confirmando iecur,&
riendo obstructiones. Quare confert hy-
pisi subtercuti seu anasarcæ: & similiter
uenit in præparatis ad asclitem & tympa-
m, antequam inuaserit eos morbus. Sed
ue in cholica propter duas causas, primò,
a habet virtutem astringentem: secundò,
a educit subtile,& relinquit quod est cras-
n. Circa quod notãda est regula,quòd om-
medicamentum educens duos humores
tùm,educit ex vno eorum,quod est simile
ri: velut rhabarbarum educit bilem flauã
pituitam,educet de pituita partem subtilio
n tantùm: & polipodium educit atram bi-
n & pituitam, & ideo educet crassam pi-
tam. Aduerte tamen regulam Galeni,quòd
ducit crassam, prius educet etiam subtilem. *16. tertij tra cta. 4. ca. 1.*
rtia causa est, quia trahit materias ad inte-
na,& ideo dicebat Princeps, Et caue ne tra-
s materias malas ad intestina, & sequatur
coriatio,& sic patiatur postmodum vtrun-
e, cholicã scilicet & excoriationem. Posset
ã addi, quòd calefacit & ita exiccat pituitã

in ipsis intestinis existentem. Propterea v[...]
mus, quòd Galenus dat hieram ad deterg[...]
dum, & colloquintidã ac talia. Si dicas, q[...]
aufert punctionem in intestinis, respon[...]
quòd intelligitur & est verũ de illa, quæ [...]
tur ex flaua bile quãquam nec hoc omnin[...]
tutũ. Sed in podagra & chiragra est illius [...]
cumentum manifestum: eo quòd aperit v[...]
& sua subtilitate ac caliditate cum siccitate[...]
cta humores facit penetrare: & hoc iã est [...]
claratum superius. Et si dicas, quòd habet v[...]
tutem astringentem, respondeo, quòd ver[...]
est, sed non meritò iuncturarum, quia est [...]
omnino leuis, & etiam quia virtus eius, n[...]
perducitur ad iuncturas: & ideo est omni[...]
inutile respectu earum. Quòd verò noc[...]
temperaturis siccis, patet, cùm sit calidum [...]
siccum in secundo. Ideo etiam noxium est [...] *Mesue ca. proprio.*
brientibus, tum maximè vbi est suspicio [...]
cticæ: & propter vim astringentem addu[...]
tabem, tum quia est tardæ operationis in ed[...]
cendo. Omne enim medicamentum calidu[...]
& siccum vim habens astringentem con[...]
mit corpus nimis.

CONSILIVM est igitur, vt non exhibe[...]
tur vllo modo, vbi est suspicio transitus ad [...]
cticam, nón podagrosis, non in hydrope, as[...]
te vel tympanite: non in cholica nisi facta [...]
bile pura.

Quòd ægris & sanis consulunt, vt super plumam dormiant. *Cap.* LXXXV.

OCTVAGESIMVSQVINTVS abusus est, cùm consulunt vt sani ac ægri super plumam dormiant. Olim in lectulis ex frondibus, quos stibades, aut phyllada etiam vocabant, dormiebant, vt Atheneus & in Philoctete author est Sophocles. Galenus lectulorum & si meminerit, non videtur eius compositionem declarasse. Martialis tamen hoc innuisse videtur cùm dixit, 10.art.cur. ca.10.& 11

Lassus Amyclea poteris requiescere pluma.

Iuuenalis:

Pensilibus plumis.

Et tamen cùm spina dorsi, tum renes ac arteria magna & vena eodem loco iaceant in dorso, lapis gignitur frequens, accenditúrque corpus, & humores ebulliunt: assuetis verò nullum est in senectute imbecillitati præsidium. His verò qui febre laborant, maior caloris æstus superadditur, & ideo pluma nõ parùm nocet.

CONSVLO igitur, vt qui calido sunt temperamento, & qui lithiasi laborant, & qui imbecilli ceruice, & qui febre detinentur, dum sunt iuuenes, à pluma semper abstineant: dum verò senescunt, modicè vtantur, febrientes nunquam. In hoc tamen debent excusari medici, quia antiqui de hoc parùm locuti sunt, cùm tamẽ res esset necessaria: & forsan, quòd

in ſanis non præparatis ad lapidem, longa
ſuetudo vincit vtilitatem ſtrati ſalubrio
3. ad Almãſorẽ 24. Eſt autem calidiſsimum omnium pluma t
anſerina ſubtilis præſertim, pòſt lana, inde
tum, poſt ſericum, inde linum cum palea. E
autem ſerico in lino contento vtor: cùm
men ille damnet in veſtimentis hæc, quæ
lefaciunt, videtur & idem iudicium de p
ma facere.

Quòd ſal & acetaria ab ægris remouent.
Cap. LXXXVI.

OCTVAGESIMVS SEXTVS abuſus
in ſale & acetariis, quæ ab ægrorum n
ximè febrientium cibis amouent, c
gúntque inſipidos illos cibos ſumere ſicci
tem & caliditatem ſatis damnantes: adeo ſe
2. aphor. 38 per, dum in rebus nullius momenti ſtude
aberrant. Nam clarum eſt, quòd parùm de
rior cibus aut potus melioribus quidem, ſ
minus ſuauibus eſt præferẽdus. Hoc vel ſol
ſi ſal non arbitrantur venenum, laborantib
tamen maximè cibi tædio affectis illud in c
bis addere debent. At forſan dices, quòd v
ctus humidus febricitantibus omnibus co
fert: & ſi intelligatur de tali virtute, non ſu
ſtantia, vt multi volunt, non tamen mica ſ
lis ſiccum cibum efficere poterit. Nõ tame
vtaris plurimo, ne te dicas læſum cõſilio me
iudicio etiam ægri. Sed minus adhibe, quà

tis tempore. Nam calida & ſicca tem-
s præter naturam cibum amat frigidum
midum. Salis etiam natura reſiſtit putre
Declarant autem Galenus & Raſis tria 3. de alimẽt.
iuuamenta, craſſa colliquare attenuaré- 41. 3. ad
cibi tædium auferre, & appetendi exci- Almã. 17.
vim, tum putredini reſiſtere. Mouent &
m ſalſa, vt Galenus ſecundo de alimentis
t. Acetaria verò adhuc vtiliora videntur
Acetum enim appetendi vim excitat, pu-
ini reſiſtit, diuidit tenaces humores, ob-
ctiones aperit. Iam verò declarauimus,
d antiqui dabant cum cibo concoquen-
eu, vt verius dicam, præparantia. Galenus 1. ad Glau-
dabat lactucas non ſolùm, ſed attriplex, co. 9. & 10.
uam, blitum, lapatium: cùm verò daret
nel, aceti non meminit. Sed & in quar-
e cura ſalſa dabat & ſinapium. Nunc verò
il audent, & tamen nimis plerunque. Olei
en modicum acetariis addes, quia in febri
leuiter accenditur. Ergo & ſal cibis ad-
dum, & his acetariis vtendum. Habent
ra, vt parùm nutriant, vt plerunque humi-
frigida ſint, & appetendi vim excitent.

uòd vinum in exhibitione ligni indi coquunt.
Cap. LXXXVII.

CTVAGESIMVSSEPTIMVS error
eſt, cùm in cura morbi gallici lignũ cum
vino coquunt. Hic error ad aliam perti-

net à nobis ſcriptam tractationem. Sed ta
quia & multa alia vino incoqui per error
poſſent, non ignorandum eſt, quam qual
tem vinum feruendo acquirat.

Cvm igitur vinum leuem habet ſubſt
4. de ſimpl. tiam, ab igne corrumpitur & aceſcit, vt Ga
med. cap. 14 nus author eſt. Cùm verò potens, ſi coct
non ſit, igne perficitur: vt muſtum, ex q
12 de re ruſt. defruttum, & ſapa ac vina, quæ non aceſcu
ca. 26. vt apud Columellam. Quæcunque autem
na iam ſunt perfecta, proprium amittunt c
rem accedente igne. Aceſcunt igitur vina
ſicciora fiunt, vt etiam poſterius declarab
ca. 16. & 17. Galenus. Quare vina, quæ coquuntur, inf
miora frigidioráque & ſicciora euadunt. C
trahere verò illa calorē aſcititium, etiam oſt
dit argentum viuum, quod igne elaborat
Quamobrem corrumpi vinum hac de ca
neceſſarium eſt. Corrumpitur etiam alia ſi
& oleo communi tantùm: nam quòd di
mus, etiam melli conuenit: quoniam quò
cillimè exuritur, in igneam trāſit qualitate
cùm iuxta ignem apponitur. Non enim alit
inflammari poſſet proprius admoto igne, n
ſenſim ad ignis naturam, cùm prope fuer
accederet. Ac vinum ardere cuiuis poteſt e
conſpicuum. Quare vinum, cùm coquitu
corrumpitur: atque ſic iecur ipſum exurit.

Consvltivs igitur fuerit, aquæ hæc i
coquere, partem vino infundere atque m
ſcer

re, non solùm in his, verùm etiam aliis. uòd si cogamur, vt in oleo, aquæ partem iciemus.

Quòd expurgantia medicamenta ex diuersorum purgantium natura conficiunt.

Cap. LXXXVIII.

OCTVAGESIMVS OCTAVVS abusus est, cùm incerti quid agant, omnia simul miscēt composita simpliciáque dirsarum facultatum: diaphiniconem seu cōsitum medicamentum ex palmæ fructibus: catholiconem, siliquam indam, syrupũ roum laxans, rhabarbarum, agaricum, taliáque e sensu, sine ratione. Nec mihi secus facere dentur, quàm Iudæus quidam apud Philipm vicecomitem morem trahens. Laborat aulicus vlcere cruris malo: hunc medici, sæpe accidit, sanare non solùm nequibant, d in deterius agebant periculum. Tunc Iueus principi inquit, Si illum mihi tradideris, Dux, spero firmiter me eum curaturũ. Subit ille, tum demum, si eum suspicias curanm, cùm nihil ex arte medica scias, quid tanm acturus es, inquit? At Iudæus, emplastrũ fœno illi superimponam: quòd fieri vix pos r, vt cùm ex tot herbis fœnum constet, ne il sit præsens, quæ morbum hunc curare perctè posit. O quot Iudæi illius exemplum nitantur! etiam in grauioribus morbis: haéntque hoc pro Galeni librorum studio. Sed

num aduertunt primò, quòd in multis medi-
camentis multa ſunt incommoda: commod-
verò vix vnũ eſt. Deinde, quòd Galenus ipſe
quem in ore tantum habent, hoc nuſquam a-
git, vt multa medicamenta miſceat, niſi tem-
poris beneficio iuncta in vnum coaleſcant, v
in catapotiis pleriſque & hiera ac talibus. Et
etiam præceptum commune, ne medicamen-
ta purgantia non longa compoſitione edo-
mita miſceamus. Nam vnum celeriter ſoluet
& aliud tardè. Nec video cauſam fermētand
hieras ac catapotia, ſi miſceri poſſunt medica-
menta diuerſorum generum. Nec hoc fac-
quin, vt inquit Meſue, non incoquamus ſca-
moneam ſyrupo, gratia exempli, roſato: qui
virtus illa non habet ſubiectum diſtinctum
ſyrupo: & ideo non fiũt operationes diuerſa
ſed ſola vis ſyrupi augetur. Nec aliud puto v
luiſſe Galenũ, cùm dixit ſe ſcripturũ in libr
de compoſitione purgãtium medicamentor
cauſam, cur deſierit vti catapotiis Quinti.

1. de med. ſecund. locos cap. 2.

QVARE dico, quòd vbi opus fuerit, debe-
mus expurgare quæ noxia ſunt, vel vno tan-
tũ medicamento ſimplici emendato, vel cata-
potiis aut hieris fermentatis, vel medicamen-
tis, quæ virtutem quaſi ſimilem habent.

Quòd raro & oſcitanter adminiſtrationem exercent anatomicam. Cap. LXXXIX.

OCTVAGESIMVSNONVS abuſus pra-
uus & noxius originem præbens multi-

...s, eſt, cùm vix ſemel vident hominis viſce-
...nec etiam curant animalium aliorum vi-
...re. Sed in hoc ſententiam meam dicam au-
...cter. Non mihi videtur belluarum anato-
...n multùm vtilis, imò nec parum forſitan.
...eo euariant membra hominis etiam ab il-
... ſimillima ſimia. Solùm videntur mihi hæ
...ectiones in tribus vtiles. Primò in viden-
... operationem: vt ſi velimus videre quo-
...ndo muſculus à latere, erigẽdo ſe brachium
...endat. Secundò pro viuentium experien-
... ſecare enim hominem vt illius interiora
...embra inſpicias, inhumanum prorſus eſt, &
...nthropophago dignum opus. Tertiò, pro
..., qui nunquam viderunt, introducendis.
...m confuſa doctrina ſenſitiua paratum fa-
... ac docilem ad exquiſitam capeſſendam.
...terùm ſi diligenter tractanda res eſt, pluri-
...m membra hominis à reliquis animalibus
...crepant, ſitu, forma, ſubſtantia, numero,
...gnitudine. Vt autem in quibus euariat, bre-
...er colligam, magis neceſſaria hîc ſubne-
...re libet. Nec te moueat Galeni authoritas:
...turæ & oculis credendum eſt, non Galeno:
...que ob id Galenus non tam iuſtè à Veſſalio
...mnatur, quàm negligentiam veſtram repre
...ndo, ô medici. Hæc igitur ſic ſe habent, quę
...l à Galeno ſunt prætermiſſa, vel in quibus
...mo à reliquis differt animalibus. In iunctu-
... omnibus cartilaginem quandam habet, cui

ligamenta inhærent, aliam longè ab ea, qu
oſsi obducitur. In vtero cornua nulla ſunt v
rè, ſed quædam prominentiæ tantùm à later
bus extuberantes, quæ vaſa excipiunt ſemin
ria: cum tamen hæc in bobus ſeu vaccis app
reāt. Nullus etiam eſt lobus in pulmone, q
cauæ ſubiaceat, cùm quatuor tantum habea
in canibus tamen adeſt. Nec vllum monoc
lum effatu dignum, ſed veſtigium tātùm, exi
breuéque, ac inane: cùm in ſuibus magnu
ſit ac plerunque plenum. Inuolucrum etia
cordis dextro latere & mucrone ipſo ſep
tranſuerſo adnaſcitur: cùm in canibus non p
rùm alterum ab altero diſtet. Iecur etiam c
nibus & ſuibus diuiſum in lobos: homini n
quaquam, ſed tantùm in ambitu paululù
excauatur. In vertebris ſeptem habet proce
ſus, cùm ſimia nouem: caret enim homo h
qui deorſum inflectuntur duobus poſtremi
cùm duos tātùm tales habeat, ſimia quatuo
Ventriculus etiam ſiniſtra elatior eſt, quà
dextra, cùm illis ſeptū attingat dextra iecu
& magis ſiniſtra poſterius exporrigitur, ac c
uitatem ibi habet. Vnde debilibus ibi cōcu
titur, dum obequitant. At de pyloro, quòd i
ſuprema illius parte ſit, quódque glādes dua
carneas habeat, iam diximus aliàs. In omētun
quoque venæ deductæ omnes ex porta, ex c
ua nulla defertur: cùm tamen oppoſitum Ga
lenus cenſuerit: atque ideo nec ex ſanguin

...e ventriculi fundus nutritur, cùm nullum
...a truncum is ſuſcipiat. Sed nec ventriculi
...u gula ſeu ſtomachus ſeptum tranſuer-
...cum arteria magna vno & eodem loco
...brat: ſed quà perforat ſtomachus illud,
...abſcedit ad anteriora, non obſcuro inter-
...o. Sub cutis verò pinguedine ſuper vẽtris
...muſculos, membrana carnea coexten-
...r: quæ non ex muſculorum contexitur fi-
..., cùm cõmunis ſit vniuerſo corpori. Hãc
...ach Arabes vocant, quandoque ea voce
...nia quæ illi ſuperimponuntur cum muſcu-
...ntelligentes. Nexum verum illum mirabi-
... in cerebro boum inuentum, neutiquam
...n homine cõſpicere, rem adeo famoſam.
...rrat etiam Galenus in motu capitis ad la-
... ſuper vertebram atlãticam: cùm vel mo-
...nto ab illa nequeat abſcedere. Sed neque
...e ſentit, cùm per olfactus inſtrumenta, pi-
...am excerni putat. Nam & ſi vtrunque à
...nibus ventriculorum inferioribus originẽ
...at, loco tamen abundè differunt. Neque
...m anteriores à poſtremis diſtinguuntur
...nediis, ſed vtrinque vnus ab anteriore par-
...d poſteriorem extenditur. Quot verò in
...uis differentiæ? quot in muſculis? quot in
...bus? longum nimis ſit, præcipuè quæ ad
...rna membra pertinent, ſi cũcta dicere vo-
...ro. Sed non eſt hoc præſentis inſtituti: in
...to enim libro contradicentium medicorũ

hæc docuimus, atque alia omnia quæ ad di
sectionem pertinent.

NVNC verò satis sit monuisse, debere m
dicos singulis annis corpora hominum diss
care, qui ex morbo in xenobiis mortem op
tunt. Nec in illis cùm difficulter hoc fiat, a
solutam totius quęrere dissectionem, sed m
bri propriè, quod morbo affectum credit
in laterali morbo pectoris: in coli dolore i
testinorum: in phthoe tabéque pulmonu
duo enim potius sunt quàm vnus. Nam
hoc addendum in narratione ipsa fuerat,
febribus cordis ac iecoris, in attonito mor
cerebrum cum corde, in asclite renes, ome
tum, iecur, peritoneon. Nanque alia sunt
principia, alia autem ex morbo oblædunt
In arcuato fel & sima seu caua iecoris: in m
concoctione ventriculus: at in doloribus sa
manifesta est ratio, dicente Hippocrate, qu
vbi dolor, ibi est morbus.

Quòd laserpitij succum ignorant: præcipuis ve carent auxiliis. Cap. XC.

NONAGESIMVS abusus est, cùm las
pitium ignorant succúmque eius: hic
aliis succus Cyrenaicus vocatur. Iam verò
pe dixi me vnius tantum pro exemplo sol
mentionem facere: cùm alia innumera sin
lapsu reprehendere velim. Igitur opos cy
lib.3.ca.85. naicus, qui & laser, à Dioscoride his notis

pitur. Odorem myrrhæ habet, color quasi
ufus, optimúsque qui translucidus. Nota
plantæ est, quòd caulis ferulæ, folia apij,
en latum. Theophrastus verò asserit fo-
n suaue, fructum verò illius & mollem &
m, semen autem vt attriplicis foliatum la-
que. Radix eius ad magnitudinem cubiti
ndit, extuberátque suprema parte: totá-
vis huius in radice fermè est. Manditur
m recens recisa radix ex aceto: color au-
n folij aureus est: succus acris, excipitur au-
n sic. Radices inciduntur ac soli exponun-
: nam qui defluit liquor, siccatur à feruore
s: cum farina excipitur quatitúrque ac sic
natur. Excipitur & ex caule alius non adeo
batus: nihil autem antiquis adeo familiare
n vsu: & meritò, vt docebimus, Silphium
ntam eius Græci vocabant. Inquit autem
quarto libro, Cyrenensis regio plurimum
ert laserpitium odoréque suauissimum. Re
t verò inter odorantes plantas illud: nec
ebit referre, quanquam obiter, quæ ille scri
rit de eius ortu miraculo similia. Refert
im in Africa, imbre crasso ac piceo, syluam
atam laserpitij ante Cyrenem cōditam an-
septem: iucundum in cibis odore suo eius
cum esse refert, non solùm Theophra-
s, sed & Plinius. Quin & qui scripsit de ho-
sta voluptate, quamuis iunior, illud miscet
nibus eduliis, quæ odore vult nobis com-

lib. 6. ca. 18. de causis plā ta. & lib. 7 de hist. c. 2. & li. 1. c. 11. & lib. 6. c. 3 & li. 9. c. 1. & 6. de causis 6 17. ca. 3. de histo. lib. etiā eodē ca. 6. de causis plāta. ca. 5.

mendare. Tanta verò illi vis ineſt, Dioſco
de authore, vt in ore contentus ſuccus to
corpore, breui quandam ſudoris imagine
effundat. Quò fit vt minimè obſcuræ aut m
diocres illius vires eſſe poſsint. Cæterùm pr
ter id, quòd pecora perſanat & expurgat, i
cundúmque carnium illarum odorem effic
ad hominis vſum ſeptem præbet auxilia pr
ſtantiſsima. Primum quidem, quod à The
phraſto enarratur, concoquēdi: atque in h
prætereo quanta medicamentorum inopia l
boremus: hoc autem ſingulare etiam eſt. N
autem de vera concoctione ſermonem h
beo, non autē de præparatione: inde in mo
bis præcipuè frigidis & in ſanis vtilis, inna
enim calorem fouet. Inde præcipua ei ſecu
da laus. Nam cibos iucundos odore efficit
guſtu, alioquin toti corpori ſalutaris. Tum v
rò & tertia illi gratia eſt in repellendis ven
nis, vt Dioſcorides enarrat, quo nil poteſt e
vtilius in quotidiano præſertim vſu. Non ſ
lùm autem in his cauſis confert, ſed & in e
tremis venenis, vt carnis rabidi morſu, itém
que ſpontaneis carbunculis anthracibúſqu
Quartum vſum in pectoris, collumellæq
vitiis affert, quibus quiſque fermè laborat: a
que eo ego ſæpe vtor. Vocem autem lenit t
tíque parti, quæ ſpiritum continet, non leu
præbet vtilitatem. Commendatur & quint
in omnibus cutis affectibus, qui colorem v

nt,nec solùm in his,sed etiam clarius, can-
nis,ac verrucis, omnibúsque,quæ vitio fri-
oris humoris externas partes affligunt.
ta laus est in febrium rigoribus, ac cõuul-
igentibúsque. vltima est in dentium dolo-
is, ac etiam erosionibus. Habet & præter
: alia plura,sed nõ adeo præcipua, vt quòd
atos curet,ac colorem optimum efficiat,
pro fuco mulieribus constet. Tanta vis vni
est, quam nec à pluribus expeteremus: &
nen cùm nihil dissimile habeat, notissima
idit res in morbis salutaris, vsu iucunda,
is vtilis. Quid igitur in aliis sperandum est?
ud dubium est nunc Belzoi vocari succum
renaicum: nunc solis pigmentariis in vsu
. Plantam,qui ex India veniunt,eisdem no-
efferunt, quibus silphium descriptum est.
em odor, idem sapor,idem vsus: ad eadem
im præstat,ad quæ ille antiquorum. Habet
quædam propria, quorũ haud interest me-
nisse, cùm nec authoritate constent, nec
ulisse ex vsu fuerit. Simili incuria negligũt
nnia medicamenta morbis propria: atque
habent,talia habent,quæ melius sit non ha-
re. Vbi enim Titimali vsus in asclite? vbi
eriaca vera, pluribus morbis ac validis si-
u propria? Quis audet elleboro atram pur-
re bilem? sed purgant, imò exagitant. Vbi
vẽtriculum humidum, chærefolium, quod
ihi præsenti anno commodum inueni? ad

deiectionem appetentiæ cibi, menta, ad imb
cillitatem verò absinthiũ. Vbi parietariæ vsu
ad lapidem, nisi exterius conterendum? V
bubonion seu inguinalis herba ad tumore
Vbi auxilium concoquens? Nam quæ haben
præparant, haud concoquunt: vix vnum h
bent salutare, ac præcipuum auxilium, in gal
ca lue. At nos his contradixisse aliàs videmu
Abusu. 13. & lib. proprio. sed in his quæ expurgant tantùm, cùm eme
data non sunt. Sed huic etiam è directo ia
repugnauimus: non hercle, nam non omn
omnibus misceri debent. Nunquam tame
abusu. 88. simplicia optima sunt: quæ etiam non purgã
rarò noxa carent. Ob id tutius aliis emenda
tur: at propria tamen non ignorasse expedi
Sic ex vitio vitium oritur, cum rationẽ exe
citationis ignoramus. Esse autẽ propria vniu
cuiusque morbi auxilia, iã ostensum est, atq
efficacissima, de quibus Galenus scripturu
se librum pollicetur. Sed non quæ ab antiqu
tradita sunt, solùm oportet inspicere, verù
quæ experimento respondent. Tantùm ve
tribuerunt veteres experientiæ, vt etiam am
leta inter strenua auxilia collocarint. Sic la
pidem viridem Galenus in ventriculi affect
bus, Alexander & Aetius in aliis alia atque
lia permulta scripsere.

Optimum igitur est post lenitiones, pr
parationes, coctiones, purgationes, ac tali
præcipuũ in vnoquoque morbi genere hab

auxilium, vt de podagra & phthoe dicemus.

Quòd loco sectionis ac cauterii, escharoticis exemplis vtuntur. *Cap.* XCI.

NONAGESIMVSPRIMVS abusus est, cùm in sectionibus ac cauteriis administrandis ob ignorantiam musculorum, venarum, ac atteriarum escharoticis medicamentis (potentialia vocant illi cauteria, vel ruptoria) administrant. Peccant autem multis modis: primò, quia diutius hominem torquent adferentes febrem & vigilias, vnde quandoque in hecticam hac ex causa transeunt. Interim etiã aliquando sanies intra penetrat, fitque morbus insanabilis: nã operatio hęc non nisi tardè perficitur, vt aliquando etiam diem quartum aut quintum attingat. Hoc autem dicebat Albucasis, horum tarditatem incusans. Tertium incommodum est, quòd loco salutaris impressionis, quæ ab igne fit, venenosa qualitas infingitur. Fiunt enim hæc medicamenta aliquando ex cantharidibus: quanquam leniora sunt, quàm vt profundius penetrent: quandoque verò ex calce ac capitello. Fiũt & ex præcipitato: est autem hoc genus argẽti viui iam pene extincti, inde æreo vase tandiu confricato, donec rubescat: omnia autem hæc venena sunt. Dicebat autem Princeps, Iuuamenta cauterii quatuor sunt, prohibere vlcus ne serpat, *quarta primi cap. 29.*

ſanguinem conſtringere, materiam corrup-
finire & frigidam malam qualitatem toller-
quanquam & in calida non parùm iuuet, ſi A-
bucaſi credimus. Horum nullũ ineſt auxili-
rum eſcharotico medicamento. Ideo diceb-
quarta primi cap. 27. bene Gentilis ibi exponens, quòd quando A-
uicenna dixerat (Melius eſt vt cũ medicame-
to tollatur caro corrupta, quàm cum fer-
in malis vlceribus, ob periculum muſculor-
ne lædantur, vel ob arterias aut venas) intell-
gendum eſſe hoc comparando eſcharotica ſ-
lùm inciſioni, non autẽ cauterio ex igne. Pa-
lus in libro ſexto innumeras commemor-
operationes, quæ vel igne aut ferro admin-
ſtrantur: paucula in ſeptimo emplaſtra ad ru-
pendum abſceſſus, vt ex fermento, & ſmilio-
quod robuſtiſsimum ex eo genere eſt. Add-
quòd membra aliqua omnino id genus me-
dicamenti non ſuſtinent, vt de oculis diceba-
quanquam adhibeat palpebris. Sunt & gen-
ra morborum, quæ eſcharotica abhorrent: i-
lib. 6. ca. 9. ritantur enim non parùm, vt carcinoma: ide-
cap. 45. cauterio curabat Paulus. Sed obiiciũt ætate-
ac ſexum: tum verò quòd cruſta ipſa ex me-
dicamento diutius inhæret, quàm ſi igne ob-
ducatur, tum quòd vbi incerta eſt meta ma-
gnitudinis abſceſſus, tutius negotium med-
camento, quàm igne peragitur, tum etiã quò-
in canceroſis vlceribus, vbi carcinoma exqu-
ſitum non eſt, ferrum nõ tutò agit: cauteriu-

em ſanas etiam partes afficit. Indicio eſſe
olaſtra excogitata, aliàs nullius futuri vſus.
ED hæc parum ad rem. Nam quod ad æ-
m & ſexum pertinet, occultè plerunque
agitur, celeriúſq; abſoluitur dolore, quàm
uere diſcat. At verò cauteria hæc, quæ
o in vſu ſunt aliis in cruribus, aliis autem
rachiis nunc, antiquo tempore vix ea no-
uiſſe exiſtimo: & ſignum huius etiam eſt,
od Rinaldus in ſuis parabolis & Nicolaus
rentinus, qui diffuſius hanc tractarunt ma- *lib.7.ſum.*
am, nullius antiquorum meminerint, qui *cap.19.*
erit locum eum, qui cauterio ſit vexatus,
rtum tenendum eſſe, permittendúmque
anies fluat. Nihil tamen crebrius his tem-
ibus conſpicere licet, quàm ramicoſos hos
eros monachos ob clamorem aſsiduum, &
teriis perpetuis obligatos ob medicorum
eritiam. Philoſophus in problematibus *par.prima*
quit, Quæ ſub alis & iuxta inguina erum- *problem.34*
nt in abſceſſus, medicamento rumpenda *& 63. &*
t: qui autem lati ſunt abſceſſus alibi, igne, *35.*
ti ferro. Cenſet ſub alis & iuxta inguina
iculum ex ferro accedere: cauterium au-
n & ſectionem ex ære fieri conſulit potius,
àm ex ferro, quòd celerius ſaneſcant, quæ
ntur pertunduntúrue.

DIXERIM igitur in carcinomate ac tali-
s, quæ acuto conſtant humore, exploden-
m eſſe vſum eſcharoticorum. In omnibus

etiam nondum vlceratis locis opus esse fo
vel ære ignéue, tum etiam in membris no
libus:in fistulis quoque seu malignis ac di
culter sanabilibus similibus:in omnibus et
febrientibus,in omnibus debilibus, in om
bus macilentis, in his quibus opus est cel
tate, in locis propinquis membris princip
bus, seu vbi fluxus humorum timeatur, ig
aus æris vsus est necessarius : emplastrum
tem fugiendum. Memini vidisse nobilem
rum, qui cùm nihil mali paterentur, dum æ
ma curare nituntur, ob inscitiam empla
escharotico in incurabilem sinum, egreg
nostros huius temporis medicos chirurgo
etiam physicos cõmuni sententia traduxis

Quòd sæpius in febrium fine balnea prætermitt
Cap. XCII.

NONAGESIMVS SECVNDVS abu
est, cùm balnea in febrium fine præ
mittunt. Videntur autem non minus pecc
ex hoc præpostero ordine, quàm cùm a
Abusu.53. bent ante coctionem, vt superius dixim
Est autem febris proprium tria facere : me
bra ad siccam & calidam intemperiem tra
cere : corpus arefacere: & cutim condens
cùm ob siccitatem cutis trahatur immod
At verò balneum hæc omnia appositissi
soluit. Nam cutim rarefacit, humectat c
pus, atque infrigidat, & impinguat. Febri

meris conuenire ob hæc creditur, con-
& hecticis. Verùm in putridis necessa-
pirituum inflammatio ac diurnæ febris
us quidam necessariò copulatur: de quo
sine causa mihi in libro contradictoris
ndum fuit. Nunc hercle satis erit, si ostē-
mus id esse ex antiquorum omnium sen-
a, quod ab omnibus negligitur.
ITVR in decimo artis curatiuæ, dum *cap.3.*
ram eius laborantis vocatus esset, qui ex
ia fermè perierat, die decimo quarto cū
,ac rursus decimo sexto: sed & hoc stante
n febre. Inquit enim, Cùm dici decimi
j accessionem facilè tolerare vidissem. At
in diaria febre vna lauatione contenti
us, aut expectabimus solutionem? cùm *cap.2.*
uaret, octauo artis curatiuæ, iuuenem in
Et rursus sub fine inquit: Iam & alium
urauimus mirantem, quomodo frictio-
vnica lauatione multorum dierum inæ-
itatem dissoluerimus. Ac rursus: Non se- *cap.3.*
aut bis lauare aut ter, verùm sępius quàm
umus: in primo statim die ad vesperam
qui diaria febre laborarunt, tum magis in
ndo ac etiam in tertio lauasse ægros. At
in putridis, vt ad rem dubiam illis, non
oratam quorundam more traducam ser-
em, iam mihi est insistendū. Nemo enim
absurdus est medicus seu Arabs, seu Græ-
seu etiam Latinus, qui ephemeras balneo

non curet: quanquam & illud hi nostri Æs-
lapij negligant, vt omni conatu, quantùm
illis est, consilio ex paruis magnos, inde en
re ex illis rursus morbos letales reddant.
lenus igitur (postquam nisi Galenum hi s
nullíque alij credunt, quin etiam Galenistas
cap. 4. se vltrò vocant, habeántque) in nono
curatiuæ, cùm iuuenem sanguinea laborán
febre, sectione venæ vsque ad animi defe
nem curasset, etiam sudore superuenient
tertio nihilo minus hominem lauit, ab eo
putando, quo sanguinem detraxerat.
cap. 10. At quid opus est tot exemplis? Ex deci
eiusdem, sententia totius rei colligatur.
quit enim, Rationabilius fuerit nec in prin
pio febrium aut incremento homines laui
Quippe tunc densata ac coarctata non sol
est cutis, sed etiam, quæ sub illa est, caro
in febris inclinatione, vel incipiente vel p
cedente, vel etiam amplius progressa, &
sæpe, & alij quidam medici multis ægris b
neum adhibentes, non parùm frequenter
tulimus. Inde post pauca subiicit. Itaque
omnibus, quæ de balneis retulimus, vna su
ma colligitur. Euacuari per ipsum si quid
quicquid in corpore fumidum aut fuligi
sum fuerit: consistúntque per ipsum in na
tali symmetria tum caro ipsa, tum cutis, s
darúmque partium ariditas corrigitur: &
lor ille non modò qui ex lauacro accessit,
et

um qui prius affuerat ex frigidæ lauatione
mmouetur.

T ne aliquid prætermittam, in hecticis si
d est præsidij relictum, in hoc vno vel so-
n consistit auxilio. Sed rursus ad putridas
res orationem ipsam deflectamus. Hic idẽ cap. 9.
1. libro inquit, Itaque eos cum fiducia la-
nus in balneo, aut medicamentis raram
é facientibus vtimur, aut vinum vel aquã
gidam damus, vbi concoctorum humorum
na apparuerint. Ætius etiam libro 5. dum cap. 76.
cura agit putridarum in generali per res nõ
urales, balneum, concoctione apparente
omnibus conuenire existimat febribus.
em in sequentibus etiam consulit, dum pe- cap. 78.
iariter de ardentibus tractat. Quinimo &
gidæ vsum quandoque in his suadet. Nunc
tem non est præsentis instituti ea comme-
orare, quę aliorum errore possent nobis im
tari. Idem Paulus dum putridarum febrium lib. 2. ca. 18.
ram edocet: Omnes concoctam iam mate- lib. 5. cap. 4. in fine.
m reposcunt. Idem Alexander, quamuis so-
ex Græcis materiam haud concoctam etiã
tam, aut crassam expurgare cõsulat, si mo-
molestè, contra omnium aliorum senten-
m: nobiscum tamen & in tẽpore & in mo-
, hac vna in re consentit. Et Princeps in pri-
a quarti sui libri frequenter exhibet, vt in t. 2. cap. 38. & 42.
ra Causonidis & tertianæ puræ. Hoc autem
on est omnino, in quo disputamus, quamuis

eius verba generalem balnei in febribus v
cap.16. tatem declarent. Hali etiam libro tertio
tradidisset curam febris cõtinuæ, inquit: P
quam reliquerit eum febris, vtatur regi
conualescentium iam supra dicto. Dixera
ca.25. tem hoc in primo libro, cùm inquit: Et v
tur calefactione in media balnei domo
aqua dulci temperata. Rasis etiam in deci
cap.10.folio octauo continentiũ tum Galeni authori
385.col.4. tum sua inquit: Conualescens cùm debili
& 387.col. 3. rit, balneo cibis ac vino fouendus est. Re
lib.3.ca.vlt. autem hoc quibusdam in locis ex artis cu
cap. 6. uæ libris, tum verò melius ex arte medici
in fine, vbi Galenus enumerãs ea, per qua
ficitur conualescens, balnea connumerat
que si ea ad generalem virium recuperati
commendantur ex quocunque morbo d
litatis, quid in febribus, vbi vel maxima p
curæ hoc auxilio, vel etiam tota cura pert
tur? Cornelius quoque Celsus libro tertio
quit, dum de febrium curatione in genera
geret. Vtile est etiã in balneum ducere: p
demittere in solium: post vngere: iterúmq
ad soliũ redire: multáque aqua fouere ing
na. Dies me deficiet, si omnes in medium
ducere voluero. Sed reclamabunt protinus
sequendam consuetudinem: olim fuisse pa
peribus ac diuitibus ex æquo balnea in v
nunc verò solis Germaniæ populis, atque h
qui lupanar frequentant. Indicio est, quòd

a Thermæ iuxta id ſunt. At non meher-
videntur Hippocratem aut Galenum vi-
:, qui libro de victus regimine inquit: 3. textu. & cōmen. 44.
amuis balnei vſus paucis conſuetus ſit, ni-
minus ægrotantes ad ipſum deducendi
:, quàm fieri poteſt commodiſsimè. At nō
im in febribus, ſed etiam in peripneumo- tex. & c. 58
cæteríſque morbis phlegmonem haben-
s conuenire ibi docet: nec non qualiter &
modo concocta ſit quidem materia. Nam
rdenti febre, vbi ſola bilis abundat, non
ida, nec craſſa, nec cum phlegmone iūcta,
m ante coctionem conuenit. ſed hoc peri-
oſum. Docet inquam & Galenus non ſo- tex. & ca. vlt. ca. 62.
balneum, ſed & olei inunctionem tepi-
ris à balneo conuenire, eiſdem, quibus etiā
lauatio, cauſis.

QVAMOBREM hæc vna ſit regula. In om
us ephemeris ac hecticis balneum ſemper
uenit. Quòd autem de balneo dico, idem
lei inunctione conſulo. In putridis autem
quibus neque phlegmon, nec humor adeſt
ſſus, aut glutinoſus, aut obſtructio, aut ni-
repletio, fueritque ardēs febris, balneum
m conuenit ante coctionem. In cæteris, ſi
teria peccans fuerit calida, concocta mate-
manente etiam febre, ſeu phlegmone ad-
ſeu non, adhuc conuenit. Et rurſus in om-
us verè conualeſcentibus ſeu ex febre ab

humore calido, seu frigido, seu etiã cum phl
gmone, seu etiam à morbo non febrili.

Quòd in capitis & superiorum membrorum pe cußionibus ac vulneribus, non purgant validis medicamentis.
Cap. XCIII.

NONAGESIMVSTERTIVS abusus e cùm in capitis ac superiorũ partium vu neribus ac percusſionibus inualidis purga medicamentis hominem, beatam caſsia exhibentes. Cur ego illos grandes medic non accusem, ad omne genus erroris arm tos vt ægros perimant. Erat spes in febrib saltem, quas quotidie tractant, eos aliquid s re: sed quot modis, quámque perniciosè illis aberrent, iam in præcedentibus ostend vt si vel consultò vellent delinquere, vix ha attingerent metam. Quanquam non pau consultò aberrent, vt morbos in diuitib procrastinent: inde transit consilium in vsu ac naturam. Dum verò rariora tractant, nih omnino norunt. Appello autem rara vert ginẽ, attonitum morbum, sybillum, vulne ac phlegmones, hydropem, vrinæ fluxu quem frigidis ad perniciem curant, alioqu facilè cessurum medicamentis. Semel eni Diabetes in Italia à Matthæo Ferrario pro m raculo visa est, bis à Galeno, in calidioribus e tiam regionibus, cùm frequentiſsimus sit vr

fluxus, ille morbus acutus ac perniciosus,
leuis & diuturnus. Sed cùm de hoc aliàs
rim, ad rem ab initio propositam reuer-
Periculum est in vulneribus his ne phleg-
ne excitetur: atque id maximũ igitur vt di-
amus materiam, quæ id facere potest ac
rgemus. Videtur autem vna ratio hæc
turgentis materiæ, in qua secundo regim.
:.purgat Hippocr. cum phlegmonem mi- *tex.10.*
r. Nec video salutarius auxilium. At cu-
pitulas apponunt non expurgato corpore
solùm in his, sed incipientibus quibusli-
morbis, angina, animi deliquio, percusio-
s, terroribus, capitis dolore, cum hoc pro-
eat. Galenus in libello huic tractationi di- *cap.3.*
. Vnde subiicit, Vbi magis conuenire vi-
tur, in cerebri phlegmone fluente materia
conuenire, nisi prius expurgato corpore,
tàque fluxione. Igitur huius erroris causa
x alio transitus, cùm soleant tonsores in
neribus adhibere, cùm ex errore in errorẽ
rent. Sed denuo ad rem reuertar: predixi
m futurum, vt rem aggrediar infinitam, si
gula, in quibus grauissimè peccant medici,
capita tractare voluero. In genere igitur
i dicendum est, vt paucissimis veritatis
atoribus, cuius ego pertinaci defensione
s fermè periclitatus sum, tótque gratuitò
cepi inimicitias, satisfaciam. Sed me huius
ositi haud piget, nec solùm in ipsa summã

capio voluptatẽ, ſed etiam in ſenſu huius p
tinaciſsimæ voluntatis. Ergo quòd in vuln
bus hîc medicamento valido vtendum ſit,
tione ipſa oſtẽdi. Scio quàm multa hîc atq
alibi obiici poſsint tum in aliis: ſed iam
pius illos, ad libros contradicentium medi
rum reieci. Neque enim in tam abſoluto
breui, quale hoc eſt, opere, talia poſſunt dec
rari. Quamobrem ad authoritates me conu
tam. Non enim ignoro, non turgere hîc m
teriam dicturos: imò turget, cùm præ dolo
ad vulneris locum raptim deferatur. nec c
ctio vlla expectanda, cùm febris non ad
nec præparatio materiæ, cùm alioquin co
pus ductum ſanum eſſet, nec motus ille me
camenti, agitare illam meritò dici pote
cùm iam abſque eo illa in motu ſit, ac rur
ad contrarium eius loci, ad quem cum p
riculo defertur, reuellat & euacuet. Æti
cap. 27. namque libro decimoquarto docet, in vuln
ribus neruorum ſi corpus ſit plenum prau
humoribus, medicamento vtendum eſſe.
quarta primi tra. 3. c. 1 hoc intellexit Princeps, cùm dixit de genu l
quens: Et vt feſtines in illius apoſtematibu
vulneribus, ac vlceribus, cum ſectione ve
& purgatione. Sed quid clarius Hippocra
cap. 6. ſententia ex libro de vlceribus quarto de m
bis curãdis ſcripta? Inquit enim, Purgatio p
aluum plurimis vlcerum prodeſt. Præter
vulneribus, quæ in capite ſunt accepta: ite

...in ventre & articulis: ad hæc his, quibus ... caries impendent: præterea quæ suuntur, ...ue exeduntur, & herpetibus, & reliquis, ... vlcera diuturna reddunt: etiam quæcun... deliganda sunt, per aluum purgãda sunt: ...mni etiam vlcere, cui erysipelas superue... purgari oportet corpus, qua parte vlceri ...imè conducit, seu per superna, seu per in...na conueniat. Igitur cùm morbus magnus ...us modis euadat, potissimè autem vulnus, ...uit Galenus, seu ob membri læsi nobilita..., vt cùm in pectore, capite, ventréque ac...tum est: seu ob prauam loci conditionem, ...n cubito, genu, capitibúsque musculorum: ...ob magnitudinem affectus, vt cùm sutura ...ligatura indiget, in his omnibus purgatio... corpus indiget. Quòd autem per purgatio...n non intelligat lenitionem, sed validam ...norum deiectionem apparet cuicunque, ... citra affectum, Hippocratis requirat con...tudinem ac verba. Nam neque mediocri... purgare solebat, nec leuibus. In erysipela...tiã optimè purgari debere corpus docet.

Quòd in pectoris morbis conantur medicamenta expurgantia exhibere. Cap. XCIIII.

NONAGESIMVS QVARTVS abusus est, cùm in pectoris morbis materiã expurgare conantur. Adeo mala quædam

illis etiam fortuna, aut genius quidam in-
ſtus exagitat, cùm vbi debent, non agunt: v
non conuenit agere, conantur. Dictum eſt a
tem de hoc in primo contradicentium me
corum, dum de agarici virtute tractarem.
cap.1. Illud ſolùm nũc nos decet adiicere, Galenu
in ſeptimo de compoſitione medicamen
rum nullum tale ſcripſiſſe, ſed omnia eiuſ
modi medicamenta ad tria traducit gene
lenia, acria & media. Verùm quiſquã forſa
cap.17. nec immeritò, dubitabit, quónam pacto c
tapotia ad ſanguinis reiectionem, gratia exe
pli, ex charixeno conferre poterunt, ſi nil
eouſque deſcendit. Reſpondeo vim illoru
(nam nũc ecligmata prætermitto) per ve
deferri in pulmonem. Dico autem ramos v
næ arterialis, quæ ſanguinem defert ex cord
ac arteriæ venalis. Ergo ſi in aſperam vitiu
incidat, parum neceſſariò hæc prodeſſe ma
feſtum eſt. Rurſus, quia ex pulmone in c
vnus tantùm eſt aditus, ex corde in pulmo
geminus, licet longè facilius medicamenta
pulmonem transferre, quàm in cor ex pulm
ne materiam delinquentem. At verò vbi e
traducta ſit, neceſſarium eſt, vt in ſiniſtrũ co
dis ventriculum penetret per illius ſubſta
tiam, quia caua non excipitur. At in medic
mentis non neceſſarium eſt vt hoc fiat, ſe
venę arteriali via lata patet. Accedit, quòd v
etiam pus penetrauerit, in renes deflecti

magnam arteriam, non ad iecur. His qua-
r causis medicamenti vis per iecur ad pul-
nem facilius accedit, quàm ex pulmone
ecur sanies: quibus quinta addatur, hîc o-
esse sola virtute, illic autem etiam substan-
ipsa, quæ expurganda est.

Quòd potum inter cibos administrant. *Cap.* XCV.

NONAGESIMVSQVINTVS error in
institutione est consuetudinis. Plures
n sint, vnius solùm meminisse decet. Nam
iquas innumeras sic introduxerũt, vt cùm
inquas, in ægritudinẽ incidas: cùm ample-
ris, vix cùm illa bene habeas. Etenim cùm
ra ratio ostendat & antiquorum authori-
, primò cibum totum esse sumendum, vlti-
ò autem bibendum, cùm cibus concoctus
n è ventriculo defertur, quidam medici
liti diuturnæ consuetudinis istud præceptũ
uare conati, mortui sunt, alioquin validi
istentes. Igitur pessimum est consuetudi-
m permutare: optimum melioribus assu-
cere: prauis verò mediocre. Sed quod dixi-
us, iam exequamur. Galenus igitur septimo
itis curati. hæc habet: Sed enim si quo athle- *ca. 6. ante finem.*
vsu tenentur, conualescentes institueri-
us, bonum erit: scilicet vt à cœna non bi-
ant, antequam cibus concoctus fuerit. Nam
biberint, innatant cibi, cùm ventriculus ob

interpositum humorem illos non conting
Verùm si sitiant, tantum indulgendum, qua
tum ad sitis molestiam leuandā sufficit. Po
ea verò quàm concoxerint, abundè bibere
nantur. Nā celerrimè si ita faciant, cibus ip
differentia 118. per corpus distribuitur. Cōciliator existima
primò eos sumpsisse liquidiores cibos, qui
instituūtur: sed hoc haud verū est. Imò de h
loquitur qui iā solidioribus vtuntur, reliqu
rúntque lac, iura, ptisanā: aliter consiliū in
los conualescentes contorqueret. Ad id m
nimè conuenit, cùm iam athletas, & gen
ralem vtilitatem addat huic præcepto. Hab
cap. 5. mus & aliorum placita, qui cum his consen
tiunt. Nam Rasis quarto ad Almansorem: N
bibat aquam ieiunus, nec super mensam, se
postquam superiora alleuiata fuerint, tunc a
fatim bibat de aqua vel vino. Eandem senten
tertia primi tiam fermè habet Princeps & Haliabbas. Sci
doc. 2. ca. 8. Celsum Romanam narrasse consuetudinem
post prio. vt non solùm potum inter cibum sumerent
1 prac. ca. 7. sed & frigidæ potu clauderent. Itaque hoc n
lib. 1. cap. 2. minus, quàm vt pueros ante septimum an
in fine. num litteris tradant, nocet: nec Conciliato
rectè sentit, qui scopos instituendæ simul a
seruandæ consuetudinis miscuit.

ERGO infans vt ablactari cœperit, sumat e
iuribus mollia confecta pulmenta, ouorúm
que vitella, abstineátque à carnibus. Post sen
sim ad duriora traducatur, cúmque his assue

t, ab hora concoctionis, aquam ſumat, ſep- *lib.1.ca.14.*
níſque magiſtro leniſsimo ad literarũ ſtu- *lib.4.c.29.*
primùm tradatur, iuxta Pauli atque Ætij
tentiam.

d ptiſanæ vſum prætermiſerunt, tum maximè ſecundum propriam rationem.

Cap. XCVI.

ONAGESIMVS SEXTVS error eſt, in quo ptiſanæ vſum prætermiſſum doce-s. Incliti enim medici de minimis quibuſ-nque ad ipſos non pertinentibus ſoliciti, nc tantam rem obliuioni tradunt. Suffi-nt autem laudes, à Galeno huic tractationi ato in libello deſcriptæ. Eſt enim humida, gida, lenis, detergens, facilis concoctionis, ni alimenti, tum mediocris in nutriendo, btilis, non turbans, non flatuoſa, iucunda. s vndecim conditionibus aliis præſtat edu-. Porrò quæ ex his ſequuntur, vt quòd ſitim det, quódque ventrem leniat, ſputa coad-uet, corruptos humores mixtione emendet n, nolim hic enarrare. Nam nimis longum et. Peccatur igitur cùm eam reliquerint: auius peccant, qui illam ex hordei conſi-nt farina. Nam vt prior facilè concoqui-r leníſque eſt, ac detergit: ſic hæc grauat, bſtruit, ſiſtit, atque ob id etiã flatum gignit, ſitim. Solent enim, quæcunque difficulter oncoquuntur, vt labores, ſitim generare. At rò tertiò errant, ſed minus his, qui nec ex

quo hordeo, aut qua ex aqua illa conficiat[ur] curant: sed aquam esse putant, siue hoc ex gr[a]no aquáue, aut meliore componatur. Sim[ili] incuria cùm quotidie per hæc duo transea[nt] panem decoctum exhibent: at præstat lotu[m] conficere iuxta Galeni sententiam. At nec i[n]telligent si eis modum explicauero, nedum sciant, quid sit panis lotus. Memini autem n[...] scripsisse toto decennio neminem mihi ex f[e]bre Mediolani periisse: at illud mirum mag[is] cùm tanta horum inscitia, qui tunc eam a[r]tem exercent, ac dolis incuriáque quemqu[e] seruari.

1.de alimēt. cap.5.

Quòd in attoniti morbi cura seu apoplexiæ non vno modo peccant. *Cap.* XCVII.

NONAGESIMVS SEPTIMVS abus[us] est in morbi attoniti cura: qui adeo e[st] multiplex, vt me cogitantem fatiget. Pr[i]mò equidem diuina Hali in sua practica ve[r]ba non animaduertunt. Inquit ille, Si faci[es] rubea aut liuida vel viridis fuerit ac plena, sa[n]guinē ex remotis mitte: sin autē facies nō hu[iu]iusmodi fuerit, ægrū dimitte naturæ ad ho[]ras vsque septuaginta duas. Quæ verba ne[c] Conciliator intelligit, nec alij curant, nec si le[]gant (tanta est huius seculi calamitas) quid si[]bi voluerit, intelligent. Igitur in his non age[n]do, quæ præcipiuntur, in aliis, quæ non debēt agendo, certa pernicies accersitur. Ætius &

lib.5.ca.22.

differentia 128.

eus ſanguinem in omnibus mittunt: nec *lib.6.ca.27.*
or ſe tamen cõueniunt, magis præceps ſtul- *lib.3.ca.18.*
uque Pauli conſilium, vt qui parum ratio-
nis fideret. Aberrat vterque Galeni malè *1.aphor.23.*
collecta ſententia, ſed hic locus non eſt. Re- *prima tertij*
dicebat equidem Princeps, Et ſcias, quòd *trac.5.c.14.*
plexia, ac reſolutio neruorum, cerebri vias *in fine.*
udunt, vt medicinæ nihil ex delinquente
teria educere queant. Itaque illud primò
enaduertere decet, cùm longam narrationẽ
contradictore de hoc fecerimus. Nam nul-
magis in cura hærent aut diſsident medici,
am in hac. Si morbus eſt omnino letalis,
hil agendum prorſus. Eſt autem letalis, qui
à febre, vel cum febre ſuperuenit: ac lon-
eo deterior, quàm in his, qui vt mortui, ſta-
ab initio iacẽt. Quòd ſi interceptam vim
tiendi exiſtimant, quorſum cruciatus ad-
uentur? niſi vt aliquid vel perperam agere
eantur: oſtendunt autẽ tunc ſolùm hi, qua-
animus, qualéque ſit eorum officium. Sin
tem febris ſuperuenit, quæ ob ſuffocatio-
m accidit, immedicabilem morbũ reddit.
gent autem horum manus, ſed pulſus tamẽ
frequens, cæteris ſalutaris. Sed hoc ode-
nt, nihil facere, malúntque ipſis carnificibus
rire hominem, quàm ſine illorum opera ſer
ri. Porrò quæ capiti admouentur, non parũ
initio nocent. Calida enim hæc, vltra quòd
locum materiam trahunt, etiam ſi miteſce-

ret morbus, cerebro adeo concusso, morte
inferrent. Sed nec à cibis temperare possur
timentes astãtium infamiam: & si nihil (qu
modò profuturum) exquisita inedia præsta
tius sit. Adde asinorum oua tribuentium pr
conium. Hos enim loris cedere deceret. Ex
ctas vt quid agendum sit, subiiciam: non a
hîc: est iam id scriptum. Si breuibus dixero,
cusabunt verba mea, & ignorantiã vnà suat

Quòd in hydrope asclite, secando ventrem, aberrant. Cap. XCVIII.

NONAGESIMVS OCTAVVS error e
cùm in quibusdam libris legissent med
ci (in asclite peritoneum esse secandu
vt aqua laborantis effluat) illi extemplo pu
chram rem inuenisse existimantes, quotqu
in manus veniunt, dissecãt, nec vllus vnqua
sanatur. Id illi conspicati ac stupidi admira
tur, tandémque frustra id auxilij inuẽtum cr
dunt: adeo sine mente sunt, qui etiam sine p
dore fuerant. At nesciunt, primò eos, qui
duro tumore iecoris in id morbi incidun
nunquam posse sanari, vt inquit Galenus. tu
verò si incidant, vitiato iecore ex aquæ diut
na mora nullam relinqui salutis spem. Sed
si educatur, cãdenti ferro minus læditur æge
vt Haliabbas testatur: quanquam & Gal. inc
sionem consuluerit. Sed nullus euidenti
7. prac. c. 27 quàm Serapio hîc, qui consulit, vt nõ nisi fi

virtute viris hoc auxilij afferatur. Cæterū 14.art.cur.
nos sanatos refert: cùm ab incisione pur- cap.13.
ibus medicamentis & exercitio vteren- lib.4.ca.7.
Celsus etiam, vbi iuuenes sint, hoc consu- in fine.
: Paulus, παρακέντησιν id auxilij genus vo-
Aliud est autem, in quo aberrant stupidi:
n cùm Ætius libro decimo consuluisset,
qua inter cutem super poplitem secanda
a, id illud vidi egregios medicos, in asclite
re, cùm solùm in leucophlegmatia (hypo-
am vocat Princeps) id conueniat, vt ille
tè testatur. Verùm ignorantia illos excu- lib.3.ca.21.
debet, cuius causam veteres dedere. Nam
intercus aliquando omne hydropis ge-
significat, dicente Paulo, quòd auxilij ge- lib.3.ca.48.
in nulla alia specie aquæ intercutem con- in fine.
it, quàm in asclite. Propriè autem vt spe-
significat, anasarcam ostendit. Anasarcæ
ectio supra talos conuenit & nulli alij, sic
κέντησις soli asclitι. Vide modò quàm per- cap.3.
am vtrunque in vtroque experiantur.

ONSVLTVM igitur fuerit atque factū
imum in hydrope asclite (legūt alij ascite,
gna ne dicam an improba sapientia) illico
gare aquam, nec differre. Nam vt moram
it, etiam virtute constante, vitiat interna
mbra, mortémque affert necessariam. Si-
 prorsus cedit, experiare malagmata, om-
 quidem intra quindecim dierum spatium.
 & si hæc non profecerint, illico seca ven-

trem & expurga medicamétis quotidie. I
verò, qua ſecas, niſi ad veſperam, cibi n
prorſus dederis. Exerceas illum, moder
tamen, ne vel febrem aut caſum virtutis,
ſitim incurrat intolerandam, ſingulíſque
bus eum ſic regas: facilè enim ac breui c
ualeſcet. Caue autem, ne vulnus refrigere
ſed in calidiſsimo aëre detegatur. Operia
autem multis ſed leuibus ac calidis panuis.
go vitioſa eſt ſectio quæ tarda, quæ cum ſc
rho iecoris, quæ ſine medicamentis, aux
& inediæ & exercitationis. Vt verò hæc
tioſa, ſic letale prætermiſiſſe tanti morbi
mè vnicum auxilium.

Quòd fruſtra timent lac & oua in febribus, c abſtinuerim à difficilioribus quæſtionibus. Cap. XCIX.

NONAGESIMVS NONVS abuſus
cùm lac & oua tanquam pernicioſa in
lib.2.& 11. bribus putridis fugiunt. Nam lac & oua o
mi eſſe alimenti in libris contradicentium
dicorum planè docuimus: ſuperius etiam, c
carnes damnaremus, ouorum ratio habita
Nec omne lac omnibus conuenit febrib
ſed ſolùm aſininum: hecticis autem om
Conuenit & liquata caro in ſolis fermè t
tianis: quam nos ſuperius, ab aliis febrium
neribus, tum aliis morbis prohibuimus. C
ueniet enim in exedentibus eadem ratio
qu

à Galeno in tertianis conceditur. Absti-
autem à singulorũ pertractatione, ac etiã
putationibus difficilioribus, cùm ea omnia
i tradita à me sint. Hæc verò scripsi homi-
salutem præferens odio medicorum. Nã
um est, vt insontium vita inexplebili eorũ
itiæ anteferatur. Nos verò illos omnes
sari atque accusare par est, qui veritati,
m nos vnicè amamus, hostes sunt, ac ini-
i. 1.ad Glauco.cap.9.

ANIFESTVM verò ex his, cur alij qui-
n me refugerint: alij magis impiè damna-
onati sint: cùm viderent laruata sepulchra
priam inscitiam, scelerúmque nefandorũ
scientiam, quibus impares melioribus es-
t, ni falsis criminibus ac conspiratione
ncipum populi proderent vitam.

od scriptores horum temporum plus consulunt ornamento orationis, quàm vtilitati legentium. *Cap.* C.

ENTESIMVS hic error aduersus legen-
tes scribentes ac medicos ipsos inscribi-
. Nam vt ad legentes ipsos primò deueniã,
n pudet illos in eadem causa tres aut qua-
r opiniones diuersis temporibus tueri.
m igitur veritas vna sit, certum est harum
s saltem falsas esse, atque vnam tantùm ve-
n: quandoque etiam contingit vt nulla.
d quod optimum est pro illorum defensio-

ne, concedatur. Clarum est igitur tribus a[nnis] falsa, vno anno vera illos docuisse disc[i]pulos suos. Quamobrem triplo plus dam[ni] quàm vtilitatis attulerunt, perdúntque [. . .] principes pecunias suas, vt falsis præcep[tis] discipuli imbuantur. At me non mentiri q[ui]que intelliget, qui horum sophistarum scrip[ta] sub diuersis annis perlegerit. Est autem hu[ius] erroris causa quadruplex. Prima, quòd non t[e]nentur amore veritatis, sed ambitionis & [a]uaritiæ. At primum præceptum Galeni fuera[t], vt diligerent super omnia veritatem, illi se[d] intenderent. Secunda est, ex ignorantia m[a]thematicarum. Vnde Galenus iubebat (reli[cto] quo nunc Platonem & Aristotelem) vt m[a]thematicis maximè studerent: quoniam, i[n]quit, faciunt hominem cognoscere argume[n]ta demõstratiua à probabilibus, & veritate[m] intelligere. Tertia causa est, ex ignorantia l[o]gicæ. Ideo præcipiebat Galenus ibi, vt meth[o]dum inquirendi veritatẽ discere vellent. Ad[]iuuat hoc, quòd ex illa inani ac contentio[sa] Peripateticorum schola veniunt, in qua glo[]riæ ascribitur falsam tueri, & nihil firmi scir[e] sed solùm nosse ad partes tanquam in decla[]matoriis argumentis dicere. Est ne hæc illius quem tantùm profitentur, Galeni mens con[]siliúmue aut præceptum? Sed quarta est, quò[d] timent ne in posterum non habeant quid di[]cant, vulgaris iam illorũ, vt solet scriptis, tan[]

lib de cõstit. artis medic. cap. 7.

stis inuasit ob auaritiam, ignorantiam &
tionem. Quare antiquorum more, pueri
ò mathematicis essent imbuendi: expe-
ntum sumatur de puero mendace: is ve-
us euadet hac disciplina imbutus: tan-
st illarum disciplinarum cum veritate ip-
nsensus. Philosophiam verò simplicem,
contentiosam amplectantur, memine-
que cùm ad medicinæ sacra perueniunt,
nugas se tractare amplius, sed hominum
m, incolumitatem atque fortunas. In po-
um autem si consulere velint, alios medi-
libros interpretentur. Sic nullo labore
nia noua videbuntur.

x hoc alius error processit. Nam assueti
ipuli tot varietatibus, nõ medicinam, sed
hismata amplectuntur, & pro veritate am-
osam contentionem. Nec cupiunt doceri,
in disputationibus victores euadere: quasi
philosophorum chimeris, & non de huma
salute sit certamen. Accedit huic maius in-
mmodum, quòd à Peripateticis edocti vel
dam esse animam vel vnam, nihil à morte
entes, euadunt scelestissimi, vt optimos
s experiaris, id est minus malos, qui apertè
losophos, id est, hæreticos puros se esse fa-
tur. Quamobrẽ cùm ita sit, nescio an plus
mmodi an incommodi mortalibus medici-
afferat: cúmque considero, quod indocti
cuplo plures sint etiam mediocriter erudi-

tis, quódque eruditis tot vitia sunt, de
de tot causæ aberrandi, etiam si cum fide r
tractent, denique quòd etiam quandoqu
non artem, fortuna tamen fallat artificem,
quòd plures ab indoctis longè occidūtur al
quin victuri, quàm morituri ab eruditis s
uentur: timeo, ne magno malo potius, quà
bono, vt pleraque alia mala, mortalibus me
cina accesserit. Nec tibi, quisquis es, nouū h
videatur: Galeni hæc ad vnguē sententia fu
dum de medicis loquitur in arte curandi. I
quatuor aut sex seruabat magno labore ęgr
in vno mense, cùm cæteri viginti singulis di
bus occiderent. Cur putas toties medicos
Romanis explosos? Cur tādiu, quippe sexce
tis annis, illis carere voluerunt? nisi quòd pr
ter superuacua impensa accedebat iactura p
puli. Nec existimes sponte admissos, sed cù
veneficia, adulteria, furta ac cædes pro incu
ria & luxuria irruperunt. Quis non videt ad
huc Turcicam gētem sine illis viuere, ac lon
gè melius? Nunc nouiter cùm irruperint, &
inter eos spes est etiam illos aliis venefici
dementatos cadere posse. Tot autem mali
accedit, quòd sub hac specie praui ac scelerat
innumera committunt flagitia. Quot ego co
gnoui, qui adulteria perpetrarunt? cum sacri
virginibus concubuerūt? atque alia etiam ad
miserunt deteriora, si quid tamen his sceleri-
bus potest esse deterius. Vbi est is, qui sacro-

...tum Hippocratis iusiurandum obseruet?
...cùm non artis hoc sit vitium, sed homi-
...,deceret principes, Senatus, ac magistra-
...qui tam facilè miserum quenque, ob fur-
... duorum coronatorũ suspendio puniunt,
..., qui delinquunt tam grauiter, acerrimè
...gare, eóque asperius, quantò flagitium oc-
...us admitti potest. Quid enim cùm in om-
...etiam in ipsos magistratus diligenter ani-
...uertunt, cautúmque sit de dolo malo e-
... in minimis, hac in sola arte, sub qua tot
...a, rapinæ, homicidia, incestus ac veneficia
...nt, adeò sunt negligentes? Admonentur à
...one, admonentur à Plinio, admonentur à
...eno. Non est hæc nostra, sed mortalium
...rela. Nã nobis penè satisfecit, qui potuit.
...o & bonis incitamenta & præmia prӕpo-
...da. Nec quisquam nisi patritia gente ad-
...endus. Quo in prӕcepto Mediolani rectè
...sultum, nec nisi optimis moribus, tum etiã
...ntum. Nam quòd ad artis nobilitatem at
...t, superfluum est. Disputationes verò non
...gulis, sed publicè: non semel, sed singulo
...nio exercendæ. In disputationibus autẽ,
... ad ægrorum curam instituuntur: & illud
...è constitutum est Mediolani, ne quisquã
... accedat. Ex hoc tam paruo semine, ni suc
...atur, magna tandem malorum seges ex-
...tur.

...LTIMA à scriptoribus ipsis calamitas

adeſt. Conſarcinant alij ac quicquid in buc
venerit, in publicum edunt : magnis nomi
bus plebem (nã ſic libet appellare hominu
partem illorum ſtudioſam) ſeducentes : ſi
philoſophia, ſine ratione, ſine iudicio, den
etiam ſine pudore, alius ab alio vel integras
ginas, nec pudet etiam, ab antiquis ſumu
Arabes negligunt: nihil illi ſciunt: ſolo Gale
nomine turgent: velut quidam, qui nec eum
calce ſalutauit, quotidie mihi de Galeno o
gannit. O deus quem mihi mouet riſum? A
idem putant ornatè dicere, ac rectè & ben
volúntque res verbis, non verba rebus anci
lari. Laude dignum exiſtimo Pomponatiu
quod & aliàs dixi, ſolitum dicere, ſi poſſem
etiam ſine Latina lingua omnino diſciplin
doceri, melius eſſe, quàm in ea temporis v
modici diſpendium facere. Atque is mihi et
ſapere videtur, qui rudis linguarum ac barb
rus, rectè tamen multa nobis tradidit, non ſ
lùm in philoſophia, ſed & in arte medica. D
nique quis illorum vel curam cum omnib
etiam Græcis perfectam edocebit, niſi in pa
cis ac diuturno tempore? Studebimus ne G
lenum, cùm attonitus morbus agnoſcend
eſt, ac medicandus? Ætius non cum Gale
conſentit, plurium placitis ſubſcribens, vel
Archigenis, Ruffi, Adamantis ſophiſtæ, C
tonis, quorum ſententia partim à Galeno o
pugnantur, partim illi repugnãt. Denique n

...od tentant, asſequuntur. Nam ſexcenta ...oquoque libro eorum non Latina verba ...ire liceat, bruta, humiditas, ac talia: dúm- ...is ſtudent euitandis, philoſophiæ operã ...dant, ſine qua impoſsibile eſt vel medio- ... eruditum eſſe medicum. Sed inconſtan- ...etiam illorum expende. Scribunt, reſcri- ..., exponunt, vertunt cõuerſa, ad omnem ...um apologiam extemporaneam excu- ....Inde vide illorum etiam, qui vertunt di- ...tiam: ex vna diſce omnes illorum ſoler- ... Nolunt verbum reddere verbo: quod, ...n vtile ſit in his (non enim poëtæ hîc ſu- ...) aliàs diſputabimus. Nũc verò vel ſic ſim- ...um medicamentorum tabulam, vt iacet, ...omunt, cùm præſtaret Latinè redita, La- ... ordine collocari.

...CQVE laudetur Deus, quòd medicina, ...per Gentilem, Iacobum & Hugonem ad ...ns redacta fuit, nunc per noſtros ſcripto- ...d grammaticam, & medicamentorũ ſim- ...um inexpugnabilem contentionem, tru- ...mque verborum vnius viri quaſi Dei, ra- ...e relicta, miſerabiliter hoc tanto ſtudio ... peruenit.

...NVMERA ſunt & alia, quæ non iniu- ...is adnumerari poſſent. Verùm hæc pauca ...nunc delibaſſe ſufficiat, quia grauiora vi- ...ntur, tantúmque inualuerunt, vt minima ...ſanæ doctrinæ, optimíſque experimentis

relicta sit. Misereor autem mortalium, qui
summis periculis minus sapiunt, quam
æstu, fluctuante mari, in cimba vehuntur.
cùm etiam ignauo ac rudi nautæ vsque ad
ximum vitæ discrimen, omnibus expo
fortunis plus credant, quàm sibi ipsis ægri
qui eis assistunt, medicorum sapientiam fl
cifaciũt, nec illorum ad vnguem omnino
creta obseruant, plus etiam in eius electio
falluntur, cùm vel loquaciorem medicum,
ambitiosiorem, aut seniorem, aut eum qui
res numerat clientelas, aut promptiorem,
magis præcipitem, aut magis familiarem,
moribus comptiorem, aut verbis blãdiore
aut vestibus ornatiorem, aut eum, qui pot
tum limina terit, reliquis præferunt, cùm
dium assiduum, doctrinam copiosam, exa
diligentiam, naturæ iudicium acre, vera p
nostica, & optimos successus anteponere
berent. His enim sex rationibus, qui sit p
fectus medicus, deprehendi potest. Nam h
non alicuius iniuria, sed ad humani gene
vtilitatem scripta sunt. Nam cunctos hos a
usus vigere ægri, ministri, tonsores, pharm
copolæque testantur.

HIERONYM

H. CARDANI MEDIOLANENSIS MEDICI, DE METHODO MEDENDI,

Sectio secunda.

qua de simplicium medicamentorum Nocumentis gitur, & eorum vsus ad amussim enucleatur.

PARISIIS,

In Ædibus Rouilij via Iacobæa, sub signo Concordiæ.

Cum priuilegio Regis.

AMBROSIO CAVI-
NAGO CAESAREO PRO-
tophysico, Hieronymus
Carda. medicus
S. P. D.

IBELLVM *de medi-
cinarum simpliciũ n...
xa editurus, nomi...
tuo dicandum censu...
vt si quicquam dees...
singulari tua doctri...
suppleretur: sin min...
authoritas illũ tueri posset. dignitatis enim ...
virtutis magnitudinem egregij ciues, duc...
que nostri ac externi testantur. Nunc dem...
Cæsaris priuilegium confirmauit, & ampli...
uit. Vale.*

HIERONYMI CARDANI MEDIOLANENSIS MEDICI, De simplicium medicamentorum nocumentis.

VLTOS Ego vidi medicos de simpliciũ medicamentorum vsu gloriari, quòd & facilius inueniri, ac inuenta parari, non minúsque quibuslibet compositis pharmacis ad ...endos malos affectus virium habere pos...n. In qua sentẽtia Scriboniũ Largum Clau... temporibus medicum celeberrimum scri...se video, simplicia medicamenta prius esse ...randa, quoniam compositis plerũque sint ...caciora. Octauianus etiã Horatianus Va...tiniani imperatoris tempestate clarissimus ...sicus, & composita & remota remedia ...nnat, omníque ætati, morbo, occasioni, ...quacunque etiam prouincia, parata ex sim...ibus auxilia egregia constanter affirmat. ...nius etiam paruo antea tempore vir insi...s, ac quantùm vllus alter in rebus erudi..., eadem scripserat, medicósque ex longin...s partibus & operosa & pretiosa vehi per...dẽtes, calumniis prosequitur: cùm ex hor-

In epistola.

lib.1. cap.1.

lib.24.ca.1

to suo quisque remedia depromere posit in
pensa nulla, labore modico: omnésque ei
libri singularibus medicamentis etiam ab ip
probatis referti sunt. In eorum etiam confi
mationem & Celsum, & Dioscoridem, & G
lenum, maximè in simplicium medicament
rum libris, Auenzoar, & Serapionem, Aue
roim, Principem, Rasim, Mesuem, Haliabb
tem, innumeros etiã alios, tum antiquos, tu
recentiores scripsisse video, ad singulos aff
ctus strenua ex singularibus medicament
auxilia. Quinimo video præsentes medic
(& hoc etiam ego aliquãdo expertus sum f
liciter) in interioribus morbis, maximè aute
ventriculi, cremorem camemilli per se adm
nistrare, protinúsque dolores sedari, quod
lib. experiment. ad literam. à Galeno scriptum iuuenio. Sæpe etiam plu
mas simplicibus medicaminibus vidi san
diuturnas ægritudines, quæ longo tempo
frustrà cum compositis pharmacis tẽtatæ fu
rant. Quod nemo sanè admirabitur, si in ap
riendi facultate solam gentianã expertus fu
rit: nec solùm in ea, sed in orthopnoicis
quartanis affectibus extemporaneas sanati
5. col. get. c. proprio. nes videbit. Huius quoque opinionis Aue
rois fuisse videtur, cùm de rhabarbari natu
dissereret. Namque non solùm innoxium e
dixit, sed etiam aliarum medicinarum noc
menta corrigere: cui etiam Mesue assentitu
& ratio. Nam cùm plures partes in rhaba

o purgantes videre liceat (ventrem enim
, it, & obstructiones aperit, & mēbra con-
nat, & sanguinem reprimit, in tantùm vt *Mesue in cura.*
noptoicis assum, summum auxilium esse
latur) nil mirum, si per se sumptum inno-
n fuerit, cùm multorum medicamentorū
s egregias in se contineat. Quod etiam ve
is imaginem habet: consentaneum enim
naturam in hoc opere arti non cessisse: nā
artem natura, sed naturam ars imitatur.
dendum igitur putant, medicinas sim-
es re ipsa esse compositas, non solúmque
plicibus morbis, sed diuersis & pugnanti-
exhibitas sanitatem restituere posse. Nu-
etiam ad hanc confirmandum heresim, cu
dā ligni Indici inuentio accessit, cuius lon-
exhibitione per cremorem, non aliter me-
elephantiasis quoddā genus curatur, quod
gati nomine dicitur morbus gallicus. Infi-
horum possem commemorare exempla,
n omnium medicorum libri his scateant
ediis, sed omnia sub vna ratione constāt,
non frustrà sermo producendus sit. Capita *3. de temperamentis.*
ur vniuersa eorum, quæ interius assumun-
, tria sunt, cibus, medicina, venenum, quo-
n commistione sex membra generantur,
quibus tria silentio digna sunt: nam de ci-
nō est instituti propositi pertractare. Me-
inas verò venenosas, ac ipsa venena nemo
æ mentis, vel solo audito nomine, innoxia

esse dixerit. Reliquum est igitur, vt de medi-
cinis ipsis aut cibalibus, vel cibis medicina-
bus dicam. Est autem inter hęc differẽtia, quo-
niam medicinalis cibus alit primò, & imm-
tat: medicina cibalis, cùm immutauerit, in a-
mentum transit: medicina verò simplex n-
quaquam ab immutatione transfertur in a-
mentum. Igitur cùm cibi medicinalis paru-
fuerit iuuamentum, non erit mihi de eo lo-
gior sermo habẽdus. Quòd si assiduitate q-
iuuamen augere sperauerit, duplici obice i-
pedietur. Primùm, quoniam desunt prode-
auxilia, cũ opus est, quæ quotidie in vsu su-
lib. 27. c. 13 vt Plinius dicebat: quare Princeps iubet iuu-
quarta primi de cura in generali. tia etiam medicamina permutari. Alterũ e-
quòd si in modico vsu paruum damnum se-
tiatur, in plurimo magnũ euenire necesse e-
vel ipsa cõsuetudine omnino mitescere, qu-
rum vnum propositi nostri metas ingredit-
Reliquum verò ad cibi rationem, de cuius n-
tura dicere propositum non est, pertinere v-
deo. Igitur nobis tantùm duo membra sup-
sunt, videlicet medicina simplex, & cibal-
quorum vtrunque diuiditur in laxantem,
eam quæ aluum non subducit. Primum q-
dem genus, medicamenti nomine, simplici-
appellabo: etsi non ignorem à pluribus h-
nomine tantùm strenua laxantia debere in-
ligi: sed non est de nominibus litigandum, v-
res ipsa difficultatem non parit. Galeni h-

c enim præceptum eſt. Alias verò medici-a, vel ſimplicium nomine, vel medicinæ, vel dicamenti cum adiectione intelligi volo.

2. de dif. febrium ca. 7. authoritate Platonis.

)ICAMVS igitur primò de medicamen-n genere, demum de propriè vocatis: præmittentes illud, Omnem medicinam pur-item, & ſoluere & inueteraſcere: nam hoc 1 medicinæ ipſius, ſed operationis vitium etur. At medicinas nunc, nō operationem m reprobare propoſitum eſt: ſi quidem : non ſolùm ſimplicibus medicamentis, ve n etiam compoſitis commune foret.

tertia primi à Principe.

PRIMVM ergo à ratione, quæ plurimùm teſt, ſumamus exordium. Cunctarum me-inarum facultates ita ſibi annectuntur, vt rima culpa caruerit, ſecūda vitio detur, vei quod robur addit, obſtruit: contrà, quod erit, robur minuit & laxat: ſuntque hæ vires mper æquales, Galeno teſte: quantum enim nſtrictionis in medicina facultas augetur, um & roboris membro addit. Cùm igitur ria ſint iuuamentis detrimēta, tantùm vnaæque medicina nocebit, quantùm & iuua-t. Hoc autem deterius erit, cùm non æquaer intrinſecæ particulæ affectæ fuerit, quod riſsimè contingit. Plerunque enim hepar lidum, ventriculo frigido exiſtente inueni-r. Quomodo igitur, ſi zinziber ventriculum lefaciet, hepar non vret? aut ſi oxiacanta fer orem iecoris mitigabit, ventriculo frigidita-

prima ratio

5. de ſimpliciū medicamentorū facultate.

ſecūda ratio

tis intemperiem non augebit? At si cōposi-
vtaris medicamine, vnaquæq; particula, qu-
sibi conuenit, attrahere didicit, vt volebat S-
rapio. Eo modo calida membra frigidas m-
dicinas, frigida calidas, ad temperandam na-
ram sibi vendicant. Quòd si capparis corti-
in misto medicamento lienosus deuoret
splene attrahitur, antequam in ventriculo
gnam inferat noxam: quòd si ei absinthiu-
copulauerit, fiet, vt hoc in ventriculo mora-
trahat, & non ad splenem deferatur. Qui v-
rò capparis simplicis vsu delectabitur (de c-
tice loquor, nam fructus sale conditus miti-
est) & in iecore, & in ventriculo roboris no-
patietur: acre enim est nimis medicamen,
nimùm aperiens. Scio quidem rationem ha-
ab Auerroe aliter interpretari: sed non mi-
curæ est opiniones suas, cùm aduersus med-
cos in medicina disceptat, referre. Aliis eni-
libris medicorum contradictiones descrip-
mus. Sed iam, vnde digressi sumus, eo reue-
tamur. Zoar vir & longa experientia & an-
mi synceritate inter medicos non paruæ au-
thoritatis, censet nullum membrum princ-
pale, nec ventriculum ipsum absque astringe-
tibus ac aromaticis fore curādum. Quòd cù-
ita sit, erunt omnes affectus, excepta immate-
riali debilitate, compositis medicinis curand-
Nam primò materiam euacuare oportet, an-
tequam membrum confirmetur. Igitur appa-
ret

Antidotarij cap. 5.

Tertia ratio De cōseruāda sanitate. itē 1. theisi. trac. 15. c. 1. & t. 13. & alibi pluries & Auerrois.

medicamina composita in cunctis morbis
necessaria. Nam vno duntaxat excepto,
d rarissimè accidit, morbo (cum illum e-
n ob alias dictas, & dicendas rationes me-
mine composito curari conueniat) cæteri
nes vel hac vnica ratione composita me-
menta reposcunt. In quam etiam senten-
n expressa voce Princeps inuectus est, vt
illud in his, quæ foris applicantur, præte- *quarta primi.*
maluerit. Sed iam aliam cōpositionis ne *Quarta ratio.*
itatem; audi à Galeno sub cōpendio enu
ratam. Sunt equidem medicamina mor- *primo ciragenica.3.*
æquali contrarietate machināda: hoc enim
aleno sæpius repetitū est. Cùm igitur sin *3. de tēperamētis, & in techni, & 2 de simp medicamēt. facultate c. 11*
aria in gradu æqualia & morbo cōuenien
vix inuenire possibile fuerit, cui dubium
medicinis vtendum esse compositis? Hoc
em magis, cùm quędam simplicia vni mor
ita conueniunt, vt in causam addant, velu-
quosdam video medicorum, asclitem ge-
e quodam caulis soldanellæ vocatæ mater-
sermone curantium. Quòd si simplex pro-
atur, non parum iecinori oberit: satiúsque,
to, foret ista relinquere, cùm non desint au
ia in vtraque conditione salubria. Accedit
c causa alia: nam plerique aut ventriculo
t imbecilli, vt os eius mordicationem sen-
t, aliis renes, aliis hepar, aliis cor est inuali-
m, aliis nausea velox, aliis minus soluitur al-
s, aliis parum, aliis complices sunt affectus,

quas omnes ob cauſas in cunctis affecti[illegible]
compoſita oportet offerre auxilia.

Prima ratio De his igitur generaliter ſatis dictum [illegible]
At nunc peculiari ſermone laxantia medi[illegible]
menta proſequamur: nam horum præcip[illegible]
vitioſa natura eſt, vnde Cornelius Celſus n[illegible]
dicus antiquiſsimus, cui ſi Galenus non ſ[illegible]
In antidotario cap. 10. ceſsiſſet, poſt Hippocratem palma medici[illegible]
ſtatuenda erat, dicebat, Omnem medicin[illegible]
ſolutiuam mali ſucci eſſe, & ventriculo inin[illegible]
cam. Cui non ſolùm Serapio aſſentire vid[illegible]
tur, ſed rationem adiicere. Cùm enim n[illegible]
aliter aluus ſubducatur, niſi prius ad ventric[illegible]
lum contractis humoribus demum expreſs[illegible]
neceſſe eſt ipſum & humorum qualitate,
motuum diuerſitate, nõ parùm lædi, ac etia[illegible]
4. aphor. 19 temperamẽtum ſolui. Cuius etiam ſigna ſu[illegible]
ſecũda ratio faſtidium ſubſequens, antecedens plerunq[illegible]
nauſea, malus ſapor in ore, quem tandem e[illegible]
trema comitatur ſitis, ſi rectè ſolutus fue[illegible]
3. de alimentis c. de lacte vt dicebat Hippocrates. Verùm etiam mi[illegible]
in hac cauſa Galenum fauiſſe perſuadeo, q[illegible]
omnium laxantium innocentiſsimum aff[illegible]
mauit ſerum, quod tamen & mellis & ſalis [illegible]
cietate correxit. At nec ſic flatulenta vis o[illegible]
nino deiicitur, vt cuilibet experiri licet. Qu[illegible]
ſi innocentiſsimum medicamentum, non o[illegible]
nino etiam emendatum vitio caret, quam[illegible]
exiguo, quid in aliis non æquè probatis m[illegible]
dicamentis dicendum erit? Aut igitur Gale[illegible]

lare, aut experimento diffidere, aut omne
tiuum medicamen vitiosum fore fateri
mur. Horum igitur trium præsertim tot
onibus famulantibus, minus absurdum est
cedere, quod etiam quotidiana ostendit
erientia: omne laxatiuum, nullo exempto,
se sumptum fore vitiosum. Debuerant
ipsa nobis facere fidem: sed ne quid pro-
sæ inuestigationis prætermitti videretur,
um à singulorum enarratione auxiliorum
tionem exordiar, cùm prius vnius memi-
o, non esse serum quasi medicinam, sed po
potum medicinalem, cui ad diuisionem
druplicem laxantium medicaminũ à Me-
examinatam fuga supersit. Existimet etiã *In de consolatione medicinarum.*
libet secum, si in hoc, vt ita dicam, fami-
issimo potu (nanque omnes lacte alimur
nfantia) quoniam soluendi virtute prædi-
n est, tantum noxæ contrahitur, quid in
s sperandum sit, quæ non solùm nobis a-
na, sed ferè incognita, & gustu insuaui præ-
a sunt? Dicamus igitur de his primò, quæ
hementiora sunt, pòst de quibusdam quæ
ecentioribus benedicta appellantur, quo-
am verè soluendo minus cõturbant. In cæ-
is enim satis fuerit, camemilli & glizirizæ
turam explorasse.

SCAMONION in subducenda bile omni-
s Mesue prętulit medicamentis, ventriculo *cap. proprio.*
tem pestilentissimum, & deleterij vim ha-

bere Paulus Ægineta exiſtimauit: cuius co
rectorium mirabolanos in ſuo capitulo, ide
lib.7. ca.4. Meſue eſſe dixit.

Titimallorum ſpeciebus omnib
aquam purgandi vis ineſt maxima, Raſi teſ
7.conti.c.2. fo.157. col. 4. At ea venena eſſe, vel à Galeno, vel à Prin
pe ſciat: vt etiam loca glabra perfectè redda
tur lacte eorum. Aceti infuſione, & citenio
ſocietate mitiora fiunt.

Lacterim ſimili vi, & eſulam polle
manifeſtum eſt: verùm maiore noxa, mino
tamen vtilitate, vix naturæ pluribus ingen
conciliantur.

Elacterii vim tum in hydrope, tu
in pituita euacuanda Hippocrates celebrau
7.epidemiarũ vbi ſupra 2.cano. & Raſis: ſanguinem tamen educit Princi
teſte, cuius correctio non vna eſt, dragaga
to, tamen miteſcit aliquatenus.

Hermodactyli iuncturis opitula
tur, ſi quid aliud: attamen ſtomachum læd
vehementer. Meſue raphano corrigit, Ra
12.cõti.ca.1 opium & ſacharũ miſcet, in catapotia form
tur, rarum etiã eſſe creditur. Quod enim ſi
eius nomine adminiſtratur, adulterinum e

Pes coruinus ventriculum non ita læd
lib. 2.ca.de cura podagra. & ad iuncturas ab Alexandro plurimùm co
mendatur: innoxium magis eſt hermodact
lo, vt etiam Princeps teſtatur. Ipſum tamen
nullis per ſe adminiſtratur, lædit enim int
riora: quare aromatibus copulatur.

[T]VRBITH phlegma educit grauiter: no-[q]ue ipso, noxia natura detegitur. Corrigi-[tu]r zinzibere à Mesue. *cap. proprio.*

[C]ARTAMVS seu cnicus ab Auerroe in [phle]gmate purgando indifferenter omnibus [pr]ęponitur auxiliis. Cordumeno à Mesue cor-[rig]itur: non enim suum deest vitium, vt cui-[cu]mque natura progenito. Cardamomum ta-[me]n pro cordumeno subiiciatur. *5. col. 42.*

[C]OLLOCINTIDAM crassis lentísque [hu]moribus, qui extra venas positi sunt, accõ-[mo]datissimam esse fatetur Auenzoar. Est ta-[me]n tantum eius intestinis nocumentum, vt [h]uc de eius cõtritione, & Rasis, & Mesue, [&] Princeps disceptent. Ab Auenzoar amyg-[dal]is copulatur, à Særapione, dragaganto. *2. theisir. c. 6. c. 5.* *Antidotarÿ ca. 12.*

[S]ARCOCOLLA subtili pituitæ educen-[d]ę, optima est: educit & crassam à recentio-[rib]us sæpe repetita. Erodit tamen vehemen-[ter] & calefacit. Mitescit lactis per septem dies [inf]usione, vt à Montagnana docetur. *In consiliis. In de simplicibus c. proprio & à Montagnana.*

[V]ERATRVM ad purgãdum atram bilem, [&] totum corpus inaniendum, item ad iuuen-[tut]em reparandam Mesue commendat. Hoc [en]im proprium ei inesse videtur. Veratrũ ta-[me]n conturbat, & sæpe conuulsionem efficit: [pr]opterea ab Auenzoar nenufare ob immo-[dic]am siccitatem corrigitur, vt sic etiam cordi [pr]opitius fiat. Nec hoc acopo præstantius in-[ue]niri posse arbitror, non solùm veratri, sed *2. theisi. tractа. 6. ca. 5.*

omnis medicamenti, quod in modica ficci-
te principalibus membris nocere natum fi
lib.1.ca.84 LAPIDEM Armenum Alexander in h
more nigro educendo cunctis aliis præpof
multiplici tamen lotura indiget. Nec tam
fic omni nocumento caret : cœruleus tam
lapis hoc in iuuando inferior,in nocendo,
lentior inuenitur. Quidam etiam nullam
vim ineſſe putant.

EPITHIMVM Serapio cunctis præt
in educendo felle nigro. At tamen multip
nocumento obeſt, præcipuè tamen his, q
bus abundat flaua bilis. Corrigitur mirabo
nis Indis.

POLIPODIVM inferius ipſo eſt : nec
men noxa vacat, extenuans corpora, ſubu
tens ventriculum. Multa ſanè huiuſmodi n
minare poſſem,& penè infinita, vt terbẽti
armoniacum, periclimenon, centaurium,
plum, ebulum, ſambucum, ſquillam, ariſ
lochiam,ciclamen, ireos,ben,ſemen, opop
nacum,dracontium,brioniam,ſtaphiſagria
nitrum, ſparti ſemen, giniſtæ flores & pe
corum, catapuciam, album elleborum, a
men liquidum, aſſarum, ſerapinum, fella
ſtudinum.

OPPORTVNIVS igitur fuerit ea,quæ
dubio verſantur,contemplari,& quę ſine n
xa ab aliquibus eſſe creduntur, qualia ſunt
loes,agaricus,rhabarbarum,caſsia fiſtula, m

nne, violæ, rosæ, fumus terræ, tamarindi, oolani, absinthium, sticados, ius galli, cuium, psilij semen, lupulus, capillus venequa lactis. Aloem igitur declamant medin totum corpus purgantem ventriculo modam: quinimo & sanitatem tueri cre- Mesue cum cibo sumptum. Hic quidem, ito, consilij proprij pœnas dedit. Nam in nta extinctus est. Hoc autem quantũ ha- detrimenti, considerandum est in vnaque particula: non enim in cunctis simplis hoc expedire puto, sed in his tantùm dãiligentius inquirenda sunt, quę ab his tan n innoxia proponũtur. Primò itaque de re eius ratio habenda est. Nã, vt Princeps bat, etiam quòd ægritudinibus auxilium lex opitulari posset, attamen fuit necessa medicinarum permistio, ob saporis prauim. Si igitur in aliquibus hoc conuenit, an de horum numero esse necesse est. Hoc n omnium medicamentorum cum colloida in amarore obtinet principatum. Vnecentiores exerta lingua iubent deuoraon enim eius amaritudo sentitur. Sed vimus an vẽtriculo amicum sit. Dicebat Raloem amicum ventriculo fore, non simiter intelligendum, sed ad reliqua purganollatione habita. Cunctis enim aliis est us perniciosum. An autem omnibus coniat, & quibus, Paulus paucis verbis pate-

in cãticepar te. 3. t. c. 14.

Platearius de simpl. 5. cõti. c. 1. fol. 101. colũ. 3. lib. 2. ca. 55.

fecit, aloem tabem inducere professus, si
dis & siccis temperamentis exhibeatur, a
longo vsu, vel inculpato humoribus co
re: an autem conueniat cum cibo sump
in de cassiæ fistulæ sermone dicemus. A
cus quanquam vix probatus inueniatur,
tamen quantumcunque bonus noxa care
ret, nauseam mouet, viscera debilitat, vnd
rò vel aliter quàm in cremore, aut sali, ve
meli commistus propinatur.

RHABARBARVM calidum est &
immodicè: crassæ etiam substantiæ, vnde
modè squinanto & spicæ sociatur: leuis
parum iuuat, multus vehementer exiccat
que corporibus siccis non parum noce
se sumptum. Solemus itaque passulis inn
reddere: humores autem pituitosos per se
cernere non valet. In omnibus igitur mo
copulari debet, nisi in humido corpore
bile oppresso, quod vix inueniri contigit.
tur aut in cremore, aut aliis iunctum me
mentis, vel cum passulis plerũque exhibe

CASSIAE fistulæ nullum per se vsum
do. Nam si ante cibum plurimo tempor
matur, in alimentum transit, Mesue & ex
rientia docente. Sic autem perdicem n
etiam parasitus ei nõ anteposuerit. Vt al
autem subducat, ante cibum, vel à cibo pr
mè deuoratur: hoc autem & in aloe & in
lib. 7. cap. 4 teris medicinis fieri pessimũ ducebat Pa

cruditatem maximam procuret,locóque coĉti humoris eduĉti crudus instauratur, sine virium detrimento, quod à ratione t initium. Nam non aliter subducitur al- quàm aperto piloro, atque ita mora in riculo non contracta incoctum alimen- transit in venas: extrema enim morula, n cibus in ventriculo ad concoctionem rahit, est horarum octo, vt dicebat Rasis. igitur hoc meo iudicio floccifaciendum incommodum, quo tamẽ deterius agitur, ore quorundam catapotia, & in ardorem ilem, & in tabem membrorum addentia inentur. Minore enim nocumento vita- eterius introducitur.

Secus tamẽ in febribus & venenosis medicamentis, vt 2 reg. acut. 12 5. cont. ca. 1. fo. 104. colũna quarta. Et anteponitur horarum. 12. & parum ante horarũ. 16. eodẽ c. tamẽ.

ANNA quidem antiquæ innocentiæ me- nullum videtur sensibile inducere nocu- m. Verùm ego prunis magis, quàm me- is assimilari puto. Eius tamen natura per- itur, cùm in malam inciderit sedem, nec quid esset, Serapionem cognouisse cre- ermonis breuitate, & varietate.

OSAS nemo simpliciter offerat. Ad lipo- miam enim vsque ducunt: aliquando ven lum subuertunt. A qua casei syripus com- us propitius est.

IOLAE vt minus habent vitium & vis ngentiæ, ita à nullo solæ exhibentur.

VMITERRAE succus est in vsu ad mũ- dum sanguinem, veruntamen ventriculo

inimicus est. Nam omnes ſucci præſertim
eum offendunt, quare ab eorum adminiſtra-
tione cauendum eſt: ſubuertunt, laborem p-
ſtant, concoquendi vim minuunt, quod
Galeni inuentũ ſit, attamen experientia q-
que doceri poteſt.

QVAE ſoluunt & dulcia ſunt, emund-
ſanguinem, vt manna, caſsia, & thamarindi
niunt pectus, ſi alio ſapore non infici-
tur, vt manna, & mel & caſsia. Renibus om-
leue auxilium laxãdi propitium eſt, vt vio-
aqua lactis &c.

THAMARINDI ſtuporem dentibus
ferunt, ventriculo nocent.

MIRABOLANI rugas viſceribus & o-
ſtructiones inferunt: quanquam in ſeruan-
iuuentute, non aliud ſit melius medicam-
AQVA lactis leuis virtutis eſt, flatus in-
cit, tardè operatur.

NEC ignoro horum minima fore no-
menta vt rhabarbari, caſsiæ, mannæ, roſaru-
violarum, fumiterræ, ſeri: attamen ſi iuuam-
inſigne procuraueris, multiplicata exhib-
tione, vel multitudine, impoſsibile erit da-
na occultari.

SENE mundat ſanguinem, & iuuentu-
ſeruandæ, & coloris bonitati manifeſtũ pr-
ſtat iuuamentum, raróque vtentem febre
cuta corripi videbis. Nihil minus ſtomach-
nocet, & tædium in operatione affert, capi-

olorem aliquando mouet, nec iure gallinarũ ollitur nocumentum ventriculis pituitosis: uidam iulep violato, cremorem temperabãt, inúsque molesta erat, videbatúrque insignis edicina.

ABSINTHIVM sanguinem à bile mun- at: hoc enim eius proprium est, Serapione ste. Per se sumptum tamen & odiosum & utile, ex succo etiam damnosum. *Antidotario ca. 12.*

IVS galli nullo insigni iuuamento prædi- um video. Quòd si nitrosi plus habuerit, la- abit quidem, sed magis ventriculo oberit. Si erò iuuenis animalis, insipidus potus est: elut & pruna, cibus: verùm & si molliendo ces aluum fluxilem reddant hæc omnia, nõ amen à ratione ptisanæ dissentiunt, nec de entrem molliẽtibus dicere propositum est. ifferunt enim hæc ab omnibus aliis vocatis nedicamentis, quoniam non subitò, sed plu- imum post tempus liquidiores feces reddũt, ec cogunt alimentum incoctum descẽdere: alia etiam sunt blitum, mercurialis, cerasa, leũ cum cibo sumptum, & plura huiusmodi.

STICADOS trissagonnæ & eupatorium bsinthio plus sunt nociua, & minus in vsu. Has enim herbas solas propinãtes neminem vidi. Frustra igitur de his sermo habẽdus est.

LVPVLVS quidem in mundando sangui- nem plurimis fumoterræ anteponitur: nam humidus est, ille verò siccus. Humidas autem

& frigidas medicinas solutiuas incolumiore
aliis credendum est, quoniam suæ operation
sunt moderatrices, & nocumentum tollunt
Verùm non est in lupulo à cibo virtus aliena
quotidie enim manditur, & per se sumptum
nihil operatur.

Psilii mucilago infrigidat vehementer
sed parùm soluit.

Capillvs veneris parui iuuamenti e
in laxando. Noster nec in hoc nec in alio vi
tutem habere videtur, ita vt nemo hæc sol
propinare audeat. Quòd si quis experienti
causa tentauerit, medicinæ calumniam, & im
peritiæ sibi inferri videbit.

Nec tamen Mesue authoritas in his mul
tùm te moueat, qui aquam lactis, & pleraqu
alia sine detrimento esse credit. Nam experi
mento res aliter esse deprenditur: ita serum
calidum & siccum, Galenus frigidum & hu
midum dixit, ille nullo cum damno, hic ve
rius duplici nocumento. Itaque cõsultius fue
rit de simplicium natura Dioscoridem, Ori
basium, Galenum, Serapionem, Rasimque
intueri, cùm etiam Principi duntaxat hac in
parte modica fides sit tribuenda.

Inter autem ea, quæ minimè ventrem
soluunt, glycyrizæ ratio habenda. Primò est
suauis gustu, vnicum doloris ventriculi sola-
men, Zoar teste: renes purgat, sitim extin-
guit, temperamento proxima est gutturi, &

4. simpl. medic. ca. 16.

1. theisir. t. 13. c. 2.

icibus leniẽdis præſtantiſsima, famẽ tollit, dicebat Dioſcorides, ſed & ipſa multiplici ione damnanda eſt. Namque primò veluti idente natura factum eſt, vt ab eradicatio- paucisſimis diebus ſeruari poſsit, ne noxã cariem contrahat, qua nil in terrenis fœti- deterius cenſuit Cato lignis, radicibus, ra, lapidibus. Quid igitur tam præcoci ſe- cta ſtatui de ea poteſt, in qua iuuentæ ini- m marcidæ ſenectæ copulatur. At nec in bertate innoxia eſt: tollit enim famem, nio dicente, Soluunt famem butyrum, gly riza, hippate: igitur nónne eam etiam, quæ portuna eſt, tollet? Nam butyrum ex eo ge re eſt, quod etiam faſtidium inducit: cuius io in promptu eſt. Nam quæ verè famem llunt, nutriunt copioſè: at nulla radix im- nſè nutrit, Galenus citetur. Igitur non ex ycyriza fames rectè amputabitur, ſed faſti- m potius inducetur: non tamen par ratio is ſedandæ fiet. Nam ea verè humido eius cco miteſcit. Aliud etiam ſuccurrit nocu- entum. Nam ea ſi lignoſa edatur ſubſtantia, clamabit Galenus neque alimentum, nec edicamen bonum eſſe poſſe: ſi verò ſuccus, t decoctum, vnum quidem obſtruit, aliud item minimæ virtutis: multos enim eo pro otu perpetuo in podagra vſos fuiſſe vidi. Igi- ur non niſi ad faucium labores præſtans erit, d & in hoc ratio habenda eſt. Si enim man-

lib.3.cap.6.

lib.11.c.54

2.de alimẽt.

ditur,tantùm abest à ventriculo viscus,vt nu-
lo sit hoc modo sumpta pectori auxilio. Co-
numeratur enim inter causas incurabilis phti-
sis viarum longitudo , vt neque valida rem-
dia per cibum potúmue sumpta in causa pu-
monis curandi sentiantur. Si verò masticetu-
plurimùm persæpe humoris ad fauces co-
trahit,quàm vel soluat, aut cōcoquat.Quin-
mo medicorum commune præceptum e-
eos,qui faucibus laborant, à masticatione ab-
stinere debere . Patet igitur tantùm in eclig-
mate sumendam, præsertim cùm non mult-
in capite materia resederit,sed ad fauces acri-
vel salsus humor descenderit, aut musculi la-
ringæ obriguerint.Hac enim in causa, Galen-
docente , summum præsidium expertus sur-
eam esse inter simplicia.

CAMEMILLAM haud solam vnquam v-
di foris exhiberi:parum enim vt nocet,ita m-
nimùm conducere solet.Extra oleum admin-
stratur:intus tamen cremorem eius , aliquan-
do decoctum , nunquam succum vidi propi-
nari. Tres insunt ei præcipuæ virtutes,dolori
sedatio,maturatio & calefactio sine attractio-
ne manifesta: attamen attrahit occulta attra-
ctione . Tertium est, quòd confert omnibu-
visceribus sub peritoneo contentis: hoc tam-
oleo eius præcipuum est. Itaque laudem ho-
simplex obtinet inter omnia singularem.Ve-
rùm nec omni noxa carere quicquã potest.

3. de simplicibus c. 9.

n intus aſſumptum ventriculum deiicit & ...:eſt etiam in potu abominabile, calefacit n cum ſubtilitate, vt augeat bilem &c.
MNIVM igitur medicamentorum inno ...ius eſt ſerum, ſecundum manna, tertium ...barbarum. Indiget ſerum præcipitatione ...atus diſcutione: manna robore ſolutio- ... Eſt tamen & cibus: at rhabarbarũ confir- ...ione & ſubtiliatione, ac caloris remiſsio- ...nter alia autem ſimplicia liquiritia, & ca- ...nillo, nullum aut innocentius, aut pluriũ ...mentorrm inuenies medicamen. Hæc igi ...de his dicta ſufficiant. Reliquum eſt, vt ...n rationem inducamus vtilitatis: venia ...n omnibus ſimplicibus nocendi data, vel ...nſione ſublata, ſunt tamen compoſita ſim- ...ibus præponenda, cùm etiam æqualis fue- ...t virtutis: vnde Auenzoar ipſe, Medicina 1.theiſi.tra-ɛta.10.c.15. ...npoſita cùm æqualis fortitudinis ſimplici ...nparata fuerit, fortius operatur, ac non ſo- ...n in primis, ſed & ſecundis ac tertiis virtu- ...us, cuius cauſam quinto colliget. Auerrois ...gnare nititur. Quòd ſi ita eſt, quis ſanè tam cap.57. ...pidæ mentis fuerit, qui compoſitam medi- ...am ſimplici non prætulerit? cùm non ſo- ...n innocentior, & ſuauior, ſed ad tollen- ...s morbos præſtantior fuerit.

EXTREMAM igitur nobis ſupereſt partẽ ...uendis obiectis impendere, vt citra diſcor- ...am & animi trepidationem propoſitæ con-

clusioni acquiescere posſimus. Illud ſanè
lib. 3. cap. 5. meminiſſe operæpretium eſt, cuius ab Ho
tiano moniti fueramus, ſic commodum me
cinæ officium impendendum, vt cùm ſu
ptam cauſam curare ceperimus, alia non c
tur. In hoc quidem aliquorum etiam nũc m
dicorum peccatum eſt, antiquitus verò f
quens & manifeſtum. In quo quidem Ca
nem tantum inſaniſſe referunt, vt propri
filium cremore caulium occiderit. In hoc e
peccato Plinium & Horatianum ſui præce
immemorem fuiſſe palàm eſt, quãquam qu
tus ille liber ad Euporiſtum potius fabella
quàm medicamentorum videatur. Scribon
etiam Largum in hoc errore fuiſſe comper
Nam longè diſtant valẽtiſsimum medicam
eſſe, vel innoxium. Primum ſimplici non
eſſe palàm eſt: ſecundum verò adeſſe imp
ſibile. Igitur ſi non ſolùm rectè & validè,
14. ingenij. & tutè, quod Galeni præceptum eſt, morbu
curare volueris, vel ſimplicibus emẽdatis, v
compoſitis medicamentis cura procuran
eſt. Quòd enim ſimplicia ad curandos aff
ctus validiſsima inueniri poſsint, conced
Quòd innoxia, nequaquam. Itaque gentian
vſum, vt mirabilem credo, ita ſolitarium no
ſolùm inſuaue valde, ſed & noxium puto. L
gno Indico non parua iniuria ventriculi m
net, vnde multos ſcio eo curatos ſecundu
ventriculum ab elephantiaſi poſterius long

rius, quàm argenti viui inunctione habi-
maximè eos,quos ſecundum naturã prius
la pituita exercebat.Eodem modo aquas
narum,quoniam miſcere non licet, non
a ſequuntur nocumenta, vt quoſdam hy-
e occupatos earum potu viderim: cùm
n egregia ſint iuuamenta, ab earum vſu
nere non licet.Nemo ſanè,quòd nocent,
rat, verùm iuuaméti magnitudo vſui con
t. Quamobrem ſicut imperiti medici eſ-
n neceſſariis cauſis, ob aliquod detrimen-
,earum vſum effugere,ita imprudentis &
fortunati,in leuibus cauſis ipſas exhibe-
Aquæ tamen Indici, ebeni, cinamomum
ito: ſic enim & velox operatio & fortior
itior, & minus nocua erit. Nec tamen
timare conuenit, fortibus vnquam ſa-
s morbis his, qui nunquam affecti fue-
, pares eſſe. Sicut nec lignum, quod per
ctum natũ eſt, ei qui multiplici flexione
ectitudinem deductum eſt. Facit enim
multiplex flexio, vt vires ac robur ligni,
etiam compago ipſa aliquatenus ſoluan-
Tutius igitur fuerit à morborum inuaſio-
e cuſtodire,etiam quòd certa ſanitatis ſpes
deſit, nec ſanationis incommodum ad-
neretur. Quæ verò de thermarum aquis
erimur, ea ſunt non abſimilia his, quæ ex
is ſimplicibus quotidie fiunt iuuamentis.
acutis enim febribus plurimos ſanaui ſolo

aquæ ſimplicis potu : non tamen negand ex interiore non pariter lædi, videtúrque l ius neceſſarius vſus magis, quàm vtilis. R barbari tamen recordatio, ſi Auerroi credit plus omnibus medicamentis nobis negoti indicit. Nam cùm multorum medicamen rum vires egregias complectatur, non tam ſimplex medicamentũ refert, ſed compoſi At quia non arte, ſed natura compoſitum ideo nec ipſum per ſe omnino innoxium Deterius tamen nocumentum puto eſſe ſic tatem immodicam, cætera tolerari poſſunt ſi non laudari, nec in hoc naturam quiſpi accuſet. Nam cùm cottum & lanam, & ſe cum nobis parauerit, non propter id venit cuſanda, quòd non veſtes ipſas formauer Nam res ipſas nobis natura cõſtituit, modu nequaquam, naturæque opus eſt medicami parare, artis verò ad vſum accommodare. S liberalium Principum eſt dona populis co cedere, iuſtitiam adminiſtrare, non tamen i ſorum eſt ſingula cuique, ſed magiſtratuu diſtribuere. Non enim diuinitatis aut nobi tatis eſt argumentum ſingularium curam g rere, ſed ſummæ humanitatis, qualem in n ſtro Principe experimur. Hac enim virtute homine ſummæ authoritatis nil præſtanti inueniri poteſt.

FINIS.

H. CARDANI

[ME]DICI CELEBERRIMI, [D]E METHODO MEDENDI,

Sectio tertia.

[De a]dmirandis curationibus, & prædictionibus morborum.

Prima Curatio de atra bile & lepra.

HVNC librum in Catalogum cęterorum nõ solùm ob paruitatem ascribere neglexi, sed quòd antea pars fuerit libri de libris propriis. Nũc postquã eam tractationẽ ab illa se[gregaui], visum est, vt breuiter, quæ mihi in arte [conti]gerunt mira, enarrarem: Galeni exem[plo] in libro de Prædictione ad Posthumum [...], imò illum potius imitatus.

[C]VM ergo Mediolanum sub finem anni [...] rediissem, inops & omnium egens, quò [me f]ortuna compulerat (neque enim solùm [in co]llegium receptus non eram, sed etiam ab [omnibus] oppugnabar, grauíque omniũ, Fato quo[da]m, inuidia laborabam: non amici, non res, [non] affines: sed ab omnibus desertus, illum [Sino]pensem Diogenem imitari, imò potius [supera]re videbar) fortefortunà obtigit, quòd [Sfo]nagus ad curam Principis accersitus, di[xi]sset eos phratrios, qui Canonici vocan-

tur (ſunt autem in eo genere monachor
nam & Monachi à quibuſdam appella
nobiliſsimi) atque illi medicum quærer
Franciſcúſque Gadius tum templi coll
præpoſitus, quadam antiqua familiaritate
hi notus eſſet, ſuadente etiam Cauenago i
me pro collegij illius medico eligeret.
autem loci antiſtes Gadius, tum iam bien
toto & atra bile morbo, & Græcorum le
detinebatur: nec vllis auxiliis, quanqua
clariſsimis viris curatus, leuari, nedum ſa
potuerat: adeóque eum morbum moleſte
rebat, vt dicere ſoleret, malle ſe mori, qu
tam grauiter affligi: hortabatúrque me, vt
periculoſa tentarem remedia, quandoquid
ſecura nihil profeciſſent. Verùm felicior
ego, quàm illi expediret. Namque ptiſ
vſu aſsiduo, & carnium teſtudinũ, leuiſsi
alioqui medicamentis, ſalis interdicta con
tudine, eum ſex menſium ſpacio ita ab v
que affectione curaui, vt nũquam poſtea
atra bilis ex mœrore animi, nec ſcabies
mora ſex annorũ, quibus in Diomedea inſ
captiuus ſuperuixit, redierint. Sed, vt dixi,
pediebat illi vt potius Themiſon aliquis f
ſem, quàm Hippocrates. Septimo enim p
aut ad ſummum octauo anno, qui rex vo
batur apud ſuos, ab eiſdem captus, miſera
ta primùm paſſus, & ſub terram viuus de
ſus, vt crimina fateretur, tandem in vinc

...elso atque edito loco animam red-

...atio II. *de antiquato vlcere cruris, cum aliis symptomatis.*

...INDE cùm in vrbe esset Branda Sco-
...s, frater Octauiani illius amici nostri, &
...ihi familiaris, deduxit me in viã Sozzæ
...atę. Vbi ingressus ad mulierẽ natã circi-
...nos triginta, quæ iã tredecim (vt ipsa re-
...t) annis super cathedra sedebat, quoniã
...n crure sinistro patiebatur, quod etiam
...ctum erat, atque debile adeò, vt nullo
... se sustinere posset. Erátque in ea tabes
...ædam totius corporis, & dolores per
...us eam vexabant, vocabatur Martha
...,quæ etiam nunc viuit: cùm iam exacti
...nni plusquam viginti, habitátque extra
...m orientalem, nunc marito coniuncta.
...curare aggressus, biennij spacio sanaui,
...in posterum ambulauit: núncque crus
...atum est, non tamen adeò vt non clau-
...aliquantulum: peperítque filium, quam-
...rum superuixerit. Dices, quomodo labo
...quadruplici morbo? corruptione, & re-
...ne mensium, febre inordinata, qua etiam
...s siccabatur, contractione neruorum &
...e. Menses prolicere tam inueterato affe-
...on potui: sanguinem, fumaria, & lupo sa
...io, & aqua lactis, victúque humidiore

meliorem effeci: vlcus ob id ſponte ſan
eſt: neruum extendi in vnctione pingu
aſini, & fotu vinaciarum. Senſim curaui
rare, quod longo temporis curſu corru
fuit, aut vitiatum, aut tabefactum.

Curatio III. *de melancholia & comitiali m*

CAESAREM Palauicinum, aliúmq
bilem ex oppido Gallarati, melanc
& comitiali morbo alternatim, quorum
iam quindecim diebus (cum febre, Pal
nus alter iam ſex menſibus, ſed ſine febr
rùm cum clamoribus) laborantes, & fru
medicis vexatos, ſomniferis lotionibus
tis, & ſolo potu pulueris chriſolithi ex
in octo dierum ſpacio ſic liberaui, vt nu
morbus redierit.

Curatio IIII. *de tabe ſimplici.*

Ex tabe autem ſimplici innumeros ſa
atque inter reliquos, filios duos fab
gnarij, qui apud portam Tonſam habit
Erat autem præter victus moderatam
nem, ex pane cocto cum ſeminibus pepo
contuſis, ac colatis, aut ptiſana, cochleis,
cris, teſtudinibus & potu vini albi, vn
hoc præſidium: Sanguinem ſuillũ, & coc
purgatas, & ranas cum geminibus rubi in
neo Mariæ deſtillabam, & aquæ huius p
tate quantitatem dabam, donec pingues

...atur. Sic etiam ſanaui filium Iacobi Ma-
lo...ſtolphi, tabellionis ſummæ fidei, amicí-
ſ...noſtri.

...io V. *de pthoe exquiſita, & ſanguinis ſputo.*

...T verò ex pthoe exquiſita non niſi vnum
...ſeruaſſe me memini, Iulium Catium, in-
...corẽ iunioris ætatis Principis Mantuæ hu
...oribus literis: is perfectè ſanatus eſt. Fuit
...m cura longa & artificioſa. Et præter vi-
...rationem humectantem & exquiſitam,
...ue Samij (quod nunc vocant Armenum)
...o, aquæq́ue deſtillatæ per balneum ex fo-
...riſtolochiæ & conſolidæ ſeu ſymphyticũ
...ciola & lichen, non ſatis memini an aliud
...iderim præter rubi roſarúmque germina,
...as etiam calidas Veronenſi ex agro Cal-
...r vocatas exhibui. Ita ſeu diligentia, ſeu
...a fortuna quadam & ſua & mea vſus, ſa-
...s eſt. Nec ignoro nunc multa poſſe addi:
...es ſuccum in deſtillatione, & galliopſis ra-
...s, & vulpis pulmones, & lutum armenũ:
...d & tunc addidimus.

...ERVM qui non curati ſunt, ſed diu pro-
...ta ſit vita, plures fuere: Donatus Lanſa,
...ronymus Tiboldus, & Franciſcus Sexius,
...que multi: ſed horum trium, quorum &
...aculum & exitus idem fermè fuit, hiſto-
...n narrare decreui. Donatus itaque Lanſa
...rmacopola erat è regione templi Scalæ,

vir probus, & musicus : & ob id Leoni Og
no Musico, & qui me ea in arte instruxer
maximè notus. Cum hoc aliquando trans
ante tabernam Lanzæ : atque ibidem pau
lum moratus cum Leone, verba forte fortu
de cura Pthoes habebam: ille autem ex tab
na cuncta (vt postmodum intellexi) obser
bat, quæ dicebam. Vbi sermonem absol
mus, rogat me vt paululum in taberna co
quiescerẽ, auditurus quæ narraret. Ibi omn
aperuit, & sanguinis sputum, & saniei, & f
briculam, & extenuationem: rogat, vt si qu
auxilij haberem, impertirer, haud ingratu
futurum beneficij accepti. Itaque copiosè
omnibus differens, adeò illum iuui, vt se sa
apud omnes prædicaret: sputum tamen sa
gninis non omnino cessauit. Hieronym
verò Tiboldus mercator, ad tabem natus, m
cilentus & alatus iam pluribus mensibus i
cuerat in lecto, & pro deplorato habebat
quòd saniem hauddubiè multam quotidie e
pueret, & consumptus esset totus, nec car
lagines integræ illi erant. Sed & hic reuix
& impinguatus est, filiámque ex vxore susc
pit. Sextius autem, cùm illi iam duo fratr
ex eodem morbo periissent, ad extremum c
sumptionis deductus erat: sed hunc non p
tui efficere vnquam, vt febris putrida reli
queret. Quamobrem vix tribus annis supe
uixit, & morbi vi absumptus est demum: re
q

ongiore tempore,& non ſine cauſa obie-
nza enim poſt quadriennium,dum præ-
familiam effugit,è feneſtra ſaltu ſe deie-
nde diu latuit in piſcina : vnde cùm nec
i iam diu à febre correptus,ſibi proſpe-
,quadriēnio pòſt obiit. Tiboldus autem
è pluuia madidus, noctem in alea con-
ſit, vnde cùm febri correptus eſſet, nec
deſſem,diu atque diu conflictatus,ac fru
oſtrum implorans auxilium,qui tum Pa-
degebam, quinquennio poſtquam rele-
erat,periit. Verùm dices: Quibúſnam
ediis leuati ſunt? Hiſdem, quibus Catius
us eſt.
ED à ſanguinis ſputo,antequam prorſus
ſcerent, multos curaui ac liberaui: Am-
ium Seronum,militem ſtrenuũ, cui haud
è vas in pulmone ex deſtillatione iam
triduò diſruptum erat: Aloyſium quoque
nium,tum adoleſcentem,qui etiam nunc
: & Cæſarem Bozium, cuius duo frates
imis antè diebus eodem morbo abſum-
uerant. Cura fuit,qualis à Galeno deſcri-
r in Quinto Artis curatiuæ:hoc vno addi-
quòd ſuper renes lintea madefacta in ſuc-
lantaginis imponebam. Quo etiam auxi-
curaui Ambroſium Caſtanum,virum pro-
eptuagenarium, qui libras ſanguinis ſupra
em euomuerat:núncque etiam,cùm mul-
nni interiecti ſint, viuit.

Curatio VIII. *de Phthoe febre, tußi, sputo pu-*
& spirandi difficultate.

SANAVI & neptem adolescentulam à [...]
stificis libellis, Datarium vocant, Franc[...]
Alciati, postquàm velut phthoe pessima la[...]
rantem ipse ego pro deplorata reliquera[...]
Aderat febris vehemens, spirandi difficul[...]
maxima tussis, puris sputum copiosum. Ita[...]
cùm cætera præsidia non valerent, iussi vt[...]
la ptisana pro cibo vteretur, aquáque cum [...]
charo confecta: acciperet autem singulo m[...]
vncias quatuor decocti caudarum & chel[...]
cãcrorum in aqua hordei, cum drachmis d[...]
bus sacchari: conualuítque perfectè, & sa[...]
est. Hoc eodem auxilio multos admodum [...]
raui, qui integræ sanitati restituti sunt. Erat[...]
tẽ illa, filia vnius qui ex phthoe vera obier[...]

Curatio I X. *de Empyemate.*

Ex pessimo autem empyemate, à med[...]
egregiis derelictum iuuenem, Adrian[...]
Belgam, optimorum morum. Nam nemin[...]
illo gratiorem expertus sum. Erat autem à [...]
bellis Don Alfonsi Pezoni, regij quæsto[...]
Hunc itaque febre, tussi assidua, sputo sani[...]
difficultate spirandi laborantem, miris mo[...]
curare aggressus sum anno abhinc quarto: c[...]
ctúsque sum sanguinem mittere, quòd ma[...]
periculum, quàm etiam morbum vererer. I[...]
de testudinum vsu, & syrupo etiã ex illis co[...]

...o, exquiſitáque victus ratione (in qua alij
...ici non obſeruanda peccauerant, carnes
...ua concedentes) tandem eum liberaui ſic,
...xorem duxerit, & nunc etiam ſanus, mei
...nor viuat. Vſus autem ſum in eo deſtilla-
...quis, cuiuſmodi ſupra docui: tum decocto
... Indi, cum humectantibus & expectoran
...s, melle ſiquidem, altheæ & ſymphyti ra-
..., ſcabioſa, glyziriza, foliíſque longæ ari-
...ochiæ.

...uratio x. de ſumma tabe cum fluxu ventris.

...VAE verò contigerint in hoc genere morbi in filiis Laurentij Gadij, tempus eſt vt exponam. Hic tabellio eſt. Conti-...utẽ anno, ni fallor, 1546. vt duo filij mo-...ntur ex ſimili fermè morbo. Ad tertium ...em adoleſcentulum vocatus, qui & ipſe ...em morbo laborare videbatur iudicio pa-...m & domeſticorum, cùm iam fluxu ven-... & tuſsi & ſumma tabe detineretur, iudi-...i celerrimè moriturũ. Itaque cùm alij qua-...r filij & ipſi eodem morbo detineri vide-...tur, territus pater, quaſi de veneno ſuſpi-...atur. At ego verecundè petij, vt cùm mor-...s eſſet, qui iam grauiter laborabat, liceret ...pus diſſecare, vt aliis proſpiceretur. An-... pater, diſſecuimúſque. Sed hac in cura & ...one aderat Franciſcus Peregus medicus. ...acta eſt res: inueni in iecore puſtulas ſicut

ciceris grana, candida, rotunda: in pulmo
quoque alias, & partem oblongam liuidam
que fuſcam. Ex quibus coniectura aſſecuti
mus, nō eſſe venenum, curæque modum.
que hac ratione ſeruati ſunt omnes, qui ſup
ſtites erant filij, & nunc etiam viuunt. Cu
tio autem fuit cum refrigerantibus & hu
ctantibus, & vſu ſacchari roſacei aſsiduo.

Curatio XI. *de deſtillatione & febre continu*

IN ſimili caſu fuit filius legati Reguli M
tuæ, puellus decem circiter annorum: cu
lim confracta caluaria, magnáque parte
capitis extracta, deſtillatio & febris conti
adeò vrgebant illum, vt ego (quòd eſſet il
ſtris viri filius) iuſſerim primos ciuitatis m
cos aduocari. Qui vbi ſuperuenerunt, nul
ſpem ſupereſſe concludebant. Itaque hoc
dens, & ſolus in cura relictus, nouam cura
rationem iniri cœpi: & humido victu imp
to, ab ouis & carne abſtinens, mélque de
lans, ac rorem Syriacum (quoniam & illud
iectum erat incommodi, vt medicamenta
nia reſpueret) 40. dierum ſpacio illum pl
ſanaui.

Curatio XII. *de morbo Gallico, hectica, duplici tertiana, & aliis.*

VIRVM quoque illuſtrem Franciſcum
aram Hiſpanum, præfectum ſtipēdiis

m machinarum, qui iam quinquennio
tuo, magno patientiæ exemplo non ſo-
norbum Indum pertulerat, ſed à diuerſis
cis excarnificatus, & pecunia magna ſpo
(referunt enim, ſupra mille aureos coro
in medicos conſumpſiſſe) nihil iam re-
habebat. Erat enim hecticus, duplici ter-
laborabat, vlcera in capite ſerpentia &
abilia: nec oſſa detraxiſſe profuerat: vi-
befactus totus, ac cum gipſeis tuberibus
ribus variis doloribus conflictatus, ni-
ninus vnico præſidio vini Indici ligni,
s in octuaginta, in quibus totidem acce-
onatos, planè plenéque liberaui, reſtitu-
ne, colore, viribus, vt poſtea plures ſuſce-
filios, & nunc beatus viuat. Porrò Indici
eſcriptio hęc fuit: Vinaciola optima, cor
us ligni in puluerem redactus, cinamo-
noſtrum, garyophyli, lachryma abietis
roſmarinus, ſaluia, S. ſampſuci, thlaſpi, bu
i, borago, meliſſa, radix ænulæ, ſtæchas,
nica, camepythys, ſanthalum, ſulphur nõ
rtũ ignem, ſena, cyclamen, colocynthis,
ura, mel, ſerapium è fumaria, modò è ſuc-
odò ex infuſo cum rore, thus, elleborus,
mmomum maius, piper, eupatorium, xi-
es. Prandebat paſſam vuam edens, cœ-
t comedens elixum pullum & panem in
intinctũ, ſumebat tũ vuas paſſas. Verùm
multò poſt, ſcilicet poſt reditũ è Scotia.

Curatio XIII.*de spirandi difficultate.*

AD temporis ordinem reuertor. Cùm
multos sola spirandi difficultate labo
tes incidissem, omnes quidem sanaui, sed
cissimi permanserũt in ea sanitate. Verùm
reciderunt, mortui sunt. Inter quos fuer
cobus Zampana sacerdos, & Prothasius R
lus. Hi cùm primùm ex eo morbo eò pe
nissent, vt iam pollinctores & funus para
tur, reuixerunt, & plenè curati sunt. Sed
thasius Roellus, cùm fessus & inflammatu
exercitio, in templo Diuo Laurentio di
diu quieuisset (est autem frigidissimum, e
æstate media) correptus à febre, non potu
me liberari: sed pulmonibus totis putrefa
& per sputum reiectis, periit breui. Zamp
prandebat hora decimaoctaua: & cùm b
perpotaret, ante vesperam cœnabat, cùm
men sexagesimum excessisset annum. O
denuò reuertente morbo, nõ potuit amp
curari. Oportebat ergo per annum huius
di homines à morbis adeò sæuis liberatos
ctu conualescentium regere, & sub arcta
gula continere, tũ maximè quòd senes ess
Indicio est, quòd Elisabeta Pagnana patri
ex diuturna spirandi difficultate à me san
nunquam recidit. Curaui autem illos, victu
nui, vsu mellis, & decocto ligni, cum his
cum lenitate quadam siccant: velut isopo,
móque: nec brassicam in cibis abhorrere

...enzanus autem adolescens, nomine Iaco
...qui iam per septem annos spirandi diffi-
...te laborabat, frequentibus & longis sæ-
...e accessionibus, desperatus ab aliis me-
...,à me in duobus mensibus plenè sanatus
...ctúsque pinguis: sed alia ratione. Dropa-
...im Pauli ad coxendicum dolores, addi-
...elle anacardi, superimposito suturæ coro
..., vna die fermè libras duas aquæ detraxi.
... sequentibus diebus idem actum est, sed
... tanta defluxit aqua: sicque liberatus est.
...imo cantharidas idem posse, quod ana-
...i mel & euforbium etiam. Miscebam etiã
...erij granum vnum vnciis tribus lactis, iu-
...ímque eo tanquam errhino vti: & condu
...nultùm. Atque hæc omnia prius præpur-
... corpore, cum catapotiis, siccatóq; victu
...i, sed humido tamen, parúmque alente,
... decocto Indici ligni pro potu exhibito.
...it hic iuuenis aliquot post annis, licet ab
...orbo prorsus liber, ex acuta febre. Existi-
...eum indiguisse victus ratione certa, & ex-
...tatione diuturna in libero aëre, quòd ce-
...rum ab immodica intemperie liberatum,
... bene ferret tãtam mutationem: tum ma-
...è, quòd (vt dixi) iam diu ea detentus fue-
... Qua etiam ex causa Octauianus Robia, à
...atus libellis, ab Indica lue ad mortem op-
...ssus, cũ summis vigiliis & tabe vltima ma-
...tus, à cibis abhorrens, & febre putrida la-

borans,quamuis ſemel liberatus,quòd à li-
ratione immodicè ſe fructibus horariis re-
uiſſet, quamuis ob iuuentutem non peri-
diu tamen conflictatus eſt:& recidit in eo-
ferè morbos,licet non adeò ſæuos. Alij ve-
qui à lue Indica à me liberati ſunt,ſine nu-
ro ſunt,& quotquot penè voluerunt liber-
quòd illos diligentius monuiſſem, in ſanit-
recuperata permanſerunt.

Curatio XIIII. *de renum calculo.*

DONATO autem Lanzæ erat patru-
Simon Lanza, qui cùm iam duobus
nè menſibus renum calculo laboraret, iri-
auxiliis, iuſsi vt inuncta manu cum oleo li-
ceo, quis ſecundum vreteras eam deducer-
appoſitis etiam cucurbitulis ſupra natem la-
ris doloris: intráque tres horas lapidem ſ-
magnum,vt poſtmodum apparuit, detruſi-
veſicam. Sequenti die,vino è radice grami-
epoto (quod etiã in antiſtite Phratrium ca-
nicorum,& Hieron.Gorla mercatore pan-
rum profuit)lapidem eiecit, & liberatus e-
Idem anno ſequenti frigidus totus cùm eſ-
& ſine pulſu, ex aſſumptione catapotior-
perperã à medico magni tum nominis,ſed
tis imperito aſſumptorum, rurſus ad vita
reſtitutus eſt,iuribus pullorum,abſtinentia
omni cibo, clyſteriis leuibus pinguibúſq-
& calefactione extremitatum.

Curatio XV. *de Opisthotono.*

LABORABAT itaque multùm Donatus Lanza, & beneficio proprio, & experimẽ-in agnatum suum atque alios, vt nomen -um omnibus innotesceret, & vt in ciuitate -larescerem. Itaque cùm relicta taberna -armacorum in domum Francisci Sfondrati cõtulisset, qui vir & senator erat, & secre-tis cõsilij, & multis nominibus dignus: for-ortunà cõtigit vt per eosdem dies puellus, -fallor, septemdecim natus menses, febre -rotaret. Aderat autem Lucas Cruceius, fa-osus medicus: dixerátque non esse pericu-m. Decimo tertio die superueniente, comi-li morbo subitò correptus est. Aduocatur -us celebris medicus: hæret, & meritò. Nam decretorio die aduenerat, & à febre, erát-e admodum validus affectus. Tum Dona-s persuadet patri, vti me aduocet. Ille vt vi-bat periculi magnitudinem simul, & alterũ -edicorum deceptum, alterum hærere, misit -itim ad me: non inueniunt. Paulò pòst bona -adam fortuna rediens domum, intelligo -e vocari. Accedo illico, nõ solùm quòd vir-ustris esset Sfondratus, sed quòd etiam de -e bene meritus. Ibi inuenio medicos: respi-o puerulum, animaduerto contortum col-m retro habere. Dico coram omnibus, labo-re alio morbo, etiam grauiore, quàm comi-li. Quærunt quo? respondeo, Opisthoto-

no. Ad vocem insolitam omnes silent, con-
ciúntque in me oculos. Tum Cruceius expo-
nit, quid hoc nomine significetur : deinde ro-
gant, quare id dixerim. Tum ego puerulum
attolli iubeo : vident retortum collum retro
velut arcum, nec hoc contentus, admoneo vt
conétur dirigere : nihil proficitur. Tum Cru-
ceius, vt erat vir minimè malus, seu numine
impellente, inquit: Ecce non est similis Hiero-
nymo in dignoscendis morbis. Ad hæc verba
obstupuerunt omnes, vt qui scirent quanta
apud medicos laborarem inuidia. Tum pater:
Estne modò auxilium huic morbo ? siluere
socij. At ego, ne gloriam partam scientia ar-
tis, fortunæ arbitrio committerem, respon-
deo : me tentaturum omnia, nihil posse polli-
ceri, quòd morbus natura lethalis esset. Me-
dici reliqui coniiciunt totum onus in me, ne,
puer interiisset, quòd scirent notum omnibus
esse quàm mihi aduersarentur, ego in illos cul-
pam reiicerem, postquã iam persuasum esset
astantibus me solum, morbum agnouisse. Hic
igitur in parte fortunam propitiam habui, sa-
nauíque puerum, & satis breui : qui nunc à di-
gnitatis cuiusdam nomine Baro vocatur. Ita-
que ex ea hora tantum gloriæ mihi accreuit,
vt si vel integro anno Sfondratus Mediolani
mansisset, omnes ciues ad me confluxissent,
atque ita breui primum locum inter medicos
nostræ vrbis obtinuissem. Sed Deus qui ni-

l maius munus vocauerat, effecit, vt nondũ
ᴄpleto bimeſtri ſpacio Sfondratus abierit:&
ıterim etiam mortuus eſt Donatus Lanza.
'antùm tamen mihi profuit hoc factum, vt
ınquam deinceps coactus fuerim cogitare
e moderando expenſas, ſed vt pro earum
ıagnitudine laborem augere vellem. Quæ-
s, quomodo ſanauerim?tribus auxiliis? Bre-
iter dicam: abſtinentia à carnibus, vino, &
uis: linteis in oleo camemelino & liliaceo
erpetuo impoſitis ceruici, partibúſque, quæ
ontrahebantur: & medicamento, quod con-
ſtabat ex Mithridato, & triplo ſacchari roſa-
ei, & electuario de moſcho, tum margaritis,
Hyacinthis, Smaragdíſque orientalibus. Id
uadam bona fortuna apud me compoſitum
rat. Miſcebatur ſerapium, ex citri ſeu mali
nedici ſucco.

Curatio XVI. *de articulorum morbis.*

Ex arthritide autem & articulorum mor-
bis primum Io. Antonium Scazoſum, Io.
Baptiſtam Mareſchalcun à Senatus libellis, &
iliam Io. Angeli Litrati, tum alios innumeros.
Sed iuuat horum trium inſigniorum curam
narrare. Laborabat ergo Io. Antonius Scazo-
ſus bienniò arthritide, nil proficientibus me-
dicis. Quem ego exhibitione decocti ex ligno
cum betonica, & catapotiis ex hermodacty-
lis, curaui. At Io. Baptiſta Mareſchalcus qua-

tuor iam mensibus (erátque mensis ille, q
curare aggressus sum illum, Decembris) co
flictabatur, præterea duabus febribus: vna
termittente, altera continua: & quod om
deterrimum fuit, cibum omnem auersabat
& fermè immobilis cùm esset, meritò à m
dico suo vel pro insanabili habebatur: vel
pectandum ver ad curā cōtendebat, ob ídq
dissidebamus. Ego enim non existimaui h
faciendum, quandoquidem affectæ particu
in dies fiant imbecilliores. Neque enim in h
mano corpore quicquam quiescit: sed si n
in melius proficiant, necesse vt in deteri
prolabantur. Itaque colocynthidam in me
coxi puro: mel autem odoratis mistum, vel
offam deuorandam dedi: decoctúmque int
rim ligni ex aqua propinans, ante finem hy
mis perfectè sanaui, vt nunquā postea in eu
morbum reciderit, & adhuc viuit. Filia aute
Angeli Linati iam biennio experta non s
lùm omnes medicos, sed etiam circulator
sumpserat vinum, aquam, vnctiones & su
migia ex cinnabari facticio, nec sanari poter
Dolebant ei crura, ac tremore vexabatur i
vt totas noctes vigil persæpè duceret, absq
spe vt par erat, tot frustra tentatis potent
simis auxiliis. Itaque exhibito vino cum op
mo cortice, curandam interim particulam i
sam suscepi: excogitatóque præsidio, quod
causæ morbi & morbo aduersaretur, ipsu

onfirmaret membrum, lachrymæ ligni magnam quantitatem excipi iussi: qua cum thure, ligno aloes, semine balsaminæ, styrace odorata, cortice citrij mistis, & sæpe cruribus eo suffumugio calefactis (aderat & lapis gagates copiosus) sanata est perfectè, conualuítque. Liberaui etiam Petrum Antonium Besutium, iuxta ædem sacram Breram, non procul Porta beatrice laborantem arthritide, eisdem penè auxiliis, quibus etiam Scazosum, cùm hi à medico suo omnibus in deterius labentibus destitutus esset.

Curatio XVII. *de Sciæ morbo.*

Ex Sciæ morbo, quem inexpugnabilem esse putant, multos liberaui, imò præter Ælũ, quotquot in manus meas venerunt: atque inter reliquos, vxorem Hannibalis Crucei, à Senatus libellis, amici nostri, viri præterea eruditi, iacentem cum doloribus intolerandis, & ea parte, qua coxendix afficiebatur, etiam immobilem iam per quatuor menses. Tum mihi tempus anni æstiuum fauit. Aquam igitur ligni, multo admisto agarico, & multa radice pytiusæ, cum gingibere, cinamomo, cardamomo, maiore pyretro, santhalísque citrinis, saluia & rore marino exhibens: cum moderata, non exquisitissima victus ratione, quam ferre non potuisset ob morbi longitudinem. Demum, cùm ex his coxendix non le-

uaretur, dropace Pauli impoſito, perfectè
paucis in diebus liberaui.

Curatio XVIII. *de omnium membrorum contractione.*

QVOD verò contigit de Gaſpare Rou (vix enim aliter ſcribi rectè poteſt, profertur) caupone trium tibicinu eregionè arcis noſtræ Mediolani, adeò mi culo proximum viſum eſt omnibus, vt mu ad hunc viſendum accurrerent. Nam nulla humana ſanari poſſe videbatur, antequã p nos ſanatus ſit. Sed libet narrare hiſtoriam. cebat iam per annum integrum contractus lecto, ſed ſupremis quinque illius anni men bus totus immobilis, non pedem, non cap aut brachiũ mouere poterat, neque aliud qu quam. Præter dolorem enim ingentem, me bra, vt lapis, rigida obduruerant. Et erat meo hyems. Conſtat hunc à me intra quadragin dies plenè ſanatum, non admiratione, ſed ſt pore maximo eorum qui illum viderunt. A enim ſideratum, alij perculſum diuina ira, a reſolutum, alij dæmone correptum dicebar ita vt non deeſſent ſupplicationes & execr tiones. Hunc itaque ita curauimus. Abſtinu mus ab omnibus vnctionibus, quorum v maximè, non rectè præpurgato corpore, tantam morbi magnitudinem deuenerat. M ſimus ter ſanguinem, quamuis maxima cu

fficultate, quòd brachia contracta essent, ec possent extendi. Induruerat enim, vt dixi, elut saxum aut lignum, totus ceruix, crura, orsum & brachia. Sed & dum curatem, sæius de salute desperauit, adeò vt à cura me esistere vellet. Primis enim vigintiquinque iebus non alleuatus est vel minimum. Sanais autem est cura Mareschalci: sed, vt dixi, ter iisso sanguine, non solùm ob morbi magniidinem, sed etiam quòd ex vitæ ratione & iso morbo coniectarer, totam sanguinis con eriem corruptam esse. Nec fefellit me vlla parte de hac re iudicium factum. Siquidem otus qui exiit sanguis, putridus erat. Remanit tanti mali vestigium, collum obtortum: & unc Alexandriæ etiam (vt audio) cauponam xercet.

Curatio XIX. *de Podagra.*

QVINETIAM ex podagra & Franciscũ Tagainum sacerdotem, amicum meum, quandiu vixit (vixit autem senex) & neipsum, & alios omnes quotquot parêre cõiliis meis voluerunt, in perpetuum nullo neocio seruaui incolumes. Ea autem fuit ratio, t manè solum olus aliquid aut mel cum pae ederent, exercerentur ieiuni, & aluum mol em haberent: summóque studio vitarent, ne bsque fame, aut cũ cruditate, aut nauseabunli cibum sumerent, vterentúrque vino albo.

Medicamentum noſtrum ad præſeruandum recipit cuperoſam, ſemen baſſamine, aſphal Iudaicum, & xiloaloen, aut cinamomum.

Curatio xx. *de Cæcitate.*

SED & cæcitatem in non paucis ſana nondum tamen confirmatam, ac præc puè in illuſtri antiſtite Bonromeo: quem c non tam morbus, quàm medici excæcaſſe curãtes oculum, qui nullo morbo laborab purgantéſque iam debilitatum, eodem p ceſſerunt, vt non ſolùm non ſanauerint, in deterius deduxerint hominem. Erant tem eius temporis primarij omnes: ſed in dendo parùm, vt etiam reliqui, proſpicien Forſan id mirum videri poteſt: at nõ eſt. N difficillimum eſt in regno humano plurim habere authoritatis, & in naturæ regno m tùm poſſe. Et rurſus impoſsibile prorſus humano atque diuino. Non eadem plac Deo, quæ hominibus, nec quæ hominibus uerſantur, deo rurſus grata ſunt. In eoden nim genere ſunt & quæ placent, & quibus mines offendimus. Conſpirationes, doli, in riæ, authoribus ac ſociis malorũ placent, I diſplicent: his qui vexantur, & patiuntur. liciæ autem, inertia, luxus, nobis placent, I diſplicent, & ſi non offendantur homines. rùm modum, quo ſanauerim, ſeu potius iu rim, nunc dicam. Iuſsi vt abſtineret à med

me

entis omnibus purgantibus, vt vteretur fœ-
culo & euphragia, conſpicilia etiam perpe-
ò gereret. A quibus dum ferret, ita leuaba-
r, vt ſine impedimẽto interim cerneret: ſed
in poſterum abſq; illis melius videbat. Hic
oſtmodum fungis malis deuoratis, cùm ego
on adeſſem, periit. Leonem Ogionum, cùm
ì conflictatus eſſet oculorum morbo, me-
camento ad parotidas ex cantharidibus ap-
oſito, ſtatim multa aqua defluente liberaui-
us. Indicium curæ fuit, aliis præſidiis non po
iſſe ſanari. A cæcitate etiam, ligni Indi de-
octo, eruditionis non vulgaris amicum vin-
cauimus, Io. Antonium Comitem, cùm a-
quot menſibus parùm aut nihil videret.

Curatio XXI. *de febre ſingultuoſa, & de continua.*

SED & eundem Ogionum anno præteri-
to ex febre ſingultuoſa, quam aliâs tan-
um ſemel videram, ſanaui, dum iam excede-
et annum octuageſimum. Exhibui abſin-
hium, & oleum amygdalinum, & oxymel aſ-
duè. Extra verò abſinthij ſuccum, cum oleo
mygdalino dulci. Exiſtimaui, vt par erat,
nembra eſſe ſicca: manum, quæ in illis con-
inebatur, lentam. Alius item ſeruatus eſt,
uem vidiſſe dixi: ſed ille iuuenis erat: vt
uod maximum eſſe antea putaueram, non eſ
et formidandum. Verùm multùm intereſt,

quòd ſingultus cum febre vel antea adueniat, vel pòſt. Agnetem quoque Claudij Galli (qui ſolus ex ea gente in noſtra ciuitate mercator ſupereſt) iam nouem menſibus continua febre laborãtem, poſtquàm extremam ſumpſiſſet vnctionem, ſanaui: quanquã ſæpe vir ſuus Vale, mihi diceret, non poſſe id fieri ratus. Habitabat tum in via, quæ à templo magno ducit ad Bouleuterium vetus, & nunc quoque tabernam mercium ibi habet. Simili miraculo ſanaui Iuliam Rotoram, vxorem Io. Baptiſtæ mercatoris inſignis, laborantem febre continua cum tumore & dolore in hypochondrio dextro: tuſsi quoque & ſpirandi difficultate adeò magnis & aſsiduis & confirmatis, vt vix vno aut duobus diebus ſupereſſe poſſe exiſtimaretur. Ergo diȩta exquiſita robuſtior facta & rurſus miſſo ſanguine, & vbi remiſit febris decocto propinato ex ligno Indico, conualuit, & nunc etiam viuit: quam tamen repetẽtibus febribus, vix poſt triennium incolumen praſtiti.

Curatio XXII. *de Vertigine.*

CLEMENTEM pocillatorẽ illuſtris Principis Bentiuolæ iam non audentem progredi ob vertiginem ſæuam, qua incertis horis, ſed aſsiduè corripiebatur, aquæ decocto cum ligno Indico, & corticis eiuſdem dimidio, tum agarico, ſtœchade, ſaluia: betonica, ſ

li,ſemine leuiſtico,roſmarinóq; ſanaui. Nec
n poſterũ eiuſmodi ſymptomate correptus
t.Reddidit hic mihi gratias ingentes. Dolo-
em capitis quoque annorum vigintiſeptem,
Franciſco de Puteis, ſacerdote D. Nazarij,
itigaui: cũ alij nõ potuiſſent. Plurimùm va-
it,à pinguibus omnibus, & validis ab Hip-
ocrate nutrimentis vocatis,abſtinuiſſe.

Curatio XXIII. *de febre & Catalepſi.*

MARTIANO mercatori duo filij ægro-
tabant, quorum natu maior annos na-
us(ni fallor) octo, poſt delyrium, ſenſum &
ocem amiſit:aderátque febris & vrina aquo-
a,& vires imbecilles. Minor natu eò tende-
at,ſed nondũ tanta morbi magnitudine cor-
eptus erat:nam natu maior iam decem dies
n amentia degerat.Intellexi abſceſſum eſſe in
apite ex genere catalepſis, cùm detinentur
enſus atque motus, proximo affectu ſidera-
orum.Verùm vtrũque ſanaui:facilè quidem,
t par erat, natu minorem, difficulter autem
maiorem.Summa curationis, quandoquidem
liter parùm proficere poteram,in cucurbitu-
larum ſine ſanguinis detractione aſsiduo vſu
fuit,& ciborum abſtinentia ac ſomno:cùm a-
lij peſsimo argumento & nutrirent abundè,
& vigilias imperarent, Galenum & Auicen-
nam de grauis ſoporis cura perperam inter-
pretantes.

Curatio XXIIII. *de Quartana duplici.*

A QVARTANA etiam non paucos, li
inter alios filium Bartholomei Cresi I
storiensis ciuis, cùm iam septem mensibus, e
que duplici detineretur, incredibili celerita
vt etiam vxorem eius, matrémque, quarta
laborantes, ex diarrhœa totidem mẽsium: a
bo enim in lecto iacebant. Cura fuit, vom
bus, abstinentia cibi in diebus accessionis, p
gatione cum pharmaco Amechio, inunctio
dorsi hora frigoris ex oleo de scorpionib
& pinguedine anseris, & gẽtianæ succo. Al
verò curaui succo radicum verbasci, in p
dato.

Curatio XXV. *de vteri antiquis doloribus.*

Ex vteri antiquis doloribus curaui vxore
pharmacopolæ trium regum: quæ po
modum erga me tanti beneficij memor, se
per grata fuit. Viuit adhuc, cum iam à cu
tione anni circiter vigintiquinque præter
rint. Summa curæ fuit, purgato corpore cu
his catapotiis. Recipe corticum casiæ nigr
casiæ odoratæ, cinamomi, corticum citri, b
tonicæ, radicum pytyusæ, zedoariæ, galang
& tryferæ magnæ appellatæ. Inungebam l
cum asiduè ex oleo de lino, liliaceóque: atq
ita conualuit.

Curatio XXVI. *de inexpugnabili dolore præcordiorum.*

DOLOREM diuturnum inexpugnabibilem circa præcordium dextrum, cum mitu biliosorum & crudorum, à Cauena- & Candiano tum celebribus medicis fru-a tentatum, in Octauiano Mariano patri- viro, redeuntémque per circuitus, ego so-s tandem curaui: sed maximè prandij con-etudine sublata: inde misso sanguine, pur-to corpore, decoctóque ligni sancti exhi-to. Sed vix intra duorum annorum, ni fal-r, spaciũ (cùm morbus ipse sæpe iam abiisse, hominem reliquisse visus, rediret) iniunxi, vt à crudis abstineret, & puluinaribus vē-iculum & præcordia foueret.

Curatio XXVII. *de vrinæ profluuio & sanguinis mictu.*

ORRO ex vrinæ profluuio primùm meipsum, & filiam Paluicinæ adolescentem, quotquot in manus venerunt curaui, cùm aliorum manibus omnes perierint, quam-s primarij medici illi existimarentur. Cùm erò quendam coram aliquibus illorum vna rmè die sanassem, qui iam penè per men-m curatus non solùm nihil profecerat, sed enè interierat, admirabantur: cùm tamen s non esset admiratione digna. Abstinebam

à purgantibus medicamentis,illi dabant: ab-
ſtinebam à pinguibus,illi ad eorum vſum hor-
tabantur: dabam vuas paſſas, admittebant:
lentes nõ admittebant, niſi inuiti:calidis vte-
bar, illi frigidis: renibus abſtringentia impo-
nebam,illi verebantur ne cõcluſa vi, aqua in-
dundaret ad viſcera principaliora. Plumas
detrahebam, huius non meminerant. Laua-
ſæpè pedes,& hoc negligebant. Vinum da-
album,id iurè non conuenire dicunt. Pro-
bebam à cibo exercitationem, ſomnum in-
gebã. Hæc duo ſolùm cũ illis fuere cõmu-
præcepta. Cæterùm poſt hæc inueni, ad h-
iuſmodi affectum auxilium præſtantiſsimu-
quod in librum de Secretis retuli. Liberau-
Antonium de Caio,in domo Io. Antonij
ioragij, laborantem ex caſu ab equo ſangu-
nis mictu. Hoc non inter admiranda rec-
ſeo, cùm morbus etiam ab alio ſanari for-
potuiſſet, quamuis magnus,ſed ob auxilij v-
litatem: ſucco enim radicis eius, quem ra-
nellum vocãt, illum paucis admodum dieb-
curaui.

Curatio XXVIII. *de dolore capitis cum tuſsi & difficultate ſpirandi.*

IAM verò quæ contigerũt in Io. Paulo N-
grolo, mercatore non vulgaris nomin-
quæque toti vrbi nota ſunt, tempus eſt vt
memorem. Tanta enim fuit res, vt pleri-

bstupuerint, omnibus verò maledicis perpe-
uum silentium sit impositum. Pertransibo
utem breuissimè rem omnibus notam, vt po
eri eam sciant. Laborabat igitur hic capitis
olore grauissimo, cum tussi & difficultate
pirandi, iam biennio: & vt erat liberalis ad-
nodum & ingenui animi, tres medicos, pri-
nos ciuitatis absque dubio, aduocauerat: cúm-
ue illi curando nihil profecissent, in eam opi
ionem (vt audio, ídque etiam ab vno eorum
ccepi) deuenerunt, vt esset phthisicus, & om-
nino insanabilis. Spe igitur omni destitutus,
d me venit: rogat vt opem afferam. Fuit dies
lla Iouis: iubeo, vt sequenti mane operiatur in
ecto. Eo ad illum: omnibus bene pensitatis,
ronuncio ipsum sanandum, facturúmque vt
ie Mercurij sequente intelligat se posse sana-
i. Describo igitur quædam in rem facientia.
equente die admonet eum pharmacopola
Castellinus, vt desistat: tã calida enim esse me-
licamenta quæ scripsi, vt si eis vtatur, vitæ pe-
iculum subeat. Quo cõsilio id egerit, tibi æsti-
nãdum relinquo. Die dominico, cùm diu sor-
em suam lãguens defleuisset, decreuissétque
bstinere his auxiliis, nec amplius fidere con-
ilio meo: admoneor ab Ambrosio Serono,
quem postea (vt superius dixi) ex homoptoi
uraui. Accedo ad ægrum: post multa impe-
ro, vt pharmacopola vocetur: aduenit. Inter-
rogo, quænam sint illa medicamenta calida?

Tandem, vt breui rem peragã, fatetur se igno-
rare singula medicamenta cuius naturæ sint:
hócque pertinere potius ad me, quod etiam
verum erat. Itaque conuictus propria confes-
sione, accersitur alius pharmacopola. Quid
plura? die Mercurij accedo ad illum, lætum in-
uenio. Proh superi, inquit, vera pollicitus es:
quomodo tam celebres medicos tandiu late-
re hic morbus potuit? tum ego, Non latuisse
puto, inquam, sed quisque iudicio suo vtitur
in medendo. Hinc fit, vt ego in te fortunatus
sim, alius in alio. Vt verò rem paucis peragam,
intra vigintiduos dies perfectè sanatus est.
Quęris modum? Idem fermè, quo Inara sana-
tus est. Purgaui illum catapotiis Galeni, ad ca-
tarrhum, quinto Methodi: inde ligni Indi
decocto, cum colocynthida & aromatibus:
detraxíque prandium, solum panem bellaris-
que concedens.

Curatio XXIX. *de hectica, arthritide, tabe, hy-
dropisi & vlcere perforante vesicam.*

Post hæc vocatus ad affinem suum Nico-
laum Siccum, hecticum, arthriticum, tabe
factum morbo regio, aqua intercute, & reso-
lutione laborantem, non curaui: sed ita leua-
ui, vt iam omnibus, præterquam mihi ipsi, sa-
nus videretur. Si voluisset de vita curare, viue-
re potuisset. Superuixit quinque annis. Fu-

mistum curandi genus, in multiplici morbo. iuuit decoctum Cynæ radicis, plus aliis auxiliis. Sed & Cæsarem Barbauaram, patricium virum, duobus annis in vita retinuimus, quanquam vlcere vesicam perforatam haberet. Hic tamen nunquam sani viri munia obire interim potuit: sed ei facultas, alteri voluntas, ad recuperandam integram valetudinem defuit. Multa mihi præter hæc præclara auxilia fuerunt ad cordis palpitationem, quo me à natiuo morbo, alios quoque plures vel vna die in perpetuum sanaui. Et ad vriginem, flagrantiámque vrinæ: quæ nunc commemorare non est necessarium, quòd secreta sint.

Curatio XXX. *de hectica lepra & ascite.*

TRANSEAMVS ad eorum ægrotantiũ narrationem, qui à me his medicamẽtis curati sunt, quæ publicare fas est. E quibus celebre illud est, quod contigit in Francisco filio Philippi Peragalli. Annum is agebat duodecimum hecticus, asciticus, leprosus, putrida etiam febre laborabat. Curabatur à Gotifredo Castillioneo, medico non vulgari: verùm in melius non proficientibus remediis, aduocatus sum. Vix erat vbi inciperemus. Iecoris dolor præterea vrgebat. Consilium fuit nostrum, vt pane vteretur ex zea, cum aqua cineris confecto, seminéque fœniculi, & dimidio triticeæ farinæ. Curationis autem vis fuit,

ſuccus cichorij, cum erithrodani puluere, a-
que ſpicæ. Eo deuenit, vt ſingulis diebus d
libras decem aut duodecim vrinæ minger
Atque ita is quoque perſanatus eſt.

ATQVE hæc de ægris inſignioribus, q
ex morbis deſperatis à nobis curati ſunt: q
quam innumeros alios temporis lõgitudo
obliuio aboleuerit. Neque enim niſi pau
abhinc annis huiuſmodi miraculorum rat
nem habui. Hoc vnum ſatis ſit, me ſemp
in artis operibus feliciſsimum fuiſſe, adeò
nonnulli ad caſum, alij ad dæmonem referr
Verùm vt nemo felicior perpetuo ſucceſſu
curãdo, ita nullus ab erroribus & caſibus a
uerſis tutior meipſo fuit: adeò vt in tota vi
vix ter aut quater ſiniſtrè res ceſſerint. Itaq
ſi ad fœlicitatem medendi reſpicio, haud p
get fortunæ meæ: quandoquidem videa
Galenum tam paucorum meminiſſe, quos
deploratis morbis ſanauerit. In libro enim
Prædictione ad Poſthumum, meminit Eud
mi ſenis, in hyeme à tribus quartanis curati:
vxoris Bæthi, cuius morbum reliqui medici
gnorare videbantur: tum Demadis rhetori
& familiaris Charilampi cubicularij. Sed h
rum duorum caſus haud inſignes fuiſſe reo
Meminit & iuuenis eius, decimo artis cur
tiuæ, quem Theſſalici medici inedia penè pe
diderant, vt fermè tota hæc ſumma in tres r
ducantur. Verùm tamen Galenus nõ tantù

urandi arte, quantùm ſcientia diſſectionis & rædicendi inclaruit. Admirabilem enim in hoc genere fuiſſe, ſcripta eius de Pulſibus tam egregia teſtantur. In curando verò ſi maiora exempla edidiſſet, vir gloriæ cupidiſsimus, qui toties de prædictione gloriatur, quíque etiam minima ſcriptis ſuis inſeruit, exiſtimant aliqui non prætermiſſurum fuiſſe. Verùm cõſcripſiſſe multa talia credo, atque etiam maiora in libris de Cura vniuſcuiuſque morbi propria: ſed hi libri magna humani generis iactura, vt reor, periere. Sed his omiſsis, non ſolùm in curando, ſed in cognoſcendo morbos, ac prædicendo, adeò felix fui, vt æmuli ipſi hoc mihi munus ſponte tribuerint, nõ ſolùm quòd id fatendo maiorem fidem in aliis viderentur habituri: ſed quoniam, quæ contigerunt, ſupra artis ipſius vires eſſe viderentur.

Prima dignotio morbi admiranda cum curatione à veneno ſumpto.

NARRABO autem è multis pauca, atque inter cætera quid cõtigerit Baptiſtæ Syrtiro mercatori prædiuiti, tum vxori ac filiis. Eius enim primùm vxor ægrotauit, cúmque nihil proficerent auxilia familiaris medici, antequam illa obiret, ægrotauit & ipſe coniux. Ob ídque alium quendam Themiſonem turgidum, & multa deblaterantem,

maledicum, in medendo infœlicissimum a
uocauit. Is licet medicamenta nulla suo mor
vt eruditus videretur, adhibuisset, multáqu
(vt solitus erat) differendo adduceret, parti
falsa, pleraque ex ignobilibus quibusdam em
piricis contra alios medicos, nihilò felicior i
cura fuit: quippe æger defunctus est. Interi
iam omnes filij ægrotabant. Ego autem sol
tus eram tres fratres defuncti mederi, Pau
lum, Euangelistam, & Benedictum. Itaqu
videntes hoc nihil profecisse, & quia res arbi
trio eorum agebatur defuncto fratre, aduo
cant me. Ego perpendens rem diligenter, co
gnoui veneno illos esse affectos. Doceo pa
truos: iubeo aduocari sociũ, eum qui primu
in cura vxoris fuerat, veluti testem: præstiti
auxiliis, scilicet copioso lactis potu, quamui
febrirent omnes, conualuerunt. Inter hos era
puella minor natu annos agens circiter octo
quam auia existimabat sub occasu solis peri
turam, quòd iaceret vt mortua, irridebátqu
adhibentem auxilia: minúsque ob hoc mih
fidebat, quoniam crederet quadam iuuenil
ac prorsus temeraria spe me ad curandum ac
cessisse. Memini autem, quòd pueri ipsi con
uellebantur etiam, præter reliquos morbos
sed & illos postmodum curaui solus. Viuun
etiam nunc omnes, præter infantulum: qu
postquàm sanatus fuit, à nutrice dormient
suffocatus est. Verùm in curatione ipsa vsu

m in omnibus medicaméto illo, quo Sfon-
ati filium ſanaueram.

Dignotio II. *cum curatione febris.*

SORORЕМ quoque Io.Pauli Negroli, cuius ſuperius feci mentionem, iam duobus menſibus febre, ſed magis quàm pro febris ratione conflictatam cùm cognouiſſem, dixiſ ſemque in vtero habere, intra quinque dies ſanaui, exhibito diamargaritone: pepetítque filium primogenitum, qui adhuc ſolertia mea ſuperſtes eſt.

Dignotio III. *cum curatione.*

BARTHOLOMEVM etiã Marianũ, cùm falſò exiſtimaretur phthoe laborare, atq; ob id pro deplorato relictum, in viginti diebus ſanaui, morbi intellecta ſede.

SED non ſolùm in dignoſcẽdo præſentia, verùm futura prædicendo curam adhibui. Cuius teſtimonio ſunt tot præclara præſagia: atque inter multa, imò innumerabilia, adeò vt vatem me verum prædicent, nec vnquam de errore quiſquam accuſare me auſus ſit.

Prædictio IIII. *ex pulſu.*

MEMINI inter reliqua, quòd cùm laboraret Ludouicus Madius puer, annum agens circiter vndecimũ, aduocatúſque eſſem

cum alio celebri medico, nec videretur pu
grauiter laborare, quòd & febris remissa fi
ret, & puer facilè morbum ferret: dixi mat
futurum, vt aliquãdo hic puer repentè ex hc
morbo in grauissimum affectum incideret,
quo vix euaderet. Cùm illa causam sciscitar
tur, respondi, me ex venarum pulsu id intell
gere. Nũciauit hoc illustris fœmina alteri m
dico: qui cum eadem hora, qua ego solebam
scilicet sub noctem, puerum non inuiseret, d
xit, quod & verum erat, hanc tantam mut
tionem se non percipere. Nam aliis horis n
tãta erat inæqualitas, quæ vel ab ipso, vel à m
si tunc solùm tetigissem, percipi potuisse
Cúmque ego hãc diuersitatem augeri in di
viderem, affirmaui semper hoc futurũ. Quo
& contigit: namque repentè post dies ferm
viginti, cùm grauissima spirandi difficultas in
uasisset, miserunt ad me, & venienti occurr
mater flens, ac dicens: Heu quàm verus vate
magno meo malo fuisti. Itaque obiit puer a
tera die. Ob id verò, tum etiam alia experim
ta, cùm toties abierim, nunquam me deseru
runt. Quæris forsan, quod genus pulsus tan
periculum significare potuerit? Erat innuer
& miurus, & inæqualis etiam, atque inordin
tus: semper autem humilis, nec ad cutem el
tus, sed profundus. Quæ omnia indicabãt ca
sam opprimentem & firmam.

Prædictio v. *ex pulsu.*

CVM verò reuersus essem in patriam, ægrotabat Io. Iacobus Resta, duóque ad- ... ant egregij medici. Aduocor: dixi, laborare ... erebri abscessu. Senior contradicebat: alter ... on negabat, sed posse adhuc sanari sperabat. ... equenti die, cùm adhuc conuenissemus, qui ... ridie negauerat laborare abscessu, credo, im- ... iemor eorum quæ dixerat, abscessu cerebri ... im quatriduo laborare fassus est: ob ídq; mit ... endum sanguinẽ, quod & alter medicus cen- ... ebat. Tum ego nihil obiiciẽs de pristinæ diei ... ontentione, respõdi, non laturam virtutem. ... Cùm verò ipsi concordes contradicerent, vt ... iderunt me dicentem statim casuras vires, e- ... iam dum sanguis mitteretur, mirabantur: ne- ... que enim causam vllam adiiciebã, cur id ego ... xpectarem. Quamobrem surrexerunt, dili- ... gentius pulsum exploraturi. Cúmque vnà ad ... egrum iremus, tentatis venis, iam prorsus ce- ... cidisse vires cognouerunt, & admirãtes abie- ... e. At ille paulò pòst mortuus est. Tum iunior ... quendam submisit, qui me interrogaret, qua ... ego arte id deprehendissem? Cùm respondis- ... sem, ex pulsu: At & nos, inquit ille, pulsum ... percipimus. Quasi idem sit pulsum sentire, & ... omnes illius differentias exactè assequi. Erat ... enim pulsus ille humilis, inæqualis, inordina- ... tus, nec tactui resistebat. Vnde non solùm op- ... presionem facultatis, sed etiã resolutionem

significabat. Declaratum enim est in medi... expositionibus, quatuor modis deprehendi... cultatis imbecillitatem: quæ cùm summa e... præsentem mortem nunciat.

Prædictio VI. ex solo aspectu.

NVPER verò, cùm ad quendam ingrede... rer, neque lotio, neque vlla alia re vi... nec ægro interrogato, pronunciaui ... solo ægri aspectu, illum magna spirandi diffi... cultate laborare, non posse dormire, & pedes tumidos habere. Ille admiratus prædictioni... inquit: Non solùm pedes, sed & crura tumi... habeo, iámque sex diebus noctibúsque vi... lo, & spirandi difficultate maxima laboro. ... ego suis, moriturum breui, dixi. Mortuus e... sexta die, postquàm illum inuiseram. Quomo... do autem id assecutus sim, quatuor verbis e... plicabo. Cùm accessissem, sedebat in lecto ... grè spirans, omoplatásque trahens: quod m... ximæ difficultatis spirandi argumentum e... & faciem tumidam habebat. Vnde clarum ... rat, qui sic afficiuntur, somnum capere nō p... se: debilitatis inde viribus, aqua intercute à p... dibus veluti remotioribus à corde corri... quod & tumor faciei apertius ostēdebat. D... nique, ne singula prosequar, in prædicen... adeò felix fui, vt neminē mihi vel æmuli i... præferant, cùm quidam vel plus mihi tribu...

quà...

uã res ipſa expoſcat. Alij facilè ceſſerint, modò laudis in arte aliquid remittere velim. Nõ nim exiſtimant prædicendi partem medicæ rtis propriam eſſe, ac medico vt reliquas con enire. Verùm non tam eſt prædictio hæc no tra ad oſtentationem (vt plerunque eſſe ſo- et) ſed potius ad ægrorum ſalutem.

Prædictio VII. *in exhibitione medicamenti purgantis.*

NON pigebit autem ſubiicere, quod Auguſtino Fornario Genuenſi nobili viro ontigit. Is namque Indica lue aliquando cùm aboraſſet, correptus eſt febre lenta, qualis ſo- et affectos illo morbo comitari: atque ita ſen im in hydropis genus illud incidit, quod vo- ant Tympanitem. Aderat & alius medicus: úmque maxima diligentia ab vtroque cura- etur, nihil tamen proficiebat. Mulieres aſsi- ſtentes & amici collaudauerunt quendam alium medicum, turgidum & glorioſum: &, vt fit, cùm res ad vota nõ ſuccedũt, facilè obti- nuerunt vt ſuperuocaretur. Is vt conſpexit hominem diuitem & liberalẽ, ſimúlque quod inuideret mihi, tametſi iuueni, exiſtimauit è re ſua eſſe, vt me abacto, præda ſolus potire- tur. Itaque ſtatuit, vt coram omnibus Genu- enſibus nobilibus, contra morem & decreta Collegij, verba faceremus. Inuitauit autem (vt credo) illos. Nam alioquin non tam com-

muni cōſenſu præſentes adeſſe potuiſſent, ad audiendum quod inſtituerat. Adueniunt itaque, & prior ille, cùm dixiſſem, demonſtrâſſémque morbi genus, rogat autoritati ſuæ conſulens, licet iunior eſſet, vt vltimo loco ei dicere liceret. Aſſenſus eſt ſenior. Quid plura? vt tum ſolebant, ambo in vnum conſenſerunt: ſcilicet in ægri perniciem, vt me explo-derent: ita ſunt mores hominum. Tunc iunior lætus, pronunciat ſalutem futuram ex ſequenti: multáque alia addit, amentium more. Itur deinde ad ægrum. Ibi multa gloriatus, pollicitúſque, dicit communi conſenſu ſtatutum, vt medicamentum ſumeret, rogátque me, an verum ſit. Ego, qui mentiri non didici, reſpondi, placuiſſe hoc maiori parti. Intellexerunt aſtantes, intellexit & æger. Rogo igitur æger me, an medicamentum ſumere debeat? fidebat enim plurimùm mihi. Reſpondi, vocatos eſſe tres medicos, hanc ſententiam eſſe maioris partis, medicamētum eſſe natura innoxium (erat enim caſsia nigra, hieræ ſpecies, & rhabarbarum) illorum eſſe maiorem autoritatem. Non audebam vlterius progredi: erat enim is collegij procurator. Hæc namque officia plerique quærunt, vt vi retineant, & metu, quod bonis operibus aut eruditione comparare non poſſunt: ſimul & vt apud imperitos autoritatem aſſequātur. Tum ille acrius inſtat, vrget, ſanitatem pollicetur

ndem medici, amicíque recedunt. Tũ astan
s mulieres rogant, vt si existimem obfutu-
m medicamentum, ne exhibeam. At ego,
i non solùm rerum naturæ satis peritus erã,
d etiam diuini iuris, in hæc verba respondi:
i è re fuisset vt non propinaremus, non
set aduocatus hic tertius medicus. Nam iam
iu nos ab hoc auxilio volentes abstinuimus:
rùm postquàm vos aduocari illum iussistis
leges autem collegij iubẽt, vt qui vltimò ad-
ocatur, sententiã ferat) non decuit me, plus-
uam par esset, contrà obniti: omnes enim
iunt, me quantùm licuit, obstitisse: multò
inus verò iam constituta re, mihi solùm li-
et à constitutis discedere. Hoc enim impro-
i & fallacis hominis esset, illud pertinacis:
ec hoc etiam, si vellet, facile esset facere sine
agno meo periculo & iactura famæ: si vos
a voluistis, rectéque consuluistis, non est cur
go obsistam: si errastis, haud par est me pro
ieno errore pœnas luere. Acquieuerunt in-
itę: vt quę intelligerent, nõ placere determi-
ationem. Datur itaque medicamentum ves-
eri (hæc enim manè acta erant) diluculo ius
uoddam. Tantum verò abfuit vt conferret,
t noctem inquietam duxerit, manè obstre-
eret regmone. Aduenit medicus senior, au-
it strepitum, videt plorantes mulieres: inter-
ogat, an is esset æger? respondent, eum esse:
diiciunt verba, more mulierum. Ille perti-
R ij

nacia adeò amens erat, vt non crederet eu
esse ægrum:sed dubitabat,credo,ne ego illi
dos facerem. Caput introducit: erat en
apertum ostium de more, vt morientibus fi
solet.Videt ægrũ esse: statim abiit dicens,m
tuus est,mortuus est.venit & alter medicus
det ægrum, solatur. Veni ego hora pran
Tum æger ad me: Ecce vides hominem in
confidentem:age,si potes,vt me reuoces à
riculo præsente: non ego illum, sed ciues
ad me adduxerũt. Itaque hortatus homine
vt bono animo esset,aliquid dedi.Iuxta ve
ram redij: nec discessi prius, quàm illum p
fectè ab omni medicamenti noxa liberasse
Tum Genuenses omnes vsi sunt opera m
deinceps,prȩter duos,qui addicti erant no
ni illius. Superuixit autem æger mensibus
ptem & cùm videretur liber,surgerétque,
pentè diaria obiit. Vix enim superuiuere p
terat, vel cum optimo regimine: quanto
nus, surculis lapathi crudis assiduè vtens?
que hæc in patria contigerunt. Quamobr
ne mireris, si talibus atque his similibꝰ crab
nes(vt dicitur)irritauerim: vnde tot consp
tiones & oppugnationes, maledictiones o
sunt. Adagium enim verum est: Qui in te
bris ambulat,odit lucem. Nec verò ob sol
ignorantiam plerique peccant, sed quia s
ctissimam artem non legitimè tractent: v
diuino destituti lumine,maxima peccata p

erant. Iam verò hic fuit vitæ meæ cursus ad
hunc vsque diem, pro quo more maiorum hãc
accepi compensationem. Sed quantùm mun-
dus me odit, tantùm mihi Deus fauit: & inter
cætera, quòd mortis amicorum conscius non
sum. Atque id Antonij Mariæ Maioragij, qui
mutato prænomine Marium Antonium vo
luit appellari, fato perspicuè declaratum est. Is
enim bis ad minus, siue ter, à me vitæ periculo
esset liberatus, supremo tamen morbo sine
causa alium rogauit. Et licet me etiam aduo-
casset, omnia tamen alterius medici arbitrio a-
gebantur: tum quòd ille medicus (vt mos est)
id affectabat: tum quòd æger ipse verbis plus
quàm rebus fidens, optare id videbatur: tum
etiam, quòd ego non nescirem quorsum tan-
ti apparatus tenderent. Itaque qui toties cum
mea laude seruatus erat, sine mea culpa periit.
Retulit tamen alter medicus suæ infelicis ope
ræ locupletius munus, scilicet annulum decẽ
coronatorum precij: cùm ego pro salute bel-
laria quædam tantùm accepissem. Agnati ta-
men sui fidentius in posterum mea opera vsi
sunt, aliósque spreuerunt. Aut enim (dicebãt)
ille curando errauit, aut solus tum cognouisti
qualem exitũ esset habiturus. Ille enim alius,
etiam prope mortem cùm esset, salutem pol-
licebatur. Verùm nõ in hoc amico solùm, sed
in omnibus, vno duntaxat Prospero Marino-
no excepto, eadem felicitas me comitata est.

At dices: Si hæc ita ſe habent, totam vrb
occupare debuiſti. Nequaquam, ô amice.
& regni humani vires, quibus, quod ſuum
id eſt, autoritatem inter homines, licet
adeò celebrem tueatur ægrorum multitu
quæ plebem mouet, ſolicitudo circa langu
tes etiam præpoſtera & inutilis, grata prin
pibus atque proceribus, colluſio cum aliis
dicis & chirurgis, tonſoribus, pharmacopo
obſtetricibus, famulis, mulierculis, caupo
bus, tam ſceleſta quàm vtilis: multitudo au
liorum peritis quidem ridenda, imperitis
miranda. Diximus autem de his in Apolo
aduerſus Theſſalicum medicum: nũc & p
poſitis & vtilioribus inſiſtamus. Verùm q
uis non omnia ſimus cõplexi, meliora tam
fermè omnia, & nobiliora obtinueramus,
la cura, modico labore: & quod omnibus m
lius fuit, multùm immutata eſt imitatione n
ſtra & autoritate & exemplo ars medendi
ciuitate noſtra, quamuis aliqui durius obſti
rint. Etenim & carnis & ouorum vſui (nã
vino vetus eſt cõſuetudo) ad ſeptimum die
primùm, nunc etiam ad quartumdecimum (
tra obtinere non potui, quòd prædictione
non calleant) interdictum eſt in acutis. Sep
rarunt alexipharmaca & gemmas à cibo: pu
gantiũ medicamentorũ exhibitionẽ ab init
morbi reliquerũt: ſectiones venæ & plures
vno morbo & liberaliores adminiſtrant: t

lciũ vſum,quo antea ægris nõ rectè cõſule-
t,minuerũt. Frictionibus vtũtur, coctiones
pectant: cùm purgare voluerint, ventricu-
n confirmant in quibuſlibet morbis. Vſum
oque multorum ſimplicium introduxi, ſed
medicamentorum. Validioribus tamen vtì
n audent, cùm ego ſemper ſine errore illis
us ſim. Memini,cùm aliquando me abſente
oraret morbo gulæ (anginam fuiſſe prauã
iſtimo) Regens Pyrouanus, qui è conſilio
æſaris erat, medicos celeberrimos totius ci-
tatis aduocaſſe, eos inſpexiſſe auxilia, qui-
ıs ego quendam patricium curaueram: ne-
ıe tamen auſos vti illis, quanquam collau-
iſſent ea. Subiecítque vnus ex his: Optima
iidem exiſtimamus hæc præſidia, ſed opor-
ret,qui eis tum vſus eſt,nunc adeſſe præſen-
m. Itaque qui velit feliciter in artis operi-
ıs verſari, non ſolùm ſufficit vt ſcripta anti-
ıorum perlegat, tum noſtra atque aliorum,
d diligentiam ſummam adhibeat & in cu-
ndo, & in prædicendo, ne vlla ex parte ab-
ret. Cúmque id facere non poſsit niſi par-
o numero ſuſcepto ægrorum curandorum,
t nec ventriculus multos cibos bene vnquã
oncoquere poteſt:præſtat,paucis manus ad-
ıouere, & eos ſanare,quàm plures perperam
ıedendo, magnam eorum partem perdere.
úmque id agendo lucrum forſan non ſup-
editabit pro victu, pauperúmque curam nõ

magis quàm principum negligere iustumq;
turpe non est, nec flagitiosum, ab his quos cu-
randos suscepisti, multò plus exigere pecunia-
rum, cùm eos sanaueris, quàm alij medici ex-
ciant. Atque ea de causa multos ego cura-
recusaui, qui diligẽtiam quidem me digna
& iustè à me exigebant: solutionem aute
medico gregario, ídque iniustè, mihi prop-
nebant. Atque hæc ad hanc vsque diem,
quartus est ab Idibus Aprilis, anni 1561, n
contigerunt. Qui autem in posterum suc-
dent, si digna huiusmodi erant commẽta
aliàs referam: in vniuersum hoc suadens
narum literarum studiosis, atque addictis
tis operibus, vt meminerint, nihil esse mel
quàm diuini beneficij accepti memorem
& nos nostráque à numine gubernari:
conatus hos nostros multùm prodesse,
vlcisci diuinitatem non aliter crimina no
quàm errore mentis in nobis relicto: hu
na verò speciem solam boni atque mali
nere, atque eam momentaneam, solidi ni
vt eius gratia aberrare debeamus.

FINIS.

H. CARDANI MEDIOLANENSIS MEDICI, DE METHODO MEDENDI,

Sectio quarta,

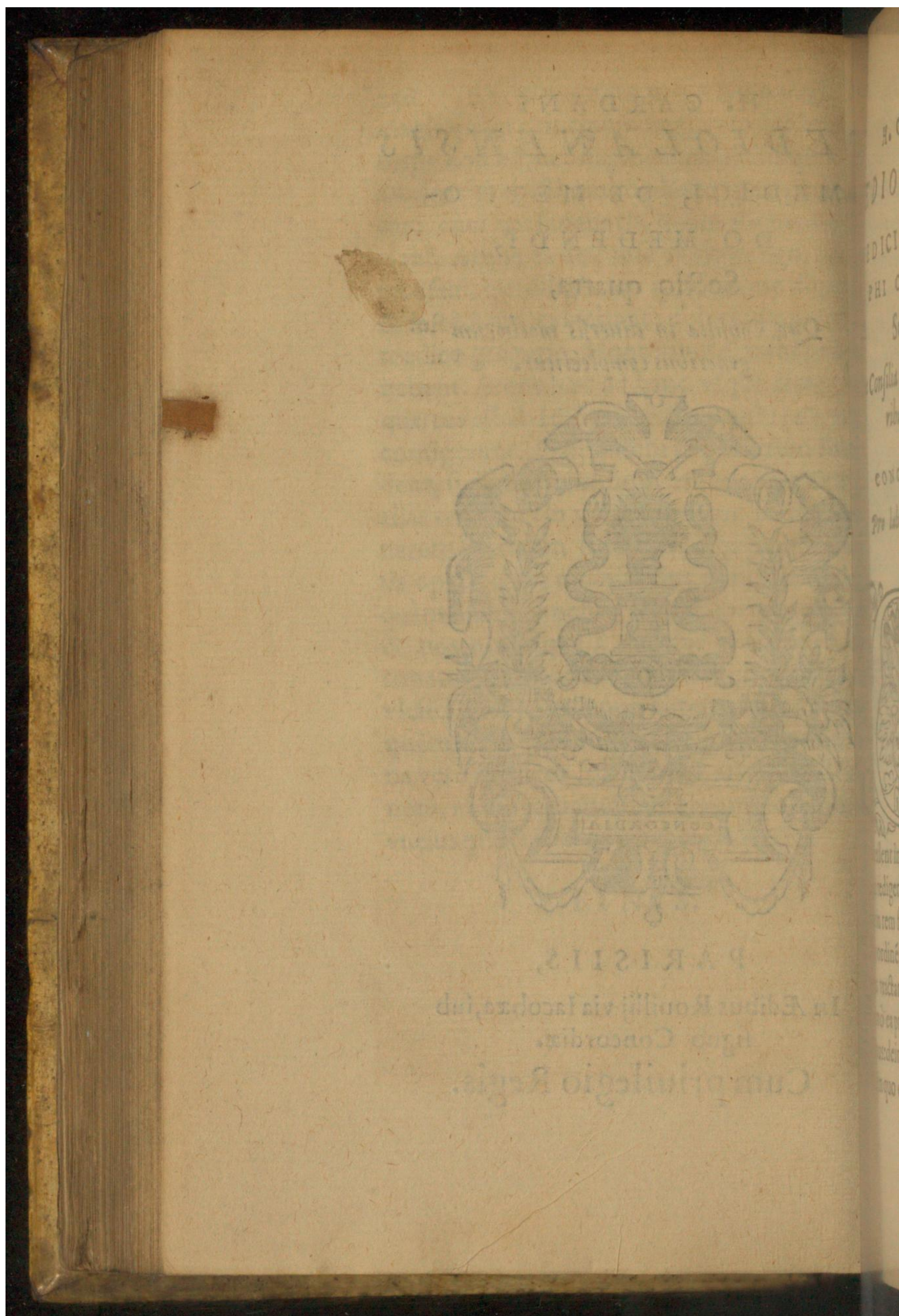
Quæ Consilia in diuersis morborum generibus complectitur.

PARISIIS,

In Ædibus Rouillij via Iacobæa, sub signo Concordiæ.

Cum priuilegio Regis.

H. CARDANI MEDIOLANENSIS MEDICI AC PHILOSOPHI CELEBERRIMI,

Sectio quarta,

Quæ Consilia in diuersis morborum generibus complectitur.

CONCILIVM PRIMVM.

Pro laborante difficultate spirandi.

CVM in quatuor consiliis agitatis per clarissimos collegas nostros multa ac varia disertissimè adducta essent, visum est mihi, ne quicquam memoriæ vitio dilabatur, vt quæ recitata essent in vnum colligerem, atque in ordinem redigerem, simul etiam addens quæcunque in rem facere viderentur. Multiplicem autem ordinē seruare necesse est, primùm quidem tractandorum generalem: secundum vt primò ea proponamus, quibus omnes conuenimus: deinde si quid est, quod tamē exiguum est, in quo dissentiamus, subiiciatur. Post hæc

& in cura tertius ordo ſeruandus eſt inter
quæ conueniunt ciborum, potuum, medic
mentorum ac talium: atque in eo intermiſſ
tur quartus ordo, qui duo habet capita. vnū
ſcilicet à quo primum incipere debet: alte
cui magis inſiſtere oporteat. Hinc quintus o
do exoritur, ſcilicet vt doceamus quæ cuic
tempori conueniant: vtpote initio curatio
proceſſui atque declinationi. Supereſt & ſ
tus, in quo doceamus quæ pluribus mor
conueniunt, nam pluribus morbis eum lab
rare certum eſt, non vnico tantùm omni
conſenſu: & quæ vni tãtùm adhibita proſi
& quæ validiora, quæque imbecilliora. V
mus ordo erit in auxiliis neceſſariis adhib
dis, vt ſciamus, ſi hæc non profuerint, ad qu
nam alia ſit tranſeundum: atque deinceps
his in alia: vt demum ſciremus, ſi priora n
proficerẽt, quæ vltimo loco eſſent adhibẽ

CONSTAT autem, abſque his ordinib
vix poſſe tantam rerum cõgeriem vtiliter t
di. Atque hos ordines difficillimum fuiſſet
ipſa conſultatione proponere, imò etiam v
num: quandoquidem adhuc difficilius fuiſ
propoſitos memoriæ commendare.

PRIMVM igitur ſuppono diſpoſition
quæ in illo ſunt manifeſtæ: nam vt Philoſ
phus ait, Omnis noſtra doctrina à notiorib
nobis originem ducere debet. Sunt autem
tiora hæc, difficultas ſpirandi, de qua ipſe m

mè conqueritur, & cuius caufa nos omnes
luocauit: deinde flatus erumpens è ventricu
), atque vitiata concoctio prima, quam ipfe
ipofitionem manifeftè percipit, tametfi ab
la non adeò fe impediri exiftimet. Eft tertia
lifpofitio, inflatio ventris nō leuis, fimilífque
ydropi, quæ incipit ab enfiformi furcula, &
ontinuè augetur vfque ad vmbilicum, per-
nanétque etiam infra illum per duos digitos;
leinde declinat præceps, non more afcitico-
um verfus pectinem. Ab hac difpofitione
quamuis lædatur non parum, ipfe tamen fe
ion lædi putat. Quarta difpofitio, eft turbu-
entia vrinæ cum paucitate etiam, neque vri-
na claratur, tametfi fubfidant multa modò ru-
bra, modò alba, modò ruffa. atque hæc funt in
quibus omnes cōueniunt, quæque fenfus ipfe
oftendit. Adeft & quintum, quod præter na-
turam eft, duricies fcilicet fplenis, quam ne-
que ipfe curat, neque medici grauioribus in-
tenti magnifaciunt: tametfi & ipfa difficilis fit
curationis. Conuenimus etiam intemperie
membrorum principalium, cordis, cerebri &
iecoris, quòd calida fit.

De pafsiuis autem qualitatibus aliquod dif-
crimen fuit. Erat vnus qui exiftimauit, effe fic-
cæ temperiei, fed vfu factam effe humidam
ob ocium, quod non videtur verum: quia ex
permutatione ætatis, vt habetur fexto de
Tuenda fanitate, humida temperies poteft

fieri ſicca,nõ autẽ ſicca fieri humida in prin
palibus : ſecus eſt de habitu totius tertio
Cauſis pulſuum,cap.ſecundo. Sed poſtquà
conuenimus,quòd nunc etiam ex illius ſen
tia eſt humida,ideo velle verba producere
hoc, eſſet potius inſectatio, quàm res vtil
Concluditur ergo, quòd temperatura cor
& iecoris omnium conſenſu eſt calida & h
mida,loquendo de naturali.

De cerebro autem,cùm conſentiant qu
ſit calida in paſsiuis,eſt aliqua difficultas . S
poſtquàm etiam conuenimus, quòd præſe
ſit ſicca, curioſi eſſet verba plura de hoc fac
re,maximè quòd nullus noſtrûm ponit ce
brum eſſe in cauſa alicuius horũ morboru
aut ſymptomatum, vel deſtillationis. Solù
apparet paucitas ſomni tanta, vt ſit mirũ.pl
runque enim ſubſiſtit intra tertiam hora
nunquam quartam complet.

Conuenit etiam inter omnes, quò
color faciei ſit bonus, & præterea habitus t
tius ſatis carnoſus : & quòd crura iam diu t
ment cum pedibus, vſque ad genu fermè, t
more molli, ſub forma anaſarcæ vel œdem
tis. Conuenimus etiam præterea, quòd ip
paſſus ſit magnos mœrores ac diuturnos :
diu vixerit in ocio, & quòd plurimo vteret
cibo & potu, cùm tamen antea aſſuetus eſ
exercitationi. Rurſus quoque, quòd natiua
habeat quandam difficultatem ſpirãdi, quó

que esset aqualiculus more matris suæ & quòd iam tredecim vel quatuordecim annis elapsis magnam effuderit sanguinis quantitatem ex ore: quódque verisimile est eum sanguinem profluxisse potius è capite, quàm è pectore, postquàm tam perfectè sanatus est, remansitque omnino sine tussi. Constat etiam, quòd hæc difficultas spirandi incœpit circiter viginti abhinc mensibus augeri vehementer, & quòd licet melius se habeat excusso flatu per eructationes, & dum ieiunus est, tamen nunquam adeò liber est, vt posit facilè supinus decumbere: vel quòd redeat ad priorem statum, in quo erat iam duobus annis elapsis. Omnes etiam fatentur, pulmonem, ventriculum, & splenem, & iecur magis esse imbecillia. Hæc sunt, in quibus conuenimus omnes.

VT verò singula diligentius exquiramus, sciendum est, quòd omnes respirationis difficultates ad tres differentias reducuntur, aut instrumenti, & sic fit magna & parua: aut motus, & sic velox & tarda: aut quietis, & sic densa & rara. Manifestum est autem, quòd velox & tarda duplicirer dicuntur, & de inspiratione & de expiratione: sicut & rara & densa de duplici quiete, scilicet ea quæ sequitur inspirationem & expirationem.

MAGNITVDO quoque & paruitas etiã dupliciter dici possunt, & dupliciter esse: velut si nimis extendatur, aut nimis maneat ex-

tensum membrum respirationis, atque ita
contractione. Fient ergo simplices & dup
ces & multiplices, maximéque composi
octo modis: velut si quis dicat magnam ins
rationem, bifariámque & velocem & rara
expirationem autem magnam, & bifaria
densam & tardam, exempli gratia.

Hoc igitur genus respirationis haud m
gnum est, neque densum, atque magis in i
spiratione quàm expiratione laborat, velut
leganter animaduersum est ab vno ex coll
gis nostris, cùm tamen diu non posṡit sub
stere supinus, videtur quòd sit densior quà
oporteat. Impedimentum ergo est magis
quiete quàm in motu: quanquam & in mo
adsit, & in motu magis quàm in instrument
Vnde constat, hoc impedimentũ continge
ex parua attractione aëris, propter angustia
meatus, quæ multipliciter potest continge
aut per impedimentum, quod sit in ipso p
mo instrumento, quod est pulmo: aut per c
sensum, qui quidem non potest esse nisi
functione ipsius septi transuersi. & hoc dup
ci modo: aut propter facultatem, in ipso v
tiatam, quod non credo, quia nulla est cau
præcedens, quæ istud decernat.

Omnes autem concordant, quòd ex gr
uitate iecoris & lienis & flatu. Sed ista n
sufficiunt, cum vitium nõ sit neque in instr
mento principali, neque in primo per essẽ
tia

um: ergo non esset continuus hic morbus.

Cvm verò concludatur, quòd sit continuus etiam, quoad magnitudinem excessus, sequitur quòd sit per essentiam etiam in altero illorum. Sed non est in principali, ergo in primo instrumẽto, id est, pulmone: & hinc vel est mala qualitas, vel compositio. nam de solutione continui non creditur.

Et sic ompositio, est in figura, & ea quæ impedit transitum aëris: quare in arteria venali, quia in aspera arteria faceret tussim: & in vena arteriali, cùm sit plena sanguine, non posset esse per essentiam. Neque potest esse materia, quia tam longo tempore vel indurescisset, vel fuisset expulsa: neque potest esse grando, quia grando non generatur, nisi in aspera arteria: nõ in vena arteriali, cùm sit plena sanguine tenui & spiritu. Relinquitur igitur tãdem, vt vel sint tubercula iuxta arteriam venalem, vel crassicies in substantia pulmonis, propter quam comprimatur arteria venalis, vel siccitas in pulmone.

Ex his tribus verisimilius est, quòd sit crassicies & duricies, quoniam non videntur præcessisse causæ tuberculorum: neque tantæ siccitatis: quia senes etiam decrepiti, quamuis habeant siccissimum pulmonem, tamen non laborant difficultate spirandi. Est etiam alia ratio, quia videmus duriciem in splene, & suspitio est etiam de iecore: & certum est, quòd

iecur generat sanguinem inæqualem, scilicet
atrum & serosum, sicut apparet in vrina: &
ideo concludo, quòd causa huius difficultatis
spirandi est duricies in pulmone, cuius indi-
cio est etiam, quòd ipse non potest decumbe-
re supinus: quia partes pulmonis cum sint gra-
ues, non possunt facilè leuari in illo situ. &
ideo licet hoc signū sit generale in omnibus
difficultatibus spirandi, tamen in hac maximè
viget.

QVOAD secundam dispositioné, quæ est
flatus, omnes concordant adesse flatum: & il-
lum esse causam difficultatis spirandi. Sed qui-
dam volunt esse in ventriculo, & in intestinis
tantùm: plures concedunt, quòd si inter peri-
toneum & omentum, & etiam in ventriculo
& intestinis: & hæc fuit communis opinio.
Ego verò censebam, etiam esse spiritum inter
capsulam cordis, & septum transuersum &
pleuram, & quòd ille esset causa difficultatis
spirandi in ipso pulmone, cōprimendo illum.

QVÒD autem sit iste spiritus inter omen-
tum & peritoneū, potest declarari ex his quæ
dicemus in tertio symptomate. Sed quòd ó
sit causa difficultatis spirādi, neque hic neque
ille qui est in ventriculo, apparet luce clarius:
nam multi laborantes dolore ventriculi ex fla-
tu, & etiam alij ex tympanite perfecta, non ta-
men laborant difficultate spirandi, de qua su-
randum sit: ergo multo minus hic qui neque

laborat tympanite exacta, neque tanto flatu, vt ventriculus doleat. Et quia dicunt, quòd ab eructatione iuuatur: ideo accipiunt concausam pro causa.

NAM flatus ille est causa augmenti difficultatis spirãdi, non autem causa difficultatis spirandi. Et est, ac siquis diceret, quòd phlegmon in digito est causa pulsationis, cùm sit arteria, & plegmõ sit solùm causa sensus pulsationis.

QVOAD tertiũ, dico quòd est tympaniticus, non tamen confirmatus. & hoc declaro, quia est tumor ventris: ergo vel ab aqua, vel à flatu, vel à pinguedine. sed cùm crescat ac decrescat celeriter, necessariò est à flatu. Quòd autem iste flatus sit inter omentum & peritoneum, apparet, quia si esset conclusus in intestinis aut ventriculo, faceret dolorem: etsi nõ esset cõclusus, faceret murmur. Sed neutrum facit, igitur continetur inter omentum & peritoneum.

QVIDAM opposuerunt dictum Auicennæ, quum dixit: Et quum vẽter percutitur manu, auditur ex eo sonitus vtris inflati, non autem aqua pleni. Dico quòd distinguit inter genera hydropis, non autem ponit tanquam signum proprium: imò dicit in eodem capite, loquens de ea: Sed quandoque est tensio. ergo non vult quòd adsit semper. Et Ætius libro decimo, capite vicesimo: In principio inflatio sola esse videtur, postea tamen flatus in-

ſpiſſatur.ideo cùm non fuerit tenſio, nec eri
ſonus, vt iſti credunt.

ADDVCVNTVR tria alia in oppoſitum
ſcilicet bonitas coloris, carentia ſitis, & diutu
nitas morbi, cùm etiam ſenſu percipiatur cu
te correpta craſsicies illius, & pinguedo. Re
ſponſum fuit per vnum ex collegis optim
quod mirum videtur, quòd inter curas & ſu
mos mœrores ex macilento, vt fatentur, f
ctus ſit adeò obœſus. Et quòd tumor cruru
cùm ſit morboſus manifeſtè, non declarat b
num habitum in ventre. Ad reliqua diximu
omnes, quòd ſunt ſigna intercutis cõfirmat

QVANTVM ad quartum, & eſt vrinæ tu
bulentia ſuprà dicta, de qua omnes vno o
cenſent, quòd ſit ex imbecillitate iecoris, & i
lam ſignificet. Ego fateor, quòd adſit imbeci
litas iecoris omnino, & reliqua, ſcilicet vitiu
in compoſitione, obſtructio & duricies: no
tamen concedam vnquam, quòd iſta turbu
lẽtia proueniat ex imbecillitate. Tum prim
quòd imbecillitas iecoris facit vrinas aqu
ſas, & non turbulentas: tum etiam, qui vid
mus multos cum ſumma imbecillitate iec
ris, & cum hydrope confirmata, qui tame
non habent vrinam turbulentam.

ALII dixerunt, quòd ſit turbulenta pr
pter excrementa vndequaque, & ex toto co
pore aduenientia: ſed & hoc ſuſpectum eſ
quoniam illa excrementa ſepararentur & r

ſiderent in fundo tota, quod falſum eſt. Quidam dixerunt, quòd eſt vlcus & ſanies, è iecore profluens, ſed & hoc dubium eſt, cùm non appareant ſigna reliqua vlcerum, & maximè dolor.

Dico autem compendioſè, quòd turbulentia vrinæ fit propter materiam, quæ eſt pinguedo, ſicut aliàs declaraui: & quia illa pinguedo non poteſt ſeparari vel propter imbecillitatem caloris, vt in hyeme: quæ tamen non adeſt, vt dixi, vel propter vehementem permixtionem, ſicut videmus in decoctis, quæ fiunt turbulenta. ſed ſi parum ſint cocta, citò clareſcunt: ſin autem diu, tardè: etſi adhuc diutius, nunquam. Dico ergo, quòd hæc vrina turbulenta ſignificat multum liquamen, diu concoctum cum ipſa vrina propter impedimentum obſtructionum, & imbecillitatem caloris naturalis cum magnitudine præternaturalis caloris: & propter hoc ſequitur, quòd ſplen ſit durum, quia ſi vrina nõ poteſt ſeparari, quæ eſt res aquea, multo minus fiet ſeparatio in ſanguine. Ex quo ſequitur, quòd ipſe ſit paratus ad ſcirrhos, & in pulmone, & in iecore, & in omnibus membris, & cauſa difficultatis ſpirandi inde proueniant & notæ ſint. Hinc etiã coniectari licet, vndénam proueniat tumor ille in cruribus, qui quidem eſt ex genere anaſarcæ. dicebat enim Hippocrates in primo Prognoſticorum: Quibuſcunque ab epate

aquæ inter cutem oriuntur, his tusses tussien-
díque promptitudo accedit, & nihil memor-
bile expuunt, & pedes tument, & venter non
egerit, nisi dura & coactus: & circa aluum fi-
tumores, aliqui in dextra, aliqui in sinistra pa-
te tum consistentes tum considentes. Manif-
stum est igitur, pedum tumorem tum etia-
crurum, esse ex genere anasarcæ, & non ve-
ædematis. Sed quia curatio illius pendet ex c-
ratione tympanitidis, ideo non longius pro-
feram sermonem.

VTRVM verò dicatur asciticus? dico quò
sub vno sensu non dicitur verè asciticus, id e-
quòd plurima aqua collecta sit in větre. duo-
bus autem aliis modis asciticus dici potest, sc-
licet quòd aquæ pars est in ventre: alio mod-
etiam dicitur asciticus in sensu aquæ interc-
tis, quia aqua continetur inter cutim & per-
toneum. principalior tamen morbus est tym-
panites.

HIS diligenter consideratis, deuenio a-
Prognosticum: & dico quòd hic morbus n-
potest breui sanari, quoniam est composit-
ex pluribus. Secundò, quia sunt morbi lon-
in ætate senili. Tertiò, quia est quasi conat-
illi. Addo quartam, quòd ipse patiens non co-
natur morbum propellere exercitationib-
aliísque rationibus, quibus tales morbi dim-
nuuntur.

NAM quod ad primum attinet, multi atqu-

varij difficilius propellũtur quàm ſimplices: atque etiam eo magis, quòd cõtrarij ſint temperaturæ, iuxta illud Hippocratis: In morbis minus periclitantur ægrotantes, quorum naturæ aut conſuetudini, & cætera. Quod ad ſecundum ſpectat, dicebat Hippocrates: Morbi longi in ſenibus plerunque illos comitantur ad mortem. Quod ad tertium attinet, manifeſtum eſt quod rarò hi qui ſunt læſi, magno affectu in membro principali, vel neceſſariò poteſt diu viuere, & à difficillimis morbis euadere. Maius autem periculũ imminet ex ſuppreſsione vrinæ: nam ſtatim vt ad illam perueniret, venter intumeſceret, ſpiritúſque deficeret, atque ita breui periret.

Est autem paratus ad hanc ſuppreſsionẽ multis de cauſis: prima, quoniam vrina eſt craſſa & turbulenta, quæ facilè intercipi poteſt. Secunda, quia adſunt obſtructiones magnæ, & duricies in viſceribus, quęque calorem naturalem obtundendo tum comprimendo mole ſua vrinam facilè ſupprimere poſſunt. Tertia eſt flatus, qui ſimiliter & comprimendo & refrigerando impedimentum vrinæ afferre poteſt. Omne enim elementum, vt aliàs diximus, frigidum eſt, quamuis id Ariſtoteles & Galenus negent. Quod ſi demonſtrationibus à nobis allatis quiſquam pertinacius repugnet, diſcat ſaltem experimento ita eſſe: atque hoc periculum ex ordine morbi atque naturæ,

etiam si omnia ritè peragantur, contingere

SECVNDVM periculum est, defluxio ma-
teriæ à capite, ex qua posset facilè suffoca-
Sed ad hoc vt minus procliuis, eo magis t
men in illud facilis lapsus, & nulla redempti
Propterea caueat pro hoc Veneris vsum in
modicum, coniunctum cum nimio potu, a
iter in Sole ardenti, ex quo possent colliqua
contenta in cerebro violenter, atque ita su
focari. Tertium periculum est, ne incidat i
febrem aliquam malignam ex magnis cur
ad quas procliuis est, ex metu vitæ filiarum
Ab omnibus tamen his spero tutus erit dil
genti obseruatione.

DICO secundò, quòd cura ista perficiet
satis bene, propter quatuor gradus, qui su
in ea, cum quibus tanquam per scalam asce
dendo perueniet ad speratam sanitatem. E
quo manifestum est, quòd oportet ipsum d
ligenter, quæcunque pertinent ad sex res no
naturales, obseruare: quia illæ sunt magis n
cessariæ. Tertiò dico, quòd hæc cura nece
sariò erit prolixa, & hoc propter quatuor ca
sas. prima est, morborum magnitudo & pr
lixitas: secunda est, multitudo eorum: terti
est nobilitas subiecti, quæ facit vt debeam
abstinere ab omnibus medicamentis valid
atque potentibus, iuxta illud quod dicebat G
lenus in libro de prędictione ad Posthumum
In principibus non debemus vti medicame

tis potentibus, neque vllo modo suspectis. Quarta causa est, ascensus per gradus. de quo dicam suo loco. Posset & addi quinta, scilicet quòd ipse non obseruabit cuncta, quæ ei præcipientur, ita ad vnguem, vt deberet. Ex quibus concludo, quòd ista cura non perficietur hoc anno, sed in duobus annis tantùm, aut etiam tribus.

NAM & si curaret magna ex parte: ita quòd in æstate videretur sibi sanus, & eò magis etiam in autumno, & maximè in fine: tamen hyeme reuertet morbus, licet nõ adeò sæuus, sicut fuerat antea. nihilominus maxima cura erit circa præseruationem, ne labatur in deterius, non vt possit perfici sanatio.

SECVNDA pars prædictionis est, quòd diuersis temporibus valde diuersam subibit conditionem, primum ex ratione partium anni: nam vere mediocriter se habebit, deinde melius iuxta finem veris & per totam æstatem & dimidium autumni pòst deterius & maximè vi profunda hyeme & φυτάλια. Item in temporibus pluuiosis ac ventosis, maximè borealibus: deinde austrinis deterius quàm sereno cœlo: aut Euris vel Zephyris spirãtibus.

ET deterius etiam nocte quàm die, & in die: vesperi, quàm mane: & post cibũ, quàm ante cibum peius semper. Et hoc generaliter, quia aliquando regulæ hæ fallunt. Et hæc nõ solùm conferunt ad prædictionem, sed etiam

ad curationẽ, quia periculoſioribus tempori-
bus oportebit cautius agere, & diligẽtius præ-
cauere: ſicut etiã in acceſsionibus, ac reliquis.

Ad prognoſticũ etiam pertinet ſcire, quo-
niam quantum flatus diſcutietur, tantum eti-
decedet ex difficultate ſpirandi: & quòd tu-
mor ille ventris modò deſcendet in ſcrotum
modò etiam vſque ad pedes & crura, & quòd
propulſata materia tumorem ingentem in il-
lis excitare poſsit. Quod ſi contingeret, peri-
culoſum eſſet: ſecus de tumore ſcroti. Eſt igi-
tur periculum de incremento ipſius anaſarcæ.
Illud etiam eſt cõſideratione dignũ, quòd ge-
nera hæc hydropum inuicem cõmutantur &
augentur: & vna aliam fouet, & ſimiliter
propter dictum Auicennæ, Et quandoque ma-
teria, quę eſt in pulmone, tranſmutatur ad ie-
cur, & facit hydropem. Hæc igitur omnia di-
ligenter ſunt animaduertenda: & quòd cùm
corpus impurum ſit, erit etiam paratum he-
ryſipetalibus & perphagedenis & vlceribus
malis, & ſcabiei. Nam ſcabies & pſora fiunt
ex humore ſeroſo corrupto. Et ſi contingerẽt
vlcera in cruribus, facilè euaderent in praui-
tatem magnam, & difficillimè ſanarentur.

His expeditis deuenio ad curam, quæ iux-
ta ſcopos triplex eſſe debet: præſeruatiua, ſa-
natiua, & ſymptomatis curatiua. Hic enim
morbus expoſtulat hanc tertiam partem, ſicut
etiam docuit Auicenna decima tertij, & vnũ

quodque horum perficitur tribus auxiliis, victus ratione, medicamento, & manuum operatione. Rursus in his scopos scire oportet, cuiúsnam ordinis sint primi, secundi, tertij, quarti, ac sic deinceps.

PRIMVS ergo scopus est, dilatare vias anhelitus, & siccare atque extenuare vẽtrem. Atque hic est primus scopus in intentione. Secundus scopus est, vt materia impediens, quæ coniuncta est, & dicitur flatus, & crassior humor, tum caro in pulmone discutiantur. Vt verò hoc fiat, tertius scopus insurgit auferendæ malæ intemperiei, iecoris, pulmonis, ventriculi & lienis. Ex quo habetur quartus scopus, vt auferantur duricies, quæ sunt in liene & iecore, atque obstructiones. Quintus scopus, vt materiæ antecedentes euacuentur, & vt non amplius generentur: sed vt euacuentur, insurgit. Sextus scopus, vt præparentur. Præparatio in quatuor consistit, vt crassa attenuentur, lenta diuidantur, aperiantur obstructiones, & vt aluus facilè fluat. Intentio verò prohibendi generationem materiæ antecedentis, est duplex, scilicet vt dentur cibi excrementis carentes, & vt bene concoquantur. Ab ista igitur sexta intentione curatiua operando inchoare oportet, vt perueniamus ad primam. Et hoc seruatis tribus illis conditionibus, quas Galenus in Arte curatiua refert: vt citissimè scilicet salutem, quã

fieri poteſt, adipiſcatur, vt perfectiſsimè, [...]
vt abſque periculo vllo, vel noxa.

Et quia, vt dicebat Galenus libro de At[...] nuante victu morbi diuturni, plus ratione [...]ctus, quàm à medicamentis iuuantur. Eſt au[...] animaduertendum; vt conſuetudines ma[...] ſenſim immutentur, aliter nimis læderet[...] Vt ergo ab animi affectibus incipiamus: na[...] conſtat animi affectus non minus mutare c[...]pus noſtrum, quàm labores atque reliqua[...] Igitur lætitia & ſpes, ſalutis optima ſunt: v[...]tare autem triſtitiam, irámque oportet. At[...] magis à cibo, & hora ſomni, in qua omnes c[...]gitationes, etiam ſi triſtes non ſint, multù[...] lædunt.

Qvod ad ſomnum attinet, cum teſte H[...]pocrate, ſomnus coctiones iuuet: manifeſtu[...] eſt, quòd quanto plus indulſerit ſomno, tant[...] illi melius erit. Et quòd debet eſſe iuxta Hi[...]pocratem in loco obſcuro, in conclaui frig[...]diore, bene contecto corpore pannis, in cu[...]biculo reſpiciente orientem ſicco, inter du[...] ſolaria: in hyeme ignis alatur, in vere & au[...]tumno ſol ingrediens locum illuſtret, in æſt[...]te ſit perflatus à ventis: & ſi non poteſt do[...]mire, decumbat ſaltem ſemper in lecto, vſqu[...] ad decimam horam ab initio decubitus. D[...] ſitu nihil dicam, quia oportet vt decumbat v[...] poteſt: et ſi nimia præmatur vigilia, inunga[...]tur pulſus ex oleo nenupharino: ſi non ſuff[...]

it, vnguento populeon. Vngatur etiam regio cordis: tutiores etiam in hoc ſunt pillulæ noſtræ.

RECIPE ſtyracis calamitæ optimæ olentis ʒ i. fiant pillulæ quatuor cum vino mombaſio vel vinaciola dulci: & de his capiat vnã ſingulo veſpere poſt cœnam per vnam horã. Aliud noſtrum expertum, & eſt vltimum, exhilarans animam, & eſt abſque cuſtodia.

RECIPE ſacchari nenuphari ſeu ex nympheæ floribus ℥ ij. ſyrupi de pomis ℥ ß. moſchi electi grana v. Miſce bene. capiat poſt cœnam. Poſſunt etiam fieri ſtillicidia & odores, ſomnum conciliantes, & otalgia, & errhina. Sed hæc minus probantur. Animaduertere etiam decet, quod iuxta ſomni longitudinem oportet metiri etiam ciborum quantitatem, vt ſi paucus ſit ſomnus, modico etiam vtatur cibo: ſin autem longus, vberiore & magis nutriente, velut carnibus & ouis. Super omnia autem caueat ne tempore ſomni de triſtibus cogitet. Sed ſolùm iucunda ſibi proponat: viridaria, prata, venationes. Motus etiam menſurare decet iuxta ſommi prolixitatem: nam vbi bene dormierit, optimè ſe exerceat: vbi malè, penitus non ſe exerceat, ſed ſolis frictionibus & equitatione ſit cõtentus: & dormiat capite elato, & pectore, ventre autem imo depreſſo, & cruribus.

CVM verò in motuum mentionem inci-

derimus, par eſt vt de illis nunc agamus. M
tuum igitur ratio à quãtitate, qualitate ac te
pore ſumenda eſt. Quod ad tempus attin
dicebat Galenus in libro primo de Cibis b
ni & mali ſucci: Exercitatio vt ante cibum
ptima eſt, ita à cibo peſsima: & ideo cauẽdu
eſt diligentiſsimè, vt à cibo aſſumpto om
no quieſcat: quòd ſi deliquerit in hoc, ma
mo incõmodo afficietur. oportet autem qu
cere à cibo ſeptẽ horis. Animaduertat etian
quòd licet ex exercitatione videatur cibus
ventriculo deſcendere, ipſéque leuius ſe h
bere, atque facilius ſpirare: non tamen in h
commodo confidat, quia ſucceſſu tempo
res in deterius labetur, ſentiétque detrimen
falſæ ſperatæ vtilitatis: pœnitebítque ac co
queretur ſe deceptum. Ex hoc etiam pat
ratio cuiuſdam problematis, ſcilicet cur vid
tur cibum concoquere melius de die quàm
nocte, cùm hucuſque nox fuerit die longi
& ſomnus ſoleat coctiones adiuuare, & e
tenebræ? Ratio eſt, quia in die propter ſitu
cibus deſcendit è ventriculo: in nocte ve
cùm decumbat, non poteſt deſcẽdere: ex qu
colligo aliud multum neceſſarium ad cura
& prognoſticum, ſcilicet quòd nũquam be
concoquit. Non de die, quia prius deſcend
cibus antequam ſit concoctus: non de noct
quia illũ percipit in ventriculo mane, atq
ita nunquam. Ex quibus ſequitur aliud, ſcilic

quòd morbus hic in deterius labitur in dies, licet videatur melius ſe habere. Patet, quia cõcoctio prima eſt vitiata, & ideo ſecunda & tertia: ergo corpus quotidie magis grauatur cruditatibus: ergo labitur in deterius, niſi quantum ex euacuationibus adiuuatur. ſed illæ debilitant vires: ergo vnica ſpes in virtute vitali. Quæ quomodo labentibus aliis eas poſſit reſtituere, non eſt pręſentis negotij vt oſtẽdam, ſatis conſtat id fieri poſſe. Ex hoc ſequitur vnum aliud, valde neceſſariũ ſcitu, & eſt quod tunc melius ſe habebit, quando veſperi ſentiet ſe non concoxiſſe, & ſimiliter mane: quia tunc virtus retentrix incipiet cõfirmari. Poſtmodum melius ſe habebit, cùm mane ſentiet ſe concoxiſſe, veſperi autem non. Rurſus optimè, cùm mane & veſperi ſentiet ſe bene concoxiſſe. Scio quædam hic poſſe vellicari propter imperitiam quorũdam: ſed qui rectè quæ ſcripſimus percipiet, de hoc ordine in melius procedendi non dubitabit. Ex hoc etiam aliud valde vtile ſequitur, quod ad curã attinet: de quo inferius dicam. Quod ad qualitatem exercitationis attinet, dico quòd deambulatio non eſt exercitium in via Galeni, tamen eſt res omnibus vtilis: ipſi verò non ſolùm vtilis, ſed etiam neceſſaria, & ex hoc genere eſt frictio. Cùm ergo expergiſcitur, decet ſurgere & deambulare parum ex quo aluus mouebitur: deinde reuerti in lectum, &

fricari atque inungi, & postmodum indui. Ex
quo ordine duplex commodum cõsequetur:
vnum certum, & erit quòd frictio fiet post
exonerationem alui, quod est iustum & vtile:
secundum erit minus certum, sed si sequatur
erit vtilissimum, scilicet si denuò, postquàm
surrexerit, aluus soluatur. Secundum genus
exercitationis est equitatio, quæ debet exer-
ceri, postquàm inambulauerit, quantum satis
est in mane. Vesperi quoque vitando semper
vtrunque crepusculum, vt inferius dicemus.
Quantitas verò exercitij, vt ab Hippocrate
decernitur, generaliter in vno quoque auxi-
lio est conueniens tolerantia. Alia genera ex-
ercitiorum ab his tribus neque laudo, neque
ipse ferre poterit. Laudari solet ascensus per
accliuia, sed ipse neque hoc feret.

ILLVD non omittẽdum est omnino, per-
tinétque ad motus & quietis rationem, quò
non decumbat pronus, vt solet, sed sedeat.
Cùm enim sedendo, nõ solùm stando vrgea-
tur difficultate spirandi, pronus perpetuò ma-
neat, tabulæ aut cathedræ incumbẽs: quo sit
nihil est deterius dimoto ventriculo è sua se-
de, ita vt non quiescat super intestina, sed su-
pensus maneat. hoc autem cùm pessimum
semper sit, deterius tamen etiam à cibo: tunc
enim soluitur ipsa ventriculi substantia, & fit
laxitas texturæ in ventriculo, quæ parit sum-
mam imbecillitatem, & cui non est remedium

iuxta

iuxta sententiam Principis.

CREPVSCVLI memoria me ad tractandum de aëre inuitauit. Vitare ergo debet aërem nocturnum, tanquam pestem, & ambo crepuscula: item pluuias omnes, solem & aërem nubilosum, & ventos validos. Poterit tamen aura flante leni se exercere, ac serenis temporibus: vbi verò prædicta obstant, in cōclauibus longis se exerceat, tutus à vento & frigore. Et vbi periculum sit in vtroque, maius est in frigore quàm in calore: & si lædatur à calore, vbi calor cessauerit, cessabit & noxa, non sic in frigore: quia vt rectè dicebat Auicenna, frigus est inimicissimum pulmoni. Cubiculum etiam debet esse purum, mundum, expositum orienti, & debet verri quotidie: & quia quæsitum est, an aër natiuus sit illi salutaris, respondeo quòd sit, cæteris paribus.

SED si sit aër in colle saluberrimus, minimè humidus: & vbi homines diutius viuant, & nascātur coniferæ arbores, & mulieres sint absque gulæ tumore, & pueri floridi coloris, & victimæ candido adipe & rubicunda carne & pulmone, & absque lapillis. hic aër multum ei prodesset: nam in difficultatibus spirādi & cæteris morbis pulmonis nihil plus facit quam aëris qualitas, seu bona seu mala ad iuuandum nocendúmue. Hoc autem vnum scire expedit, quod oportet diligētissimè caueat frigus post calorem. est enim mortale. Item

ſolem ſuper caput:nam vt aër frigidus eſt ini-
micisſimus pulmoni,ita ſol capiti.

QVANTVM ad quintam intentionẽ,quæ
eſt euacuatio & repletio,dictum eſt, quòd o-
portet habere beneficium ventris:quòd ſi n
habeatur,fiant clyſteria. & clyſteria quidem
mollia non operantur,& nimis acria exiccant
corpus: & ideo impediunt in poſterum bene-
ficium ventris.Oportet etiam vt reſoluant fla-
tum:reſoluentia flatum ſunt ſicca , & ſicca a-
ſtringunt aluum. Præterea clyſteria repellunt
flatum ſuprà, & maximè ſi ſunt flatuoſa , ergo
vſus eorum non eſt multum ad propoſitum
niſi ſint valde neceſſaria aut valde vtilia , at
valde bene præparata.Deſcribam autem duas
formas eorum,& ſimiliter duo genera ſuppo-
ſitoriorum. Prima deſcriptio.

RECIPE chamemeli m̃ ij, furfuris m̃ i, ſe-
minum cari & libiſtici añ ℥ i,aquæ ℔ ij.coqu-
tur ad conſumptionem duarum tertiarum:in-
de colentur,& in colatura addantur ſalis com-
munis ℥ i,ſalis nitri ℥ß, olei anethini ℥ iij,hie-
pigræ de ſexdecim ℥ß. miſce. fiat clyſter . A-
liud.R.olei violati ℥iij, ſaponis teneri ℥ß, o-
melis ſimplicis ℥ij,caſsiæ fiſtulæ ℥ vi,vrinæ in-
fantis quantum ſufficit.miſce:fiat clyſter.Sup-
poſitoria hoc modo.

RECIPE cumini & ruthæ añ ℥ i,mellis vi-
lati cocti & deſpumati ℥ij,ſalis nitri ℥ ß. fiant
ſuppoſitoria. Aliud.

RECIPE radices iridis,& coquãtur in oleo violaceo:& post modum siccentur parum, & fiant suppositoria. Per os quoque difficile est purgare, quoniã quæ purgant, ventriculo plerunque nocent. Medicamentum tamen optimum est.

RECIPE terebinthinæ orientalis lotæ cũ vino albo septies ʒ ij, vini è passa vua, seu potius succi ℥ i, misce. capiat per tres horas ante cibum. Aliud.

RECIPE aloes ℥iij. lauetur ter in vino passulato, inde capiat ʒ ß. pro vice ante cibũ. Non solùm autem sufficit ventrem soluere, sed etiã vrinas mouere necessarium est. eiusmodi autem sunt quæ è fœniculo sunt, aut similibus, & bene olẽt, vt crithmon & sandix: sed crithmon est satis cognitum, sandix non ita. Crithmon autem prolicit vrinam. harum quoque cum oleo optimum est in omnibus cibis aluũ subducens, appetitum excitans, & ventriculũ confirmans. A coitu abstinere debet, quãtum fieri potest. Oportet etiam vt antequàm comedat, excernat flatum, mandendo thus clarum, aut Zaduram, aut antheram, aut anisum, vel libisticum, & eructãdo: sic vt singulo mane excernat feces & vrinam & flatum.

CIBVS verò & potus duo sunt: trifariam aut distinguuntur singuli, simplices & medicinales, & medicinæ cibis similes. Quæ vt minus nutriũt, ita sunt vtiliores. Huiusmodi gra-

tia exempli eſt cretanus marinus ad diſcutien-
dos flatus,& proliciẽdam vrinam,& excitan-
dum appetitum cibi. Conſideranda autem
ſunt ſex in cibis,qualitas, quantitas, numerus
tẽpus,ordo & præparatio. Cibi maximè ven-
triculo conferentes,ſunt cerefolium, quod ſi-
mile eſt cicutæ: ſed bene olet, ſandix, abſin-
thium & menta rubra anguſto folio. Sed ab-
ſinthiũ propter amaritudinem vix poteſt edi.
Propterea tritum & decoctum cum paſſulis
& vitellis ouorum edi debet. Generaliter au-
tem omnia quæ ſunt boni odoris & ſaporis
ſunt amica vẽtriculo. Et maximè ſi ſint aſtrin-
gentia, velut eſt macer, quod vocant macim
vulgares: & aſtringentia maximè conueniũt
in fine cibi, ſicut & calefacientia ante cibum.
Vt ergo de ſingulis dicamus, ſciendum eſt
quòd ſex ſunt differentiæ ciborum. prima eſt
vt ſint boni alimenti, aut mali. circa hoc dice-
bat Galenus tertio de Alimentis: Cibi mali
ſucci ſunt,qui nutrimentum dãt nimis tenue
aut nimis craſſum. Verùm ſic intelligẽdus eſt
vt non ſufficiat quod ſit nimis craſſum aut te-
nue: ſed oportet vt ſit, quia non ſit cõcoctum
à Sole, & ideo multa ſunt craſsi alimenti ad-
modum: tamen ſunt boni alimenti, quoniam
concocta, velut caro porcina. Quia tamen cõ-
cordamus in re, dico quòd propter hoc exclu-
dunt omnia olera & omnes radices: quia ole-
ra omnia generant alimentũ ſeroſum, & om-

nes radices alimentum craſſum, ergo nullum olus nulláque radix conuenit. Et ſi quis dicat, quòd nuper laudauimus cerefolium & mentam & ſandicem, dico quod hoc fuit ratione medicinę. Ex quo colligitur, quòd talibus non licet vti, niſi in modica quantitate: quia non iuuant vt nutrimentum, imò nocent, quia mali ſunt alimenti. Omnia ergo olera & radices ſunt mali alimenti: & eſt regula, quæ non patitur vllam exceptionem: quia ſeroſum aut craſſum & crudum præbent alimentum, ergo omnia talia ſunt vitanda ſub forma alimenti. Secunda differentia eſt, vt non facilè putreſcāt: per hanc excluduntur omnes fructus horarij, item lac. Excludūtur etiam iſta aliis de cauſis. Lac quidem, quia flatuoſum. iuxta illud Hippocratis: Lac dare caput dolētibus, & his quibus ilia murmurāt, malum: horarij autem fructus, quia ſeroſum præbent alimentum. Tertia differentia eſt, vt plurimum exhibeant alimentum. Iſtud enim non eſt neceſſarium in omnibus hominibus, ſicut priores duæ conditiones.

SED in hoc ægro eſt maximè neceſſarium, quod ſic declaratur. In hoc ægro eſt maxima imbecillitas ventriculi, ergo minimus cibus dandus eſt: ſed minimus cibus & parum nutrimentum non poteſt alere corpus, imò nec mediocriter nutriens, ergo neceſſarius eſt cibus maximi alimenti, vt quod detrahitur ex

quantitate suppleat qualitas. Ex quo sequitur, quòd omnes fructus etiam non horarij sunt vitandi, quia omnes parum nutriunt. Sequitur etiam quòd ptisana hordeacea, quæ mediocriter alit secundum Galenum, & cibus ex amygdalis, qui parum nutrit, in hoc casu non conueniunt: id est, in magna quantitate, neque frequenter. Nam ad recreationem vẽtriculi, vel quia sunt cibi medicinales, exhiberi possunt. Ista tria possunt admitti: passulæ, pistacia, & cibus ex amygdalis. Quarta differentia est, quòd sint facilis coctionis: patet, quia hic ventriculus est imbecillis valde, ergo indiget nutrimentis facillimę coctionis. Ergo per hoc excluduntur omnia legumina. Nam omnia legumina non solùm sunt difficilis coctionis, sed difficillimæ. Pro dignoscendo autem cibos, qui sunt facilis aut difficilis coctionis, solent dari plures regulæ. Sed præcipua est illa Oribasij, & est, vt ponantur in aqua: quæ celerrimè dissoluuntur aut molliuntur, facilis sunt coctionis, vt panis: quæ tardæ, difficilis vt caseus: quæ nunquam, difficillimæ, vt legumina. Radices ergo rursus sunt explodendæ. Quinta differentia est, vt sint paucorum excrementorum. Hæc videtur coincidere cum cibis multi alimenti, sed non est ita. nam ptisana multùm nutrit, & nõ est excrementicia propter raritatem: sicut per contrarium caro iuuẽci multùm nutrit, & ta-

nen est excrementicia propter densitatem. Hac igitur ratione quicquid est rarum, & multùm nutrit, caret excrementis, vt lutea ouorum: & quicquid est densum, & parum nutrit, est excrementicium, velut radices & tubera & ostrea. Sexta differerentia est alimenti, quòd superexcedentem habet qualitatem, velut nimis crassi vel lenti, vel frigidi, per quā excluduntur caseus & omnes pisces. Nam licet pisces petrosi, quorum etiam copia apud nos non est (cùm omnes sint marini) in prōptu essent, non conuenirent, quia sunt nimis frigidi alimenti: posset tamen aliquis vti ea ratione, qua dictum est superius. Ex hoc sequitur quòd omnes pisces parui vitādi sunt, quia parum nutriunt ex superius dictis: & magni similiter, quia crassum & lentum exhibent alimentum: medioceres ergo & masculi & saxatiles possent aliquando admitti præparati, vt dicemus suo loco. Exclusis igitur radicibus omnibus oleribus præter pauca condimenti gratia & medicinæ, quæ sunt crithmon, menta, sandix, cerefolium, absinthium & petrosilium: cichorea quoque, quòd ventriculo & iecori conueniat. Item reiectis omnibus fructibus præterquàm passis vuis, pistaciis & pulmentariis: ex amygdalis excluso quoque caseo & lacte & piscibus omnibus præter saxatiles, quorum vsus rarus esse debet: ostreis quoque, & his quæ crusta teguntur: tum ra-

nis,cochleis. relinquitur angusta rerum, qu
côueniunt, descriptio. Palàm autem est,quo
cibi omnes veri vno sunt sapore præditi, sci
cet pingui, aut leuiter dulci. ex quo sequitu
quod mel & saccharum cibi causa non côu
niant: quoniam neque sunt pinguis sapori
neque etiam parum dulcis: quare parum nu
triunt secundum Galenum. Reliquum est
gitur, vt cibi puri sint, carnes & vitelli ouc
rum & panis: & quia, vt dictum est, oportet v
cibi omnes habeant vim medicamenti, ide
incipiendo à pane, dico quòd panis, vt a
præparationem deueniam, ita faciendus est
Accipe farinæ tritici partes duas, farinæ ze
seu speltæ partes tres: cribrato, pinsito cum a
qua decoctionis cubebarum, & maceris, ad
mixto modico vini albi, inde adde gran
fœniculi, & confice panem bene fermentatú
& spongiosum, & bene coctum. Ex carnibu
optimæ sunt auium exercitatarum: & ideo
nulla est melior carne perdicis, quia phasianus
parum se exercet. Reliquæ verò aues aut sunt
aquaticæ, aut paruæ, quæ parum afferunt nu-
trimenti. pulli tamen cortis sunt post perdi-
ces & phasianos, & ex pullis meliores partes
sunt alæ sine cute: scilicet pulpa. nec vltra has
tres aues, sunt aues bonæ, exceptis columbis:
sed tamen omnes non aquaticæ possunt co-
medi, & maximè iuuenes & pingues. Colum-
bi è turribus sunt optimi, quando nondũ pos-

ſunt volare. ſed eſt genus palumborum, quo nihil melius vocant Arabes Altaiugi: & generaliter ſunt optimi, qui ſunt admodũ iuuenes. Ex carnibus autẽ pedeſtrium melior eſt hœdina & ſuilla: & arietis qui exceſſerit vnum annum. Verùm circa ſuillam iſta tria obſeruãda ſunt, primum, quod ſit maſculi ſuis: ſecundum, quod non exceſſerit annum, vel parum: aliter enim fit valde dura eius caro. Tetium, quod ſit educatus in nemoribus & agris, vbi ſe exercuerit. debet autem eligi caro clunium abſque cute & pinguedine. Poſt has carnes eſt caro vituli lactentis: caro quoque ericij vtilis eſt, & maximè magni. Dicebat Dioſcor. Ericij caro confert renibus & cacheſiæ & hydropicis & elephanticis. Caro quoque apri iuuenis confert & vtilis eſt, vt ſuilla caro: cuniculi (de lumbis loquor) etiam edi poteſt. Reliquæ non ſunt vtiles. Solùm reſtat dicere de gallinagine, quæ licet veſcatur piſciculis, quia tamen veſcitur etiam vermibus & habet roſtrum ſubtile, ideo cùm ſit etiam ſuauis guſtu, edi poteſt. Caro pauonis eſt nimis dura. Caro galli paui multùm nutrit, & ſuauis eſt: tanto melior carne pauonis, quanto deterior carne pulli. Ideo comedi poteſt, ſi ſit iuuenculus. Præterea ius teſtudinis & cochlearum etiam multum cõuenit, ſed longè magis teſtudinis: caro autem eſt nimis dura, præcipuè cochlearum. Carnem accipitris multi laudant, ego ta-

men nõ sum expertus. Caro bubonis auis e
optima pro difficultate spirandi, scilicet al
& similiter pulmones vulpium recẽtes, si ip
sustineat edere, nec abominetur. nã hæc du
multùm poterunt illi conferre in longo vs
& sanare ipsum. Cibi quoque omnes, qui e
farina constant, pessimi sunt, vt itria & simi
lia. Farcina quoque & carnes salitæ, istia luca
nicæ, botelli, nihil horum ei conuenit. Ex ole
ribus præter cretanum marinum & mentam
& reliquas dictas, conueniunt & cardui: nam
confirmant ventriculum & vrinam ciunt, &
appetentiam excitant, & humores dissecant.
Ab asparagis tamen cauere oportet. Apium
& petrosilium & herbam, quam vocant Ale
xandrinam, quæ est species apij probo. Ex fru
ctibus vuæ passæ possunt edi, quia multiplic
habent vtilitatẽ. conferunt enim ventriculo
pulmoni, iecori: & in his eligendæ sunt pin
gues, recentes, dulces & tenui cortice, & mũ
dæ. & si quis vtatur succo earum absque cor
tice, melius erit. Pistaciorum verò vsus nõ de
bet esse simplex, sed olei tantùm. Vel hoc mo
do: Contundantur pistacia optimè, inde cum
duplo sacchari, vel etiam cum tantundem so
lùm, & portione maceris fiant offæ, & coquã
tur in furno leuis caliditatis: & vnam ex his
poterit comedere in fine prandij, & hoc erit
ei vtile: vesperi autem poterit vti oleo amyg
dalarum recẽti. Huius autem causam superius

docuimus, quãdo diximus quòd in die nimis celeriter cibus à ventriculo descendit, & in nocte nimis tardè, & cur. A cæteris oleribus & fructib⁹, præterquàm malis granatis dulcibus tempore magnæ sitis & ab omnibus radicibus caueat: licebit tamen quandoque edere quatuor aut sex cappares sale conditos. Cõfirmant enim ventriculum, & Oribasius refert, mouent aluum, aut vrinas detergunt, dissecãt, aperiunt obstructiones: appetentiam cibi excitant, & flatum potius discutiunt quàm generent, cùm sint è genere calidorum in tertio ordine. Ex piscibus si quãdo vti velit truta, mediocris mascula & è flumine lapidoso eligi debet, inde perca & alosa: sed capita vitare oportet, atque hæc de genere ciborũ. Fercula sint, chondrum, panis coctus, panis infusus in iure, panicum, pulmentum è carnibus, pulmentum ex ouis, oriza mala & cibus albus. De potu nõ est aliqua difficultas, quia oportet vt sit vinum medium inter flauum & album: clarum suaue, maturũ aliqualiter astringens & odoratũ omnia enim sunt iucunda & amica ventriculo. Etsi quis per duas horas ante aliquando infundat corticem citri: nam & ipse ventriculo vtilis est, sed tenuissimum, & medium inter siccum & viridem, erit vtile. Vel eius loca mẽtam vel pipinellam. Licebit & quandoq; imponere aliquid maceris. Licet etiam in fine cibi non superbibendo edere vnam oliuam

Hispanicam. Aqua nulla conuenit: sed si modò necessaria est, incoquatur macer & cinamomum tenue in aquam, auro candenti quater aut quinquies chalybeatam. R. igitur aquę ℥ xxxx, quæ dum feruet, auri frusta quatuor aut quinq; magna & accensa in ea extinguantur, inde addantur cinamomi electi incisi tenuissimè, sed non contriti ʒ ß. maceris similiter ʒ ß. coquantur paululum, sed vehementer, & permittatur refrigerari. De quantitate autẽ cibi sit iuxta somnum, vt dixi, & appetẽtiam, & iuxta qualitatem ipsorum ciborum. nam de cibis mediocribus aut quæ multum nutriunt, aut quæ sunt duræ concoctionis, minus comedere oportet. De mediocriter autem nutrientibus & optimi alimenti, aliquanto plus comedi licet. Si comedit, vitella ouorum potest assumere tria, comedat etiam plus in vesperi quàm in mane propter causas dictas superius. Quia quod videatur concoxisse cibum vesperi, docuimus esse falsum, & hoc nisi longa obtinent cõsuetudo. De tempore oportet vt inter prandium & cœnam sint nouem horæ saltem. Prandeat secunda hora diei in hyeme, æstate tertia hora diei, & post cœnã tardet per vnam horam, antequàm eat dormitum: nec comedat, nisi bis in die, & cibos magis nutriẽtes vesperi. De pręparatione ciborum videtur oleum, secundum Dioscor. multùm conuenire: nam & omphacinum confert ventriculo.

uicenna tamen & Isaac dicunt, quòd omnia olea labefactant vētriculum. Soluitur hæc difficultas ex Galeni verbis, cùm dixit, quòd ideò astringentia conferunt & confirmant membra, sed reliqua relaxant. Oleū ergo omphacinum cùm sit astringens, ventriculo confert tum aliis rationibus & lōgè magis oleum pistaciorū: quo perpetuò in eduliis debet vti. Garū quoq; in cibis vtile est, & in vsu fuit antiquis. Detergit enim atque astringit: & multo magis sal, quod etiam digerit. Verùm garum gustu iucundius est. itaq; moderatus vsus confert. Inter reliqua quæ pro condimentis conueniunt, est macer: quod quidem initium caliditatis tertij gradus attingit, quamuis alibi Galenus aliter sentiat. sed de hoc de cōtradictionibus scripsimus. Matthiolus credit aliud esse macim, aliud macerem: neque Galenum vidit in libris de compositione secundum locos. neque est adeò siccum, vt Galenus refert. Confert autem ventriculo multum, quia duplici substantia est hic cortex. Altera quidem parū frigida, & vehementer sicca: altera fermè temperata in humido, & vehementer calida: quo fit vt vehementer excalefaciat & exiccet, nec tamen extenuet & confirmet ventriculum, ac flatum discutiat. At tenuet autem ac dissecet, quoniam tenuium est valde partium: quo fit etiam vt ipsum solum & nux myrepsica nuciāt inter optimè odorata. nam neque piper

neque cinamomum, nec gingiber, nec cardamomum, aut aliquid eiusmodi nutrit. Acetum in exigua quantitate admodum astringit, dissecat, appetentiam excitat: copiosum autem maximè nocet. Cętera pinguia aut omnino labefactant ventriculum, aut astringentibus sunt commiscenda, intérque nihil melius rhu: sed recenti. nam & boni odoris particeps est plãta eius. Acida quoque omnia vitanda sunt: vehementer enim ventriculũ lædũt. Crocus nõ vacat astringẽte vi. Piper etiã quandoque, sed parcè: & non contusum, verũ vix cõfractum. Vt verò de præparatione generalius loquar, quinque sunt modi coquendi edulia: elixatio, assatio, super prunas, & in veru, iurulentum atque frixum. Elixata parum nutriunt, & refrigerant, ideo vitanda omnino. Frixa quoque anhelitum cohibent, quoniam pingue cùm sine aqua concoquitur, aduritur illius tenuior pars: quamobrem anhelitum maximè lædit. Qua ratione & summa cutis assatorum in veru vel etiam super prunas suspecta est. Si quid verò crassius est, in intima parte non coquitur, quamobrem quæ assantur in veru, vbi exhalauerit pars aquea, continuò atque perpetuò vitulina pinguedine, aut gallinę sunt aspergenda: nec pinguedo ipsa pura sit, sed aquæ immixta: sit autem flamma vehemens, vt celeriter excocta caro non siccetur nec aduratur, neque summa pars nec intima sit vsui.

Decet etiam roris marini ramulos circunduci
lum coquitur, at intus fœniculum includi cũ
passulis atque petrosilio, vitulináque pingue-
line aquæ immixta: iuuat etiam non parum
lum torretur, aquam frigidam superfundere,
vt calor in intima se condens, coquat carnes,
& teneriores reddat. Sit autẽ omne quod sic
torretur, succulentum: eadem quoque fer-
mè ratio esse debet eorum, quæ super cratem
aut prunas assantur. Iurulenta autem optima
sunt, in quibus parui pulli atque teneriores tũ
aues minores coqui possunt. Quæ verò in pa-
stillis coquuntur, non omnino mala sunt, sed
tamen inferiora cæteris iurulẽtis, si ipsi pastilli
non sint iurulenti. Sunt enim pastilli iurulẽti,
tum grati, tum salubres. His ergo admiscenda
sunt, pinguedines, acida cerasa: sed non pru-
na passæ vuæ, maximè nigræ, macer crocus,
petrosilium, menta, fœniculus, piperis ali-
quid. Quæcunque enim grata sunt, iuxta Hip.
sententiam, etiam si paulo deteriora sint, me-
lioribus quidem, sed minus suauibus sunt
præferenda. Cruda verò omnino vitare opor
tet, & vbi lardum adsit. Est etiam animaduer-
sione dignum, quod ipse tanta imbecillitate
ventriculi, & etiam quia non mandit cibos,
sed deuorat, deberet omnino abstinere à ci-
bis siccis, & omnia quæ edit liquefacta edere,
imò potius bibere. Quapropter ei melius cõ-
ferrent carnes optimè contusæ & spissæ. Et

ego ſcio me hoc vnico præſidio iuuaſſe multùm Archiepiſcopum vrbis. S. Andreæ. Vbi enim eſt ſumma imbecillitas ventriculi, & homo non mandit diligenter, meliora ſunt contuſa ex carnibus, quàm carnes ipſæ. In ouis autem melior præparatio eſt, vt cum cortice coquantur in aqua, aut ſub cineribus & non ſint dura, ſed apala, vt vocat Galenus: & cum modico ſale & pane edantur. Ipſa etenim multũ ſunt neceſſaria in hoc caſu. De ordine autẽ dici ſolet, quod omnia liquida in fundo ventriculi, ego autem potius dicerem omnia bene nutrientia, atque hæc eſt rei veritas. Dico ergo, quòd in initio debet accipere parum contuſi, velut eſſent ℥ iii, & ſic vt illa ſit baſis totius prandij vel cœnæ potius: quia in cœna debet accipere plus, veluti ℥ iii. contuſi ſpiſsi, & in prandio ℥ ii. & nolo reddere rationem, ne ſim prolixior. Vnum eſt, quod niſi ita fecerit, ignoſcat mihi ipſe æger, vix poterit diu perdurare. Tres enim ſunt colomnæ vitæ ſuæ, exercitatio, ſomnus, & contuſa, quia non manditur, & hoc quoad rationẽ victus, non loquor nunc de medicamentis. alius ordo eſt, vt non bibat niſi iuxta finem ipſius cœnæ & prandij: & in prandio colluat bene os ter & quater, antequàm bibat. Deinde bibat parum, in veſpere autem bibat vſque ad decem vel vndecim vncias, in mane autem niſi ℥ iii. & ita hoc modo minus bibet, & ſitim

ſedabit

ſedabit magis. Si etiam comedere velit res
confirmantes ventriculum, ſi ſint res frigidæ,
aſſumendæ ſunt poſt cibum: veluti citonia
condita, quæ non vitupero, modò ſint facta
cum ſaccharo. Si verò ſint calida, debent aſ-
ſumi ante cibum. Eſt etiam ſciendum, quòd
oportet vt conetur mandere panem & durio-
ra edulia diu, & non deuorare ſicut facit: & ad
hæc pro mutanda conſuetudine ego apponc-
rem horologium dimidiæ horæ, quod tẽpus
vellem conſumere in ipſa comeſtione. Opor-
tet etiam ſcire, quòd diuerſitas ciborum ma-
gnam difficultatem in concoquendo ventri-
culo exhibet. Ideo vnico cibo vel duobus ad
ſummum intelligo, tamen exceptis bellariis,
vtpote offa, piſtachina aut citonio, vel ſaccha-
ro vel oliua, vel cum ſimilibus vellem eſſe cõ-
tentus. Quandoque verò licet vti ferculis, quę
locum nutriendi habent, & multorum fercu-
lorum, quale eſt hoc: Capiantur germina pe-
troſilij, & modicum abſinthij, ſi placet, & tria
lutea ouorum, & modicum caſei florentini,
quem vocant marzolinum (ſolus enim ille va
cat lentore) & optimè mixta cum malua aut
beta, fiat ferculum vel ſolutũ, vel modum of-
farum cum macere & modico gingiberis, &
coquantur in iure pingui, & bene. Hoc enim
ferculum eſt gratum vẽtriculo: non admiſceo
ſaccharum iuxta dictum Auicennæ: & ſcias
quòd res dulces ad faciendam oppilationem,

ſunt veloces. Et Paulus: Res dulces inflãmant iecur, ideo caueat ab omnibus dulcibus præterquam vuis paſsis. De numero aſſumendi cibum, conſtat quòd non plus quàm bis oportet comedere in die: ſed ſi fieret debilior, tũc oportet aſſumere ter, & in minori quantitate. Et ſi contingat quòd malè ſe habeat, nunquam tamen debet abſtinere ex toto à cibo. in quo peccant multi, exiſtimantes ſe optimè facere cùm eunt dormitum ieiuni: quia vt habetur à Galeno tertio de Facultatibus naturalibus. Ventriculi tunica interior nutritur ex cibo aſſumpto. Et ideo tantùm nutrimenti aſſumendum eſt ab habentibus ventriculum imbecillem, etiam ſtante cruditate aliqua, quantum poteſt nutriri ventriculus, vt pote ventriculus ſi non ſentiatur cruditas, ſed ſit grauatus ab alia diſpoſitione, aſſumat vitellum oui: etſi ſentiat cruditatem, aſſumat ℥i. panis madefacti in iure pulli, modò cruditas ſit citra pondus & nauſeam. Illud etiam obſeruandum, quod cùm vitellus oui ſit viſcidus & lentus, debet admiſceri aliquid quod diſſecet: ſitque temperatum, quale eſt modicum oxymelitis, ſed longè melius parum offæ ex piſtaciis, aut modicum herbæ, quam draconem vocamus: aut cretani ex aceto. Et ſcias quòd ſuperius in ferculo illo admiſi betã, quia aperit vehementer obſtructiones iecoris, authoritate Oribaſij.

CIRCA intentiones quæ ad medicinam attinent, ipsæ sunt attenuatio cum dissecatione, purgatio materiæ, & confirmatio membrorum, remouendo malam qualitatem. Prima intentio debet coniungi cum tertia, ita quod omnia quæ dissecant & aperiunt & extenuant, confortent etiam membra. Eiusmodi etiam debent esse temperata, quoniam calida nimis calefacerent iecur, & frigida nimis nocerent ventriculo: ergo debent esse temperata, vel propè declinantia potius ad calidum quàm ad frigidum, & ad siccum quàm ad humidum. Et hæc possunt esse trifariam, vel talia simpliciter, velut chamemelon & stechas & acetum: vel quia sint composita ex contrariis, & fermentata, sicut sirupus acetosus de duabus radicibus & oxymel compositũ, & amygdalæ sunt inter simplicia eiusmodi: vel quia sint composita ex simplicibus contrariis non fermentatis, velut si quis succum limunij aut arancij misceat cum scilla. Deueniendo ergo ad ea quæ maximè conueniunt in hoc casu, dico quòd si quis admittat illud quod dicit Galenus & Auicenna, scilicet quòd membra trahunt medicamenta sibi contraria & opportuna, melius esset vti medicamentis simplicibus nuper inuicem mixtis, quàm quæ iam fermentescant, atque verè compositis: quamuis alibi de hoc disputauerimus. Dico etiã, quòd propter dictum Galeni in libro de Prognosti-

co ad Posthumum, vbi negat esse danda medicamenta principibus quæ nō sint tutissima, quod talia non sunt danda, quia prius imprimunt aliquid quàm trahantur à membro indigente, ideo nocent. Quamobrem oportet vt nō sint vehemēter talia: aut si sint, vt prius fermentescāt. Oportet autem obseruare duo. primum, vt sint odorata: quia omnia odorata conferunt ventriculo, & omnibus membris principalibus. Secundum, quòd non sint diluta multùm, quia talia generant flatū, & augent materiam ascitis: etiam quòd sint calida virtute & sicca, habent necessariò partem frigidam & humidam. & hæc etiam causa quare ascitici perpetuò & vehementer sitiāt: & tamen morbus est frigidus & humidus, & fit à frigida intemperie iecoris vt plurimum. Nā cùm aqua illa præter naturam ibi contenta, tum quia ibi retinetur absque motu, tum ob calorem putrescat & corrūpatur, & ideo fit calida & sicca. hoc enim declaratum est à nobis in libris de Subtilitate, quòd omne putridum, in quo non est facta separatio partium, necessariò est igneum, & ideo vapores ascendentes faciunt sitim adurendo humidum roridum, & exiccando quod est in ore ventriculi. Est etiam alia causa, quia humor est corruptus in venis, ex quo non potest generari humidum roridum. Reuertendo ad propositum, dico quod præparantia erunt eiusmodi. R. oxymelis sim-

plicis ℥iß.ſucci arancij ʒ iij, abſinthij cuſcutæ ſeu caſſuthæ & ſtechadis contritorum an̄ ʒ ß. maneant in balneo tepido mariæ per quatuor horas, inde colentur diligēter, & exhibeātur. Aliud. Recipe oxymelis ſcilitici ʒ vi. ſucci limonis ter colati ʒ ij. abſinthij, nucis muſcatæ, ſpicæ nardi an̄ ʒ ß. maneant in balneo, vt ſuprà, colentur & propinentur. Aliud. Recipe ſucci cicoreæ ℥iij, abſinthii, cuſcutæ, ſpicæ nardi, aſplenij an̄ ʒ ß. ferueant, vt ſuprà. colentur bis aut ter, & propinētur. Aliud ſingulare. Recipe eupatorij, ſeminis altheæ, chamemeli, glyciriʒæ an̄ ʒ i. coquantur in balneo mariæ leuiſſimo cum ℥ vi. iuris pulli, ita vt nō bulliat: coletur & non comedat donec beneficium ventris aut copioſam vrinam habuerit: & deambulet quantum poteſt, antequam comedat. Aliud paratu facile. Recipe ſerapij de biſantiis vel de eupatorio vel de abſinthio, ſi ventriculus multùm laboret, ℥i, ſpecierum diacucurmæ ℈iiii. miſce, & capiat in forma boli hoc modo: Addatur ſpeciebus tantum ex illo ſiruo, vt reducatur in formam boli, inde bibat reliquum ſirupi cum modico iuris. Aliud vltimum in hoc caſu. Recipe centaureæ triſſaginis, ſeminum petroſilii, radicum capparis an̄ ʒ i. ponantur in balneo tepido in ℥ii. ſucci fœniculi. coletur, vt ſuprà. Quòd ſi velit præſentem vtilitatem, imponantur hæc quatuor dicta abſque ſucco fœniculi in ℥ii, aquæ arden-

tis factæ, vt infrà cũ ℥ß, facchari rosacei neapolitani, & habebit medicamentum vltimum in securitate, in iuuamento, celeritate operationis, & satis suaue, & maximè si subducatur centaurium. Ex compositis autem oxyacantha, pastillus est vltimum: resoluit flatũ tympanitidis, confirmat ventriculum, aperit obstructiones iecoris & lienis. ℞. succi liquiritiæ, oxya canthæ rosarum, seminum cucumeris añ ʒ iii. masticħes spicæ, eupatorii añ ʒ i rhapontici veri vel rhabarbari croci añ ʒ i seminis endiuiæ, cassuræ añ ʒ iii, spodii ℈ß terito subtilissimè, leuigato, & cum manna confice pastillos. Laudantur & pastilli ex absinthio & dialacca. Pastilli quoque berberis Sopirium antidotum ac talia, & hæc de præparatione. Fuit etiam laudatus syrupus acetosus diarodon, & species diarodon & aromatici rosati vtriusque descriptionis. Sunt & species aromatici nardini optimæ.

QVÒD ad euacuationem autem attinet antequam ad eam deueniamus, scire oportet an materia sit præparata: quod quidem difficillimum est ob turbulentiam vrinæ, & ideo cùm oporteat, vt simus in casu Hippocratis, concocta medicari atque mouere non cruda, modò non turgeant, sequitur vt non parum periculosa sit purgatio. Est etiam alia ratio, quia Princeps dicebat in capite de cachesia: Oportet vt cõsideres ne ventriculus illorum

ædatur à solutiuis, & ideo oportet vt ponas in medicamentis eorum quæ confirmant vẽtriculum, velut lignum aloes crudum. item, quia in capite de cura tympanitis inquit: Et non sit multiplicatio solutiuorum, etsi causa hydropis fuerit, debilitas ventriculi confortetur ventriculus: quasi velit innuere, quòd in hoc genere hydropis raró vel nunquàm conueniat euacuatio. Maius est quod Ætius libro decimo, tractans hanc curam, ne vnum quidem medicamentum in hoc genere morbi scripsit, sed solis epithematibus contentus esse videtur. Quod etiam Alexander longo processu curam exordiens, in tertio libro obseruare videtur: nam nullius medicamenti purgantis meminit, sed solis etiam contentus epitematibus, & ratione victus. Paulus tamen vult, vt aqua in tympanitide expurgetur, & eo magis in asciti: ob id cõcludo, quòd ratione tympanitis cauere oporteat maximè medicamenta purgantia. Et ego verè obseruaui plures tympaniticos, & vidi quòd ex assumptione medicamentorum lædebãtur: nec vllum vsque nunc ex purgationibus consuetis iuuari vidi, & multo minus sanari, nisi semel ex medicamento valido, quod non describo. Et ratio est etiam clara, quia vẽtriculum horũ patientium, est admodũ extenuatus & tenuis vt charta: quòd ex dissectione apparet. Est etiã aliud obseruatione dignũ, scilicet quòd Aui-

cenna in capite de Aſcite inquit: Et aloes ſo lum eſt malum valde epati, quare oportet v abſtineat ab illo, niſi propter neceſsitatẽ, au cùm fuerit bene correctum & ideo propte tot difficultates nõ cautè, ſed cautiſsimè pur gandus eſt, cùm damna purgationis ſint ma nifeſta & præſentia, vtilitates autem obſcur & incertæ, & ambiguum tempus atque occa ſio. Quia tamen ipſe nõ vtitur exercitatione quod optimum cenſetur ab Auicenna: dici enim loco ſuprà adducto, Illud quo melius c rantur, eſt exercitium temperatum. Et alij ce lebres authores dixerunt, quoſdam ſanatos ſo la vectatione. Ideo neceſſarium eſt vt purge tur, non tanquam adepturus magnam vtilita tem ex hoc, ſed potius ob neceſsitatẽ. Oportet autem obſeruare canonem Auicennæ, vt purgatio ſit leuis & frequens potius, quàm va lida & rara. Item oportet vt ſit triplex, par aluum & per vrinas & flatus, vt omnes authores concordant: & non oportet tamen vt vtamur vehementer prouocantibus vrinam. Rurſus clyſteria in hoc caſu multùm laudantur pluſquam medicamenta, propter propinquitatẽ & epithemata: in aſcite dico, & principio etiam tympanitis. nam tympanites confirmata ſæpius prohibet clyſteria. Ex quo ſequitur, quòd cùm ipſe ſit priuatus vtilitate epithematum, quia vix poteſt ea ferre propter ſpirandi difficultatem, ideo priuatus eſt ma-

gna parte commodi. Ego tamen deſcribam illa ſi vellet tolerare,ſuper omnia verò habeamus occaſionem purgandi, cùm ex vrinis neque excrementis alui non poſsimus illam deprehendere. Ideo dico,quòd tribus ſignis aliis concocta materia à cruda dignoſcitur, præparatáque à non præparata : primũ eſt, quòd corpus non adeò læditur ſicut antea .atque hoc colligitur ſecunda Aphoriſmorum in cõmento illius Aphoriſmi, Cùm morbi inchoãt, ſi quid mouendum videtur, moue : cùm verò conſiſtunt ac vigent, melius eſt quietem habere. dicebat ibi Galenus, In ſtatus ſalubris morbi tempore, cùm materia concocta ſit, omnia ſymptomata remittuntur. Contigit ergo ſi adſit febris,remiſsio illius:ſin autem non corpus ſentit quandam titillationem, quemadmodum patiuntur qui Veneris deſiderio abſque alio incommodo detinentur. Sentiũt enim grauitatem atque moleſtiam leuem cũ caſu nonnunquam appetitus, viribus tamen valentibus & corpore vegeto. atque inter cætera hoc maximum ſignum eſt coctionis & præparationis materiæ,ſomni tranquillitas atque prolixitas. Secundum ſignum colligitur à Galeno tertio de Præſagio ex pulſibus dum agit de temporibus febris : & eſt, quòd cõtractio redditur tarda in pulſu cum aliqua velocitate in diſtenſione. oſtẽdo modò quòd ita ſit, nam ſi materia eſt concocta & præpa-

Materia cõcocta quo modo ſine vrina dignoſcatur.

rata, non eleuantur fumi praui: & ideo tardior redditur contractio, intellige in febribus in aliis verò tarditatem quidem contractionis imò & raritatem quandam, vt secundo de Præsagio ex pulsibus. Velocior quidem cùm sit extensio, ac longior. quies, quæ antecedit contractionem tum etiam ob ipsius contractionis tarditatẽ rarior videbitur: sed & quæ sequitur contractionem, mediocris erit. Cũ verò rara sit contractio, frequens autem sit extensio, fit vt pulsatio moderata tota sit. Itaque vbi non adsit febris, contractio tamen atque distensio velociores iustò erunt, & pręcipuè contractio, & frequentiores quàm in sanitate: tardiores verò, & maximè contractio, atque rariores quàm ante concoctionem & præparationem. Rursus cùm plenitudo ipsa inæquales soleat facere pulsus, & paruos, atque ob id crebriores: cùm materia ipsa melior facta fuerit, minus naturam prægrauabit: erũt igitur pulsus fermè æquales & maiores, & ob id etiam minus crebri. Tertium signum est mutatio ipsius vrinæ, quàm probat Hipp. nisi ad mala mutatio fiat, & similiter in excrementis alui, & quædam voluntas euomendi, atque satietas. Licebit & vrinas diu permittere in vrceis: quanquam enim non rectè sedimentum secernant, tamen melius vna die quàm altera, & maximè post longam quietẽ. Pars enim grauior vbi pinguedinis portio

tenuior ob præparationem absumpta fuerit, aut saltem separata ab elemento terreo, facit vt quod terreum sit, descendat ad imum: quod & experimẽto succedit. Tametsi enim neque exacta concoctio nec præparatio ostẽdi posit, apparent tamen indicia mediocris atque melioris coctionis. ea verò quamuis in vrinis solùm mediocris videatur, nihilominus etiam absoluta esse poterit. Quamobrem licebit tum vtiliter expurgare, & maximè cum leuibus atque innoxiis medicamentis, vt dictum est. Licebit etiam & coniectura id assequi, cùm post longas præparationes serapiorum nulla facta est excretio: & post frequentes mutationes vrinarum iam amplius nulla fit mutatio, sed in eodem statu manent. Licet enim ex his coniectari, materiam esse præparatam atque concoctam. Vt verò omnia vno verbo complectar, postquàm non licet exactè cõcoctionis signa ex vrinis deprehẽdere, eas obseruabimus cùm copiosius excernuntur, cũ aliquo modo quod cõtinetur, cùm post diem vnam pars crassior secedit ad fundum, ídque crassius est quàm antea: vrina verò & clarior & minus colorata, cùm pulsus sunt meliores atque pacatiores, cùm somni sunt longiores atque tranquilliores, cùm ipse vegetior ac lætior fuerit: cùm quandam senserit leuem nauseam, verumtamen sine grauitate in ventriculo: cùm vẽter fuerit mollior. Obseruare etiam

debemus, postquàm illud verum est quod dicebat Galenus decimo Artis curatiuæ, dum de tabificis agit in morbis maximis: Quælibet noxæ, quantũuis minimæ, exitiales sunt, quod in hoc casu maximè verum est: vt temporis constitutio sit mollis, temperata absque ventis, potius pluuiosa, quàm valde sicca. Sítque luna ab omnibus solis radiis noxiis immunis, scilicet quadratis & oppositis: libera quoque ab aspectu maleficarum, absit solstitium & æquinoctium: non sit etiam in coniunctione Iouis neque Veneris, sed in quadrato vel in opposito, vel trigono vel sextili. Signa autem optima sunt, atque in quibus Luna debet constitui, Cancer: deinde Libra, deinde Pisces, deinde Gemini. Pessima sunt Leo & Scorpio. Aries Taurus sunt bona signa, nisi quòd vomitum faciunt: sicut & Capricornus. Aquarius quoque malum est signum, quia medicinæ parum operãtur, licet sit tutum & minimè concitans vomitum. Virgo & Sagittarius nõ sunt valde mala, nec tamen bona. Atque hæc de occasione.

His visis dico quòd per aluũ purgationes duplices sunt: aliæ quidem, quæ parum trahũt à remotis: aliæ quæ multum. quæ multum trahunt à remotis, non sunt idoneæ, quia trahũt ad locum debilem, & euacuant quod non est necessarium, & multùm debilitãt, & multùm calefaciunt, vt Galenus in prima Aphorismo-

um iuxta finem libri: Medicamenta purgantia calida ſunt, vt etiam declaratum eſt ſuperius. Oportet ergo vt medicamenta trahant aquam, & non aliud, & hoc ratione materiæ coniunctæ: quia ratione materiæ aggregatæ propter ſuperfluum ocium aliud eſt dicendũ.

SVNT etiam multa medicamenta ex oleribus, quæ purgant iucũdiſsimè, quorum vſus exoleuit propter pharmacopolas, velut aſarũ & cinocrambe, quæ ſoluit bilem, pituitam & aquam. eſt autem mercuriali non abſimilis, & marina braſsica, quam vocamus ſoldanellam. Eſt etiam tripolium, cuius radix eſt in vſu pro turpeto: mutátque flos eius, vt dicunt, colorem ter in die. Centaurium quoque purgat bilem & craſſos humores, euacuat quoque vſque ad ſanguinẽ. Deueniendũ eſt ergo ad ſingularem illorum deſcriptionem.

℞. ſoldanellæ recentis & viridis ʒ i. abſinthij, aſari añ ʒ ß. ſubtiliſsimè terantur, & cum ſirupo de ſucco ebuli, & ſaccharo fiat bolus. Deinde ſi vult, mandat ℥ ii. manæ electæ calabrenſis. Aliud medicamentum. Recipe ſoldanellæ, aſari añ ℥ ß. (electæ ſemper intelligitur) ſucci mercurialis ℥ iiii. ferueant in balneo mariæ per horas quatuor: inde coletur, & ei addantur corticis cinamomi interioris ℈ i. diſſoluantur in eo manæ electæ calabrenſis ℥ iß. bibat & non edat poſt quinque horas. Libet etiam pro tertio medicamento medicamen-

tum Auicēnæ ex Galeno, quo curauit senem amicum suum asciticū ex causa calida describere: & quamuis posit legi in ipso codice quia tamen vix potest intelligi & est barbara satis elocutio, describam illud commodius inquit ergo: Curaui senem amicum meum asciticum, ex causa calida cum viribus imbecillibus alui ipsum carnibus hœdi assati, & carnibus minutim incisis ex auibus, maximè perdicibus & pane, cui furfur permixtum erat, & lentibus cum aceto. Ita tamen vt abstineret omnino à iuribus, nisi quod in die in quo dabam medicamentum permittebam vt vteretur iure carnis elixatæ in aqua cum aceto & melle cum cumino. Nam acetum maximè corrigitur noxa medicamentorum conuenientium asciti, & maximè calidæ: & permittebam etiam vt comederet carnes cum aceto mediocri. Purgabam autem hoc medicamento. ℞. mirabolanorum citrinorum ʒvii. fumiteræ ʒiiii. absinthij eupatorij seminis, endiuiæ rosarum spicæ nardi an ʒii. endiuiæ viridis pugillum vnum. coquantur in ℔ iii. aquæ ad consumptionem tertiæ partis. Sed ego credo quòd dicere velit duarum tertiarum: & postquàm excolaui ipsum, addidi ʒx. sacchari, & dedi in potu. Dedi etiam catapotia ex lacte esulæ cum saccharo, vel cum carne ficuum. Inde dabam serapium ex omphacio & ribes. Epithemata quoque ex luto armento cum a-

ceto & aqua applicabam ſuper ventrem, vel ex farina hordei & milij, & ſtercore vaccino atque caprino,& cineribus quercus & vitis & nitro atque ſulphure. Quadoque verò faciebam emplaſtrum ex condiſi ſeu radicula vel herba lunaria, quæ ſtruthion vocatur à Græcis,& thimelia,ſuper iecur verò imponebam infrigidantia epithemata, & maximè ex ſanthalis. Quandoque etiam purgaui ipſum cum ſirupo roſaceo,in quo thimeleam iam infuderam, & conceſsi ei vſum ſacchari & ficuum ſiccarum & amygdalarum, & præcepi ei ferre ſitim:ſed cùm non poterat,dabam acetum cũ aqua commixtum, & quandoque exhibebam folia thimeleæ cum lacte ficuum, & dabam ante cibum & poſt cibum,& nunquam dimiſi eum aliquo die,quin ipſum purgauerim. Hoc autem quod dixerit ſe dediſſe medicamentum tam validum poſt cibum , quibuſdam videbitur abſurdum,aliis admirabile, mihi verò non ita,qui ſciam Auguſtinum Tornarium, virum nobilem aliquando curatum ab hydrope ſolo potu decoctionis radicum gineſtæ, vel aqua deſtillata ex illa,ſumebátque eam ante cibum cum cibo, & poſt cibum, & ſanatus eſt perfectè.morbi enim validi non curantur caſsia nigra aut rhabarbari exigua ſumptione in quindecim diebus ſemel.vt enim temerarii medici eſt in morbis tutis validioribus vti præſidiis, atq; periculoſis,ita imperitiſsimi eſt , quos alia

via sanare posse non speramus, non auder
quod præceptum Galeni est decimo Artis cu
ratiuæ, dum de tabificis loquitur, & dictum
Hippocratis: Extremis morbis extrema exqu
sitè remedia optima sunt, intelligitur non so
lùm de morbis extremis in magnitudine, sed
in genere, cuiusmodi est hydrops. Qui enim
vtroque modo sunt extremi, sunt prorsus in
sanabiles. Sed hæc non conueniunt, quia non
sumus in vera ascite: adduximus tamen hoc
exemplũ Galeni, quia multa sunt quæ nostrō
proposito conueniunt, velut soluere vẽtrem
quotidie, emplastrum ex santhalis, & potio
illa, vt ita dicam, benedicta: & ferre sitim, &
non vti iuribus. Quartum medicamentum sa
lutare, & periculo vacans.

RECIPE lactis caprini nigrarum caprarũ
vncias centum, lactis ficulnei pondus aurei di
midii, misceantur & tepefiant, ita vt lac coa-
guletur celeriter: inde accepta aqua, bulliant
perpetuò despumando, donec perueniat ad
℥x. inde sumantur asari ʒii, agarici optimi mũ
di ʒi. rhabarbari electi ʒ ß. infundantur per no
ctem, inde ferueant cum ℈ß anisi, & coletur
ita, vt remaneant ℥ vi. vel parum plus, & hoc
est medicamentum optimum non solùm ad
hydropem, sed etiam ad difficultatẽ spirandi.
Cui etiam conferunt reliqua supra scripta, et si
inueniretur lac camelarum, posset fieri medi-
camentum ex eo: imò ipsum lac solum suffi-
ceret.

ceret. Medicamentum aliud ex Auicenna, & eſt mirabile: Accipe capram, & eam nutrias abrotono & timelea & abſtrahio odorato, & ſoldanella & cichorio & aſaro, & caſſutha & endiuia, & ſi homo vtatur hoc lacte tantùm, & pane abſque alio medicamento, ſanabitur dico ab aſcite, quæ eſt fundamentum tympanitis. Iuuat etiam diſtillare vrinam caprarum per balneum mariæ, & purgat maximè cum manna. Verumtamen quia lac eſt flatuoſum, & non oportet diu inſiſtere in illo, ſicut neque in clyſteribus, quoniam iſta magis conueniunt aſciti, ſicut etiam ea quæ prouocant vrinam. dicebat etiam Auicenna: Oportet vt in tympanitide euacuetur humor humidus, ſi pendet ex ea, & vtamur aſperſione atque inciſione, ſicut in aſcite. Vtemur autẽ prouocãtibus vrinam, & refrigerantibus ſimul, quale eſt iſtud. ℞. ſucci cicoreæ purgati ℥ ii, ſpicæ nardi ʒ ß, erithrodani ʒ i. lenigata dentur in potu. Aliud melius. ℞. ſucci caſſuthæ purgati ℥ i ß, trociſcorum ad incipientem hydropiſim Auicennæ in antidotario. ʒ ß ſumantur ſeptem diebus continuis. Deſcriptio alia medicamenti boni.

Recipe aquæ vitæ primò deſtillatæ ex vino albo odorato libras ij. aſari, caſſuthæ, abſinthij viridium añ ʒ x. aloes epatici abluti cũ ſucco roſarum ℥ ij, miſce, & concluſo vaſe optimè ſepelies per ſeptem dies in fimo equi-

no, postmodum destillabis per balneum mariæ cum luto sapientiæ, donec remaneãt feces siccissimæ: in hanc aquam immittantur sacchari rosacei solutiui, quãtum est quarta pars aquæ, & concludatur vas optimè, & maneat per vigintiquatuor horas in balneo mariæ tepido, & capiat de hac ℥ ij. singulo mane donec sanetur. Purgat enim quotidie, & restaurat ventriculum & iecur, & est suaue valde, & boni odoris: & aperit obstructiones omnium viscerum, sed oporteret facere saltem decem libras ex eiusmodi medicamento. Post hæc deueniendum ad ea quæ resoluunt flatũ, & ex suppositoriis est illud Auicennæ, quod constat ruta, nitro & cumino, melle excepto. Emplastrum Alexandri ad hoc: ℞. aluminis, nitri, sulphuris viui, thuris crassioris, resinæ frixæ añ ℥ iij. picis aridæ naualis, ceræ nouæ añ ℥ vi. olei veteris ʒ iiij. aceti quantum satis ad dissoluenda medicamenta. Hoc ceratum dissoluit flatum & omnes internas affectiones. Est etiam longè eo melius ceratum persarum de lapidibus descriptione Ætij, sed difficulter conficitur. Frictio quoque ventris cum succo allij dissoluit flatum: tamen nimis calefacit, & fœtida est, & caput petit. Subscribenda sunt autem medicamenta ex Ætio. Primum est ex cochleis cum cortice: quod quidem non separatur, nisi penitus absumpta aqua. Ex simplicibus sunt lathirys, tertium stercus caprinum,

quartum est squamma æris. Hæc tria tamen velut & cucumer agninus nō multum in hoc casu conuenire existimo. Tum quia asciticis magis conueniunt, tum quia validiora quàm pro morbi magnitudine & nobilitate personæ. Ad tympanitem autem magis, quod constat ex pane cumino & pyretro, amaraco & struthio. Sunt qui admodum laudent stercus aquilæ: ego scio efficax esse medicamentum: an tutum sit nescio, neque an ad vnguem conueniat tympaniti. Quæ verò ad tympanitidem magis faciunt, sunt thus, dragachantum & libanotis cum melle. Sunt etiam potiones quædam temperatæ, velut ex carne cancrorū exiccatorum. & iuncus odoratus, & lauer & phu, quòd est valeriana, & polium & amaracum & calamintha & myurus herba, & nitrū exterius, in rius autem: exterius etiam alumen, & aquæ calidæ & smyrnium, & vmbilici Veneris radix & solanum hortense & granum cnidium. Compositio vrinam ciens.

℞. seminis fœniculi, cardamomi radicis, eryngij corticis, radicis capparis cuiusque ʒ i, stercoris columbini cochlearia duo, contere & confice cum aqua catapotia ciceris magnitudine, & quinque ex eis quotidie præbe. Potus hydropicis commodus, experimento cōstans, qui tum per vrinas tum per ventrem euacuat: caroi ℈xxvij, fœniculi ℈xiiiß, alias vncias pro scrupulis anisi ℈xiiiß, cumini lati ℈v,

mei ſexquiſcrupulum,iridis ſiliquas tres,mellis ſeſquilibram, vini ℔ vi. exhibe menſuram mediocrem ieiunis in inſeſſu ſolij balnei præcalefactá,eſt & ſuaue guſtui. Alius potus ciens vrinam,ex cuius vſu inſignem virum tympanite detentum ſeruatum vidimus, etiamſi à multis medicis iam eſſet detritus: Ammoniaci thymiamatis ſextantem, radicis herbæ lonchitidis ſextantem, petroſelini ſexquiunciam, calami indici,cocti, cinamomi ſpicæ nardi, piperis longi myrrhæ ſtactes ſingulorum ℥ i,ſeminis rutæ quadrãtem,phu.ʒ iiij.ſtyracis ʒ iiij phylli quadrantem, mellis deſpumati quantũ ſufficit.excipe melle,fabæ Ægyptiæ magnitudine, præbe cum calidæ aquæ cyatis tribus. Emplaſtrum noſtrum,quo ego plures ſeruaui.

RECIPE foliorum rutæ, ebuli añ lib.iij. excipe ſuccum, & cum corticibus arãciorum contritis fiat emplaſtrum. Sacculus noſter, quo aurificem quendam ſanaui.

RECIPE ſtercoris caprini ℥ iiij. erithrodani ℥ i.cumini, iunci odorati ſingulorum m̃ i.ſalis nitri purgati ℥ i ß.ſpongiæ minutim inciſæ ℥ ij.omnia præter ſpongiam terantur, & ſacculo indita perpetuò ſuper ventrem teneantur.

VBI verò ſanatus fuerit ex humore, expedit faſciis puluere thuris & libanotidis inſperſis vincire ventrem,atque rationem victus obſeruare.Et per interualla accipere aromaticũ

nardinum autoxyacãtham, pastillum superius descriptum, in quibus pro singula libra adsit ℥ iß. pulueris germinum ebuli virentium, & in furno exiccatorum. Vbi tympanitidis cura successerit, ad difficultatem spirandi nos conuertere decet, atque ea constat tribus auxiliis peculiaribus, ecclegmate, medicamentis, inunctionibus. Ecclegma simplex, sed perpetuò continendum in ore, est oleum pistaciorum, quod tota nocte debet teneri in ore. Aliud facilè. Zulapium ex capillo veneris, commisceatur croco, ita vt in singulis vnciis zulapij ʒ ß. oriẽtalis croci sic misceatur, vt discrimen nullum appareat. Sunt & alia notissima ex scilla pini nucleis, de caulibus, ex pulmone vulpis, sanum & expertum. Aliud.

RECIPE sanguinis suilli recentis, carnis limaciarum añ ℔ i. pulmones vulpium numero iij. carnium bubonis ℥ viij. destillentur per balneum mariæ in vase vitreo, inde commixta aqua saccharo teneatur in ore, vt sensim descendat. Vtilis est etiam hæc aqua, si ex ea bibãtur ℥ iij. cum ʒ iij. sacchari & granis vij. croci. Ecclegma nostrum suauissimum.

RECIPE mellis virginei repurgati ℥ iij. manæ electę pinguis ac recentis ℥ ij. zulapij de capillo veneris ℥ i. auri puri folia numero xii. misce in mortario optimè, & de hoc teneat in ore. Mel sic repurgatur. cape mel virgineũ, & pone in vase vitreo: quando est liquidum,

& ſingulis tribus diebus partem ſpumoſam & ſordidam auferto. De medicamentis eſt aqua ſupraſcripta hoc modo (poſt quadragīta dies in quibus vtetur medicamento infraſcripto) capiet alternis diebus ℥ iij. cum ʒ ij. ſacchari: immiſces & puluerem hunc.

Recipe ſanguinis bubonis ſiccati, pulmonis vulpis ſicci añ ℈ i. croci grana v. terantur ſubtiliſsimè, capiat cum dicta aqua tardando cibum quinque horis. Medicamentum quadraginta dierum, cuius ſuprà meminimus.

Recipe aquæ Padi fluminis ℔ xxx. coquantur donec redeant ad xv. in illis xv. ℔ aquæ imponantur cicerum rubeorum ℥ vi. ſinapis in linteolo ligatæ ʒ ij. permittantur per horas xxiiii in cubiculo calido, inde abiecta ſinapi coquantur in eadem aqua, donec aqua redeat fermè ad ℔ i. pòſt coletur exprimēdo ciceres per linteum tamen ſpiſſum, & de hoc capiat ab ℥ vi. vſq; ad viii. cum ℈ i. croci, continuando per dies xxxx. & nunquam interim exponat ſe frigori, nec comedat vſque ad ſex horas. Eſt manifeſtum, quòd hoc decoctum ſatisfaciet ei pro duabus vīcibus. Caueat etiā ne aſſumat illud, dum ſentit cruditatē in ventriculo. Exterius applicanda ſunt hæc. ℞. butyri recentis ℥ ii. olei amygdalini tantundem, ſucci corticum aranciorum, qui prouenit expreſſo cortice leuiter & ſine contuſione grana vii. miſce, & inungatur dorſum & pectus,

& maximè inter quintam & ſeptimã coſtam, vbi pulmo tangit pectus. Aliud melius. Deſtilletur butyrum per balneum mariæ, & miſceatur cum oleo amygdalarum, & ſucco illo & ℥ i. aquæ vitæ ſeptem coctionum, & inungatur vt ſuprà.

QVÒD ſi per hæc auxilia non iuuaretur, deueniẽdum eſt ad exhibitionẽ aquæ thermarũ, aut decocti ligni Indici, in quo obſeruare oporteret ne aſſumat corticẽ in hac cauſa, quia difficultatẽ ſpirandi facit: vnde ſequitur, quòd aqua nõ vino vti oportet. Quidã tamen è collegis, vir clariſsimus, dicit ſe obſeruaſſe corticis vſum etiam innoxium patientibus difficultatem ſpirandi: quod ſi ita eſt (malo enim illi credere quã mihi) & cortex & vinum poſſet exhiberi. Dictum tamen eſt per alium collegam clariſsimum, quòd bonum eſt ab initio ſubſiſtere ab exhibitione vini, & videre an ſuperfluo calore afficiatur à potu aquæ. Menſe ergo Maii, ſi alia non profecerint, ſumat hoc decoctum ab initio menſis.

℞. ligni Indi bene olentis & acris guſtus, & tenuiter deraſi ℔ i. cubebarum ʒ v i, labruſcæ viridis m̃ i. infundatur lignum in aquæ ℔ xv per viginti quatuor, inde coquantur ad conſumptionem quartæ partis: pòſt addantur cubebæ confractæ & labruſca, & permittatur decoqui ad conſumptionem alterius quartæ partis, deinde coletur, & de hoc bibat ℥ vi.

mane:& ſi poteſt ſudare, ſudet. Primis quin
que diebus abſtineat ab omni cibo, ſed ſit cõ
tentus pane leuiſsimo ſupraſcripto & vuis pa
ſis:& ſi non poteſt ferre inediam per quinqu
dies , ferat ſaltem per tres. Bibat etiam cum
cibo de hac aqua vſque ad triginta dies ſaltẽ
& nihil aliud,niſi quòd ſingulis tribus diebu
aut quatuor bibat ℥v.vini flaui ſubdulcis odo
rati, & hoc ſi ventriculus videatur illi debilis
vel vehementi deſiderio vini teneatur: inter-
diu nõ bibat aquã,nec aliud.neque enim mu
tum ſitiet ob labruſcam , nec ſe exponat aëri
niſi trãquillo, ſereno, calido,& ante prãdium,
vel ante cœnam . Aqua deberet fieri ſingulo
die:& ideo pro medietate tantũ , vel ad ſum-
mum alternis diebus. Poſt illos quinque dies,
vel poſt tres,ſi non potuerit tolerare in mane
hora duodecima comedat ſolùm panẽ & paſ-
ſulas,vt dictũ eſt: in veſperi autem hora xxij.
edat per diem aut pullum,aut columbum ſyl-
ueſtrem iuuenem , aut duas aues paruas, qua-
les ſunt turdi,merulæ,aut galinaginem:aut ga
uiam auem, quàm nos vocamus pauonculum
cum vuis paſsis etiam . Antequam verò aſſu-
mat hoc decoctum, purgetur cum manna, &
his quæ ſuperius dicta ſunt . Et hæc eſt opinio
noſtra de potu aquæ ligni. Clariſsimi collegæ
addiderunt ſuper hæc in decocto abſinthium,
cichorium , aſplenium , eupatorium, paſſulas:
quæ omnia cum ſanthalis , quæ à nobis com-

memorata sunt, maximè conueniunt, vt nihil melius: verùm adeò ingratam reddent potionē, vt vix eam perferre posſit. Si tamen perferet, erit admodum vtilis: & ego eam maximè laudo. De aquis autem thermarum, quia tēpus exhibendi longius abeſt, dicere superſedeo.

Quòd ſi nec ex his ſoluatur morbus, vtpote contumaciſsimus, fontes fiant ſub genu in vtroque crure. Fontes enim hi trahunt materiam ex profundo, quamuis videantur ignoti fuiſſe antiquis: nec ſcio aliquem authorē Græcum aut Latinum, aut Arabem, qui de hoc tractauerint. Propter hoc exiſtimo opportunum eſſe, vt hoc loco hanc doctrinam breuiſsimè expediam. Omnis dolor fit circa mediocritatem, & non fit ex mediocritate, vt ex temperamento, id eſt, quod illud quòd debet facere dolorem, oportet vt generet intemperiem & generet in mediocri tempore: quia ſi nimis celeriter aut tardè dolor non fit, aut valde exiguus, ergo ſi fiat eſcharoticum, quod celerrimè operetur: vel tardiſsimè nullum faciet dolorem, aut valde exiguum. Et ideo deſcribam duo genera eſcharoticorum, quorum vnum operatur in vigintiquatuor horis, & nullum facit dolorem propter tarditatem.

De Fōtibus vulgò vocatis cameriis potētialibus ſeu fontanellis.

℞. calcis viuæ, ſaponis Gallici añ partes æquales: miſce & ſupponatur. Appello ſaponem Gallicum, ſaponem nigrum, ſeu tenerū, alterum propter celeritatem minimum affert

dolorem, cuius deſcriptio eſt.

℞. capitelli ℔ ij, calcis viuæ ℔ ß, cineris roboris ℥iij. His contritis ſuperfundatur aqua, & poſt horam educatur, & ſtatim ſuperponatur alteri calci viuæ & cineribus, & rurſus excipiatur: pòſt ſuperponatur tertiò alteri calci viuæ & cineribus, quibus addãtur chalcanthi contriti ℥iß, & poſt horam tollatur: vltimò ſuperponatur tantundem calcis viuæ cineris & chalcanthi, & addantur æruginis in puluerem redacti ℥ß: & poſt horam excipe aquam, & eam coge lento igne, & proiiciatur ſuper lapidem marmoreum, & ita cogetur & conſeruetur in vaſe vitreo in loco ſicco. Modus operandi talis eſt. Accipe ceratum diaquilon ſimplex, & extende ſuper corium rotundum, & in medio eius fac foramen rotundum quantitate grani milij Indici, ſeu melegæ & ſuperpone ceratum loco: deinde madefacito è directo foraminis cum ſaliua: deinde ſuperponito eſcharoticum, & ſuper eſcharoticum ſuperponatur ceratum aliud diaquilon ſimplex, & ligetur locus, & nullo modo moueatur. nam in motu magnum eſt detrimentum, & maius periculum. Melius autẽ fit cum ferro: & ideo dicebat Rinaldus de Villanoua in parabolis: meticuloſos tãtummodo conuenit vti medicinis. Quo ad locum dicebat idem ibidem, quæ ſunt educenda per eſcarotica medicamẽta inter muſculum & muſculum prope locũ,

& prope venam magnam: quæ à loco ipſo deriuetur facto ſinu, ſunt educenda. Ex quo patet, quòd tres conditiones debet habere talis ſinus, quod ſit inter muſculum & muſculum, ne lædatur motus: & vt melius materia colligatur, quod ſit è directo loci patientis, iuxta doctrinam Galeni κατὰ ἴξιν, & hoc eſt melius quàm prope: quòd ſit prope vas magnum, veniens è loco. Addo duas alias conditiones, quòd non ſit nimis profundum, ne tranſeat in vlcus chironiũ, & ne ſit in loco obnoxio motui, ne ex quacuuque cauſa proritetur à motu. Fiat ergo ſub genu per quatuor digitos in parte domeſtica, ſi nolit equitare: in ſylueſtri, ſi velit. Vtrum verò propè an procul, dico (nõ in hoc caſu tantùm, ſed in omnibus aliis, quia de hoc auxilio nullibi tractauimus, niſi hic, vt faciamus perfectam doctrinam) quod ſtatuẽdus eſt ſinus prope locum affectum, ſi materia ſit pauca & procul: ſi ſit multa, dummodo tamen in medio non ſit membrum principale, ſuper quod vas illud tranſeat quod deriuetur ad locum. De vtilitate dicebat Rinaldus loco ſupradicto, materia quæ nõ poteſt deduci per naturales locos vllis medicinæ inſtrumentis, prope locum per ſinus eſt educenda. Et eſt ſumptum ab Auicenna quarta quarti, vbi agit de vlceribus. Natura expellit (inquit) ad vlcera reſiduum ſuperfluorum, quæ in morbis generantur. Et ita patet, quantum in vtilitatis in

hoc casu fontes afferre possint. Custodia verò talis esse debet excidente eschara, quod fit plerunque iuxta septimam diem: imponatur cicer cum acie infrà, & ligetur ita quod perforet sensim carnem sine dolore tamen, quod contingit propter corruptionem eius: vbi verò caro perforata fuerit, quod contingit post vnam diem, plerunque imponatur sphærula ex cæra alba, & ligetur sic, vt comprimat carnem sine dolore tamen, interponendo lanam aut cotum inter vinculum & sphærulã. Quòd si locus inflammetur, inungatur iugurca oleo rosaceo omphacino. Sin autem consolidetur nobis inuitis, fiat puluis ille descriptus in libris de Subtilitate, ad carnem nariũ, & in collo vesicæ exedendam, & imponatur sub pila: quia longè melius est præcipitato, à quo omnino cauendum est, quia offendit respirationẽ. Et hæc de tertia intentione & auxilio fontium generaliter dicta sint.

DEVENIENDO modò ad proprium casum, periculum est ne ex fontibus vlcera prauè euadant, non solùm iuxta dicta Auicennæ, sed etiam Hipp. & ne materia vniuersim ad locum cõfluat, & crura inflentur. Sed tamen si purgato & siccato bene corpore hæc fiant, nullum imminet periculum. Tandem si nec per ista curetur morbus facta misione sanguinis, & iam sublata tympanite, & præpurgato diligentissimè corpore cum medicamen

is etiã validis, vtpote cum catapotiis aggregatiuis, vel melius cum hiera, quæ excipit colocynthidam: dico autem hieram Galeni factam cum additione colocynthidæ, vel melius cum frequenti expurgatione medicamentorũ ſuperius deſcriptorum in tempore autumni, vel alio vere ſequenti, adhibeat quartum genus curationis, quod exuſtione conſtat. Cuius cum locuplex mentio fiat apud Ætium, & apud ipſum ſolum, placuit, ne vt dici ſolet, bene dicta vertendo malè vt rem faceret ſuam, aſcribere ipſius authoris propria verba, quæ ſunt: Iuxta medium commiſſurę clauicularum vtrinque vna cruſta inuratur, cum cautione tamen, admotis manibus, diſtenta cute, ne aſpeta arteria obledatur. Deinde aliæ duæ paruæ iuxta carotidas colli arterias, infligendæ paulum ſub mento vtrinque vnà, incumbentis cutis tantum peruſtione facta. Infligendæ autem adhuc aliæ duæ ſub mamillas inter tertiam ac quartam coſtam, rurſúmque aliæ duæ retrorſum verſus inter quintam ac ſextam coſtam. In medio etiam pectore vnam inurere oportet, & iuxta principium oſsis pectoris, quod à capitis gladij ſimilitudine Xiphoides Græcis appellatur: ſupra os ipſius ventris vnam ſimili modo, & adhuc alias duas inter octauam & nonam coſtam vtrinque vnam. Tres etiam retro inurẽdæ ſunt cruſtæ: vna iuxta medium dorſi, reliquæ duæ ab vtraque vertebrarum

parte,paululum infra mediam cruſtam. Omnes autem infra collum inuſtas, mediocriter latas eſſe conuenit, neque valde in ſuperficie cõſiſtentes,neque rurſus nimium profundas. Vlcera autem cruſtarum ſatis multo tempore fluida permittere oportet.

Haec igitur de morbis principalioribus, quæ etiam aliis annexis magna ex parte conueniunt: quia tamen adeſt tumor in cruribus, qui, vt dictum eſt, poſſet vehementius augeri & vbi ad ſuperiora contraheretur, afferre periculum vitæ, ideo etiam de illo aliqua dicere conuenit. Et manifeſtum eſt, quod debet reponi in capitulo hypoſarcæ, non ædematis: quia cura ei conuenit hypoſarcæ principalius quã ædematis, igitur debet reponi in capite hypoſarcæ. Nam cùm hypoſarcæ cura ſit fermè ea quæ aſcitis, vt Auicenna refert, ædematis autẽ vt aſtringentibus & repellentibus vtamur, vt docet in tertia quarti, & cum vinculis & cum ſpongiis ex aceto vel lixiuio impoſitis, & cum aqua caulis & ciceribus & noſtra ætate vtuntur caliga ex corio canis, & multum conferre ſolet: quæ nihilominus, vt dixi, hic non conueniunt. Conueniunt tamen confirmantia membrum, velut lotio ex vino nigro, in quo libanotis, ſaluia, betonica, ſal & ſulphur incocta ſint. Sicut è diuerſo non cõueniunt quædam, quæ ſoli hypoſarcæ ſunt propria, vt cucurbitulæ, quæ aquam extrahere ſolent. nam cùm

membrum ſit imbecille, plus trahitur materiæ ad locum, quàm poſsit euacuari ex tali ſectione: ideo in talibus fit error peior priore. Ideo ergo cùm curarem cauponem quendam ex hyposarca, abſtinui ab hoc auxilio, quãuis Ætij. Ex auxilio autem Ætij licet ab initio videantur leuari omnes, tandem periiſſe vidi: & ſi tẽpus eſſet, declararem cauſam huius, ideo non conuenit niſi robuſta adhuc parte. Eſt igitur medicamentum hoc. ℞. fructuum iuniperi maioris, quæ planta eſt cedro ſimilis, & fructus æqualis fructui cupreſsi ℥ ii. aquæ ℔ iii coquãtur donec redeant ad ℔ i. & fiet aqua illa rubens, de qua capiat ℥ iii. cum ʒ iii. fructuum iuniperi minoris, & conuenit in aliis diſpoſitionibus dictis. Prouocetur quoq; ſudor, & fontes & aqua ligni, etiam huic diſpoſitioni valde auxiliabuntur, exterius autem applicetur hoc. Recipe foliorum lilii in clibano ſiccatorum, thuris, ſtyracis ſiccæ, abſinthii, calami aromatici, ſpicæ nardi, muſci adnaſcentis coniferæ arbori, & eſt herba minuta odorata valde, ſingulorum ℥ i. fiat caliga è ſpongia, & ſuperfuſo hoc puluere ſuperalligetur, & iuuabit multùm. Hæc exiſtimo ſatisfactura, & ſi rectè obſeruentur: ac ad vnguem, Deo dante, ſpero ſanitatem recuperatum, ſaltem magna ex parte. Sed ſi dereliquerit vel minima ex parte, ſciat quid Galenus dicat dũ de tabe agit: & ſi quæ clara minus videbũtur aut abſoluta ſunt,

medicus cùm ſit peritus & expertus ſupple-bit. Talibus enim, vt inquit Galenus, mu[l]ta eorum arbitrio ſunt relinquēda. Atque ha[c] forma eſt conſilii mediocris. nam magnu[m] couſtruximus in cauſa Pontificis Amultho[nis]:parui autem hoc erit exemplum.

CONCILIVM SECVNDVM PRO FLVXV SANGVI-*nis coercendo.*

RIA eſſe conſtat conſideranda circa ſanguinem fluentem immodicè coërcendum: locus, cauſa, auxilium. circa locum duo, vel ex qua parte, vt ex ſimilibus inſtrumentis. Ex ſimilibus, quia vel fluit à carne, quod rarò contingit: vel venis, qui maior eſt: vel ab arteriis, & eſt difficillimus, & tunc ſuccedit ratione compoſitionis in arteriis & venis, vt ſint paruæ vel magnæ, & ita ſunt iam quinque modi.

SED ex inſtrumentis etiam eſt, quòd locus vel ſubiicitur oculis, vel tactui, & non oculis, id eſt, quod manus poteſt attingere, vel non poteſt:vel eſt valde profundus locus. exemplum eius qui videtur loci, dum è vulnere

fluit:

fluit: exemplum dum pertingimus manu, vt in hæmorroidibus & fluxu sanguinis narium: exemplum cùm non pertingit, vt si ex ventriculo, iecore: exemplum valdè profundi, vt in pulmone & renibus, vt Galeni vtar exemplis. sunt igitur ducti quatuor in quinque iam viginti modi.

Circa causam illa est vel apertio oris venæ, vel erosio, vt in vlceribus: vel diuisio venæ. Hæc verò duplex, aut tota diuisa, & est incisio: vel pars, vt plerumque est, & vocatur sectio. Sed vterque horum modorum, & etiã erosio fit à causa exteriore vel interna, vt iam sint septem modi, erosio scilicet violenta, & à causa interna, & ita de incisione & diuisione, vt sint sex modi: deinde apertio, & erũt septẽ modi. duo qui sunt à causa interna diuiduntur in tria, vel à multitudine, vel à malitia humoris, vel à motu seu caliditate.

Sed cùm erosio contineat malitiam, erũt duplicati modi à sectione & incisione tãtum: qui cùm essent quatuor, fiunt octo, additis igitur tribus fiunt 11. hos igitur si duxeris in 20, fient modi omnes quibus profluere potest sanguis à corpore 220. Ex his sunt in carne seu ex venulis 44. hi sunt faciliores. Inter hos tamen difficiliores sunt 11. qui fiũt in profundo loco, & ex his insanabiles, propemodũ vnus qui ab erosione interna: ex 33. reliqui difficiles omnes, qui ab erosione, & sunt sex. igitur

in carne difficillimus, vnus profundus cum erosione, inde alij sex ex erosione nō in profundo loco: & decem in profundo loco, non ex erosione. His proportione respondent, sed deteriores 44. in venis paruis: adeò vt vnus sit propemodum insanabilis, sex alij difficiles, sed non cum tanto periculo: reliqui decem cum magno etiã periculo, reliqui 27. faciles.

Svccedvnt his 44. ab arteriis paruis longè deteriores, & respondent primis, adeò vt primus sit penè insanabils, sex alii non cum paruo periculo difficiles etiam, alii decem cū maximo periculo difficiles, pòst qui sunt ex venis magnis 44. Vnus est absque cura, item 2. qui fit in membro non subiecto tactui, item alius omnes: is cum imminenti morte, reliqui 27. cum maximo periculo, & vix sanari possunt. Modi tamen 44. qui oculis subiiciuntur, facilè sanantur in comparatione ad reliquos, post 44. alii quibus saltem specillo auxilia admouere licet. Modi verò 44. arteriæ diuisæ magnæ 33. sunt mortales, id est, qui non sunt extra: ex 33. lethaliores, & præsentem magis afferunt mortem, qui in locis iuxta cor vel spinam dorsi, & ita patet ratio prædicendi, item curandi, quæ difficilliores morbi auxiliis validioribus curarī debent.

Intentiones duæ curatiuæ sunt generales, auertere influentē sanguinem, & prohibere fluentem: & in omnibus his præsup-

ponitur, vt tollatur causa antecedens. Diuertimus secundum directum inter iecur & locũ læsum si remotus sit, vel si locus læsus sit propinquus iecori vltra iecur: ita quod semper vel iecur vel locus vnde diuertimus, fiat in medio nunquam locus ex quo fluit sanguis. nam tunc plus attraheret, ex duobus verò modis in loco remoto, vbi sanguis fluat diuersio fiat iuxta iecur: si autẽ propinquo, vltra iecur. & hæc etiã cõuenit, si à remotis fluat, ita quod si fluat à remotis, primò debemus incipere vltra iecur, deinde inter iecur & locum læsum in propinquo cum loco iecoris. si autem fluat ex loco propinquo iecori, fiat retractio ex loco vltra iecur.

QVÒD si sanguis ex arteria fluat, idem in corde obseruetur quod in venis: de iecore diximus, & semper ex latere patientis loci. Sed prohibitio fit tribus modis, vel cum his quæ à proprietate agunt, vel locum implendo, vel partes diuulsas iungendo. Quæ implent, vel aliena materia implent, vel sanguine ipso, vel carne vel eschara. Ergo in vniuersum sunt sex modi, horum quatuor trifariam adhiberi possunt. nam escharotica solùm super locum adhibetur, vel igitur intus, vel extra, supra locum vel è directo loci fiunt 14. modi auxiliorum. Quædam autem habent intentiones plures simul, agam tamen de singulis seorsum.

PRIMVS modus est sistentium à proprie-

tate ſanguinem appllicando extra è directo, & eſt iaſpis orientalis valde viridis cum ſanguineis guttis magnus: & ſi neſciatur locus, applicetur ſuper iecur in ſanguine venarum ſuper dextrum hyppocondrium, in arteriali ſuper cordis apicem inter quintam & ſextam coſtam, aſcendendo ab vltima ſpuria.

SVPER locum ex proprietate agit ſtercus aſininum, ego tamē addo acetum: & ſic ſiccū illud: & melius, quod Maio colligitur. Item herba ſicula, quæ in xxiiii. horis conſolidat: & eſt quaſi ſimilis anetho.

TERTIVS eſt ſiſtens à proprietate intus, & eſt lachryma cerafii, item cortex oui tritus.

QVARTVS modus eſt cum eſchara, & eſt vt ſuper venam candenti ferro eſchara: excitetur, & eſt potens valde, ſed oportet vt vena vel arteria non ſit multùm profunda.

QVINTVS modus eſt vt extra venæ partes iungantur. hoc autem fit duobus modis, ſubitò, & cum tempore. ſubitò fit tribus modis, cum digito comprimendo, & vocatur bucelatio, donec ſanguis cogatur. ſecundò ligando arteriam vel venam iam à carne liberatā. tertiò fit incidendo venam per tranſuerſum. dicebat Galenus: Concidit caro, & comprimit os venæ, & ita ſiſtitur. dico etiam quod in bucelatione fit compreſsio loco eius cum puluinis paruis conſtringendo. Sed conſolidatio, quæ fit cum tempore, fit cum auxiliis,

quæ infrà dicam.

Sextvs modus eſt, vt iſtud fiat intus accipiendo: & hoc fit cum conglutinationibus. & in hoc genere ſunt lachrymæ omnes fermè, & thus & gariophylli incogniti. pro his viribus & ſymphitum & mucilagines omnes, & gelatina & cibi glutinoſi, vt caſeus recens, pedes porcellorum, itria.

Septimvs modus eſt eorum, quæ exterius applicata, interiora vlcera conſolidant, & hæc parum faciunt: ſi tamen aliquid iuuat, eſt exemplum ex ſymphito & luto arméno.

Octavvs modus eſt implendo aliena materia: & ita facimus exemplum ex gipſo & glutine piſcium, & non eſt melius.

Nonvs fit implendo ſanguine ipſo omnia quę refrigerāt actu poteſtatéue, vel cogūt. Igitur primò aqua frigida aſsiduè ſuperimpoſita, bolus armenus orientalis, lemnia terra, aqua plantaginis: apud Galenum hæmatites non ille vulgaris, ſed optimus, & herba camæciſſos vocata vinca prouinca materno ſermone, acatia, hypociſtis, citini, portulaca, polygonium. Eadem verò inſeruiunt intus exhibita, vel è directo loci appoſita, ſed cum modico aceto, vt virtus in profundum poſsit penetrare, & ita patet decimus & vndecimus modus.

Dvodecimvs fit cum his quæ carnē generant, & eſt auxilium Galeni, primò cum

thure, aloe, & pilis leporis. consolidant & sarcocola, vnde illi nomen inditum. strenuè quoque lachryma abietis, item mastix. eadem vt dixi, etiam consolidant venas in pueris, & arterias quandoque, aut generant aneurysma. Omnium præsentaneum auxilum auferens ad hoc. ℞. lachrymæ abietis, ℔. i. masticis, sarcocolæ, thuris añ ℔ ß. aloes epatici ʒ viii. destillentur per cineres calidos, oleum ita vt non vratur. Aliud ℞. hypericonis cum herba ℥ vi. fructuum balsaminæ ℥ iiii. terbentinæ claræ, id est, lachrymæ laricis (nam fermè idem potest cum abietina) ℔ i. croci ℥ i. gariophyllorum ℥ i ß. misce cum ℔ vi. olei veteris: & maneat in sole per xl. dies caniculares, vase bene concluso: & vt fit antiquius, oleum eo redditur melius. Eadem hæc sumpta intus sanant, & apposita extra in directo aliquid faciunt: vnde patet decimus tertius & decimusquartus modus. Ex his licet complicare has intentiones: nam singularia ipsa sunt infinita.

CONSILIVM TERTIVM PRO LEPRAM *patiente.*

RO declaratione huius morbi ſciendum eſt, quòd elephantiaſis, lepra, ſcabies, impetigo, pruritus, leuce, & alphos quæ eſt vitiligo, fermè eiuſdem ſunt generis, differúntque tũ magnitudine, tum propriis quibuſdam differentiis & magnitudine, præſertim elephantiaſis differt à cæteris, adeò vt ſit carcinoma vniuerſale: omnes tamen hi morbi conueniunt in quibuſdam, in membro affecto: quia in omnibus cutis afficitur, & quòd ſunt fœdi & contagioſi, licet aliqui parum, aliqui vehementer, & ſunt omnes cronici & endemii, propagantúrque à maioribus in deſcendentes, & ideo vocantur hæreditarii. Elephantiaſis autem eſt morbus, qui nunquam curatur: hic autem morbus non eſt elephantiaſis, ſed eſt lepra Græcorum: quod facilè dignoſcitur, quia cùm ſit profundus, differt à ſcabie & alpho ſeu vitiligine: differt etiam à leuce, quæ eſt albaras Auicennæ, quoniam non eſt cum defœdatione cutis alba, imò potius tendit ad rubedinem. differt etiam à pruritu, quoniam ibi non eſt permu-

tatio vlla in cute, quantum ad ſubſtantiæ calorem, aut formam: ſed ab impetigine, de qua maior eſt dubitatio, quia impetigo eſt parua lepra. ergo cùm hic morbus ſit difficilis, debet appellari lepra & non impetigo. conueniunt iſti affectus, quia ambo ſunt cum pruritu profundi, ſerpunt, ſparguntur circum circa, fiunt ex humoribus aduſtis: ſed differũt in hoc propriè, quòd impetigo fit ex ſeroſis admixtis craſsis, lepra ex craſsis admiſtis ſeroſis, & hæc omnia colliguntur à Paulo Ægineta in initio quarti libri à primo cap. vſque ad 6. Fiunt ergo hi duo morbi (quoniam in horum alterum neceſſe eſt vt cedat affectus hic) ex materia craſſa & melãcholica, & ſeroſa, exuſtis cutem inuadentibus, ac profundius ſe immergentibus, tum ſeſe in ambitum ſpargentibus cum pruritu. Ætius autẽ libro xiii. cap. 134. dicit, quòd lepra fit ex tenaciore ac craſsiore ac magis atro humore, & eſt magis aſpera ad contactũ, & pruritum inducit, & non penetrat, niſi cutẽ & ſquammas magnas gignit: & ideo poteſt vocari ſcabies maior. nam niſi hoc ſigno ab ea differt, & licet circa hoc multæ eſſent dubitationes: qui tamen non librum intendimus cõponere, ſed conſilium conſcribere, ideo properamus ad curam: tum eo magis, quòd omnes autores in hoc concordant, quòd iſte morbus eſt ſanabilis, & quòd auxilia quæ vni conueniunt ex his affectibus, conueniunt omni-

bus. Et constat, quòd talis morbus, vt dictum est, est elephantiasis minor. sed est vna regula generalis, quòd quæcunque curant maiorem morbum, curant & minorem, si sint ad vnguem vnius generis, velut quæ curant comitialem, curant etiam incubum: ergo quæ curãt elephantiasim, curabunt multò magis hanc lepram. & hunc morbum esse puto, de quo Moses agit in Leuitico, vbi videtur distinguere lepram. quæ est elephantiasis Arabum, à scabie *Cap. 13.* & lepra Græcorum tribus signis, mutatione pilorum, & quòd caro sit depressior, & quòd morbus indies augeatur, tũc enim est elephantiasis. & si vnum horum signorum deficiat, tunc maximè attenditur incrementum & diminutio morbi, & quòd caro ipsa viua appareat seu detegatur. ibi etiam facit duo genera lepræ, corrodens, & non corrodens. & locus ille verè est difficillimus, in vniuersum tamen etiam post curationem vult eradi pilos, & lauari vestes: & nemini dubium est, quòd vbi morbus sit cutaneus, mundicies multum commodi affert. Scriptum est etiam in Deuteronomio: Curatote in morbo lepra, diligentérque operam date, vt eis quibus vos Leuitæ sacerdotes ex meo præcepto instruẽt, pareatis. *Cap. 23.*

IGITVR vt ad rem deueniam, cùm omnis cura constet ex dignotione morbi, sed longè magis ex dignotione causarum, oportet causam scire ipsius lepræ. cùm ergo causa sit

humor crassus, & lentus, & melancholicus, item serosus exustus: sciendum est, quòd si serosus sit atque abundet, tunc est cum pruritu maiore: sin autem materia crassa solùm sit, pruritus minimus aderit, sed dolor, & sanies & fœditas maior: quicunque etiam morbus fuerit cum pruritu, facilius soluitur: vbi exiguus sit, aut nullus difficillimè. & hæc est causa, quòd hic morbus non potuit ad hanc diem vsque curari. Nam cùm non negetur magno pruritu materia est crassa, lenta & multa, tum quia à primordio vitæ, anno scilicet fermè quarto eum cœpit inuadere: tertiam causam esse oportet vel prauitatem humoris, vel valde fixam qualitatem in membro, generante vel recipiente, vel vtrunque omitto nunc regimen prauum aut aërem non aptum curationi.

QVAE autem suadent curationē fieri posse, sunt genus morbi: quod vt dixi, per se sanabile est. nam sola elephantiasis in hoc genere insanabilis est: deinde quia est iuuenis, annum agens vigesimum primum vel circa, & est terminus incrementi secundum longitudinem: deinde quia est pinguis, & sati bonæ temperaturæ, est etiam tempus vernum: & etiam quoniam non sunt tentata auxilia magnifica & præclara vsque nunc, neque omnia neque præcipua: & quoniam quædam inuenta sunt nostris temporibus, quæ à proprietate

agunt & erant ignota antiquis, velut quæ illi-nuntur arteriis. his ſex cauſis videtur omnino morbus eſſe ſanabilis: quæ tamen oſtendunt difficultatem, ſunt prolixitas ipſius morbi. Nam videtur iam decem & ſeptem anni exacti, ex quo laborat hoc morbo: & etiã quia, vt dixi, caret pruritu, & quia ſerpit & eſt profundus, propter quod volunt etiam leucen eſſe inſanabilem: & quia curatus fuit diligenter, & non potuit ſanari, licet non cum validioribus auxiliis, vt dixi. non enim omnia tentata ſunt validiſsima auxilia, ſed quædam ſolùm: concludo tandem, quòd Deo dante, ſanabitur ſeruatis ſeruandis maxima cum diligentia, tamen & longo tempore: & licet reuertatur, tamen iiſdẽ auxiliis occurrendo poterit ex toto ſanari: & ita quod fieri non poterit in vna vice, fiet in pluribus.

De cauſa patet, quòd ſunt duo membra: vnum, quod generat & mittit, & eſt iecur: alterum, quod recipit, & eſt cutis. Eſt etiam triplex cura vera, quæ ſanat morbum, & quæ fucata eſt tegens illum, & quæ mitigat ipſum. nam ipſe conqueritur maximè, quòd morbus ille aſcendat ad collum & faciem, vnde deturpat eum. Ergo cura ipſa qualiſcunque ſit, per regimen victus, per topica vocata, & per medicamenta fit. Sed primùm id videndum, poſtquam duo eſſe mẽbra in cauſa diximus, iecur generans & mittens: & cutim, quæ reci-

pit. An igitur maius vitium erit in cute, an in iecore? istud scire expedit, cùm enim medicamenta paria esse debeant viribus, ipsius vitio constat oportere nos scire quãta pars pertineat ad iecur, quanta etiam ad cutem.

VIDEMVS enim in his morbis aliquando medicos frustra niti in mittendo sanguinem, in purgando corpus, in regimine ordinando, quæ omnia tandem parum aut nihil conferũt & in nihilum reducuntur. Adueniente autem aliquo qui cutem vnguento illeuit, sanantur: & contrà, aliquando accidit vt multis medicamentis cutis illinatur, nec tamen sanatur æger, at purgato corpore & sola victus ratione curantur. Rursus in aliquibus necessarium est vtrunque, oportet igitur scire quid maximè sit in causa. Istud autem maximè & facillimè cognosceretur, si auxilia adhibita sciremus, & à quibus leuatus est morbus, & quæ nihil prorsus cõtulerunt. Clarum est autem, quòd cùm cutis, vt dicebat Galenus in libro de Morbis, nullas penè habeat vires, non attrahendi, non expellendi, non retinendi, non conquoquendi, id non contingere propriè vitio cutis, nisi quatenus ipsa est læsa, & ob læsionem natura transmittit excrementa ad illã. Quomodo ergo medicamenta, quæ illinuntur, poterunt curare lepram, impetiginem, scabiem, cùm (licet restitutis viribus) ipsa non posit repellere humorem noxium: sicut ne-

que infans ſanatus ex morbo magno,non propter hoc poterit ferre pondera magna, quia non poteſt reſtitui vltra gradum proprij roboris? & ideo ſtat dubitatio magna, an ſcilicet materia quæ ibi redundat, tranſmittatur ex alio loco corrupta:an ſit alimẽtum cutis, quod corrumpatur & tranſeat in materiam coniunctam? Et videtur generaliter ſaltem,quòd debeat eſſe materia,quæ tranſmittitur: quia alimentũ nõ poteſt eſſe adeò copioſum,vt ſufficiat ſubminiſtrare materiam ſimilibus morbis. Ex aduerſo non curarentur medicamentis exterioribus adeò facilè: & etiam quia vix fieri poſſet, vt tanta copia humoris redundante,aliæ partes intus non laborarent. & videtur ex his quæ ſcripſit Galenus in tertio Methodi de vlceribus,quòd malus affectus in carne ſubiecta & in cute, ſit cauſa impedimenti ſanationis & conſolidationis in vlceribus. & ita dico de hoc morbo, in quo licet non appareat ſolutio continui manifeſta, proculdubio tamen eſt occulta. Et etiam alia ratio perſuadet, quia talis morbus ſerpit ad proxima, ergo fit vitio partis patientis potius quàm iecoris. Sunt & alia iudicia, puta contagium & facilitas ſanationis,quæ iudicant eſſe vitio cutis potius,quàm iecoris. Concludo ergo quòd hic morbus maximam partem cauſæ habeat in carne ſubiecta, & in cute: ſed principium tamen & originem in iecore. & ſi quis mihi

obiiciat difficultatem ſanationis, reſpondeo quòd etiam vlcera chironia difficulter ſanantur etiam propter ſolius partis diſpoſitionem: & maximè, quia vt dixi, non ſunt etiam ſine vitio totius.

DEVENIENDO igitur ad victus rationē, manifeſtum eſt quòd cùm exerementa hæc ſint tertiæ coctionis, partim ſcilicet quæ ſunt loco alimēti ipſarum partium affectarum, partim ſecundæ ſcilicet ipſius iecoris, & eſt humor trāſmiſſus per venas & arterias ad cutim, quaſi natura decernente, & ideo veriſimile eſt, quòd pars iſtius morbi ſemper maneat: & eſt illa quæ fit vitio cutis alia magnam mutationem recipiat, modò multum creſcens, modò non, ſed quaſi in eodem ſtatu permanens: conſtat alimenta quæ aſſumuntur, debere parum nutrire, & non multum. cuius tamen oppoſitum plerunque medici dum exiſtimant, dum iuuare credunt, nocent. ſimiliter non debent eſſe temperata, vt communiter dicitur, ſed contraria qualitati cauſæ morbi. Diximus autem, quòd cauſa morbi eſt humor exuſtus, ſeroſus & crudus, ergo cibus debet eſſe exquiſitè contrarius, & hæc eſt ſententia Galeni in libro de Cibis boni & mali ſucci. In hoc igitur nihil melius eſt vſu ptiſanæ hordeaceæ ſine ſale, & carnis teſtudinis. his enim duobus præſidiis tantum curaui ſimilem morbum in Domino Franciſco Gadio, ordinis ſancti

Augustini ex ea congregatione, quæ Canonicorum vocatur, & quòd appellabant illum Regem. Conualuit autem in sex mensibus, cùm passus esset morbum biennio, adeò vt tæderet illum vitę, nec postea vnquam rediit. Modus ergo ptisanæ talis est: Hordeũ infundatur in aquam multam, xij horis coquatur donec disrumpatur, tundatur, cribretur, coquatur cum iure pulli, vel testudinis, donec non amplius ampullas emittat, quod post tertiam horam vix contingere solet: id autem in vase terreo. Testudines autem in aqua diu coquantur cum modico aceti albi, croco & boragine, & perseueret in huiusmodi cibo saltẽ per sex menses, interim tamen poterit vti perca pisce elixato cum eisdem. Item beta & malua in cibis, & lactuca. poterit etiam adhibere omphacium seu agrestam, item succum aranciorum. poterit & vti carnibus pullorum cum plantagine assiduè, ita vt plantago ponatur in omnibus cibis, in quibus ingreditur caro. Caueat generaliter ab omnibus multum nutrientibus, & ideo ab ouis & lacte: solùm caro testudinis, pulli, auiculæ omnes, hœdi etiam. caueat à caulibus & caseo, omnibus salitis, aromatibus omnibus, croco duntaxat excepto: piscibus nisi squammosis & paruis: non vtatur melle & saccharo, licet moderatè vti cancris: vti potest proprietate potius quadam quàm manifesta qualitate aut substantia

conuenientibus. Vinũ ſit album, leue, clarum: ſed ſi biberet aquam, longè melius eſſet, cuius eſt deſcriptio. ℞. liquiriciæ recentis ʒ vi. radicis thamariſtæ ʒ ij. paſſularũ ℥ iij. aquæ ℔ iiij. coquantur ad conſumptionem tertiæ partis, coletur & vtatur pro potu, & ſi vult dimittere liquiriciam, poteſt augendo quantitatem paſſularum & thamariſci. Eſt autem thamariſcus arbor in Italia nota, naſcens in ripis fluminum minuto folio, fructu & flore muſcoſo, id eſt, tenaci. & generaliter aqua in hoc caſu cùm non attenuet, vino melior eſt. Circa ſomnum vtatur prolixo & nocturno, nõ diurno. Circa aërem eligat clarum, tenuem & calidum potius, quàm frigidum. dormiat nõ in pluma, ſed ſuper tomentum ſericeum: mutet ſæpe veſtes, & præcipuè induſia. non exerceat ſe à cibo, ſed in mane ſolùm, & ſi ſudet, permutet lineum induſium, & interiorem veſtem (quidam vocant diploidem) abſtineat à coitu, niſi quantum neceſsitas vrget, & curet vt habeat beneficium ventris ſingulo mane. De fructibus conceduntur quæ ventrem ſoluunt, vt pruna, & ceraſa: & quæ vrinas mouent, vt flagra & pepones & cucumeres, cocti tamen.

Quòd ad intentiones curatiuas, primum ℞. ſucci caſsiæ nouiter extantis ʒ v. origani, fumi terrę, ſeu fumarię puluceratę añ ℈ ij. miſce, & cũ ſaccharo fiat bolus, capiat per horam ante cœnam

nam. Sequenti mane capiat ℥iii. ſerapii ex infuſione fumiterræ, cum aqua lactis, decoctionis fumiterræ, ſequentibus autem diebus capiat infraſcriptum ſitupum. ℞.ſeminum ſeſami ℥i.comedat cum modico panis, deinde bibat ℥ii.ſirupi acetoſi ſimplicis, cũm modico aquæ plantaginis: & poſt viginti dies, ſi vrina fuerit concocta, accipiat hoc medicamentum. ℞. confectionis hamec bene confectæ, & ſucci caſsiæ añ ℥ß.ſirupi de polipodio ℥iß. aquæ decoctionis infraſcriptæ ℥iiii.miſce, capiat in aurora. ℞. mirabolanorum nigrorum ℥i. hypericonis, origani añ ℨß. ſebeſtẽ numero xii. infundantur in ℥xii.aquæ lactis, per decem horas, inde bulliant parum: colẽtur, capiat calidũ in aurora. Hoc peracto mittatur ſanguis ex baſilica brachii dextri, deinde ſequenti die ex baſilica brachii ſiniſtri, extrahendo ſingulis vicibus ℥viii.ſanguinis. Poſt hæc bibat qualibet hebdomada ſemel hoc.℞.ſeri lactis ℥lx. epithymi ℥i.hellebori nigri ʒ i. cinamomi ℈ii. mellis ℥ii.infundantur omnia per duodecim horas, inde coquantur ad cõſumptionem tertiæ partis: coletur & bibat calidum. & cũm aſſumit medicamentum, vel hoc vel ſequens, non comedat vſque ad horam veſpertinam. ſequenti autem die aſſumat hoc. Recipe ſucci braſsicæ, aceti albi optimi añ ʒ vi.cedriæ ʒ ii.hæc inuenitur Venetiis, ſumat ergo tepidum in aurora, & bis in hebdomada. Vbi autem exa-

cti fuerint quindecim dies, ita vt bis ſit repetita purgatio, quater verò medicamentum, bonum erit vt aſſumat ligni decoctum, per quod vt ſpero, incipiet ſanari. erit autem eiuſcemodi facile.

℞. ligni Indi raſi electi ℥xv. radicis thamariſci minutim deraſæ, ſic vt ſchidia abiiciantur ℥vi. aquæ ℔ xviii. infundantur: horis xxiiii. inde bulliant ad conſumptionem medietatis in lebete ferreo, & coletur, & de hoc capiat ℥viii. aut ſaltem vii. ſingulo mane, calidum in aurora: vel hora vna poſt aſcenſum ſolis: & integat ſe pannis tenendo vultum ſub culcitra, ita vt ſudet. Interim verò bibat de hoc in menſa, ſed frigidum, cùm priores ſeptem vncias, quantum poteſt ferre, calidas ebibere oporteat. Cibus verò ſit panis, & vuæ paſſæ: panis quidem ad vncias quinque, paſſarum vuarum quantum libet. Tum verò à frigore & exercitatione atque aliis, à quibus ſolent cauere qui decoctum hoc aſſumunt caueat: cum verò octo exegerit dies, fluxerítque ſudor cum virium robore, ſuadeo vt octo horis à prandio, quatuor autem ante cœnam ſex vncias calidiſſimi illius decocti aſſumat, ac denuò ſudet, atque ita perſeueret xxx. non vltra dies, non minus autem quàm xxv. His peractis caſsia nigra purgandus eſt hoc modo.

℞. ſucci caſsiæ nouiter extrãtis ʒ vi. cum modico ſucci fumi terræ & ſaccharo: fiat bolus,

capiat ante cœnam. Bibat autem per annum ter, quater, sexies, in mense hanc aquam. Recipe sanguinis porci recentis ℔ iiii. plantaginis ℔ i. ranarum sine capite & cute ℔ iß. cancrorum chelas & caudas mundatas pondere ℔ ii. lapatii acuti radicum cum foliis ℔ ii. destillentur omnia in vase secundum artem, & de hac aqua capit ℥ iiii. singulo mane, & sudet si potest: nam calidũ præbibere oportet. Cæterùm ex priuatis auxiliis hæc duo sunt. Primum. Recipe viperas veras, cuius sunt quasi canini dentes: & abscissis capite & cauda, ad tres digitos coquantur in pauca aqua admodum, deinde contundantur, deinde cum furfure & farina pinsentur, gallinísque tribus aut quatuor edẽda præbeantur: cúmque id factum fuerit per quindecim aut viginti dies occisæ gallinæ, & exenteratæ, atque deplumatæ, coquantur iuxta morem, & ius illud bibat, & carnes edat, & post modum quiescat in lecto, donec exciderint crustæ. Secundum præsidium est.

RECIPE lapidis cærasei (vocant lazuli) puri, & bene colorati ℥ i. teratur, & in polinẽ reducatur, per linteum cribratus lauetur aqua vicies, deinde infundatur in aceto scillitico, optimè per tres dies: deinde expresso aceto siccetur, deinde per tres alios dies in succo thamarisci: inde expresso succo & siccato lapide, rursus infundatur in succo plantaginis eodem modo per tres dies, & de hoc sumat à ℈ ii. ad

℈iiij. redigendo in formam boli cum oxymelite ſcillitico, & pòſt bibat mulſæ ℥iij. præparatur autem hoc modò. Recipe mellis puri ℥ij. aquæ ℥vi. miſce, bulliant ad conſumptionem medietatis, deſpumando ſemper: coletur & capiat, vt ſuprà. Et rurſus ex cõpoſitis, quæ intus aſſumuntur eſt decoctio Auicennæ huiuſmodi. Recipe mirabolanorum nigrorum & citrinorum añ ʒ ß. amis ſeu ameos & aſſæ odoriferæ, id eſt, belzoi añ ʒ v. aquæ ℥xxxvi vuæ paſſæ lotæ & mundatæ ʒ vi. coquãtur ad conſumptionem duarum tertiarum cum ℥iß. mellis puri: coletur & exprimatur & bibat totum, continuetur quadraginta diebus. Conferunt etiam catapotia, quæ vocantur pillulæ Indæ, & pillulæ cochiæ. eſt etiam facillimum auxilium, quod conſulo vt faciat, & eſt hoc.

Recipe viperas duas magnas, & abſciſsis capitibus & cauda incidantur minutim, & ponantur in olla cum ſale, ita vt ponatur area ſalis, deinde area è carne viperarum, inde area ſalis denuò, atque ita alternatim imponendo etiam radices rumicis ſeu lapathi inciſas minutim: deinde tegatur olla cum tegmine fictili, quale eſt olla, & cum creta concludatur, & ponatur in fornace lapidum, vbi lapides coqui ſolent per tres dies: inde extrahatur, & ſal ille ſit in vſu ferendo ipſum: & ſi non placet, ſic diſſoluatur in duplo aquæ, & abiecta omni fece ſiccetur, teratur & ſit in vſu. Expedita pur-

gatione xl. dierum, vel assumptione aquæ ligni, deueniemus ad topica. nam in his autores omnes medicinæ sanationis spem totam reponunt hoc modo.

Primum imponemus ipsum in balneo aquæ dulcis seu putei, apponemus quadraginta cucurbitulas, & non sit aër multùm calidus: aut si nimio plures videbuntur viginti, & postquã sudauerit, detrahemus sanguinem ex singulis, secũdum quod ferre posse videbitur, & postmodum inungemus hoc vnguento.

RECIPE succi ocimastri, & est planta similis folio ocimi, nascens iuxta muros antiquos & sepes, folia habens similia ocimo, sed in ambitu serrata, flores purpurei, seminis capitula qualia hyoscyamo, radix torosa, vnde è genere galiopsis esse creditur, odor foliorũ & seminis teter. ex hoc igitur succo pari pondere ceræ atque olei fit vnguentum, quo illiniri debet post balneum & cucurbitulas. Inde tertio die ad balneum redeat, & rursum illinatur vnguento, atque ita omnia peragantur, quæ in primo præter cucurbitulas, vsque ad quinque circuitus: in quorum vltimo etiam rursus viginti cucurbitulæ applicentur, intermediis autem nequaquam. Semper autem ab inunctione lectum ingrediatur mũdis linteis, & dormiat: quod si ferre non posisit balnei teporem & cucurbitulas, modicũ panis & martij panis comedat antequam balneum ingre-

diatur: lectus antequam in eum se conferat, caleat, & bene tegatur.

ALIVD vnguentum. ℞. scabiosæ, ellebori nigri, lilij, allii, lunariæ herbæ, corticis iuniperi añ ℥ ij terantur optimè, inde exprimatur, inde addantur aquæ vitis, quæ solet excidere à ramis præcisis tempore Martij ℥ i, styracis liquidæ ℥ ii, pomatæ ℥ iii. coquantur miscendo semper, donec redigantur in formam vnguenti: & dum remouetur ab igne, addantur lactis ficulnei ʒii. misce, fiat vnguentnm, quo vngantur totum corpus loco prioris, vbi ex primo non sanatus fuerit. Ætius putat adipē nigri arietis sufficere vel solùm, quod non expertus sum. Verùm nostrum hoc vnguentum est, quo ego cum quatuor sociis à scabie, quæ erat è lepræ genere, quam passus fueram xxvi annis, sum liberatus sine vlla purgatione, sine balneo, ita autē viximus vt ex proposito pro morbo contra medicamentum luctari velle videremur: erant mei familiares omnes adolescentes, ego quinquagesimum excesseram annum, Lugduni in caupona genio indulgebamus. existimabam mihi turpe esse quòd nō scabie omnes, sed elephantiasi laborare videremur, crustæ præaltæ latæ vsque ad collum & caput ascendebant. verè illud dici poterat: Aliis medens, ac ipse vlceribus scatens. Causa erat, quòd marinis piscibus, quos ego libentissimè edo, nec Mediolani copia est, assiduè

vescerer, præcipuè verò asellis: qui cum recē-
tis sint optimi succi, ita saliti sunt pessimi. nam id minimè absurdum est. hædina enim caro vt optima est, ita salita pessima.

Ergo visum est, vt aliquo auxilio occurrerem. fortè autem dum ascenderem in colle quodam, perspexi tithymalum: abundabat enim vbique, excogitaui igitur è casu auxilium, fuítque huiusmodi. Recipe sulphuris viui ℥ii, salis ℥iß, lachrymæ iuniperi, qua vtuntur bibliopolæ, ellebori albi añ ʒii, succi tithymali ʒiii, aut etiam amplius. apponebam autem totam herbam contusam pondere ℥i olei è lini semine ℥ß. terantur exquisitissimè, inde coquantur super cineres donec redigantur in formam vnguenti, pòst exprimatur, & reiecta fece, inungātur statim, detersa aqua à balneo, sub poplitibus, & interiora cubitorum, & iuxta talum, & iuxta carpos manuum, & sub alis, & plantæ pedum, & loca omnia patientia in aëre calidissimo, seu iuxta ignē post cœnam, diu confricando loca, & copioso vnguento: inde ingrediatur lectum calentem, & tegatur pannis. hoc autem à prandio vel à cœna, fiátque alternis diebus donec ter fuerit vnctus. hoc neque purgatione, neque vitæ regimine indiget, adeò efficacissimum est. Forsan quæret aliquis, & iure, cur tandiu distulerim sanationem hanc? Causa fuit, quòd morbus hic perpetuò variabatur, & quòd mihi familiare

eſt nihil agere donec cogat, tum propter multitudinem negotiorum, tum etiam propter cõſuetudinem: tum etiam, quia exiſtimabam morbum hunc me præſeruare à multis aliis morbis, quibus ſuſpicabar me eſſe paratum propter diuturnarum hæmorroidarum ſpontaneam ſanationem. Aliud phyſicum auxiliũ ex xij. libro noſtro de Subtilitate. Lauetur ter in balneo infantis primogeniti, quo balneo ſolent obſtetrices abluere quicquid ſanguinis eſt menſtrui. Laudantur præterea cuminum Æthiopicũ & ſyderitis herba in potu ſumpta. atque hæc puto ſufficere, etiamſi multo grauior eſſet morbus. Si quis tamen ad validiora tranſire vellet, ſudet in balneo ſicco exerto capite cum ſuffumigio bituminis, ſalis, ligni cupreſsi, lachrymæ iuniperi, thure, betzoi, myrrha, agalocho, rore marino, amaraco, ſtyrace, ſanthalis, muſco coniferarum arborum, lachryma eleni, ladano, cortice mali medici, & roſis, omnibus vel aliquibus.

CONSILIVM QVARTVM PRO MORBO VALIDISSImo ex ventriculi Phlegmone.

CVM Calendis Augusti anni M. D. XLV. Mediolanum è Papia reuersus essem, Princeps optime ac sapientissime, ad pristinam medendi exercitationem me contuli, atque in ea solita vsus fœlicitate, præter duos diutino morbo sub aliis medicis conflictatos, neminē penitus morte amisi: cùm tamen quingentis ac etiam pluribus ad Aprilis vsque Calend. ægris manus admouissem: tantum potest vera ars si ad hos fucatos nebulones conferatur, qui non artis præceptis intenti, sed conspirationibus atque calumniis, bonos quidem infamia, ciues autem ægros morte afficiunt. Sub Calendis Aprilis tamen quibusdā manus admoui, qui omnes cum vno ac eodem morbo laborant, xx. die sub initio periere, nec vllus celerius aut tardius ex languētibus. Quinimo adeò constanter eam diem obtinuerunt, vt cùm quædam mulier Anastasia in domo illustris viri comitis Ioannis firmi Triuultij ægrotaret eo morbo, à prima statim visitatione liberè affirmauerim eam proxima diei Domi-

nico ſuccedenti nocte perituram, quod eſſet ea nox xx. diei initium. ego autem xv. die morbi vocatus ſum, reliquo tempore in manibus fuit medici experti amicíque noſtri, ac rectè in arte ſentientis. Cùm igitur quinque ſic periiſſent, nec venæ ſectio, nec purgatio, nec vinum, nec victus tenuis, nec vini abſtinentia, nec cataplaſmata, nec ea quæ cordi cõferunt, profuiſſent: ſed eodem morbo laborãtes iiſdem ſymptomatibus eodémque modo ac eadem die perirent: viſum eſt mihi dignum minus, ſi qualis hic eſſet morbus adeò lethalis conſcriberem. Primùm, quæ laborabant omnes fuerunt iuuẽculæ virgines, atque hoc mirum, dolor aderat ſuper vmbilicum, aſsidua nauſea & cibi faſtidiũ. tum deiectiones corruptæ malè olentes, & quibuſdã diebus pluſquam conueniret, venter demittebat, aliis autem mediocriter ſiſtebatur. non tamen decretoria erant hæc, nec diebus decretoriis, ſpiratio ipſa paululum denſa, & non omnino naturalis. calor exterior moderatus adeò, vt vix perſuadere poſſem aſtantibus quòd febricitarent: pulſus tamen duri, veloces, parui ac frequentes, validam febrem oſtendebant. lotia qualia ſanorum ferme. nebulæ aliquando ſuſpenſæ in his, aliquando ſedimentum. Mens continuè conſtans, vigiliæ doloris perpetuitatem conſequebantur: nec tamen ſemper dolor ſomnum vincebat, ſub x i. diem omni-

bus omnia visa sunt mitiora. Pulsus tamen aderat cordis, & singultus: sub XVII. omnia adeò manifestè intendebantur, vt morbi magnitudo ne ipsos iam tunc lateret astantes, à XIII. die venter totus vbi ventriculi regio dolitabat, cum ipsis lateribus, tum intumuit. XIX. oleosum quiddam ac quasi subnigrum euomebant. initio die XX. moriebantur. mortuis vngues liuidi ac subnigri & venter, vt vter inflatus. dum viuerent bene semper sperabant & nunquam delirabant. XIX. difficultas spirandi ne ipsum latebat ægrotantē. die XVIII. omnes aluum copiosè demittebant. Hæc fuit morbi sæuissimi enarratio, quæ tamen paucissimis aduenit. Nunc igitur videndum qualisnam fuerit morbus: atque vt existimo hæc dispositio est ventriculi phlegmo, inquit enim Rases vt quidam de nominibus soliciti dicũt: *lib. 9. ad Almans. c. 64.* Si cum dolore ventriculi febris fuerit, & apostema manifestum cum sensu caloris in tactu æger ex basilica (iecorariam solemus vocare) sanguinem mittat, haud dubiè quia phlegmonem adesse intelligit, vt etiam Mattheus Ferrarius in expositione docet, & Platearius, docentes etiam generationem ex mente Gentilis si quidem, quòd fiat per infusionem bilis *trac. 6. c. 13. Diuis. 26.* in tunicas ex cõcauo veniẽtis. Et patet, Quòd Symptomata secundum illos præter propria etiam signa conueniunt: & sunt, Doloris vehementia, æstus magnus, pulsus cordis, syncope,

frigiditas extremitatum,ſudor frigidus, deie-
ctio appetentiæ,corruptio exeuntium. Quod
autem dicunt de ſtupore,alienatione,conuul-
ſione ac ſubeth,non aptè ponitur, nam cata-
phora laborant, atque ſic ſubeth exponi de-
bet, cùm ſubeth ſeu grauis ſomnus à frigida
cauſa & plerunque humida fiat, carum vocāt
Græci. Reliqua non ſunt ſigna propria nec e-
tiam vera perſæpe, nec ſecundum rationem.
Nam licet ſit in mēbro neruoſo quia tamen
extenditur ab omni parte,non fit vera conuul
ſio, ſed ſingultus qui ſpecies eſt conuulſionis.
cap.59. Sed vt ad Raſem iterum reuertar, ipſe poſuit
ſuam curam meliorem in lib.Diuiſionum per
lactis potum & compreſsionem:ſed hoc cùm
iam fuerit ſuppuratum, quod in phlegmone
continetur. Sed & quæ ad pulſum attinent.
cap.6. his conſentiunt quæ à Gal.in quarto de Præ-
ſagio ex pulſibus ſcribuntur.Pulſus duri atque
creberrimi in ventriculi phegmone ſunt.Sed
ſi in ore eius ſit phlegmon, adeò duri eſſe ne-
lib.4.ca.24 queunt. Dilucidius etiam dum de Cauſis pul-
ſuum loquitur ex Iſagoge. Nam ſi inflamma-
tus ſit duntaxat,ita mutat pulſum, vt neruoſi
corporis diximus inflammationem ſolere. Si
comprimatur,vellicetur,lāgueſcat, ſingultiat,
vomat, nauſeet, faſtidiat, doleat pro genere
ſymptomatis. Subiungit languidi parui paulò
celeriores,& admodum crebri euadūt pulſus.
cap.7. Superius autē declarauit quòd pulſus inflam-

mationis partis neruosæ parui sunt, duri atq; ferrini. Itaque de signis satis conuenit, licet parum aptè ea disponant recentiores. Sed quomodo fiat hoc apud me vehementer dubium est. Nam quod ex infusione fiat chili ac nutrimenti, videtur fermè impossibile, videmus enim omnes phlegmones fieri ex venarum tumore, quod etiam sensisse videtur Galenus libro de inæquali intemperie. Quomodo cap. 3. autem fiat ex ex venis quæ ab hepate prodeũt adhuc dubium est. ille primo in exteriorem tantum tunicã ventriculi ingrediuntur. Quod si ex caua vena prodirent, non mirum esset fieri phlegmonem. At Vesalius ostendit ex stelechia sola nutriri ventriculum. imponit autem Galeno quòd voluerit etiam ex caua venas ad illum peruenire. Sed hoc Galenus non censet. in sexto enim Anatomicarum aggressionum lib. 5. cap. 3. qui locus à Vesalio adducitur, inquit. Atque fol. 4. vena quædam ex iecinore ad lienem pertinet, cuius processus in ventriculum defertur: eius verò pars quædam, postquàm omnibus lienis partibus propagines transmiserit, in ventriculi gibbum ascendit. Et infrà paulum, Vena portæ quam recẽtiores, quòd aliarum supple quæ ad membra nutrimenti deferuntur quasi caudex fit, στελεχιαῖαν vocant. vbi manifestum est de portæ vena illum intelligere, atque ob id minimè venam seccare oportet. Hoc namque auxilium prætermittunt Alexander & Ætius;

Paulus autem curæ nõ meminit. At dices Rases sanguinem mittit, & Auicenna & Auenzoar: Respondeo morbi magnitudinem inspexere. Sed non est cura propria. Mirum est igitur vel quomodo fieri possit ex porta vena trahente, multóque magis quomodo curari, cùm nec sectio venæ nec clysteria, nec inedia auxilium afferant, cùm etiam inedia & multo-magis medicamentum omne vel etiã leniens non leue inferat detrimentum.

lib.3.ca.9.
lib.9.ca.16
31.32.tra.4
cap.3.
1. Theisir
tra.15.ca.2

CONSILIVM QVINTVM DE DOLORE VAGO PRO *D. Bartholomæo Charabello.*

Hic patiens iam à quatuor annis citra, patitur dolorem quendam in partibus ventris ac pectoris: cuius initium fuit ex potu vini acerbi & austeri post laborem vehementem, succedenté conualescentiæ ex febre tertiana. Et primùm cœpit in partibus ventriculi: deinde per auxilia recessit, & remansit in quiete per tres aut quatuor menses, vt ipse mihi refert: demum reuersus est dolor eodem ferme loco, & sensim ad alias partes declinauit: modo ad ventrem vsque ad pectinem: modo

ad partes ſuperiores, vſque ad gulam, & furculam ſuperiorem . aliquando in directo ſpinæ dorſi ſuperius parum quàm è regione enſiformis furculæ. & aliquando dicit in colli parte poſtrema. & etiã aliquando ad latera, & quandoque è regione lateris dextri, vſque ad collũ per coſtas. & nunc præter dolorem, ſentit quandam diſpoſitionem, quę quamuis non ſit cum dolore, attamen eſt cum magna eius moleſtia. & ſentitur ſupra vmbilicum per quatuor digitos pulſatio ingens, non lata tamen ſed velut ex arteria magna. & feces ſunt quaſi naturales. & inſomnietas non parua, & attenuatio corporis, & vrina cum nebula vel ſedimento, ſed tamen ſubſtantia & colore aqueo, vt ipſe referr. & torquetur dolore ante cibum, & etiam poſt: & aliquãdo tamen quieſcit : & ex aſſumptione cibi in hora doloris quandoque leuatur, quandoque grauatur : & ipſe ſibi perſuadet quòd duritiem habeat iuxta enſifornem furculam, quam nos cùm pronum tangeremus, tum etiam reſupinum percipere non potuimus. vrinam autem non vidimus, ſed illius dicto acquieuimus. nocetur ab aqua, à difficilis concoctionis cibis non leuiter. Amarorem oris non ſentit, niſi raro vomitu frequenter vexatur. in quo tamen parum aut nihil euomit. Sitim quandoque validam, nonnunquam nullam ſentit. toto hoc tempore præter febrem vnam ephemerã ho-

rarum. XVIII. nullam aliam passus est. qua eti-
sæuiente, dolor cessauit, cessante autẽ rediit.
Iecur vt illi videtur calidum, quod coniicit ex
calore palmæ manus, cum etiam grauitatem
& tensionem è regione dextri lateris iuxta co-
stas sentiat, aluus astricta: aliquando etiam do-
lor ad spatulas extenditur. interdum etiam
multa euomit. hæc sunt quæ ex ipsius aspectu
& narratione habentur, interim tamen fluunt
hæmorroides natura eius seu tẽperatura san-
guinea: ætas iuxta XL. annũ. Igitur cũ morbus
hic nõ posit esse à mala tẽperatura sine mate-
ria: nã accidẽs nõ migrat de subiecto in subie-
tom.32. ctũ vt colligitur 4. Physicorum, dolor igitur
si mouetur, causa eius necessariò mouetur. &
si dicas quòd causa multiplicatur sicut ignis:
tunc necesse esset vt dolor non transiret nisi
per continuam partem ad aliud extremum.
hoc autem ei non contingit: quare relinqui-
tur, vt dolor hic non sit à mala qualitate tan-
tum. Nec etiam à materia quę sit humor: nam
si est æqualis, imposibile est vt lædat adeò
vehementer nisi per magnam solutionem cõ-
tinui: quare vel phlegmon adesset & sic fe-
10.art.cur. bris, dicebat enim Galenus, phlegmones vis-
ca.6. & 11 cerum febris comitatur: vel etiam aliarũ par-
eiusdẽ c.20. tium. Si verò non faciat phlegmonem, opor-
tet vt magna sit moles eius, quare in solutione
doloris apparebit semper humor ipse per vo-
mitum aut in excrementis: horum nullũ iam
diximus

diximus contingere, quare causa doloris non est humor solùm peccans in quanto. Sed neque in quali, neque enim adeo intensa frigiditas aut calor, aut amaritudo apparet qualis esset necessaria bile flaua atráue vel pituitata peccante. Rursus mirum esset quòd hæc pituita vel bilis ad pubis ossa, modo ad collum vsque extenderetur: intus, extra & vbique. Cùm igitur causa non sit sola mala qualitas, nec humor aliquis quantitate sua, vel qualitate, relinquitur tandem, vt sit flatus. Cuius etiam indicium est quòd non adest pondus, tum quòd subitò soluitur. dicebat enim Princeps loquẽs de signis doloris capitis: In dolore facto ex flatibus extensio augetur & grauitas minuitur, & aliquando est cum punctione, quandoque etiam cum corrosione. & in flatuoso dolore quidem grauitas nulla est. Et quandoque etiã cum ipso fit permutatio doloris frequens de loco ad locum. Sed de subdita sanatione, de qua dixi, habetur textus etiam à Galeno in XII. Artis curatiuæ dum flatuosum dolorem curare docet. Et quamuis illud fiat arte, idem contingit etiam natura. adest igitur & tertium signum de quo dicebat Princeps scilicet subita permutatio de loco ad locum, & quartum quod est tendens, & aliquando pungens, & quandoque corrodens. Hoc genus doloris credo descriptum esse à Principe cùm dixit: Et flatus est quandoque in tunicis membrorum

prima tertij tra.2.ca.7.

cap. vlt. post med.

Secunda quarti do. 2 sum. 6. c. 26 & villis, ſicut in cholica flatuoſa, aut in tunicis muſculorum & ſub membranis, & ſuper oſſa: aut in circuitu muſculorũ inter carnem mollem & cutem: aut eſt in ipſo membro latitans vt muſculi in pectore. Et ipſius quidem reſolutio ſeu ſubita ſit, ſeu in longo tempore fiat, erit ſecũdum multitudinem aut craſsitiem materiæ, & membri denſitatem : ac horum contraria. Sed Albucaſis hoc genus morbi ad vnguem deſcripſit: & vocat eum Nachir. Differẽtia tamen eſt duplex. prima quòd vt ibi narrat, hic morbus eſt ſolùm in membris exterioribus ac manifeſtis. *li. 2. ca. 95. ſuæ chirurgiæ.*

SECVNDO, quia eſt inter cutem & carnẽ, & non inter duas membranas, aut inter muſculum & membranam. ideo Nachir non facit dolorem, & hic morbus facit dolorem, & etiam vehementem : quia in hoc patiente flatus eſt inter tunicã & tunicã, vel inter tunicã & muſculũ. eſt tamẽ eadem ſpecies materiæ, & idem generationis amborum modus. Patet autem per Principem loco allegato, quòd flatus abundat aliquando in concauo membrorum, aliquando inter carnem mollem & cutẽ.

TERTIO inter muſculum & tunicam.

QVARTO inter duas tunicas. & in his duobus modis fit neceſſariò dolor vehementiſsimus, maximè in tunicis ventriculi & inteſtinorum: dicebat enim Auerroës, mẽbra dolo- *3. colle. c. 31.* roſa ſunt ventriculus & inteſtina. In ſecundo

autem fit Nachir & vocatur ab aliquibus saltus.quia cutis salire videtur. In primo autem fiunt dolores frequentes:sed non adeo validi, nisi flatus sit valde crassus,& ora vasorum obstructa exquisitè. His stantibus seruare oportet omnes casus quos illi diximus aduenire.cũ igitur debilis esset propter febrẽ, & substantia ventriculi rara ob calorem & exercitationem,penetrauit vinum multitudine & austera qualitate præditum,& imbibendo villos dolorem excitauit, & malam qualitatem. Vnde continui solutio,nam membro crasiore facto vbi ad statum suum redierit, quòd est inter duas tunicas laxum relinquitur: & apertum. Inde auxiliis adhibitis mala temperatura sublata est, & cùm nondum laxitas magna esset, quieuit dolor. Deinde rediit & flatus ille penetrauit sicut in renum calculo, modò inter ventriculi tunicas, modò inter ventriculum & peritonæum: nam ventriculus peritonæo magna ex parte subcingitur. penetrante flatu inter peritonæum & ventris musculos per longum aut obliquum positos,dolor ad pectinem vsque declinauit. Sed maximè per musculos longos,quorum vterque etiam ibi finitur. Nam obliqui potius ad anchas pertingũt. par autem quæ inter tunicas ventriculi continetur ad summum gulæ ascendit, per easdem tunicas,& si dolorem infert.alia verò transfertur sub pleura quæ ex peritonæo nascitur vs-

que ad summum furculæ, à latere dextro, quia illud est calidius propter epar, vt dicemus in de causis generationis huius doloris.

Cvm verò dolor recedit, remanent partes tamen separatæ, & est species quędam doloris ex hoc stupidi à Galeno positi. & quia dolor prohibet somnum, & ob curas macilentior redditus est. quam ob causam pulsatio sentitur supra vmbilicū, vt dicebat Zoar. inquit enim, causa quòd pulsatio sentitur super fundo oris ventriculi resupino ægro existente, est extrema tabes ipsius ventriculi. Aliter enim sentiri non posset, tota illius substantia quæ crassa est, & tot inter mediis existentibus. intermedia autem sunt peritonæum musculi longi & transuersi seu lati, & membrana & pinguedo & cutis. declarauimus enim contra Galenum in sexto contradicentium medicorum sub ventris cute, membranam non esse ex musculorum contextu. Porrò arteria illa vt habetur ex dissectione cùm magna non sit, nisi intelligatur ramus ascendens ex sinistra parte nutriens partem posteriorem imámque ventriculi, necesse est eam dicere quæ in dorso iacet, dorsi vertebris subiectam. atque hoc magis iudicio meo verisimile est, quādo quidem in quantumcunque extenuatis minimè percipiatur, nisi cùm multum compresseris ventriculum. ibi enim peritonæum quasi dorso hæret. Vnde etiam in prouerbio solemus

6. aphor. 5.

1. theisir tr. 11. cap. 1.

Vesal. lib. 3. ca. 13. & in delineationibus.

dicere ventriculum adhærere dorſo eorum qui fame ſunt enecti. eſt igitur dorſi arteria magna quæ ſumitur, non quæ eſt in ventriculi fundo. indicio etiam eſt, quòd nunquam eam in quantumcunque extenuatis vel in dextra, vel in ſiniſtra parte percipi. ſed in medio ſolũ. ex quibus colligitur ventriculi maxima extenuatio. de doloris etiam proceſſu apparet, nam ventriculus poſtquàm ſurſum aſtringigitur, ad nonam thoracis vertebram dextra paululum ex parte inclinatus magnæ arteriæ applicatur, aſcendítque vſque ad quartam thoracis eo progreſſu. inde directus στόμαχος ad mediam vſque ceruicis pertingit vertebram iunctus dorſi ſpinæ, inde ad os parum reflectitur. quo fit vt dolor ad poſteriorem colli regionem tum dorſi quandoque pertingat. *Veſal. lib. 5. cap. 3.*

QVOMODO autem ad gulam & ſuperiorem furculam pertingat, hoc eſt quia ibi aſpera arteria ſtomacho iungitur. atque ob id etiã illo affecto partes anteriores pati videntur. vomitus autem aliquando ſuccedit materia in concauo exiſtente, aliquando non ea exiſtente inter tunicas: ſed nauſea mala & laborioſa. & cùm ob imbecillitatem malè ventriculus concoquat, cogitur iecur ſupplere vices ventriculi. quare ex nimio labore supercaleſcit, inde feces exiccantur, & non parum. ob dolorem verò & cruditates & triſtitiam, vt dictum eſt, vigiliæ. cùm verò flatus fuerit inter

duas tunicas, ventriculus tenditur & durus
tertia quarti tr. 2. c. 19 videtur iuxta Principis ſententiam: ſicut & in
pila vento aut aëre plena, vnde ſibi perſuadet
quòd tumorem durum habeat in ore ventriculi. cùm verò tangitur abſcedente iam flatu
molle percipitur.

VRINA verò habet ſedimentũ, non mul-
ſecunda primi doc. 3. c. 2 tum cocta ob ventriculi imbecillitatem. Vnde Princeps alba vrina ſecundum intentionẽ
tranſlucentis ſignificat frigiditatem & concoctionis priuationem. & ſedimentum fit ex
venarum operatione in id quod relinquitur
ex iecoris concoctione non abſolutum, vt declaraui in ſecundo libro Cõtradicentium me-
trac. 3. contradi. 22. dicorum. quare dicebat Princeps loco eodẽ,
dum de vrina cærulea ageret, & ſi fuerit in ea
hypoſtaſis, erit ſpes vitæ, aliter non, & hoc
magis militat in alba. ſignificatur enim illa
aſsiſtente, adhuc naturam venarum reſiſtere.
ex quo patet quare non corrumpentur aut
perturbentur vrinæ eius. Nam vt habetur à
1. de criſi. cap. 12. Galeno, perturbatio in vrina ſignificat mediã
coctionem, ſed hic eſt vltima cruditas quoad
vẽtriculum, vt declaratum eſt: igitur talis vrina non poteſt perturbari, apparet etiam cauſa coloris eius qui eſt vt plumbeus ſubcitri-
13. 3. tr. 1. ca 17. & 14. 3 trac. 2. c. 2. 13. 3. trac. 1. cap. 19. nus. dicebat enim Princeps illum, qui expertus eſt, nõ fallit color. ipſe enim declarat morbos ventriculi & iecoris. vnde præcipuè, vt
habetur ab ipſo in capitulo de Signis malæ

temperaturæ frigidæ albedo coloris cum modica citrinitate, vt eius nomine vtar, frigiditatem ventriculi decernit: ex hoc etiam patet solutio dicti Galeni, cùm inquit, vrinæ bonitas significat incolumitatem venarum. nam potest esse praua etiam ob ventriculi imbecillitatem. ostendit tamen malam coctionem in venis necessariò: vel sua causa, vel quia materia quæ ad eas transmittitur malè parata est coctioni. & hunc modum generationis tetigit Princeps, cùm dixit & fit cholica aliquando à flatu qui est inter villos & tunicas intestinorũ illas separando. nam hic modus tenet etiam in aliis. declaraui autem in secundo Cõtradicentium medicorum, quod principalis causa non solùm, sed & adæquata doloris, est solutio cõtinui non mala temperatura. hæmorrhoides autem fluentes, & præseruatio in victu ob timorem doloris, faciunt quòd raro febres incurrat. ad quod iuuant purgationes etiam. tensio autem quam sentit in latere dextro est ob causam dictam, nam humores crassi gignuntur ex chilo non crudo, & ideo rectè dicebat Princeps: & scias quòd cùm inter vẽtriculum & iecur tensio inuenitur, & in ventriculo extenuatio: tunc hoc indicat naturæ resolutionem. Nam humores crudi sic geniti obstruũt, non solùm iecur sed & loca rei vicina, & augent caliditatem eius: & cùm hoc faciunt tensionem. & caliditas tamen manuũ, non solùm

16.3.trac.3. cap.6.

tra.5.cõtr.2

13.3.trac. 1.cap.23.

procedit à caliditate iecoris, ſed à labore ventriculi in cõcoquendo. cuius ſignum eſt quòd poſt horam ab aſſumptione cibi debent caleſcere extrema, & pulſus intendi ac frequẽtior reddi ſicut in hecticis etiam fieri ſolet. ex quo patet quòd ægritudo ipſa cognita eſt. quia omnia quæ illi ſuccedunt ſecundum neceſſariam rationem, huic conueniunt.

His viſis dicamus de humore ex quo fit flatus hic, & de minera, vt ſolet dici generationis eius. & incipiam⁹ à ꝓximo dicto Principis, vt etiam exponebat Gẽtilis. & dico quòd omnis flatus fit, vel ab humore, vel à cibo, vel à chilo. & cùm hic morbus adueniat etiam vacuo ventriculo, ideo non poteſt eſſe à cibo & chilo ſemper, quare erit ab humore. & hunc ſecundum plurimum, vt declaraui ex illius cõditionibus, cõuenit eſſe craſſum & tenacem. Sed quomodo ingredietur homo tenax membrana & villos? Reſpondeo, quia paulatim penetrat ſubtilior pars & craſsior extra congelatur, & ita flatus inter partes membranarum continetur, & etiam inter partem denſam & lapideatam ac ventriculum.

Ex quo colligitur peſsimus error eorum qui in talibus vtuntur valde calidis: nam pars ſubtilis reſoluitur ex intentione Principis, & craſſa adhærens ventriculo congelatur, ſicut videmus in gypſo dentium. & pars congelata facit quatuor effectus: primum retinet flatum ne

diſcutiatur,& ſic dolorem efficit vehementiſſimum. Secundum quòd ſola adhærens facit illum dolorem ſtupidum, de quo diximus. & ſi nobis in dentibus hoc tædium affert, quanto magis in ventriculo & viis illi proximis? Tertium eſt quòd interiecta impedit coctionem cibi. eſt enim medium ad prohibendum caloris naturalis tranſitum. Quartum eſt deterius aliis, quòd prohibet tranſitum nutrimenti ad membrum ſua denſitate, & ſua frigiditate illius perfectam aſsimilationem: & ſui pondere attenuat illud.

REDEVNDO ad propoſitum cauſa flatus eſt duplex: nam forma eſt quaſi idem cum effectu, vt colligitur in XII. Primæ philoſophiæ. & in his quæ non per ſe intenduntur à natura non quærimus finem, vt in morbis & monſtris: ideo ſufficiat dixiſſe de materia efficientéque.

IGITVR in tertio de cauſis ſymptomatum videtur finire effectricem cauſam eſſe calorẽ debilem, nam ab exiguo nullus fit flatus, ab immodico autem nõ fit niſi ex eduliis flatuoſus. atque is, vt dicit adeò leuis, vt illico vno vel victu euaneſcat. proſtrato igitur omnino naturali calore nullus fit flatus. integro autẽ non talis qui torqueat, præſertim diu. neceſſe eſt igitur imminutam hic eſſe calorẽ. & quanto magis imminuitur, eo magis vſque ad maximam imminutionem flatus augetur. neque

verò poteſt, vt in frigoribus viuente adhuc homine, calor intantum extenuari, vt flatus gigni nequeat, ſed vix tantùm vt modicus. & tunc iam breui ſuperuiuit animal. ne igitur te exemplum decipiat hyemis, vbi etiam nullus flatus gigneretur. nam nō par ratio vtriuſque, cùm hyeme etiam cadant frondes, & manifeſta prohibitio generationis herbarum appareat. at in corpore humano nunquam quicquam ex toto perit circa nutritionem ventriculi ſuperuiuente diu animali. quo fit, vt ea diuiſio Principis in diminutam & corruptam ablatámque concoctionem ferme ex vltimo membro, ſolùm rationi non experimento ſatisfacit. Galeni tamen exemplum ea ex parte eſt accommodatum, qua poſitum eſt, ſcilicet quòd calor non eſt ex toto imminutus, cui flatus ſuccedit. Sed & ob id rectè dicebat Auerroes, quòd flatus fit à calore diminuto. & Auicenna declarabat hoc, & docebat quomodo calor etiam non naturalis generat flatum antequam concoquatur cibus. & etiam quia imminuit calorem naturalē. & ideo æquale imò fortè maius eſt detrimentum in his exceſſus ad calidū ſicut ad frigidum, licet exceſſus ad frigidum celerius ſentiatur. quia calidum præternaturale in ſui etiam præſentia obtundit ſenſum doloris. vnde acopa Græci talia vocāt medicamenta. & Auicenna in quarta primi de medicationibus doloris appellat anody-

3. collect. cap. 16. 14. 3. tra. 4. cap. 4. & 7.

3. cap.

na. ex quo apparet quàm facile ſit eſſe medicum, quàm verò difficile ſit eſſe bonum medicum. omnes enim incidunt in hanc foueam, vt calida exhibeãt in doloribus flatuoſis: cùm quandoque frigida ſint longè vtiliora: & certè iactura quæ fit à calido medicamento longè deterior eſt ſemper æquali facta à frigido. & etiam patet cauſa medicationis illius monſtroſæ cholicæ deſcriptæ à Principe cũ endiuia & aqua frigida, in epidemiali conſtitutione, per experimentum antiqui. & cauſa etiam erroris quare nullus ex tympanite ſeruatur hoc tempore. *decimaſexta tertij tra. 3. cap. 6.*

SED redeo ad inſtitutum. Galenus pro cauſa materiam referente ibi ponit cibos: & forſan quòd ex cibis generantur. & peſsimum eſt pituita vitrea, vt dicebat Auerroës, præter enim ſummam frigiditatem, viſcida eſt atque lenta, vt dicebat. vnde Galeni ſententia eſt, quòd non purus flatus tantùm, ſed etiam denſus ac vaporibus plenus procreetur. nec penetrãs, nec ſolui facilè aptus. Sed & id expreſſè confeſſus eſt, quòd flatus fiat ex humoribus crudis ſecundo Prognoſticorum. talis autem maximè vitreus. & ideo dicebat Gal. quòd talis ſpiritus cùm ſufficienter frigidus fuerit, tũc vehementes excitat dolores. nam frigidus cũ fuerit, erit primò denſus: & qualitas illa omni ex parte membrorum naturæ eſt inimica. patet autẽ quòd ex omni humore crudo poteſt *3. collec. 6.* *co. 2. in fi.* *2. ad gla. cap. 6.*

fieri flatus ex Galeni ſententia. humor autem crudus eſt pituita, inter eius genera poſt vitream eſt gypſea. peſsima verò quæ cum melancholica commiſcetur: nam terrea parte flatum gignit reſolutioni omnino repugnãtem, ſicut apparet in quartanis comparatione aliarum febrium. innuit igitur Galenus loco iam proximè in margine ſcripto, vbi Princeps omnia ſumpſit, quæ de doloribus ex flatu ſecunda primi loco iam deſcripto tradiderat, quòd flatus ex materia calida exiguum vel nullum dolorem facit. ſeu enim in concauitatibus, ſeu inter ſenſibilium membrorum partes contineatur, minus lædit & celerius reſoluitur. at hic diuturni dolores materiam oſtendunt frigidam.

2. apho. 29

2. de differ. feb. cap. 5.

VNDE Galenus etiam in febribus teſtatur frigiditatem ad morbi facere longitudinem, veriſimile igitur eſt vitreum humorem, ac pituitam melancholiæ mixtam in cauſa eſſe. cõſtat tamen fieri poſſe, vt flatus etiam ab alia cauſa fiat, quàm à materia frigida de mente Galeni. ſed tamen talis flatus haud adeò, vt dixi, dolores excitat. pituita autem in ventriculo generatur de mente Galeni, vt aliàs declaraui. His peractis ſumus fermè in caſu Hippocratis. Quibus tormina, & citra vmbilicum dolores, & lumborum dolor, qui neque medicamento, neque aliter ſoluitur his in hydropem ſiccam firmatur. & ideo niſi occurratur,

5. apho. 72.

2. cõtr. med. tra. 2. cõ. 14

4. aphor. 11.

nec alia mors ex acuto morbo præueniat, in tympanitem diſpoſitio hæc terminabitur, vt vnicuique patet, qui diligentius verba Galeni quàm Hippocratis rimatus fuerit. Poſſet tamen ſanari omnibus peractis, quę illi ſunt neceſſaria ad amuſsim. Quod cùm difficile ſit, etiam nunc nobis rectè præcipientibus, antea etiam erat impoſsibile. Nam tales morbi vt acuti, nunquam caſu ſanantur, vnde in his patet gloria medici, vt Octauianus Horatianus in libro ſuo de Morbis diuturnis dicebat. Ex quo clarum eſt, cur per nullum ex his qui hodie celebrantur in toto Mediolani dominio, vt ita dicam, vnquam ſanari potuerit: & minus in poſterum poſſet, cùm longè deterior factus ſit hic morbus: & ſi ex his tamen vnus ſit, vt intelligo, ſatis eruditus: ſed cùm modicam adhibuerit diligentiam, morem temporum, vt video, ſequitur. omnes enim malunt magis videri, quàm eſſe. quia ambitioni illorũ proceres ſua tamen iactura, ſubſcribunt: inde ortus omnium malorum & ſeges. Sed hæc præter propoſitum. *In prooemio*

CVRA igitur debet dirigi hic ad ſymptoma, ad morbum, ad cauſam morbi. Apparet autem quòd aliud eſt cauſa continens à morbo ipſo, vt aliàs oſtendi. Sed hic etiam antecedentem comprehendo. & nolo hîc declarare quis ſit morbus: nam ſi eſt ſolutio continui, cùm illa non impediat niſi medio doloris ope *1.cõt.tra.5.* *com.14.*

rationem membri, erit dolor ex his quæ dicuntur à Galeno in libro de Differentiis symptomatum ipsa ægritudo, & nunquam solutio continui. Quòd si solutio continui est morbus & non dolor, oportet quòd consequatur impedimentum operationis etiam, nõ solam continui solutionem.

In praxi nostra.

SED non est hic locus, cùm omnia indigeant cura. Quæ igitur cura indigent, sunt dolor primum: trahit enim sicut cucurbitula dicebat Galenus, & virtutẽ prosternit, & multa alia facit, vt aliàs declarauimus. Secundum est prohibitio humoris pituitosè vitrei, pòst mulctilaginosi, vt ita dicam, cum melancholia iuncti. Tertium est partis adhærentis membris, & etiam quæ obstructionem facit. Quartum est solutionis continui inter membranas. Quinta est diminutionis caloris. Sexta est macilentiæ. Et vix vna horum poterit bene curari sine alia.

CVRA igitur per animi affectus est, vt confidat de salute, & consoletur: quia quisque habet quod rodat: & multi, penè innumeri morientur ante ipsum, qui tamen nunc sunt sani: & quòd non potest mori ex hoc morbo, nisi alius superueniat, & sic non potest dici in via an mortem: & quòd est in potestate sua, parendo in omnibus, sanitati restitui. Hæc & talia cogitando, minuet tristitiam, & moderabitur affectus.

CIRCA ſomnũ, Omnis ſomnus eſt bonus, nocturnus, diurnus, modò prolixus ſit. Pro ſomno conciliando nihil melius conſerua filiorum nenufaris. capiat ex ea à cœna ab ℥ ß. vſque ad ℥.i.

CIRCA exercitationem, Omnis equitatio, etiam ante cibum, mala: poſt cibum peſsima. Omnis motus poſt cibum malus, ſic & im moderatus. Quies extrema mala. Deambulatio autem recta & longa optima eſt ante cibũ. Ex hoc modo faciet facta ſua in mane, & veſperi ante cœnam.

QVOAD aërẽ, modicè calidus æſtate noxius, & frigidus in hyeme, vnde locis concluſis habitet in tempore frigoris, & æſtate locis apricis, & Septentrione expoſitis: & veſtimenta ſua ſemper ſint leuiſsima, quamuis hyeme ſint calida: & lectus ſit ex cotto non ex pluma, habeat tamen puluinar, ſed catulus eſſet longè melius, vt teneat illum ſuper ventriculi locum: & manus etiam palma eſt bona in hoc caſu. Et grauari pannis eſt adhuc deterius quàm ferre frigus. Et hyeme exercitetur longè pluſquam æſtate: & vitet frigus pedum quantum poteſt: & ſæpe lauet manus & vultum aqua frigida, & maximè in tempore æſtatis, & poſt cibum. Et quamuis hæc leuia videatur, multùm tamen in longo vſu cõferunt: quoniam multa pauca faciunt vnum magnum. Repletio autem omnis noxia, & ſi-

militer ferre famem naturalem : nam ventriculus nutritur ex chilo ſecundum interiorem tunicam. Omnis etiam euacuatio artificioſa, & vomitus etiam noxius eſt. Et ego declaraui hoc aliàs, cùm de aloë loquerer. Sed tamen cogimur quandoque vomitum etiam nedũ purgationem moliri: hac de cauſa vt quod vacuatur tantum proſit, quòd ipſa euacuatio non noxia cenſeatur. aliter igitur omnis euacuatio per ſuperiorem partem facta, ſeu etiam vomitus ſpontaneus malus. Et ideo dico, quòd clyſteria ſunt maximè iuuatiua in hoc caſu, & ego vnum deſcribam, quo vti poterit ieiuno ventre.

Libello quod nullũ medicamentum noxa caret.

℞. Colocynthidos ex pulpa ℨ.i.ß. eſulæ ℈ ij. turbith ℈ ij. radicũ Ari. ℨ.i.ß. Mercurialis, maluæ, Betonicæ, furfuris ana m. i. Senæ ℨ. ii. camomillæ m.ß. coquantur in aqua ad conſumptionem duarum tertiarum, ſic tamen vt lactaria herba, quam paſsim eſulam vocant, & betonica & ſena & camomilla ſerius addantur: inde expreſsioni addantur mellis crudi ℥. ii. olei de lini ſemine ℥. iii. Theodorici deſctiptione prima Nicolai ℨ. iij. miſce & fiat enema. & poterit vbi nimis vexaret fieri mitius minuendo Mheodorici & lactariæ quantitatem.

EVACVATIO autem quæ per coitum fit omnino noxia, vt patet à Principe de Nocumentis coitus, & iuxta Galeni ſententiam in tertio

tertio artis medicæ. Venereorum verò vsus, & tamen in longo interuallo temporis, non tā est vtilis quàm necessarius. Ad hoc etiam pertinet, vt mane cùm surgit, emittat omnia excreméta diligenter, & in vespere ante cœnam dico autem præcipuè feces, vrinam, mucum è naribus. Vltimo, aut frigidi in primo, aut temperati, & hoc ostéditur: nam temperatum habet reducere extrema vtraque vt declaraui in libro de abusu medicorum, igitur iuuat in omni mala temperatura acquisita. Calidum etiam in primo est acopum ferme à toto genere, vt habetur à Principe, Quarta primi, igitur sedat dolorem. Sed frigidum in primo est leue stupefaciens, vt ita dicam, sicut Rosæ, Violæ, & alia eiusdem generis, & Nymphæa vt declaraui aliàs, est in secundo genere, & ideò omne frigidum vt frigidum hebetem facit sensum, conueniunt tamen tantum ea quæ sunt in primo ordine, reliquis causam augentibus, quare ab aliis abstinendum.

abusis 57. cap. 30.

2. contrad. trac. 5. c. 15.

Et si quis dicat quòd ego reieci temperata in libro de malo medendi vsu iam adducto: Respondeo quòd temperata non sunt, vt medicina, sed vt cibus medicinalis: nec complét curam sed possunt illam adiuuare, nos autem aliis insistendum docemus etiam auxiliis. Igitur vuæ passæ ante cibum sunt bonæ, humidę quidem valde, in primo autem calidæ, & vbi cibus sit leuis concoctionis in fine sunt lauda-

biliores, & albæ propter saporem acetosum sunt meliores, item citonia tosta sunt bona, de citoniis sumus concordes, quoniam omnes testantur, & Galenus præcipuè ea esse ventriculo commoda. Sed de vuis pasis reclamabunt, inquit enim Ætius, Acetosæ autem & austeræ vuæ & quæ habent crassum corticem, ineptæ sunt nutritioni, & concoctionem, ac distributionem impediunt: præter id, quòd alia habẽt quæ & reliquæ vuæ detrimenta. At ego cum Principe sentiam, dicente quòd vua passa confert ventriculo & iecori, tamen etiam quòd confert doloribus intestinorum. Nam & Galenus hoc affirmat: eligit autẽ dulces & astringentes cortice subtili, vnde magnæ sunt inutiles: quas Zibebas, vulgus vocat, paruæ igitur candidæ dulces & astringentes, ventriculum, inquit ille, roborant, & dolores leniũt, paruos etiam sedant, nec alios fructus commodos ipsi reperio, nisi quis sorba præmatura post cibũ, aut pyra cocta pro Cydoniis substituat, ex oleribus autem menta & melissophyllon, saluia & pulegium & origanum, & fœniculum, & spinachia aliquãdo, & Draco, herba noua, laudantur, aut tolerari possunt, nocent lactuca, endiuia, beta, caules & crispi quos cabusios vocant. Ex radicibus rapa, napi, imo omne genus earum, noxium. Ex piscibus limaces ter coctæ, cancri raro & in fine cibi, persici & Testudines, & Scardoæ, omnia alia genera noxia. Ex

lib.1.cap. proprio.

2.com.735. 2.de alimẽt. cap.10.

præparationibus autem ſuprema eſt ſuper craticulam aſſatio cum ſaluia, pòſt verò eſt in veru, inde virulenta, pòſt elixa & frixa in sartagine. Ex carnibus auium omnium quæ piſcibus non veſcuntur, inter quas anas & anſer, proxima hædi caro, ab hac ſylueſtriũ capreoli, leporis, cuniculi: optima Ericij conſenſu propè omnium, & vtinã multos ex his edere poſſet, oua non multùm conueniunt, maximè ex albo, quãuis vitella facillimè & ne excrementis nutriant: & temperata ſint, iecur animaliũ volatilium opportunum, arietis carnes poſt ſylueſtria. Caſtrati & vituli inutilis.

QVAE ex lacte conficiuntur caſeus, coloſtra, butyrum, lac ſciſsile, ſpuma lactis, pinguedo lactis, lac ipſum, omnia incommoda, deteriora his quæcunque fiunt vt farina panis ex tritico bene coctus nõ toſtus, fermentatus leuis. Sed longè melior ſi ex duabus partibus tritici & vna ſpeltæ fiat: & cum leui lixiuio miſceatur farina, vtatur ex aromaticis Belzoi cũ cibis, is eſt cyrenaicus ſuccus vt declaraui in libello de malo medendi vſu. *abuſu 90*

CINAMOMI & maceris exigua quantitas non eſt inutilis, piper hac in cauſa fugiat, ſcio quantas hoc patiatur contradictiones. Sed aliud eſt librum condere, aliud curam deſcribere alicuius morbi, nunc niſi reſecem, res in immenſum ibit, legumina omnia mala tum magis phaſelli & ciceres, minus lentes. Sed cice-

ribus percoctis modicè vti, tum iure eorũ poterit. his omnibus saluia immisceatur, iura omnia fugiat, hoc autem generaliter à nobis aliàs decretum est, artocreas & ientacula eiuscemodi, & ptisanam hordeaceam fugiat. Sed & in hac esset non leuis contentio apud eos, qui multum falsò scire se existimant, far cum modico aceti rarò sumat, sumat & pannicum, nõ quòd hæ omnino laudẽ, sed si nimis coarctetur licentia, vel contabescet, vel appetentiam amittet: vel non perseuerabit. vnde vinculis fractis medicæ rationis, vulgarem sequetur viuendi rationem, & sic fine suo frustrabitur, satius igitur fuerit indulgentia mediocri vti. Mel autem & sapa per se vtilia, verùm rarò bene aliis admiscentur cibis. pinguia dolorem sedant, sed causam illius augent, cibi facilis coctionis pręcedant, quæ dura sunt & contumacia finem sortiantur cœnæ, vberior autem sit cœna quàm prandium pluribus ex causis quas in primo contradicentium medicorum declaraui, acetum confert modicum cum medicamẽtis, cum cibis aut per se sumptum nihil nocentius eo. sed oleum optimum: nihílque eo melius, cum verò ventriculum laxauerit, menta vtilis erit ac non minus ea cerefolium herba folio quasi cicutæ, radice odorata, non comedat nisi postquàm cibum descendisse iam cognouerit, absynthij vsus modicus cum mẽta vel melissophylo vtilis adiecto sale. Sal

abusu 69. lib. de malo medẽdi vsu.

ipſum non inutile ſi mediocriter ſumatur, ex piſcibus ſalitis, alec ſolum, quam inchiouam vocamus, bona eſt, in parua quantitate: ſed caueat ne pro illo Sardam capiat, eſt enim ei valde ſimilis.

SI adhuc hic modus non conferat, partem conficiat ex ſpeltæ partibus duabus, tritici autem vna. Vino vtatur aſtringente auſteróue ſed modicè non præpotenti, non niſi iam comeſa medietate cibi tam paulatim bibat, & vinum ipſum quidem ſit odoratum & dilutum aqua, in qua duo fruſta chalybis & vnum æris extincta ſint. vtatur & quandoque in cœna albo, ſed in prandio rubeo claro, par autem eſt, vt nec ſine aqua, nec cum multa dilutum ſit: ligentur autem viſcera, vt iam præcepi incipiendo infra vmbilicum per duos digitos & ad ſuperiora tendendo donec ad furculam inferiorem peruenerit, & infra quidem plus ſtringatur, aſcendendo autem laxetur ſenſim vt reſpirare poſsit. Et inungatur ſub ea vnguento quod deſcribam, & ſuperponatur abſythij ſacculus, inde faſcia omnia hæc circumambiat.

ET quia intellexi quòd ex hoc auxilio quod iam quatuor diebus ab hinc iniunxeram, dolor in pectus receſsit totus, atque ibi ſedem ſuam fixit: hoc mihi haud diſplicet: quamuis enim pectus ſit ventriculo nobilius, dolor tamen in ventricnlo longè frequentius ad ma-

lum terminatur, quàm in pectore, cũ ex flatu non ex humore fuerit, & etiam facilius erit deuincere iam contractum & in arctum redactum, quàm fugientem, igitur & de hoc dicam suo loco.

CAPPARIBVS atiam vtatur in acetariis cum oleo copioso, & aceto ex vuis pasis. Sed non coquatur acetum.

CIRCA medicamenta vna ratio omnibus cõuenit vt calida sint & rara: nam debilia humorem contumacem mouere non possunt, frequentia autem prosternunt: tum præsertim quòd, vt dictum est, medicamenta omnia sunt ventriculo inimica. Igitur inter prima ponemus vsum origani in mane masticati, nam resoluit flatum proprietate sua: nam vt diximus, symptomata vocat ad se curam.

Ex his autem quæ vitreum & mucilaginosum humorem concoquunt, sunt acetum, scylliticum, authoritate Dioscoridis, Mesue, Serapionis, & Rasis ad Almansorem: & Amomum, & anisum, & calamentum, & cappares, at acãthis, & amygdalę amaræ, & chamedrys, & betonica, & amaracus, & arum, & iuniperi semen, & nasturtium vtrunque, hyssopus, cicer, sal omne, cinamomum, raphanus, & ruta, & aristolochia, & thymus, & prasium: omnia hæc Galeni authoritate. Et rursus inter composita confectio ex allio posita ab Auicenna, tum etiam Philosophorum eodem ferme lo-

co deſcripta: & de cinamomo Meſue authoritate, & Diaſpoliticum, & diacalamentum, & diatilon pipereon poſita à Galeno in libris de Tuenda ſanitate. Eſt & diacyminum, & electuarium ex ligno aloës, & Sagzena, & cabrorius confectio ex authoritate Auicennæ: tum Sirupus de radicibus Theodorion magnum Trifera fauonis minor authoritate Meſue & Serapionis vtilis. Sed eſt in coagulis omnibus proprietas mirabilis, vt refert Princeps. Ætius commemorat vrticæ ſemen, & bryoniam, calamum odoratum, remiſci, laſeris lachrymas, ſuccum etiam ſalicis. Caſtorium, piſtacia, florem iunci odorati. Concoctoria autem amomum & lentiſci lachrymam. Vtriuſque autẽ facultatis facit roſaceum oleum. Inuenio & apud Actuarium deſcriptionem zulapij ex violis compoſiti in hoc caſu opportunam, ac non parum frigidam, cui tutò calidiſsima poſſis admiſcere medicamẽta: habet enim ſáthalos roſas etiam quæ aſtringant. Eſt & ab illo diapraſsium antidotum laudatum. Sed in his omnibus cùm iam ſegetem medicamẽtorum tradiderimus, delectus ordo & modus docẽdus eſt. Delectus, quia immoderatè calida, vt coagulum. Diaſpoliticon, diatrion pipereon, caſtoreon, confectio de alliis, fugiẽda ſunt. quanquam in antidoto de alliis non vulgaris ſpes ſit ſi moderatè vtamur eo.

prima 5. *1. antidot. lib. 4. & 6.* *2. contra. 2. ca. 119.* *lib. 2. c. 218 cap. 21.* *cap. de zulapia & antidot.*

VITANDA ſunt & quæ carent odore iu-

cundo, vt ariſtolochia: erat enim præceptum Auenzoar, quòd medicamenta membrorum principalium ab odoratis nunquàm ſpoliari debent: & in eiſdem locis docuit, quòd vehementer aſtringentia omnia ventriculo ſunt noxia, & quòd dolorem excitant: quanto magis in iam patiente dolorem.

1. Theiſir trac. 15. ca. 1 & in ca. de conſeruãdã ſanit.

1. Theiſir trac. 15. ca. 2. & 6. c. 5.

ET inter moderatè aſtringentia exemplo connumerat roſas. Et erat etiam præceptum illius vt à melle abſtineremus, & loco eius vteremur ſaccharo: & fecit capitulũ proprium de humoribus imbibitis in membranis ventriculi: & ibi dabat in pituita oximel loco ſirupi acetoſi cum ſucco fœniculi, & non abhorret mel in hoc caſu. Sed vbi fuerit atra bilis, aut melancholia, addit amygdalas amaras, & Serapium de centaurea. Igitur vt ad electionem & ordinem deueniam, in hoc caſu tentandum eſſet cum lachryma lentiſci, & aniſo, ac oximelle: ſed quia morbus proceſsit concoquens tale fiat: ℞. radicum ari amomi añ. ℥. ii. Betonicę ſcyllæ maſticis ʒi. origani thymi praſſii añ. m. ß. Centaureæ ℈ j. Seminis vrticæ, calami odorati, floris iunci odorati ſeu ſquinanti añ. ℈. iiij. Cinamomi ℥. ß. foliorum ſalicis & roſarum in botris añ. m. ß. aquæ ℔. v. coquantur primo ſylla, acum & maſtix vſque ad dimidiam quantitatem: pòſt addantur cinamonũ, amomum, Betonica, Calamus odoratus, Semina vrticæ, praſsium, folia ſalicis: & coquan-

tur donec redeāt ad ℥.xx. pòst addantur reliqua & coquantur donec redeant ad ℥ xv. vel paulò minus: & colentur bis aut ter: & de hac aqua ſumat ℥ iiij. calidum in aurora cum ℥.ij. ſerapij de praſsio, aut de hyſſopo, cum gut.iij. aceti albi & ſuperdormiat per horas duas ſaltem ſi poteſt. Continuus autem ſit vſus eius vſque ad dies octo vel decem: donec coctio apparuerit in vrina: & ſi videatur ſibi calidius hoc medicamētum, quā oporteat, moderetur illud cum ſirupo violato dicto: & minuatur quantitas ſirupi de praſsio pro quātitate ſirupi violati. & vbi dolor interim vexaret præter ſolitum, quod accidere poſſet, addātur ab initio coctionis illius compoſiti, limaces cū corticibus numero. v. ſcobis ſeruinæ ʒ.i.ß. addatur etiā acetum vſq; ad ʒ.i. ſi oportet, vbi lentor in humoribns appareat peracta coctione. multa ſunt quę purgant hos humores, præſertim autem Agaricus, Cartamus ſeu cnicus, heliotropium, colocynthis, Turbetum, elaterium, Eſula, ſemen vrticæ, Iris, ex cōpoſitis autem Diafinicon, pilullę de hermodactylis & de ſerapino, fætidæ, miſirichæ, aggregatiuæ, de euforbio de Thapſia, Theodoricum magnum hierę logdion, Hermetis, Archigenis, vt à Meſue habetur. Blanca etiam & Benedicta & hiera ruſſi & ab Actuario A ſyncritum antidotum Dioclis medicamentum. Et Gal. exiſtimat quòd ſua hiera infractos tunicis humores poſsit pur

gare. Vnum est quod mihi in hoc casu Diarob cum turbith à ʒ. iiiij. ad vi. satisfacit cum ʒ. ij. aquæ betonicæ. Sed debet addi Diagredium more solito in descriptione Petri de Tussignana. Et si hoc nō iuuaret cùm à pilullis omnino sit abstinendum, quoniam ventriculum tabefaciunt, vterer Theodorico magno. tum etiam hiera aliqua ex supradictis secundum quod magis videbitur medico consulenti. & in totum à cassia fistula abstineat.

FACTA purgatione vtatur vino cum absynthio secundum modum datum: & si nunc faceret vinum absynthiatum nō esset malum, cùm tempus sit opportunum. Iuuat & quandoque Theriaca in hoc casu, sed bona, non pseudotheriaca, qua vtuntur his temporibus: iuuat & diambra Mesue, confectio caudicon ex Serapione & Sagzena ex Auicēna. sed hæc serius, cùm & ipsa pituitā minuat velut à Philosophorum confectio, & theodoricon. His peractis, si videbitur, redeat ad concoquentia.

trac. & con trad. 3. HIS visis cadunt duæ dubitationes: Prima est, an aquæ Thermarum cōueniant: & vt declaraui in secundo contradicentium medicorum, omnes vehementer siccant: igitur non conueniunt. Altera, an balneum competat:

abusu 92. Respondeo ex libro de malo medendi vsu nō solùm competit: sed est necessarium. Vt enim

lib. 3. c. 166 & 173. Ætius inquit, humectant, molliunt, mitigant dolores: & quæ profunda sunt in altum euo

cant. Sic & irrigationes. Non solùm autem ex simplici aqua, sed his incoctis quæ ingruenti dispositioni magis necessaria videbuntur.

CONSILIVM SEXTVM DE EROSIONE GINGIVArum, & Phthoe.

IN casu huius eruditissimi viri laborantis erosione gingiuarũ & dentiũ, concussione facta ex humore calido & acuto: quæsitum est an radicis Cinæ exhibitio cõferre possit. Respondeo, quòd iuxta Principẽ, medicina experta melior est, quàm nõ experta. Et manifestum est, quòd in Pthoë cum aliis auxiliis curaui fratrem Petrum martyrem, & filiam Bartholomęi ephippiarij, & filium Gabrielis de Riganionte, & Hieronymũ Tiboldum, & filiũ fabri lignarii habitantis sub porticum portę Tonsæ: & mulierem iuxta sanctũ Marcellum, omnes ex pthoë exquisita deploratos, ab aliis, vt breui morituros à medicis relictos: cùm quibusdam eorum, nec viuentis efigies superesset: alios etiam innumeros curaui ex eodẽ morbo tribus illis viis regiis narratis in libello Experimentorum, quos longũ esset referre, præsertim cùm ex his plures nõ essent, adeò vt hi, quos ego narraui, confir-

mati: & nũc à biẽnio citra, omnes, præter vnũ, curati ſunt, aut ex toto, aut vt poſsint pluribus annis ſuperuiuere. Quare nõ video, cur mihi Cina ſit experimento in phthoë cura tentanda: tum magis, quòd generoſi quidam Medici noſtri voluerunt in cura illius Theſaurario Martino illam exhibere, conſpiratione eripiẽtes illum è manibus meis, cùm nondum cognitus eſſem in tam præclara experientia, ſpe huius noui medicamẽti, & intra menſes quatuor miſer ille vitam finiuit. Noſtri autem adhuc omnes etiam viuunt, videntúrque potius omni alio morbo perituri, quàm ex phthoë. Sed nec in Gallica lue ligno Sãcto poteſt comparari: nos enim cùm plus quàm centum nobiles ex ea curauerimus, nunquam Cina indiguimus. Quare cùm minus valeat, in quibus maximè probatur, quid in hoc ſperandum? Vt autem aliquid de Cinæ natura ac viribus dicam. Eſt illa quidem radix non parua, crocei, ac ſubalbidi fermè coloris, pallida & guſtu ſubacida, odoris femè nullius, vt quæ ſit, quaſi lignũ: adeò efficax, vt nullum aliud medicamentum, ne venenum quidem poſsit ei comparari. Nam primò vel ſepties cocta, vel etiam plus quàm decies, vim præbet medicamenti egregij: & aquam, vt pulli ius efficit: & vncia eius incoquitur aquæ vnciis 200. donec fermè ad 70. redeant. Nihil autem eſt, quòd tam diu vim ſuam poſſet, ac in tam magna

aquæ quantitate, impertiri. Vehitur ex Inde ex regione Ciniana, vt existimo. Scinditur in subtilissima frusta, latáque, vt coronati aurei, atque vt dixi 200. aquæ vnciis, vncia vna in nouo lebete terreo lapideóue immergitur feruétque donec ad 65. redeat, intecto semper vase, ne fumus possit exire: inde ab igne detracta, proxima igni constituitur, circumuolutis pannis, ne vel quidquam exire possit fumi, aut repentè refrigerari. Purgans decoctum reddit dimidia Ganti drachma, quæ Alypi est radix. In singulos autem dies renouatur decoctum: amarescit enim, vt pro 24. diebus 24. vncię sufficiant. Bibuntur summo mane calidissimi decocti vnciæ 14. pannísque prolicitur sudor: inde licet post tres horas bene contectũ pannis, etiam si non sudauerit, è domo exire. Seruatur interim calida vsque ad vesperas, bibitúrque cum cibo, nec aliud omnino quidquã, sed & interdiu: non tamen adeò feruens, sed quasi tepida. Abstinebit à Venere, meridianóque somno, cibis etiam omnibus acribus, salsis, amaris, acidis, lacte, iísq; quæ ex lacte fiunt: tum iuribus, ac fructibus. Vtetur pane, ac pulli carne elixata in singulos dies bis, à cibo autem etiam melle: hoc enim huic decocto maximè conuenit. Post 14. diem autẽ, pullis assatis vti licebit, absque condimentis. Si morbi Gallici causa exhibeatur, lauentur hoc decocto singulis diebus optimè vlcera, & panni ex illo ma-

didi imponantur abſque ligatura. Licet etiam poſt 8. dies ſemel, ſi virtus admodum ſit debilis, vini aliquid decocto hoc lymphati bibere, atque ita interdictis duobus diebus repetere. Si aluus nō demittat, decocto, oleo roſato, melle & ſale clyſter fiat, nec aliud alterius generis: ſubducit enim aluum egregiè: cogitur autē aluus plerunque à 7. die, ac in poſterum ſuppreſſa manet: quo tempore etiam incipiunt in Gallico morbo ſæuiſsimi dolores. ſcilicet à ſeptimo die: ſed hi vt plurimum ad 14. termināntur: alui autem duricies manet vſque ad finem dierū, quibus decocto vtitur. Peractis 24. diebus colligitur lignum, quod relictum fuerat in ſingulos dies, ac in vmbra ſiccatum exactè, denuò comminutum in exiliores partes, tantundem aquæ incoquitur: ſed vt duæ vnciæ ligni 200. aquæ imponantur: redeant autem ad 65. vt prius, exhibetúrque eadem ratione, iiſdémq; præceptis per duodenos dies. Interim autem licet ludere, ſpatiari, contectum pānis, negotiaríque ſerenis tranquilliſque diebus. Manifeſtum eſt autem, quòd natura, & proprietate hoc agit Cina aduerſus Gallicū morbum: non autem licet victus tenuitatem, vt in ligno Sancto, in cauſſam curationis adducere. Neq; ſiccitate id agit ſola: impinguantur enim accipientes. Vis igitur eius exiccans, & putredini tum ob hoc, tum ob vim propriam reſiſtens: habet & acrem partem, ob quā ad ama-

rum conuertitur facillimè, & vtentes ab acribus, amaris, acidísque, ac salsis arcet. Valde enim tenuium est partium. Habet & partem succulẽtam, ac dulcem, & vnctuosam, qua impinguat, & proprietate sua iecur confirmat. Ob hæc igitur ad quæ prosit, satis est manifestum. Hydropi siquidem, vlceribúsque malignis, phthoe, lepræ, elephantiasi, Gallico morbo, & atrophiæ, & scirrhis iecoris.

CONSILIVM SEPTIMVM

PRO LVE GALLICA, ARthritide, *vlceribus prauis, œdematibus, elephantiasi.*

RADIX quædam nuper tenuis, ac subcrocei coloris, ex India aduehitur, quam ego omnium Mediolani primus vidi: erat autem non absimilis glycyrrhisæ tenuissimæ, rugosa scilicet (nam ea talis cùm siccatur euadit) & colore inter croceum & cinereum: sed gustus subamarus erat: odor vix sentitur. Vncia vna in lib. ij. aquæ colorem addit vini rubri turbidioris, odorem quasi grauem, amaritudinem non leuem, & summè prouocat sudorem. Partium est tenuium, crassarúmque: nam amaritudo in terreo constat, calida est in fine primi ordinis, sicca in secun-

do:epota cum tenui victu, ſcilicet pane biſco-
cto,atque paſſulis,per dies 40,Gallicam luem
plus iuuat quàm Cina,aut lignum,quod San-
ctum vocatur. Expedit autẽ,vt ſic etiam opitu
letur his, qui arthritide laborant, & vlceribus
prauis, & his, qui ob pituitoſum humorem
laborant œdomatibus, aut morbis vltra he-
par. In obſtructionibus autem cõcauæ partis
iecoris, & ventriculi mala coctione, non au-
derem hoc tentare,niſi forſan victus tenuitas
nos à periculo tutos redderet. Quod etiam ie-
cur confirmet, quódque lienem extenuet,
quod incipientem elephantiaſim curare poſ-
ſit, & hoc veriſimile eſt. Dantur decocti vn-
ciæ ſex in ſingulos dies ſummo mane, id eſt,
hora diei ſecunda, tantundem horis ante cœ-
nam tribus: tum cum cibo quantum volet.
Permittitur autem ſudare contectus pannis
ab aſſumpto potu: verùm, vt ſudauerit, libe-
rior eſt,quàm in aſſumptione Indici ligni: ne-
que enim prohibetur quin ad ſolita prodeat
exercitia, niſi frigoris metu, vnde contectus
pannis eſſe debet, & vitare infauſta tempora
pluuiarum, ventorum, & frigoris. Meminе-
rit eius quod ſcripſit Hippocrates. Vbi fames
laborandũ non eſt: atque ſimiliter cauẽdum,
vt inquit Galenus,à ſectione venæ:ſic & à Ve
nereis,ac curis nimiis. Singulis tamen decem
diebus purgare conueniet corpus, cum cata-
potiis, quæ lentos humores & craſſas feces
expellere

expellere poſsint: qualia ex aloë, colocinthide,& elleboro componuntur. Alij prębent ſiliquam Indam cum diacatholicone: quod vt minus vtile eſt, ita magis tritum. Habet autem vim præcellentem inter ſui generis medicamenta hæc radix, in emendandis capitis ac cerebri vitiis: ſeu ob tenuitatem, ſeu ob proprietatem quandam. Et quãquam hæc ita ſint (candide Lector) non tamen tantæ victus tenuitati ſeorſum, præſertim purgationibus frequenter adhibitis, parum ad curandos conſimiles morbos tribuerem. Quò fit, vt Gallicã hanc peſtem inter frigidos affectus collocauerim. Sic humana ſolertia indies inuenit, quod iam inuentis meritò præponi poſsit. Vidimus in claro viro Martino Chiaues Hiſpano poſt modicæ quantitatis hauſtum (nam in eo periculum primò fecimus) craſſam atque ſanguineam materiam è naribus deſcendentem: ita vt propter os, quod inter mediũ eſt, miraremur, quanquam vlcera aliunde vſque ad os penetrantia, à deſcenſu diuerterent. Cõſtat autem Indicas res maiori præditas eſſe virtute, etiam pro qualitatũ ratione. Sed de hoc à nobis in libello de Subtilitate dictum eſt. Nunc autem, quoniam ita ſit, ſolùm intellexiſſe ſufficiat. Quódque generaliter peregrina medicamenta plus agant: aër autem, atq; cibi, ac potus patrij, ad vitę vſum magis conducũt.

FINIS.

PRIVILEGII REGIS SENTENTIA.

CAROLI IX. *Francorum Regis Christianissimi atque Augustissimi priuata lege sancitum est, ne quis Typographus imprimere, neu quis Bibliopola diuendere has quatuor Hieronymi Cardani, medici Mediolanẽsis, sectiones de Methodo Medendi, audeat ante septennium, à die huius primæ editionis numerandum, absque Philippi Galteri Rouilij cõsensu. Qui secus faxit, pœnis ex sanctione legis, quã literæ pleniores ab eius Maiestate impetratæ continent, multabitur.*

INDEX EORVM QVAE hoc opere continentur.

A

E.

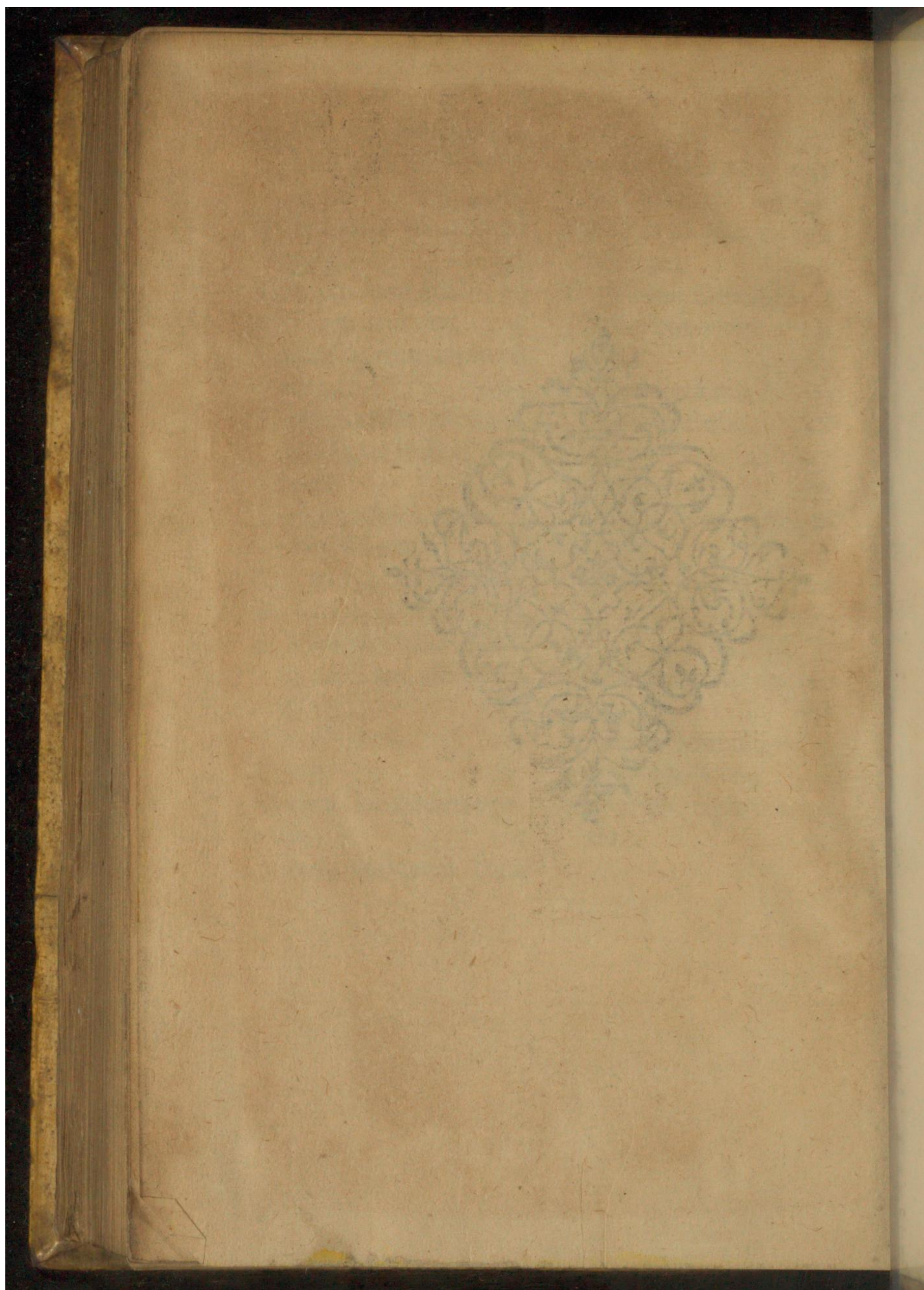
F

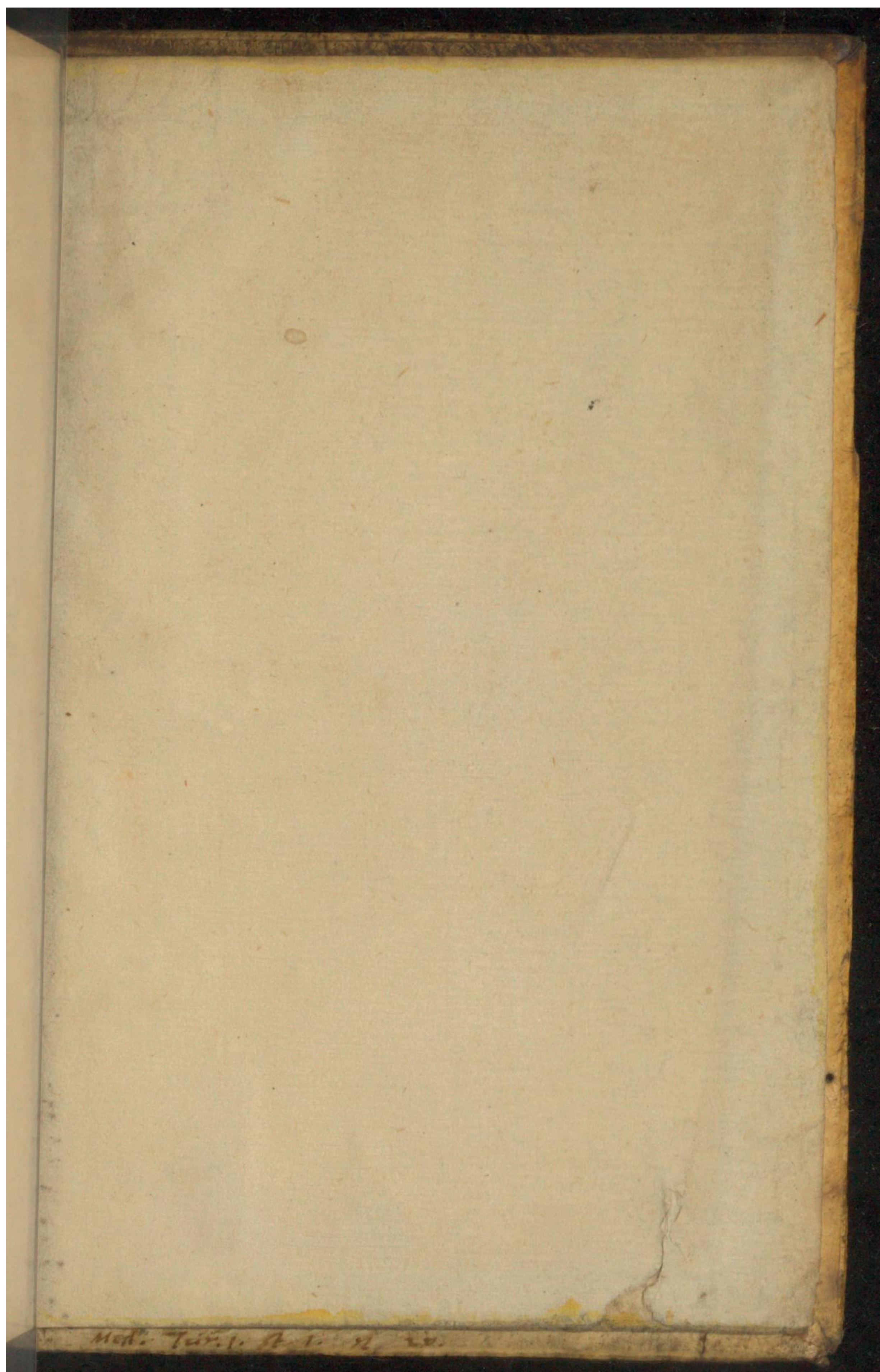
M

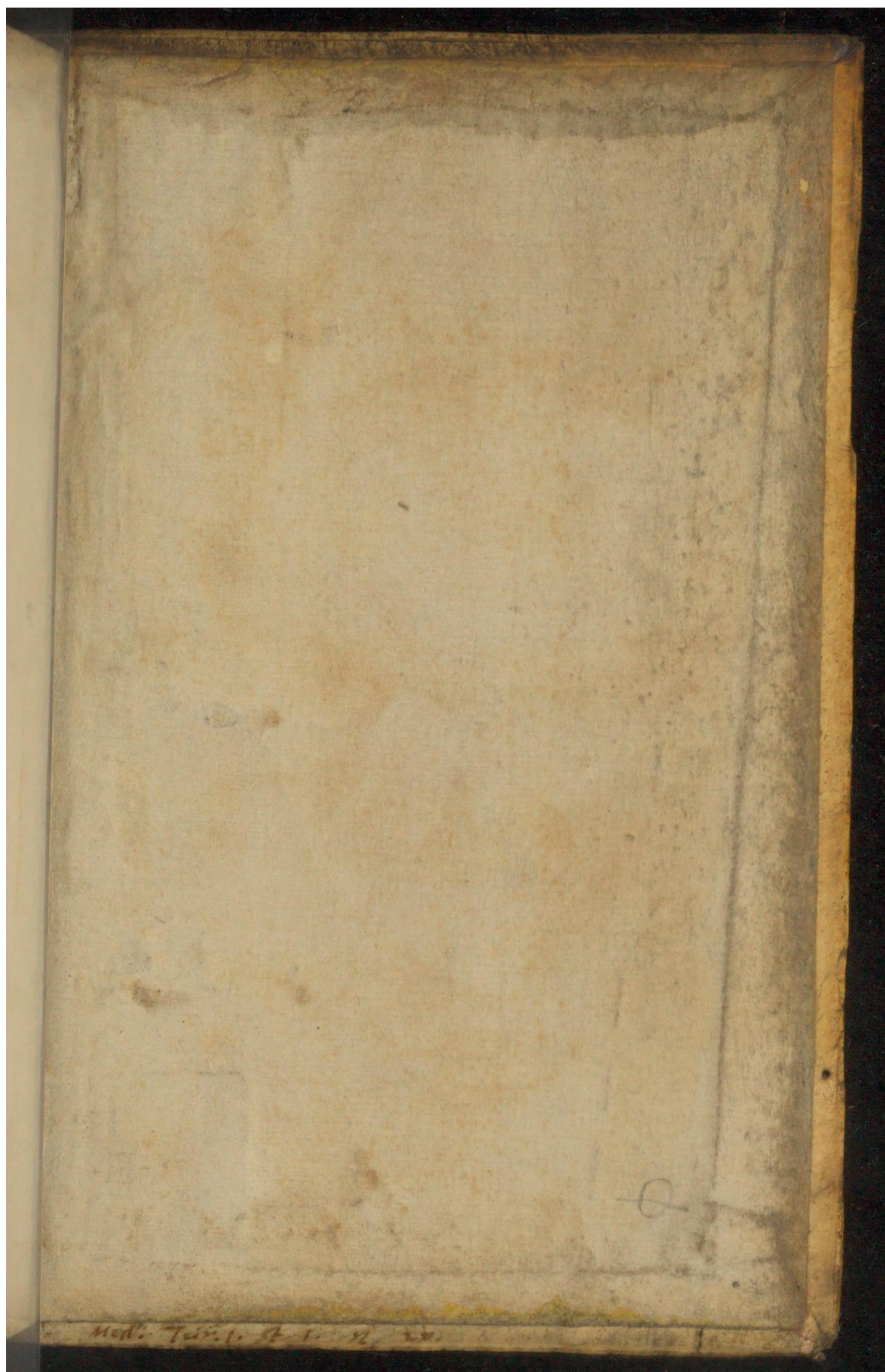
P.

S

Med. Tur. 1. A. 1. N. 22.